

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

İZMİR
KALKINMA
AJANSI

*Kültür
Yayımları*

DOKTOR NİHAD REŞAD

YUNANLILAR İZMİR'DE

YUNAN MEZALİMİ HAKKINDA
YENİ BİLGİ VE BELGELER

İZMİR TARİHİ SERİSİ - III

ÇEVİREN: RAHİMİ HÜSEYİN ÜNAL
YAYIMA HAZIRLAYAN: ENGİN BERBER

*Eđitim hayatımda iz bırakan sevgili đretmenlerim;
Suna Gökmen Kurt ve Mehmet Nuri Yalınalp'a
minnet ve saygıyla...*

*Avec gratitude et respect  mes chers professeurs
Suna Gökmen Kurt et Mehmet Nuri Yalınalp
qui ont marqu ma vie scolaire ...*

ENGİN BERBER

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

İZMİR
KALKINMA
AJANSI

*Kültür
Yayımları*

Yunanlılar İzmir'de Yunan Mezalimi Hakkında Yeni Bilgi ve Belgeler

DOKTOR NİHAD REŞAD

ÇEVİREN: RAHİM HÜSEYİN ÜNAL

YAYIMA HAZIRLAYAN: ENGİN BERBER

*“Bu kitabı Fransızcadan çeviren Rahmi Hüseyin Ünal,
ne yazık ki, kitap baskıdayken vefat etmiştir.
Akademinin başı sağ olsun.”*

*L'écrivain distingué Rahmi Hüseyin Ünal ce qui a traduit ce livre du Français à
Turque a été malheureusement décédé avant que le livre est imprimé.
Toutes nos condoléances à l'Academie.*

ENGİN BERBER

RÉPUBLIQUE DE TÜRKİYE
MINISTÈRE DE L'INDUSTRIE
ET DE LA TECHNOLOGIE

AGENCE DE
DÉVELOPPEMENT
D'IZMIR

*Publications
Culturelles*

Les Grecs à Smyrne
Nouveaux Témoignages et sur leurs
Atrocités un Document Officiel Probant

DOKTOR NİHAD REŞAD

TRADUIT PAR: **RAHMI HÜSEYİN ÜNAL**

ÉDITÉ PAR: **ENGİN BERBER**

İzmir Kalkınma Ajansı

Kültür Yayınları – VII

İzmir Tarihi Serisi - III

Agence de Développement d'Izmir

Publications Culturelles – VII

Série d'histoire d'Izmir - III

YUNANLILAR İZMİR'DE

Yunan Mezalimi Hakkında

Yeni Bilgi ve Belgeler

LES GRECS À SMYRNE

Nouveaux Témoignages et sur leurs

Atrocités un Document Officiel Probant

DOKTOR NİHAD REŞAT

Çeviren / Traduit Par

Rahmi Hüseyin ÜNAL

Yayıma Hazırlayan / Édité Par

Engin BERBER

Genel Yayın Yönetmeni / Éditeur en Chef

Mehmed Âkif KÖSEOĞLU

Grafik Tasarım / Graphique

Orçun ANDIÇ

Yayın Sahibi / Propriétaire de Diffusion

İzmir Kalkınma Ajansı

Agence de Développement d'Izmir

Megapol Çarşısı Kule 1203/11 Sok.

No: 5-7 Kat: 19 Halkapınar Mah.

Konak 35170 İzmir / Türkiye

+90 232 489 81 81

www.izka.org.tr

Basım / Impression

Metro Matbaacılık

Yahya Kemal Beyatlı Cad. No: 94

Begos 3. Bölge Buca 35400 İzmir

Baskı Bilgisi / Imprimer les informations

1. Baskı / 1ère édition

Ağustos 2022 / Août 2022

250 Adet / 200 pièces

Kapak Görseli / Image de Couverture

İzmir'in İşgali, Vittorio Pisani

Occupation d'Izmir, Vittorio Pisani

ISBN

978-605-5826-29-1

Bandrol Uygulamasına ilişkin Usul

ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 5.

maddesi 2. fıkrasına göre bandrol taşıması

zorunlu değildir.

Yasal Bilgi / Information Légale

Bu kitap, İzmir Kalkınma Ajansı tarafından

yayına hazırlanmış olup, kurumun

ücretsiz kültür hizmetidir. Bütün hakları

saklıdır. Kaynak gösterilmeden tanıtım için

yayımlanacak yazılar dışında, İzmir Kalkınma

Ajansı'nın yazılı izni alınmadan çoğaltılamaz.

Satılamaz. © İzmir Kalkınma Ajansı.

Ce livre a été préparé à la publication par l'Agence de Développement d'Izmir est une service culturelle gratuite. Tous les droits sont réservés. Il est illégal de copier ce livre sans l'autorisation écrite de l'Agence de Développement d'Izmir à l'exception des articles de promotion publiés sans indication de source.

Pas à vendre. @Agence de Développement d'Izmir

TAKDİM / PRÉSENTATION

Tarih bilinci, bir milleti millet yapan unsurların başında gelir. Bazı olaylar milletlerin tarihinde sahip olduğu öneme bağlı olarak diğer olaylardan ayrılr ve öne çıkar. Milli mücadelede zafere giden yolu açan İzmir'in işgalden kurtuluşu, bu manada Türk tarihinin kilometre taşlarından bir tanesidir.

15 Mayıs 1919 tarihinde Yunanlılar tarafından işgal edilen İzmir, Gazi Mustafa Kemal Paşa önderliğinde mücadele eden Türk ordusunun üstün gayretleri sayesinde, 9 Eylül 1922 tarihinde kurtarılmıştır. İzmir'in kurtuluşu aynı zamanda Kurtuluş Savaşı'nın zafer nişanesidir. Askeri zaferin devamında yürütülen siyasi ve diplomatik mücadele, ülkemizin siyasi bağımsızlığının tüm dünya tarafından kabul edilmesiyle sonuçlanmış ve 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilanıyla taçlandırılmıştır. Tarihimiz açısından böylesine önemli gelişmelerinin öncüsü olan İzmir'in işgalden kurtuluşunun 100. yılını idrak ettiğimiz bu senenin, tarihimize sahip çıkmak ve gelecek adına tarihten dersler çıkarmak adına anlamlı bir vesile olduğunu düşünüyorum. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı olarak faaliyetlerini yürüten İzmir Kalkınma Ajansı tarafından yayımlanan elinizdeki eser de bu amaca yönelik olarak hazırlanmıştır.

La conscience historique est l'un des éléments qui font d'une nation une nation. Certains événements se démarquent des autres par l'importance qu'ils ont dans l'histoire des nations. La libération d'Izmir de l'occupation, qui a ouvert la voie à la victoire dans la lutte nationale, est l'un des jalons de l'histoire turque en ce sens.

Izmir, occupée par les Grecs le 15 mai 1919, est libérée le 9 septembre 1922, grâce aux efforts remarquables de l'armée turque en lutte sous la direction de Gazi Mustafa Kemal Pacha. La libération d'Izmir est aussi le signe de la victoire de la Guerre d'Indépendance. La lutte politique et diplomatique menée après la victoire militaire aboutit à l'acceptation de l'indépendance politique de notre pays par le monde entier et fut couronnée par la proclamation de la République le 29 octobre 1923. Je pense que cette année, où nous célébrons le 100e anniversaire de la libération d'Izmir de l'occupation, qui est le pionnier de développements aussi importants en termes de notre histoire, est une occasion significative de protéger notre histoire et de tirer des leçons de l'histoire pour l'avenir. L'ouvrage dans votre main, publié par l'Agence de Développement d'Izmir, qui exerce ses activités sous la tutelle du ministère de l'Industrie et de la Technologie, a également été préparé à cette fin.

Hem alanında yetkin bir akademisyen hem de entelektüel bir şahsiyet olan Dr. Nihad Reşad Bey (Belger) tarafından Fransızca kaleme alınan bu eser, 1920 yılında Paris'te bastırılmış ve Birinci Dünya Savaşı'nın galibi devletlerin, Türkiye hakkında müzakereler yürüttükleri bir dönemde dağıtılmıştır. Mütareke dönemi ile İzmir'in işgalinden sonraki altı ay boyunca Yunan Ordusu ve yerli Rumların, Türk halkına karşı işlediği suçların derlendiği ve belgelendiği bu kitap sayesinde Yunan tezleri belgeler eşliğinde çürütülmüştür. Kendi dilimizde ilk defa basılan bu kitaptan, başta gençlerimiz olmak üzere tüm vatandaşlarımızın, milletçe varlık-yokluk mücadelesi verdiğimiz yıllara ilişkin öğreneceği çok şey olduğunu düşünüyorum.

Son olarak bu kitabın dilimize kazandırılması ve yayıma hazırlanmasında emeği geçen hocalarımız başta olmak üzere herkese teşekkür ediyor, ülkemizin bir daha benzeri zamanları yaşamaması dileğiyle devletimizin payidar olmasını Yüce Rabbinden niyaz ediyorum.

Rédigé en français par le Dr. Nihad Reşad Bey (Belger), qui est à la fois un académicien compétent et une figure intellectuelle, cet ouvrage fut imprimé à Paris en 1920 et diffusé à une époque où les États vainqueurs de la Première Guerre mondiale négociaient au sujet de la Turquie. Grâce à ce livre, dans lequel les crimes commis par l'armée grecque et les Grecs locaux contre le peuple turc pendant la période d'armistice et les six mois après l'occupation d'Izmir ont été compilés et documentés, les thèses grecques ont été réfutées avec des documents. Je pense que tous nos citoyens, en particulier nos jeunes, ont beaucoup à apprendre de ce livre, qui a été publié pour la première fois dans notre propre langue, sur les années où nous avons lutté pour l'existence en tant que nation.

Enfin, je voudrais remercier tous ceux, en particulier nos professeurs, qui ont contribué à la traduction de ce livre dans notre langue et à sa préparation pour publication, et je prie Dieu Tout-Puissant pour que notre État soit pérenne, et j'espère que notre pays ne connaîtra plus des moments similaires.

M U S T A F A V A R A N K

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANİ

**MINISTRE DE L'INDUSTRIE ET DE LA
TECHNOLOGIE**

NİHAD REŞAD BELGER

(1882-1961)

Devlet Şurası Eski Temyiz Reisi Mehmet Reşat Bey ve Havva Fikriyar Hanım'ın oğlu olarak 1882'de İstanbul'da doğmuştur. Üsküdar Askeri Rüştiyesi sonrasında Askeri Tıbbiye İdadisi'ne devam etmiştir. 13 Mart 1895'te Mekteb-i Tıbbiyeyi Şahane'ye başlamış buradan 11 Kasım 1900'da Tabip Yüzbaşı rütbesiyle mezun olmuştur.

22 Kasım 1903 tarihinde Beyrut Askeri Hastanesi'ne görevlendirilmiştir. Beyrut'a ulaşınca Jön Türkler ile birlikte hareket ettiği iddiasıyla tutuklanarak Erzurum'a sürgün cezasına çarptırılmış, hayatının tehlikeye düşeceği düşüncesiyle hapisten kaçarak Lefkoşa, Mısır üzerinden Paris'e kaçmıştır. Paris'te bulunduğu dönemde tıp fakültesine kaydolup, burada çeşitli alanlarda derslere devam etmiş ve sertifikalar almış, İç Hastalıkları, Gastroenteroloji ve Hidroklimatoloji alanında uzmanlaşmıştır.

1912'de Dr. Besim Ömer Paşa ile birlikte Washington'da yapılan Kızılhaç kongresinde Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti'ni temsilen bulunmuştur. 1916'da Dr. Enriquez'in desteği ile "Contribution du diagnostic precoce du cancer de l'estomac (Mide kanserinin yeni metotlarla erken teşhisi)" başlıklı tez çalışmasını tamamlayarak Tıp Doktoru unvanı almıştır. 18 Ekim 1919- 1 Nisan 1920 tarihleri arasında Gureba Hastanesi Dâhiliye Şefi olarak görev yapmıştır. Bu dönemde Yunanlıların İzmir'de yaptığı haksız uygulamalarla ilgili bir raporu eline geçmiş ve bu raporu yayınlamak üzere tekrar Paris'e gitmiştir. Bu süreçte yarı resmi olarak yeni kurulan Ankara Hükümeti'nin Paris ve Londra temsilciliğini yapmıştır. Paris'te

Il est né à Istanbul en 1882 en tant que fils de Mehmet Reşat Bey, l'ancien chef des appels du Conseil d'État, et de Havva Fikriyar Hanım. Après l'École Secondaire Militaire d'Üsküdar, il a poursuivi ses études à l'École de Médecine Militaire. Il a commencé le Mekteb-i Tıbbiyeyi Şahane (faculté de la médecine) le 13 mars 1895 et en a obtenu le diplôme le 11 novembre 1900 avec le grade de Médecin Capitaine.

Il est affecté à l'Hôpital Militaire de Beyrouth le 22 novembre 1903. Arrivé à Beyrouth, il est arrêté et condamné à l'exil à Erzurum pour avoir prétendument agi avec les Jeunes-Turcs, il s'évade de prison, pensant que sa vie serait en danger, et s'enfuit à Paris via Nicosie et l'Égypte. Pendant son séjour à Paris, il s'inscrit à la faculté de médecine, suit des cours dans divers domaines et obtient des certificats, et se spécialise en médecine interne, gastroentérologie et hydroclimatologie.

En 1912, avec le Dr. Besim Ömer Pacha, il représenta l'Association du Croissant-Rouge Ottoman au Congrès de la Croix-Rouge tenu à Washington. En 1916, avec le soutien du Dr. Enriquez, il termine sa thèse intitulée "Contribution du diagnostic précoce du cancer de l'estomac" et reçoit le titre de docteur en médecine. Entre le 18 octobre 1919 et le 1er avril 1920, il a été chef du service Médecine Interne à l'hôpital de Gureba. Durant cette période, il reçut un rapport sur les pratiques déloyales des grecs à Izmir et retourna à Paris pour publier ce rapport. Dans ce processus, il a été officieusement le représentant à Paris et à Londres du gouvernement d'Ankara nouvellement formé. Pendant son séjour à Paris, il est affecté comme consultant auprès de la délégation envoyée par la Grande Assemblée nationale (BMM) à la

bulunduğu sürede Londra Konferansı'na Büyük Millet Meclisi (BMM) tarafından gönderilen heyette müşavir olarak görevlendirilmiş ve kafileye Paris'ten katılmıştır. 1922 yılında Lozan Konferansı'na gönderilen heyette görevlendirilmiştir. 1923 yılında Lozan heyetiyle birlikte yurda dönmüştür. Sonrasında yurtdışında hekimlik yapmış, 1936 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün davetiyle yurda dönmüş ve Yalova Kaplıcaları müdürlüğüne atanmıştır. Burada üç yıl görev yapmış ve termal kaplıcaların sıhhi durumu ve sosyal donatılarının düzenlenmesini sağlayarak burada bir sağlık kompleksi oluşturulmasını sağlamıştır.

21 Ocak 1938'de Yalova Kaplıcalarına vücudundaki kaşıntılar nedeniyle tedaviye gelen Atatürk'e Siroz teşhisini koymuştur. Bu tarihten ölümüne kadar Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp ile birlikte Atatürk'ün hususi doktoru olarak görev yapmıştır. Atatürk'ün direktifiyle 28 Kasım 1938 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Hidroklimatoloji kürsüsü kurulmuş ve burada Profesör olarak görevlendirilmiş, 14.02.1939'da da burada göreve başlamıştır.

İyi derecede Fransızca ve İngilizce ve Arapça bilen Dr. Nihad Reşad Belger, 14 Mayıs 1950'de yapılan seçimlerle 9. dönem Demokrat Parti İstanbul vekili olarak siyasete girmiş, 22 Mayıs 1950'de Adnan Menderes'in başbakanlığında kurulan hükümette Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı olarak görev almıştır. Bakanlığı 22 Eylül 1950'de sona ermiştir. 1950'den itibaren Kızılay Başkanlığı yapmıştır. 1953 yılında Kızılay Kongresi'nde "kan yardımı ile kan türevlerini sağlayacak teşkilat kurma" konusunda verdiği önerge kabul edilerek Türkiye'de Kan Bankası kurulmasını sağlamıştır. 1957 yılında Paris Sorbonne Üniversitesi Tıp Fakültesi tarafından "Fahri Doktor" unvanı verilmiştir.

30 Eylül 1961'de İstanbul'da vefat etmiş cenazesi İstanbul Üniversite'sinde düzenlenen tören sonrasında Özbekler Tekkesi'nde bulunan aile kabristanına defnedilmiştir.

Conférence de Londres et rejoint la délégation à Paris. Il est nommé membre de la délégation envoyée à la Conférence de Lausanne en 1922. Il rentre en Turquie en 1923 avec la délégation de Lausanne. Par la suite, il travailla comme médecin à l'étranger, retourna dans le pays en 1936 à l'invitation de Mustafa Kemal Atatürk et fut nommé directeur des Sources Thermales de Yalova. Il y travailla pendant trois ans et y assura l'implantation d'un complexe de santé en aménageant l'état sanitaire et les équipements sociaux des thermes.

Le 21 janvier 1938, il a diagnostiqué une cirrhose pour Atatürk qui était venu aux sources thermales de Yalova pour un traitement en raison de démanagements dans son corps. De cette date jusqu'à sa mort, il a été le médecin spécial d'Atatürk avec le professeur docteur Neşet Ömer İrdelp. Avec la directive d'Atatürk, la chaire d'Hydroclimatologie de la Faculté de Médecine d'Istanbul de l'Université d'Istanbul a été créée par la décision du Conseil des Ministres du 28 novembre 1938 et il y a été nommé professeur, Il y a repris ses fonctions le 14.02.1939.

Le Dr Nihad Reşad Belger, qui parle couramment le français, l'anglais et l'arabe, est entré en politique en tant que député Parti Démocrate d'Istanbul lors des élections du 14 mai 1950 pour la 9ème législature et a été ministre de la Santé et de la Protection Sociale dans le gouvernement établi le 22 mai 1950 sous le mandat de premier ministre d'Adnan Menderes.. Son poste de ministre a pris fin le 22 septembre 1950. A partir de 1950, il a été président du Croissant-Rouge. En 1953, la proposition qu'il a faite au Congrès du Croissant-Rouge de "créer une organisation qui fournira des dérivés sanguins grâce à des dons de sang" a été acceptée et il a ainsi été à l'origine de la création d'une Banque de Sang en Turquie. En 1957, il reçoit le titre de "Docteur Honoraire" de la Faculté de Médecine de l'Université Paris Sorbonne.

Il est décédé à Istanbul le 30 septembre 1961 et a été enterré dans le cimetière familial à la Loge des Derviches Ouzbeks (Özbekler Tekkesi) après la cérémonie tenue à l'Université d'Istanbul.

SUNUŞ / PRÉSENTATION

Bu kitabı var eden süreç, Prof. Dr. Rahmi Hüseyin Ünal'dan aldığım bir telefonla başladı. İzmir'in farklı semtlerinde ikamet ediyor olmamızdan dolayı bir süredir görmediğim Rahmi Bey'in, lisans eğitimim sırasında öğrencisi olmuştum. Kısacık kestirdiği saçları ve yaptığı işe saygısıyla dikkatimi çeken Rahmi Bey, beni sanat tarihi disiplini ile tanıştıran insandır. Yıkıntı halindeki Ermenek Ulu Camii'ne ait o tek slayt, nedense gözümün önünden hiç gitmez. Divriği Ulu Camii'nin taç kapısı ve tavan süslemeleriyle ilgili slaytlar da öyle. Rahmi Bey asistanlığım döneminde, akademinin yüz karası bazı kendini bilmezlerin, şahsımı hedef alan yakışıksız davranışları karşısında dertleştiğim, birkaç hocamdan biriydi.

Kendisi telefonda bana, Dr. Nihad Reşad Bey'in (Belger) Paris'te Fransızca yayımlanmış (1920) bir kitabına* internet ortamında rastladığımı ve gördüğü kadarıyla "Yunanlılar İzmir'de; Yunan Mezalimi Hakkında Yeni Bilgi ve Belgeler" başlıklı bu kitabın, Türkçeye çevrilmediğini söyledi. Eğer öyle ise, söz konusu kitabı çevirmeyi düşündüğünü, Yunan işgal dönemini çalışmış bir tarihçi olarak benim, çevireceği metni kontrol edip edemeyeceğimi sordu. Yaptığım kısa bir araştırma, Rahmi Bey'in verdiği bilginin doğruluğunu teyit etti. Kitabı bazı notlar, ekler ve görseller ilave ederek yayımlamanın iyi olacağını söyledim

Le processus qui a donné naissance à ce livre a commencé par un appel téléphonique que j'ai reçu du Prof. Dr. Rahmi Hüseyin Ünal. J'avais été l'élève de Rahmi Bey, que je n'avais pas vu depuis un moment car nous vivions dans différents quartiers d'Izmir, pendant mes études de premier cycle. Rahmi Bey, qui a attiré mon attention par sa coupe de cheveux courte et le respect à son travail, est la personne qui m'a initié à la discipline de l'histoire de l'art. Pour une raison quelconque, cette seule diapositive appartenant à la Grande Mosquée Ermenek (Ermenek Ulu Camii) en ruine ne me quitte jamais l'esprit. Il en va de même pour les diapositives sur la porte de la couronne et les décorations du plafond de la Grande Mosquée de Divriği (Divriği Ulu Camii). Rahmi Bey était l'un des rares professeurs auxquels je me confiais pendant mon assistantat, à propos du comportement inconvenant de certaines personnes honteuses de l'académie qui me visaient.

Il m'a dit au téléphone qu'il était tombé sur Internet sur un livre* du Dr. Nihad Reşad Bey (BELGER) publié en français à Paris (1920) et pour autant qu'il l'ait vu, ce livre intitulé "Grecs à Smyrne; Nouveaux Témoignages et Documents sur Leurs Atrocités" n'a pas été traduit en turc. Si oui, il a demandé s'il envisageait de traduire le livre en question, et si moi, en tant qu'historien ayant étudié la période d'occupation grecque, je pouvais vérifier le texte qu'il allait traduire. Une courte recherche que j'ai faite a confirmé l'exactitude des informations données par Rahmi Bey. Quand j'ai dit qu'il serait bon de publier le livre

* Kapak sayfası için bkz. s. 19

* Pour la Page de Couverture, p. 19

Rahmi Bey, "birlikte yayımlayalım" önerisinde bulundu. Bu telefonlaşmadan 45 gün sonra, söz konusu kitabın duru Türkçeye çevrilmiş hali önümdeydi.

Yayına hazırlanma sürecinde yapılanlar anlatılmazdan önce, kitap ve yazarı hakkında bilgi vermek adettendir. Dr. Nihad Reşad Bey'in, Türkiye ve Türkler lehine yazdığı kitap ve makaleler nedeniyle Avrupa'da Türk dostu olarak ün salmış Fransız romancı Pierre Loti'ye ithaf ettiği kitap* 66 sayfadır. İlk 63 sayfası numaralandırılmış olan kitap, Derleme Kanunu kapsamındaki İzmir Milli Kütüphanesi'nin koleksiyonunda bulunmamaktadır.

Kitabımız temelinde, Mondros Mütarekesi'nin imzalandığı 30 Ekim 1918 tarihi ile İngiliz Generali Milne'nin, Türk ve Yunan kuvvetleri arasında çatışmaları önlemek için bir sınır hattı belirlediği 3 Kasım 1919 arasında, İzmir ve art bölgesinde Yunan işgal güçleri ve yerli Rumların neden olduğu kanlı olaylar ve sonuçlarına odaklanmaktadır. Nihad Reşad Bey, kitabının "Modern Mitoloji" alt başlıklı sekiz sayfalık ilk bölümünü (ss. 3-10) bizzat kaleme almıştır. Sonraki kısım (ss. 11-63), Avrupa'da İngilizce ve Fransızca basılmış bazı kitap ve broşürlerden alıntılanmıştır ki, söz konusu kitap ve broşürler "Bu konuda başvurulabilecek yayınlar" başlığı altında listelenmiştir". Nihad Reşad Bey kitabında, Yunan propaganda-

avec quelques notes, annexes et visuels, Rahmi Bey a suggéré "publions-le ensemble". 45 jours après cet appel téléphonique, la traduction en turc du livre en question était devant moi.

Il est d'usage de communiquer des informations sur le livre et son auteur avant d'expliquer ce qui a été fait pendant le processus de préparation à la publication. Le livre* que le Dr. Nihad Reşad Bey dédie au romancier français Pierre Loti, devenu célèbre en Europe en tant qu'ami des Turcs grâce aux livres et articles qu'il a écrits en faveur de la Turquie et des Turcs, compte 66 pages. Le livre, dont les 63 premières pages sont numérotées, ne fait pas partie de la collection de la Bibliothèque nationale d'Izmir dans le cadre de la Loi sur la Compilation.

Notre livre est essentiellement basé sur les événements sanglants causés par les forces d'occupation grecques et les Grecs locaux à Izmir et dans son arrière-pays entre la date du 30 octobre 1918, date à laquelle l'armistice de Moudros a été signé, et le 3 novembre 1919, lorsque le général britannique Milne a déterminé une ligne frontière pour éviter les conflits entre les forces turques et grecques, et se concentre sur les conséquences. Nihad Reşad Bey a personnellement écrit le premier chapitre de huit pages (pages 3 à 10) de son livre avec le sous-titre "Mythologie Moderne". La partie suivante (pages 11 à 63) est citée de quelques livres et brochures publiés en anglais et en français en Europe, qui sont répertoriés sous la rubrique "Références des Publications"

* "Can Çekişen Türkiye" (La Turqui Agonisante) başlıklı kitabının yayımlandığı 1913 yılında, Osmanlı Devleti'nin konuğu olarak İstanbul'a gelmişti. 1920 yılında İstanbul'un fahri hemşerisi kabul edilen Piyer Loti'ye (1850-1923), 4 Ekim 1921'de TBMM bir teşekkür mektubu göndermiş ve erken cumhuriyet döneminde İstanbul'da yol, işletme ve tepelere ismi verilmişti. Bazı Türk aydınları Loti'yi, Osmanlı'nın geri kalmışlığını acıyarak sevdiği gerekçesiyle eleştirmiştir ki, bu konuda Nazım Hikmet'in bir şiiri (Bkz. EK-2) iyi bilinmektedir. Nedim Gürsel, bu şiirle ilgili Nazım Hikmet'in, Piyer Loti'ye haksızlık ettiğini söylediğini, Abidin Dino'dan duyduğunu yazmıştır.

** Bkz. Kitabın sonunda çerçeve içine alınmış liste.

* Il était venu à Istanbul en tant qu'invité de l'Empire Ottoman en 1913, lorsque son livre intitulé "La Turquie Agonisante" a été publié. Le 4 octobre 1921, la Grande Assemblée Nationale de Turquie avait adressé une lettre de remerciements à Pierre Loti (1850-1923), qui est accepté comme citoyen d'honneur d'Istanbul, et son nom a été donné aux routes, commerces et collines d'Istanbul dans le début de la période républicaine. Certains intellectuels turcs ont critiqué Loti au motif qu'il aimait avec pitié le retard de l'Empire ottoman, et un poème de Nazım Hikmet (Voir EK-2) (annexe 2) est bien connu à ce sujet. Nedim Gürsel a écrit qu'il avait entendu d'Abidin Dino que Nazım Hikmet avait dit qu'il avait fait du tort à Pierre Loti à propos de ce poème.

** Voir Liste encadrée en fin d'ouvrage.

cıları tarafından, işgal edilen ve edilecek arazi hakkında üretilen bilginin düzmece olduğunu belirtmekte ve resmi belgeler üzerinden bu bilgileri çürütmeye çalışmaktadır. Kitabın sonundaki bir “Karşılaştırmalı Grafik”ten* de görüleceği üzere, birazdan okumaya başlayacağınız metin, Anadolu’daki Yunan işgal bölgesinin coğrafi, demografik ve iktisadi gerekçelerle art bölgesi ve Türkiye’den kopartılmasının mümkün olmadığı tezini işleyen, bir karşı propaganda çalışmasıdır.

Karargâhı İzmir’de bulunan 17. Kolordu Kumandanlığı ve personelinden, Yunanlılarca gasp edilen nakit ve eşyayı gösterir liste ile işgal kuvvetlerinin Bergama, Aydın ve Menemen’de toplu katliama varan eylemlerine ilişkin ayrıntılar, bu karşı propaganda çalışmasının dağarcığımızı katkısıdır. Türklerin iştilig ettikleri meslekler, tercih ettikleri isimler (kişi ve yer), kişisel tasarruf araçları ve taşrada arazi mülkiyetinin dağılımı konusunda öğrendiklerimizi de, bu bağlamda değerlendirmek gerektiğini düşünüyorum.

Bir tıp doktorunun, mesleğiyle ilgisi olmayan böyle bir çalışmayı üretmiş olması, üzerinde durulmaya değer bir konudur. Deontoloji ve Tıp Tarihi konusunda yetkin isimlerimizden: Prof. Dr. Arslan Terzioğlu’nun, hayatını “değme Hollywood filmlerini aratmayacak kadar maceralı ve başarılı” bulduğu; Türk hekimliğine ve cumhuriyetin kuruluşuna yaptığı hizmetlerinden ötürü “büyük şahsiyet” olarak nitelediği bir kişilik Dr. Nihad Reşad Bey. 1919 yılında, daha önce uzun yıllar ikamet ettiği Paris’e yeniden gelmiş ve Yunanlılar

Dans son livre, Nihad Reşad Bey déclare que les informations produites par les propagandistes grecs sur les terres occupées et à occuper sont fausses et tente de réfuter ces informations à travers des documents officiels. Comme le montre un “Tableau Comparatif” à la fin du livre, le texte que vous commencerez à lire est un ouvrage de contre-propagande qui traite de la thèse selon laquelle la zone d’occupation grecque en Anatolie ne peut être séparée de l’arrière-pays et Turquie pour des raisons géographiques, démographiques et économiques.

La liste indiquant l’argent et les biens saisis par les Grecs au commandement du 17ème Corps et à son personnel, dont le quartier général est à Izmir, et les détails des actions des forces d’occupation à Bergama, Aydın et Menemen, qui équivalaient à un meurtre de masse, contribuent à notre répertoire de cette œuvre de contre-propagande. Je pense que ce que nous avons appris sur les occupations des Turcs, les noms qu’ils préfèrent (personne et lieu), l’épargne personnelle et la répartition de la propriété foncière dans les campagnes doit être évalué dans ce contexte.

Le fait qu’un docteur en médecine ait produit une telle étude qui n’a rien à voir avec sa profession est une question à considérer. Un de nos noms compétents en Déontologie et Histoire de la Médecine : Prof. Dr. Arslan Terzioğlu a trouvé que sa vie était “assez aventureuse et réussie pour correspondre aux films hollywoodiens” ; personnalité qu’il qualifie de “grande personnalité” pour ses services rendus à la médecine turque et à l’établissement de la république, le Dr. Nihad Reşad Bey. En 1919, il revint à Paris, où

* Aydın Vilayeti’ne bağlı liva ve kazaların nüfuslarını din, millet ve mezhep temelinde gösteren bir istatistik, İzmir Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti’nin “Adalet Bir Çağrı” başlıklı Fransızca basılmış broşüründen (Un Appel a la Justice, Constantinople, 1919) alınmış olup kaynağı, Aydın Vilayeti İstatistik Müdüriyeti’nin 1918 yılında yayımladığı: “1333 Senesi Tevellüdât ve Vefayat”tır (1917 Yılı Doğumlar ve Ölümler).

* Cette statistique, qui montre les populations des livas (préfectures) et des villes (sous-préfectures) de la province d’Aydın sur la base de la religion, de la nation et de la secte (appartenance à une communauté), est tirée de la brochure publiée en français d’Izmir Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti (Association pour la Défense du Droit Ottoman d’Izmir) intitulée “Un appel à la justice” (Un Appel a la Justice, Constantinople, 1919) et sa source est “1333 Senesi Tevellüdât et Vefayat (Naissances et décès en 1917)” publié par la Direction des Statistiques de la Province d’Aydın en 1918.

Şekil 1. Nihad Reşad Bey (Atatürk'ün solunda beyaz saçlı)

Figure 1. Nihad Reşad Bey (Cheveux blancs à gauche d'Atatürk)

İzmir'de; Yunan Mezalimi Hakkında Yeni Bilgi ve Belgeler kitabını bastırıp Birinci Dünya Savaşı galibi devletlerin, mağluplara imza ettirilecek barış anlaşmalarını hazırlamak için topladıkları Paris Barış Konferansı'na katılan delegeler, Avrupalı milletvekilleri ve basın mensuplarına sunmuştu*. Ancak Sevr Antlaşması'nın içeriği düşünüldüğünde, Türkiye ve Türklerin tezlerini anlatan bu ve buna benzer diğer propaganda çalışmalarının başarılı olamadığı ortadadır.

il avait vécu de nombreuses années, et publia le livre "Les Grecs à Izmir, Nouveaux Témoignages et Documents sur leurs Atrocités", et l'avait présenté aux membres de la presse, aux députés européens et aux délégués participant à la Conférence de Paix de Paris que les États victorieux de la Première Guerre mondiale avaient organisée pour préparer les traités de paix à faire signer aux vaincus.* Cependant, compte tenu du contenu du traité de Sèvres, il est évident que cet effort de propagande et d'autres similaires décrivant les thèses de la Turquie et des Turcs n'ont pas abouti.

* Dr. Nihad Reşad Bey (1881-1961) hakkında biyografik çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan ikisini zikretmekle yetineceğim: Arslan Terzioğlu, "Prof. Dr. Nihad Reşad Belger'in Bir Hekim ve Diplomat Olarak Türkiye Cumhuriyeti'ne Hizmetleri", Bilge Dergisi, 16, Bahar 1998, ss. 44-48 ve Neslihan Bolat Bozaslan, "Atatürk'ün Doktoru Nihad Reşad Belger", Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 23, Bahar 2020, ss. 87-100.

* Des études biographiques ont été faites sur le Dr. Nihad Reşad Bey (1881-1961). Je me contenterai d'en mentionner deux : Arslan Terzioğlu, "Services du Prof. Dr. Nihad Reşad Belger à la République de Turquie en tant que médecin et diplomate", Bilge Dergisi (Magazine Bilge), 16, Printemps 1998, pages 44 à 48 et Neslihan Bolat Bozaslan, "Nihad Reşad Belger, le médecin d'Atatürk", Journal National des Sciences Sociales (Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi), Numéro 23, Printemps 2020, pages 87 à 100.

Şekil 2. Nihad Reşad Belger (İstanbul Üniversitesi'ndeki odasında)

Figure 2. Nihad Reşad Belger (Dans son bureau à l'Université d'Istanbul)

Kitabımızı yayıma hazırlarken öncelikle metni okuyucu için daha anlaşılır kılmayı hedefledim. Bu nedenle birkaç istisna dışında, Dr. Nihad Reşad Bey'in eksik bulduğum ve/veya katılmadığım değerlendirmelerini notlamadım, ancak yanlışları düzeltmeye özen gösterdim. Bu işlemi ana metinde köşeli parantez içinde; dipnotlarda ise, asteriks vereyerek yaptım. Fotoğraf ve grafik altlarındakiler (“açıklamalar”) hariç, zenginleştirici nitelikteki bilgileri verirken de aynı sembolleri kullandım. Dolayısıyla Arap rakamlı dipnotlar, Dr. Nihad Reşad Bey'in kendisi tarafından verilmişlerdir (12+1 adet). Kolayca anlaşılır olmayı bozabileceği kaygısıyla dönemin diline yakınlaşmaya çalışırken dikkatli davrandım. Şöyle ki, “ulusal” yerine “milli”; “komutan” yerine “kumandan” dedim ama “tümen” yerine anlaşılamayacağını düşündüğümden “firka” demedim.

Lors de la préparation de notre livre pour publication, j'ai d'abord cherché à rendre le texte plus compréhensible pour le lecteur. Pour cette raison, à quelques exceptions près, je n'ai pas pris note des commentaires du Dr. Nihad Reşad Bey que j'ai trouvés incomplets et/ou en désaccord, mais j'ai pris soin de corriger les erreurs. Je l'ai fait en mettant des crochets dans le texte principal ; et des astérisques dans les notes de bas de page. J'ai utilisé les mêmes symboles pour fournir des informations enrichissantes, à l'exception de ceux sous les photographies et les graphiques (“explications”). Par conséquent, les notes de bas de page avec des chiffres arabes ont été données par le Dr. Nihad Reşad Bey lui-même (12+1). J'ai fait attention en essayant de me rapprocher de la langue de l'époque, de peur que cela n'en gâche la compréhension facile. À savoir, j'ai utilisé le mot “national” au lieu de “national en vieux turc”, “commandant” au lieu de “commandant en vieux turc”, mais je n'ai pas dit “firka (division en vieux turc)” au lieu de “division” parce que je pensais que ce ne serait pas compris.

Osmanlı Devleti'nden miras kalan mülki taksimat ile cumhuriyet idaresinin Türkçeleştirme uygulamaları sonucu değişmiş ve/veya değiştirilmiş yer isimlerini, günümüzdeki yer isimleriyle eşleştirmek zor oldu. Kitabın anlattığı dönemde Bergama'ya ait arazinin, bugün Bergama dışında Ayvalık, Burhaniye, Gömeç ve Kınık kazaları arasında dağıldığı düşünülürse, sıkıntı daha iyi anlaşılabilir. Basılmış katalog, salname, istatistik ve internetin yetmediği anlar oldu. Neresi olduğu anlaşılamayan yer isimleri söz konusu olduğunda, köşeli parantez içine soru işareti koydum. Kitabı zenginleştiren notlamaları daha çok, kişisel kütüphanemde mevcut döneme ilişkin Yunanca kaynaklar ile basılmış kitap ve makalelerime başvurarak yaptım. Kullandığım görseller için de (toplam 60+1 adet), aynı yolu izledim. Arap rakamları ile verilmiş tüm ekler, okuyucuyu bilgilendirmek amacıyla tarafımdan ilave edilmiştir.

Hiç aklımda olmayan bir kitaba beni paydaş yapan Hocam Rahmi Bey'in nezaketi her türlü övgünün üzerindedir. Örnek idarecilerimizden Vali Kayhan Kavas, akademi-den dostum Prof. Dr. Aykan Candemir, uzak geçmişten arkadaşım Fikret Aydın, henüz yüz yüze tanışmadığım Selim Soydemir ve İstanköy'de öğretmen Hristina Hacıyakumi'ye teşekkür ederim, katkıda bulundular. Kitabın yayımlanabilmesini mümkün kılan iki ismi özellikle anmak istiyorum. Yaklaşık altı aylık sonuçsuz girişimlerimizin ardından, bizi Dr. Nihad Reşad Bey'in yeğeni Leyla Çınar'ın adres bilgilerine ulaştıran, Kalp-Damar Cerrahisi Uzmanı Dr. Fikri Yapıcı'ydı. Leyla Hanım'ın anlayış ve ilgisi sayesinde, kitabın telif hakları konusundaki zorluğu aşabildik. Her ikisine de minnettarız. Tüm özenimize rağmen hata ve eksiklerimiz varsa, sorumluluk elbette Rahmi Hoca ve benimdir.

Il était difficile de faire correspondre les noms de lieux qui ont été modifiés et/ou changés en raison de la division administrative héritée de l'Empire ottoman et des pratiques de turcisation de l'administration républicaine avec les noms de lieux d'aujourd'hui. Considérant que la terre appartenant à Bergama au moment de la description du livre était dispersée entre les villes d'Ayvalık, Burhaniye, Gömeç et Kınık, en dehors de Bergama, le souci peut être mieux compris. Il y a eu des moments où le catalogue imprimé, l'annuaire, les statistiques et Internet ne suffisaient pas. Quand il s'agit de noms de lieux incompréhensibles, j'ai mis un point d'interrogation entre crochets. J'ai fait les annotations qui ont enrichi le livre principalement en me référant à mes articles et livres publiés ainsi qu'aux sources grecques de la période actuelle dans ma bibliothèque personnelle. J'ai suivi le même chemin pour les images que j'ai utilisées (60+1 au total). Toutes les annexes données en chiffres arabes ont été ajoutées par moi pour informer le lecteur.

La gentillesse de mon professeur, Rahmi Bey, qui m'a associé à un livre auquel je n'avais jamais pensé, est digne d'éloge. Je tiens à remercier l'un de nos dirigeants exemplaires, le gouverneur Kayhan Kavas, mon ami de l'académie Prof. Dr. Aykan Candemir, mon ami de longue date Fikret Aydın, Selim Soydemir que je n'ai pas rencontré en personne, et Hristina Hacıyakumi, enseignant à Kos, pour leurs contributions. Je voudrais mentionner spécifiquement deux noms qui ont rendu possible la publication du livre. Après près de six mois de tentatives infructueuses, c'est le Dr. Fikri Yapıcı, spécialiste en chirurgie cardiovasculaire, qui nous a apporté les coordonnées de la nièce du Dr. Nihad Reşad Bey, Leyla Çınar. Grâce à la compréhension et à l'intérêt de Mme Leyla, nous avons pu surmonter la difficulté concernant le droit d'auteur du livre. Nous sommes reconnaissants à tous les deux. Malgré tous nos soins, si nous avons des erreurs et des manquements, la responsabilité en incombe bien sûr au Professeur Rahmi et à moi.

PROF. DR. ENGİN BERBER

KARŞIYAKA, 1 ARALIK 2021

KARŞIYAKA, 1ER DÉCEMBRE 2021

DOKTOR NİHAD REŞAD

Yunanlılar İzmir'de

=====
Yunan Mezalimi Hakkında

YENİ BİLGİLER

KANITLI RESMİ BİR

— **BELGE** —

PARİS
KOSSUTH BASIMEVİ
1920

DOCTEUR NIHAD RECHAD

Les Grecs à Smyrne

NOUVEAUX TÉMOIGNAGES

sur leurs Atrocités

UN DOCUMENT OFFICIEL
PROBANT

PARIS
IMPRIMERIE KOSSUTH
1920

Yunanlılar İzmir'de

—————
—————
Yunan Mezalimi Hakkında

YENİ BİLGİLER

KANITLI RESMİ BİR

————— **BELGE** —————

PARİS
KOSSUTH BASIMEVİ
1920

Les Grecs à Smyrne

NOUVEAUX TÉMOIGNAGES
sur leurs Atrocités

UN DOCUMENT OFFICIEL
— PROBANT —

PARIS
IMPRIMERIE KOSSUTH
1920

YUNANLILAR İZMİR'DE

MODERN MİTOLOJİ

“Yunan işgali, uygarlaştırıcı bir görevi yerine getirmek şöyle dursun, aniden bir fetih ve haçlı seferine dönüştü”

**İtilaf Devletleri
Milletlerarası Araştırma Komisyonu Raporu**

Türk vatanının asli unsurlarından biri olan İzmir Vilayeti*, bilindiği gibi, İtilaf Devletleri Yüksek Konseyi'nin** kararıyla geçen Mayıs ayında, Yunan askerleri tarafından işgal edilmiştir. Bu feci işgalle başlayıp sonraki süreçte devam eden benzer trajik olayların meydana çıkardığı vahim sonuçlar, Yunan işgalini, Doğu'daki barış sorununun odak noktası haline getirmektedir. Dolayısıyla Yüksek Konsey'in Türkiye ile barış konusunu ele aldığı şu günlerde, adil ve acil bir çözüm bekleyen bu konuyla ilgili olarak halkı aydınlatmanın ilginç, hatta yararlı olacağını düşündük.

Anadolu'nun ayrılmaz bir parçası olan bu coğrafi bölgeyi, Türk milletinin bu son sığınağını, Yunanlıların işgal etmesine izin veren İtilaf Devletleri'nin gerekçelerinin ne olduğunu insan merak ediyor. Bu yörede 1.300.000 Türk'e karşılık, sadece 300.000 Rum'un yaşadığını unutmamak gerekir.

* Gerçekte İzmir bu tarihte, adı “Aydın” olan vilayetin bir livası ve idari merkeziydi. Manisa, Aydın ve Denizli, Aydın Vilayeti'nin İzmir dışındaki livalarıydı. Birinci Dünya Savaşı galibi devletlerin (İtilaf Devletleri) ikiye temsilcisinden oluşan bir kurul. “Onlar Konseyi” ismiyle de anılır.

** Üyeleri ABD, İngiltere, Fransa ve İtalya oluşan “Dörtler Konseyi” olarak da bilinen bu kurul, 18 Ocak 1919'da açılan Paris Barış Konferansı'nda, mağluplara imza ettirilecek barış antlaşmalarını hazırlamak ve (Konferans adına) karar vermekle görevlendirilmiş, 14 Mart-7 Mayıs 1919 tarihleri arasında etkin çalışmıştır.

LES GRECS A SMYRNE

MYTHOLOGIE MODERNE

« Leur occupation, loin de se présenter comme l'exécution d'une mission civilisatrice, a pris immédiatement l'aspect d'une conquête et d'une croisade. »

Rapport de la
Commission d'Enquête Interalliée.

Le vilayet de Smyrne, cette contrée turque par excellence, est occupé, comme on le sait, par des troupes grecques depuis le mois de mai dernier, à la suite de la décision du Conseil Suprême des Alliés. Les événements tragiques qui ont accompagné et suivi cette malencontreuse mesure, les répercussions immédiates auxquelles elle a donné lieu, ainsi que les conséquences graves susceptibles d'en découler, font de cette occupation une des questions capitales dans le problème de la paix en Orient. Aussi il nous a semblé intéressant, voire utile, au moment où le Conseil Suprême aborde l'étude de la paix avec la Turquie, d'éclairer l'opinion publique sur cette question qui exige une solution juste et urgente.

On s'est certainement demandé à quelles considérations ont cédé les Alliés en permettant à la Grèce d'occuper une région faisant partie intégrante de l'Anatolie, cette entité géographique, cet asile ultime du peuple turc et où l'on ne compte guère que 300.000 Grecs contre une majorité écrasante de 1.300.000 Turcs.

Il est hors de doute, comme on le verra par les documents que nous

allons publier ici, que l'occupation fut la conséquence de manœuvres politiques habilement conduites et de tout un édifice d'informations mensongères laborieusement préparées.

Peu de temps après l'armistice, avant que les revendications territoriales grecques fussent formulées officiellement, les agents au service du Gouvernement hellénique s'occupaient déjà de préparer l'opinion publique au programme de vastes annexions connu plus tard et dont l'étendue parut exorbitante même à ceux qui appuyaient vigoureusement la thèse de « la plus grande Grèce », du « nouvel empire d'Orient », si chère à M. Vénizelos. On se rappelle, en effet, que la Délégation hellénique a fait preuve d'appétits insatiables en demandant l'Épire, la Thrace, Constantinople, Smyrne, Trebizonde, Adana, etc..., en un mot, un territoire trois fois plus grand que la Grèce avec une population également trois fois plus nombreuse que la sienne.

C'est alors précisément qu'apparut, pour la première fois, dans la presse, le terme bizarre de « Grecs irrédimés ». Que signifiait cette expression inaccoutumée? Elle signifie en langage clair « Impérialisme Grec ». C'était le premier pas engagé dans la voie d'astuce et de calomnie qui devait duper l'Occident et conduire à l'immolation du peuple turc en Orient.

Il faut toutefois rendre cette justice aux dirigeants helléniques qu'ils excellent dans l'art de s'adapter aux exigences des circonstances et s'ils ont forgé et lancé l'irrédentisme pour dissimuler l'impérialisme, c'était sans doute pour rester dans la note et se ménager les faveurs des apôtres du respect des nationalités.

Conçus dans la pensée de quelques hommes politiques, les Grecs irrédimés ont vu le jour sous forme d'un Comité qui ne tarda pas à soulever une campagne de presse violente aidée de conférences, de brochures; et pour prêcher la haine contre les Turcs, on lança, à travers l'Europe et l'Amérique, une légion de propagandistes. En outre, on fournit aux milieux dirigeants des statistiques et des rapports complètement inexacts sur la situation politique.

Par ces moyens destinés à prouver les soi-disant droits ethniques et historiques sur les territoires revendiqués, le Comité des Grecs irrédimés, d'accord avec les représentants officiels de la Grèce, s'efforçait de démontrer beaucoup de choses (oubliant peut-être que celui qui veut trop prouver ne prouve rien) et entre autres, cette vérité qui, fait étrange, aurait échappé jusque-là à l'observation universelle : Constantinople, capitale multi-séculaire des Turcs, cette ville à physionomie si éminemment islamique, n'était qu'une ville grecque (!!!). En la regardant probablement avec un prisme grec!

En attendant la réalisation de son programme panhellénique et son installation à Constantinople, grâce à ces procédés qui semblaient, somme toute, en bonne voie de réussite, la Grèce signalait au Conseil Suprême l'insécurité qui régnerait dans le vilayet de Smyrne et le danger qui en résulterait pour la vie des non-Turcs. Le Conseil Suprême influencé, pour en dire le moins, par cette information totalement fautive, donna à la Grèce l'autorisation de débarquer à Smyrne pour y assurer l'ordre! Mais voici que l'enquête faite plus tard sur place (au lieu d'être faite plus tôt) par les représentants des Alliés, démontre que les renseignements communiqués au Conseil Suprême étaient

Burada neşredeceğimiz belgelerden görüleceği gibi, işgalin ustaca yönetilen siyasi oyunlar ve ustaca hazırlanmış gerçek olmayan bilgilere dayanılarak gerçekleştirildiği şüphe götürmez.

Ateşkes anlaşmasından* sonra Yunan Hükümeti'nin sorumlu memurları, Yunanistan'ın Anadolu'da [ve Rumeli'de] hak iddia ettiği araziye resmen açıklamazdan önce, efkâr-ı umumiyeyi [kamuoynunu] hazırlamakla meşgul olmuşlardır. İlhakı düşünülen arazinin genişliği, Venizelos'un çok önem verdiği “*En Büyük Yunanistan*” ve “*Yeni Şark İmparatorluğu*” tezini hararetle savunanlara bile abartılı görünmüştü. [Kuzey] Epir*, Trakya, İstanbul, İzmir, Trabzon, Adana vd. kısacası Yunanistan'dan üç kat büyük ve Yunanistan nüfusundan üç kat fazla nüfus barındıran bölgeleri ülkesine katmak isteyen Yunan Delegasyonunun, nasıl doymaz bir hırsla sahip olduğu hatırlardadır.

“*Vatanlarından uzak kalmış Yunanlılar*” ibaresi matbuatta, ilk olarak bu sıralarda ortaya çıktı. Bilinmedik bu ibarenin anlamı neydi? Bu tam olarak “*Yunan Emperyalizmi*” anlamına gelmekteydi. Batı dünyasını hile ve iftiralarla aldatmak**, Doğu'da Türk halkını kurban etmek amacıyla atılmış ilk adımdı.

Bununla birlikte Yunan makamlarının, içinde bulunulan koşulların gereklerine uyum sağlamakta gösterdikleri beceriyi takdir etmek gerekir. Emperyalist amaçlarını gizlemek için icat ettikleri “*vatanlarından uzak kalmış Yunanlılar*” savını ortaya atmaları, şüphesiz dönemin havasına uymak ve etnik farklılıklara saygı gösterilmesini isteyen bağımsızlık havarilerine şirin görünmek içindi.

Birkaç siyasetçinin tasarladığı “*vatanlarından uzak kalmış Yunanlılar*” fikri, bir komite şekline büründü ve kısa zamanda, konferanslar ve broşürlerle desteklenen şiddetli bir matbuat kampanyasının odağına yerleşti. Türklere duyulan öfkeyi yaymak için, Avrupa ve Amerika'da bir lejyoner ordusu harekete geçirildi. Ayrıca idarecilere iletilmek üzere, siyasal durumla ilgili tamamen uydurma istatistikler ve raporlar hazırlandı.

Üzerinde hak iddia edilen bölgelerle ilgili sözde etnik ve tarihsel savları kanıtlamak için düşünülmüş bu çözümlerle [Atina'yı merkez edinmiş] “*Vatanlarından Uzak Kalmış Yunanlılar Komitesi*”, Yunanistan'ın resmi temsilcileri ile birlikte (kanıtlamak için paralan birinin hiçbir şey kanıtlamadığı gerçeğini unutarak) pek çok şeyi kanıtlamaya çabalıyordu. Bir Yunanlı gözlüğüyle baktıkları için, Türklerin asırlardır başkenti ve son derece İslami bir görünüme sahip olan İstanbul'un, bir Yunan kenti olduğunun bugüne kadar gözden kaçtığını (!!!) iddia etmekteydiler.

Sonuçta, başarıya ulaşmış gibi görünen bu yöntemler sayesinde Yunanistan, Panhelenik programının gerçekleşmesini ve İstanbul'a yerleşmeyi beklerken, İzmir Vilayeti'nde hâkim olan güvensiz ortamı ve bu durumun Türkler dışındaki kent sakinleri için

* 30 Ekim 1918 günü, Limni Adası'nda İtilaf Devletleri adına İngiltere ile Osmanlı Devleti arasında imza edilmiş Mondros Ateşkes Antlaşması.

** Yunanistan-Arnavutluk sınırının Adriyatik Denizi'ne yakın kısmı. Yunanistan idaresinde bulunan Epir Bölgesi'nin, güneyinde yaşayan Müslüman Arnavutlardan kaynaklanan sorunları sertlikle çözen Aristidis Stergiadis işgalden sonra İzmir'e Yunan Yüksek Komiseri olarak gönderilmiştir.

*** Yunan propagandasının talep edeceği/ettiği topraklarda, çoğunluğu Rumların oluşturduğunu göstermek amacıyla aynı dönemde kullandığı savlardan biri de, Anadolu'da Müslümanmış gibi görünen Ortodoks mezhebenden gizli Hıristiyanlar (“Kripto Hıristiyan”) ile etnik kökeni Türk olmayan Müslüman halkların (“Lai ke File tis Mikra Asias”) var olduğuydu.

oluşturduğu tehlikeyi Yüksek Konsey'e iletiyordu. Bundan etkilenen Yüksek Konsey [!] tamamen uydurma bu bilgiye dayanarak, kentte düzeni sağlamak amacıyla Yunanistan'a, İzmir'e çıkarma yapma izni verdi". Gelin görün ki, İtilaf Devletleri'nin temsilcileri tarafından (İzmir'in işgalinden önce yapılması gereken) daha sonra yapılan araştırma, Yüksek Konsey'e iletilen bilgilerin temelsiz olduğunu göstermektedir. Araştırmacılar raporlarına şu cümlelerle başlamaktadırlar:

Araştırma, Aydın Vilayeti'ndeki Hıristiyanların durumunun, ateşkesten beri memnuniyet verici olduğunu ve güvenliklerinin tehdit altında bulunmadığını kanıtlamaktadır.

Barış Konferansı, yanlış istihbarata dayanarak İzmir'in işgali emrini vermişse, olayların baş sorumluları, -saptanan noktalar bölümünde 1 numarada sözü edilen- bu tür haberleri doğrulamadan kurgulayan veya ileten şahıslar veya Hükümetlerdir.

Bu nedenle bu işgalin hiçbir [haklı] gerekçesi olmadığı, karşı güçler [galip devletler] ve Türkiye arasında imzalanan ateşkes anlamasını ihlal ettiği şüphesizdir¹.

Bu işgaliznini koparıırken Bay Venizelos, Yunan askerlerinin tüm İzmirli taraflardan sevinçle karşılanacağını ve asayişin hiçbir şekilde bozulmayacağını söylemiş olmalıdır. Askerleri Bay Venizelos'u kan dökerek yalanladılar.

Yunan askerleri gelir gelmez, o güne kadar -beş yüz yıldan fazla süredir- savaş görmemiş, işinde ve huzurunda mutlu yaşamış bu yöre [**İzmir ve art bölgesi**], cesetlerle dolu bir harabe yığınına döndü. Başka yerlerde olduğu gibi burada da Yunanlılar, eski geleneklerine sadık kalarak, ittifak güçlerinin** raporlarında da belirtildiği gibi haçlı seferine başladılar. Yunan askerleri karaya çıkar çıkmaz, yöre sakinlerinin bin bir zilletle maruz kaldıkları karanlık bir dönem başladı. Bu konuda nakledilen açık ve üzücü tanıklıklar öyle çok ki, en mahir yalanlamalar bile bu zulümden sorumlu olanları, tüm dünyanın kınamasından kurtaramaz.

İzmir'de olanlar, Yunanlıların hâkimiyetleri altında yaşayan Türklere karşı, her zaman uyguladıkları soykırım öfkesinin bir tekrarından ibaretti. Nitekim 1878'de 150.000 Türk'ün yaşadığı Tesalya'da*** bugün bir tek Türk yoktur. Mora'da yaşayan 300.000 Türk de, bugün yok olmuştur. Girit'teki 100.000 Türk'ten bugün geriye, Yunan soykırımının inanılmaz baskısına dayanabilen 20.000 kadarı kalabilmiştir. Makedonya'daki Türk nüfusun üçte ikisi korkunç baskılar görmüş ve göç etmek zorunda kalmıştır. Yakın zamanda gerçekleşen Epir'deki korkunç olaylarla ilgili olarak, Bay Robert Vaucher'in 20 Ocak 1917 tarihli *Illustration* gazetesinde yer alan tanıklığının özetini zikretmekle yetineceğiz:

Bay Robert Vaucher şunları yazmaktadır: "*Delvino kentinin* büyük meydanında, Müslümanların evlerini barbar bir öfkeyle tahrip eden *Zogriphoslu Yunanlı grupların yaptığı*

(1) Yedinci madde şöyledir: "Müttefiklerin güvenliklerini tehdit eden bir durumla karşılaşırsa herhangi bir stratejik noktayı işgal edebilirler".

* Yüksek Konsey bu izni, 5 Mayıs 1919 gecesi vermişti.

** "İttifak güçleri" derken İtilaf Devletleri kastediliyor.

*** Merkezi Larissa kenti olup Yunanistan'ı oluşturan 13 bölgeden biridir.

dénués de tout fondement. Les enquêteurs commencent même leur rapport dans les termes suivants :

L'enquête a prouvé que, depuis l'armistice, la situation générale des chrétiens dans le vilayet d'Aidin était satisfaisante, leur sécurité n'était pas menacée.

Si l'ordre d'occupation de Smyrne a été donné par la Conférence de la Paix à la suite de renseignements inexacts, la responsabilité première des événements incombe aux individualités ou aux Gouvernements qui ont établi ou transmis sans les vérifier des renseignements de ce genre tels que ceux dont il est parlé au numéro 1 des points établis.

Il apparaît donc très nettement que cette occupation n'était nullement justifiée, qu'elle est faite en violation des conditions de l'armistice signé entre les puissances et la Turquie (1).

Ajoutons qu'en arrachant cette autorisation, M. Vénizelos aurait affirmé que les troupes grecques seraient accueillies avec joie par toute la population¹ et que l'ordre n'en serait en aucune façon troublé. Les événements ou plutôt les soldats de M. Vénizelos lui donnèrent un sanglant démenti.

Dès l'arrivée des troupes grecques, cette contrée qui jusque-là — pendant plus de cinq siècles — n'avait pas connu les horreurs de la guerre et avait bénéficié d'une prospérité remarquable dans le travail et la tranquillité est devenue un vaste charnier, un monceau de ruines. Là, comme ailleurs, les Grecs, fidèles à leurs vieilles pratiques, ont immédiatement commencé la croisade comme les représentants des Puissances Alliées l'ont consigné dans leur rapport. A peine ces troupes mirent pied à terre qu'une ère sinistre s'ouvrit pour les malheureux habitants auxquels aucune infamie n'a été épargnée. Les témoignages à ce sujet sont tellement nombreux, précis et écrasants que les démentis même les plus habiles ne peuvent désormais empêcher les auteurs responsables de ces horreurs d'être l'objet de l'indignation et de la réprobation universelles.

Ce qui se passa à Smyrne n'est d'ailleurs qu'une récidive de la rage d'extermination que les Grecs manifestèrent de tout temps contre l'élément turc partout où ce dernier se trouvait soumis à leur domination. Ainsi, il n'existe plus une seule âme turque en Thessalie où en 1878 on en comptait 150.000. En Morée, il ne reste plus de traces de 300.000 habitants turcs qu'elle comptait. En Crète, sur 100.000 Turcs, il n'en reste guère aujourd'hui qu'une vingtaine de mille ayant pu résister aux tortures inouïes de l'oppression exterminatrice hellénique. En Macédoine, les deux tiers de la population turque ont été victimes de procédés féroces et furent forcés d'émigrer. Quant aux horreurs plus récentes de l'Épire, nous nous bornerons à citer l'extrait d'une communication de M. Robert Vaucher, "Illustration du 20 janvier 1917" :

« Sur la grande place de la ville de Delvino, écrit M. Robert Vaucher, nous voyons les premières ruines faites par les bandes grecques de Zographos,

(1) L'article 7 dit : Dans le cas où il y aurait une situation qui menacerait la sécurité des Alliés, ceux-ci auront le droit d'occuper n'importe quel point stratégique.

qui démolirent avec une fureur teutonne les maisons musulmanes. La destruction fut systématique. Pour que l'Albanie Méridionale fut grecque, il fallait anéantir l'élément musulman : voilà la cause des massacres commis en Haute-Epire et du saccage de plus de 400 villages dont nous allons retrouver les ruines entre Delvino, Tepeleni et tout le Kurveleshi. »

Les ignominies et les crimes qui commencèrent avec le débarquement et continuèrent depuis à désoler le pays (on en verra plus loin les détails), devaient avoir une répercussion profonde sur la population de l'Anatolie entière, se sentant menacée dans son existence même. Ils soulevèrent, en effet, l'âme du pays et donnèrent naissance au mouvement nationaliste qui, dès le premier jour, opposa à l'envahisseur une résistance acharnée. C'était là une des plus respectables manifestations de l'instinct de conservation et du patriotisme le plus pur, sauf, bien entendu, pour les dirigeants grecs. La résistance opiniâtre, chaque jour croissante, s'opposait aux envahisseurs, aux massacreurs, contrariés, gênés même dans leurs visées de conquêtes et leur plan d'extermination.

D'autre part, la lutte si noble soutenue par nos braves et incomparables paysans anatoliens pour la défense de notre patrimoine national ne pouvait-elle trouver un écho sympathique, peut-être un appui efficace dans certains milieux animés du respect du sentiment et des droits de nationalité? Ne pouvait-elle émouvoir certains hommes politiques de cœur plaçant les lois de la conscience et la cause de la justice au-dessus des calculs mesquins et dégradants? Enfin, tout cela ne risquait-il pas de compromettre les projets si laborieusement élaborés par M. Vénizelos?

Il fallait donc encore une fois user largement d'une vaste campagne de presse, déployer une activité inlassable, faire l'impossible pour intervenir les rôles des acteurs du drame, en faisant passer les victimes pour d'odieux bourreaux. Pendant que les troupes grecques massacraient, pillaient et incendiaient, des dépêches lancées d'Athènes, ou des communiqués rédigés non loin de la place de l'Étoile, prétendaient que le mouvement nationaliste dirigé par le général Moustapha Kemal Pacha ne visait qu'à l'extermination des chrétiens. La prophétie de M. Vénizelos et de ses collaborateurs ne se réalisa pas, la conduite de l'armée de Moustapha Kemal donna un démenti formel à ses affirmations tendancieuses, et en fait de massacres et d'extermination, la Commission d'Enquête (en complet désaccord avec M. Vénizelos) constata que toutes les victimes étaient des Turcs.

Ce mythe n'ayant pas atteint le but poursuivi, il fallut en trouver un autre. Ces hommes politiques, en quête de succès à tout prix, n'étaient pas en peine de forger d'autres arguments. Ils eurent recours à l'épouvantail du fameux Comité Union et Progrès, synonyme aux yeux des Alliés de l'influence allemande en Turquie. Si cette fiction était prise au sérieux, le mouvement d'Anatolie serait discrédité et se heurterait de ce fait, dans les

ilk tahribatı gördük. Tahribat, sistematik bir şekilde gerçekleştirildi. Güney Arnavutluk'un Yunanistan'a ait olduğunu göstermek için, Müslüman unsurları ortadan kaldırmak gerekiyordu: Yukarı Epir'de gerçekleştirilen katliamın ve Delvino, Tepeleni ve bütün Kurveleshi yöresinde yıkıntılarını bulacağımız, 400'den fazla köyün yağmalanmasının gerekçesi buydu”.*

[İzmir'e] Çıkartma ile başlayan iğrençlikler ve cinayetler, memleketi sarsmaya devam etti. İleride ayrıntılarını vereceğimiz bu cinayetlerin, mevcudiyetini tehdit ettiğini gören Anadolu halkında derin bir infial yaratması kaçınılmazdı. Nitekim Anadolu halkı, olayların başlangıcından itibaren birlik ruhunu harekete geçirdi ve milli bir hisle işgalciye karşı amansız bir direnme hareketi başlattı. Bu hareket, Yunanlı idareciler dışında herkesin derin bir saygı duyacağı var olma içgüdüğü ve en saf vatanseverlik duygusunun bir dışavurumuydu. Gün geçtikçe büyüyen inatçı direniş, fetih emelleri ve katliam planları engellendiği için öfkelenen istilacı katillere karşıydı.

Kahraman ve eşi bulunmaz Anadolu köylülerinin memleketimizi savunmak için giriştikleri asil mücadele, hislere saygılı ve milli haklara duyarlı bazı topluluklar nezdinde bir sempati gösterisi ve hatta etkili bir destek bulamaz mıydı? Bu mücadele, vicdan kanunlarını ve adalet duygusunu bayağı ve aşağılık hesaplardan üstün tutan, vicdan sahibi bazı siyasetçilerin yüreğini yumuşatamaz mıydı? Yunan askerleri katliam yaparken, yağmalarken veya ortalığı ateşe verirken, Atina'dan gönderilen telgraflar veya Etoile Meydanı** yakınlarında kaleme alınmış bildiriler, Mustafa Kemal Paşa tarafından yönetilen milli hareketin amacının, Hıristiyanların yok edilmesi olduğunu öne sürüyordu. Bay Venizelos'un kehaneti gerçekleşmedi. Mustafa Kemal Paşa'nın ordusunun davranışı, Bay Venizelos'un kasıtlı beyanlarını kesin olarak yalanladı. Nitekim Araştırma Komisyonu, (Bay Venizelos'un aksine) katliam ve soykırım iddialarının asılsız olduğunu, katledilenlerin tümünün Türkler olduğunu saptadı.

Bu masal istenilen amaca ulaşmayınca, bir başkasını kurgulamak gerekti. Her ne olursa olsun başarılı olma çabası içindeki bu **[Yunanlı]** siyasetçiler için, başka yalan bilgiler uydurmak zor olmadı. Onlara göre Alman nüfuzunun Türkiye üzerindeki etkisini simgeleyen, ünlü İttihad ve Terakki korkuluğuna sarıldılar. Bu fikir inandırıcı olursa Anadolu hareketi gözden düşüp İtilaf Devletleri'ne

* Delvino günümüzde, Arnavutluk'un güneyinde Vlora (Avlonya) ilinin merkez ilçesidir. Diğer iki yerleşim ise, yine Arnavutluk'un güneyinde ancak Ergiri iline bağlı olup Yunanlıların "Argirokastro" (Gümüşkale) dedikleri bölge içindedirler.

** Paris'te bulunan ve günümüzde, 1970'de ölen Charles de Gaulle'ün ismiyle anılan meydan.

karşı düşmanca bir hareket olarak görülecek ve Yunan hedeflerinin yararına olacaktı.

Ancak bütün dünya, Anadolu'daki savunma hareketinin, İzmir'e Yunan çıkartmasından hemen sonra başladığını ve nedeninin de, Yunanlıların yaptıkları zulüm olduğunu bilmekteydi. Kısa zamanda "İzmir" kelimesi, her Türk için onurunu ve vatanını savunmada, kutsal bir kenetlenmenin sembolü haline geldi. Gerçekte bu durum, bazılarının yaklaşık on yıldan beri uğradığı felaketler sonucu, içine düştüğü uyuşukluktan çıkamayacağını sandıkları bir halkın doğal ve hayati bir tepkisinden ibaretti.

İttihad ve Terakki'nin başındakiler firar ettikleri için parti teşkilatını ve belli başlı etkinlik olanaklarını yitirmişti: İttihatçı liderlerin yakınları Malta'da gözaltına alındı. **[Milli]** Hareketi yöneten Mustafa Kemal'e gelince, öteden beri Alman etkisine karşı çıkan O, Enver'in kişisel rakibiydi. Bu enerjik ve girişimci adamın, Türk halkı nezdinde gözden düşmüş, Almanların desteğini yitirmiş ve her türlü etkisini ve otoritesini kaybetmiş Enver'in fikrini savunduğu görüşünü açıklamak güç görünmektedir.

İttihad ve Terakki'yi, Türk halkının hayati çıkarlarını savunan bir kurum olarak onurlandırmak isteyen Bay Venizelos ile aynı fikirde değiliz; Parti üyelerinin karanlık geçmiş "Panhelenizm" havarisini kesin olarak yalanlamaktadır.

Yunanistan, Antik dönemde mitolojinin beşiği idi. Bay Venizelos'un casuslarının siyasal kavramlar konusunda akıl almaz becerileri, her gün yepyeni bir masal yaratan Yunan geleneklerinin devamlılığının yeni bir kanıtıydı.

Bu masalın neden olduğu trajedi sonunda 50.000 Türk, eşi görülmemiş bir gaddarlığın bütün incelikleriyle uygulanan korkunç işkencelerle katledildi. İşkencecilerden kaçan 300.000 kişi de evsiz ve ekmeksiz, Yunan işgali altındaki bölge etrafında dolanır oldular.

Silahsız askerler, savunmasız kadınlar, çocuklar ve yaşlılar önünde kahraman kesilen "*palikaryalar*"*, Yunanlı yöneticilerin gerçek arzularını gizlemek için maharetle uyguladıkları yöntemle kanlı içgüdüleri ile hareket ederek işe koyuldular. Tarifi zor bir vahşetle öldürdüler, yağmaladılar, yaktılar ve bu mutlu kenti büyük bir çöle dönüştürdüler.

Sıkıyönetim ve Yunan askerlerinin varlığı, uygulanan alçaklıklar hakkında ayrıntılı bilgi toplamamıza izin vermedi. Bununla birlikte, adalete gönül vermiş insanların değerlendirmelerine sunmak için, İzmir'de meydana gelen kanlı olayların bir kısmı hakkında kesin bilgiler toplayabildik.

* İtalya'dan Anadolu'ya, Doğu Akdeniz'de yaşayan Yunanlıları bir yönetim altına koymayı hedefleyen siyasi akım.

** Yunancada "delikanlı" anlamına gelen bu sözcük, Türkçede zamanla bu metinde olduğu gibi vicdan ve kural yoksunu Yunanlı anlamında kullanılmıştır.

milieux de l'Entente, à une hostilité irréductible pour le plus grand profit de la cause hellénique.

Mais le monde entier savait que le mouvement d'Anatolie naquit spontanément au lendemain du débarquement grec à Smyrne et qu'il eut pour cause immédiate les monstruosité commises. En peu de temps, le mot « Smyrne » devenait pour tout Turc le symbole de l'Union sacrée pour la défense de l'honneur et du patrimoine national. A la vérité, il s'agissait là uniquement d'une réaction naturelle et vitale d'un peuple que d'aucuns croyaient désormais incapable de sortir de la torpeur dans laquelle il semblait tombé à la suite de tous les malheurs qui se sont abattus sur lui depuis une dizaine d'années.

Le Comité Union et Progrès a perdu avec ses chefs en suite son organisation et ses principaux moyens d'action; les acolytes des chefs unionistes sont internés à Malte. Quant à Moustapha Kémal qui dirige le mouvement, il est l'adversaire personnel d'Enver qu'il a combattu même aux jours les plus favorables à l'influence allemande. On s'expliquerait mal que cet homme énergique et entreprenant serve maintenant la cause d'Enver discrédité aux yeux du peuple turc, privé de son appui germanique et définitivement privé de toute influence et de toute autorité.

Nous sommes en désaccord complet avec M. Vénizelos, lorsqu'il veut faire l'honneur au Comité Union et Progrès de le présenter comme étant le défenseur des intérêts vitaux de la nation turque; le triste passé des membres du Comité contredit formellement l'apôtre du "Panhellénisme".

La Grèce fut dans l'antiquité le berceau de la mythologie. La prodigieuse fécondité des agents de M. Vénizelos en matière de conceptions politiques apporte chaque jour une preuve nouvelle de la continuité des traditions helléniques, synthétisées dans une mythologie toute moderne.

La tragédie qu'enfanta cette mythologie coûta la vie à 50.000 Turcs qui périrent dans les plus affreux tourments, avec tous les raffinements d'une cruauté sans exemple, tandis que 300.000 fugitifs errent sans abri, sans pain, autour de la zone d'occupation grecque, fuyant les tortionnaires.

Les « Palikares » dont la bravoure devant des soldats désarmés, devant des femmes, des enfants et des vieillards sans défense, n'a d'égale que l'art consommé des dirigeants helléniques pour travestir leurs désirs en réalités, se sont mis à l'œuvre en donnant libre cours à leur sanguinaire instinct. Ils ont, avec une sauvagerie indescriptible, tué, pillé, incendié et transformé cette contrée heureuse en un vaste désert.

L'état de siège et la présence des troupes grecques ne nous ont pas permis de recueillir tous les détails sur les infamies commises. Nous avons cependant pu obtenir des renseignements précis sur une partie des événements sanglants dont Smyrne a été le théâtre et nous les publions pour les soumettre au jugement des hommes épris de justice.

Nos listes, qu'il serait fastidieux de prolonger davantage, mentionnent seulement les faits les plus graves et les plus caractéristiques et ne dévoilent qu'un tout petit coin de la terrible tragédie qui condamne irrémédiablement ses acteurs, et qui s'est répétée partout avec la même sauvagerie, en violant les lois les plus sacrées de l'humanité.

Après la lecture de ces documents, on comprendra que les Turcs n'aient pas savouré les bienfaits !! de la civilisation grecque moderne que M. Vénizelos avait promis à la conférence de la paix. Il est intéressant de savoir si, après l'opération radicale pratiquée par les troupes helléniques, la majorité grecque, d'imaginaire qu'elle était, est devenue une réalité.

Malgré la suppression brutale de plus de 50.000 Turcs et l'émigration de 300.000 autres, la Commission d'Enquête constate que **"la prédominance de l'élément turc sur l'élément grec est incontestable"**. Le Vilayet compte en effet, sur une population de 1.600.000 âmes, 300.000 Grecs et 1.300.000 Turcs (soit pour les Grecs environ 1/5).

Donc, au point de vue ethnique, c'est une région incontestablement turque.

Les alliés qui avaient signé l'armistice avec la Turquie en accord avec l'article 12⁽¹⁾ du programme de M. Wilson ne peuvent aujourd'hui sans se démentir et sans commettre une flagrante injustice, admettre la thèse impérialiste grecque qui viole indiscutablement les principes Wilsonniens.

Au surplus, il y a des raisons impérieuses d'ordre économique qui font pour la Turquie, de la possession de ce Vilayet, une nécessité vitale.

Smyrne, la principale ville du littoral, reliée à l'intérieur par trois lignes de chemins de fer, dont une fait jonction à Karahissar avec la grande ligne d'Anatolie, représente pour toute l'Asie Mineure une et indivisible, la principale et la plus importante voie par laquelle s'opèrent les exportations et les importations.

L'Anatolie privée de son grand port naturel de la Méditerranée, de son artère nourricière perdrait sa vitalité et serait condamnée à un

(1). « Aux parties turques du présent Empire Ottoman seront pleinement assurées la souveraineté et la sécurité. »

Can sıkılmamak için ajandamızda, olayların en önemli ve karakteristik olanlarına yer verdik. Bu olaylar, faillerinin sorumluluğunu açıkça ortaya koyan ve insanlığın en kutsal yasalarını hiçe sayarak, her tarafta aynı vahşetle tekrarlanan korkunç bir trajedinin sadece küçük bir kısmını oluşturmaktadır.

[Söz konusu olaylardan söz eden] belgelere bakıldığında Türklerin, Bay Venizelos'un **[Paris]** barış konferansında vaat ettiği, modern Yunan uygarlığının faziletlerinden !!! niçin yararlanmadıkları anlaşılacaktır. Yunan ordularının gerçekleştirdiği radikal eylemden sonra, hayal edilen Yunan çoğunluğu gerçek oldu.

50.000 Türkün vahşice yok edilmesinden ve 300.000 Türk'ün de göç etmesinden sonra **Araştırma Komisyonu**, "**Türk nüfusunun Yunanlı nüfusundan fazla olduğunun yadsınamayacağını**" saptadı. Gerçekten de Vilayet **[Aydın]** dâhilinde yaşayan 1.600.000 nüfusun 300.000'i Yunanlı, 1.300.000'i Türk'tü (5 Türk'e karşı 1 Yunanlı).

Yani bu yörede Türkler, etnik bakımdan tartışmasız bir şekilde çoğunlukta idi.

[ABD Başkanı] Bay Wilson'un programının 12. maddesine² uygun olarak, Türkiye' ile ateşkes imzalayan *İtilaf Devletleri* bugün, kendilerini yalanlamadan, açıkça adaletsiz davranmadan ve Wilson ilkelerini³ çiğnemenen Yunan tezini savunamaz.

Bu vilayete sahip olmak, zorunlu ekonomik nedenlerden dolayı Türkiye için yaşamsal bir gereklilikti.

Sahil şeridindeki kentlerin en önemlisi olan İzmir'in, İç Anadolu'yla üç demiryolu bağlantısı vardır. Bu demiryollarından biri⁴ **[Afyon]** Karahisar'da, Anadolu'nun ana hattına **[Anadolu Demiryolu]** bağlanmaktadır. Bu hat, ihracat ve iç ticaretin gerçekleştirildiği en önemli hattır ve Küçük Asya **[Anadolu]** için hayati önemi vardır.

Akdeniz'deki büyük doğal limanından **[İzmir]**, yani can damarından mahrum kalan Anadolu, canlılığını kaybeder ve öldürücü bir ekonomik köleliğe mahkûm olurdu.

(1) "Bugünkü Osmanlı İmparatorluğundaki Türk unsurlarının hâkimiyetleri ve güvenlikleri tamamen güvence altına alınacaktır".

* Osmanlı Devleti kastediliyor.

** ABD Başkanı W. Wilson'un, 8 Ocak 1918 günü Kongre'de yaptığı konuşmada açıklanan 14 ilke için bkz. EK-3.

*** İzmir-Kasaba Demiryolu Hattı.

Sahil kesiminin refahı, art bölgenin üretimine ve serbest gelişimine bağlı olduğundan, buranın art bölgeden koparılması halinde doğacak ekonomik sıkıntıdan, **[Anadolu'nun]** tamamı zarar görürdü. Sözün kısası Yunanistan'ın istediği çözüm, İç Anadolu'nun ayrılmaz bir parçası olan Aydın Vilâyeti dâhil, bütün Anadolu'nun ekonomik olarak çökmesi demektir. Anadolu'nun denizle olan diğer bağlantıları, iyi organize edilmedikleri için kullanılmaz durumdaydılar ve daha uzun bir süre, kullanılır duruma getirilmeleri de mümkün değildi. Kaldı ki, özellikle yukarıda sözünü ettiğimiz demiryolu hatları, Anadolu'nun bütün ürünlerini, Batı ülkeleriyle doğrudan ticari bağlar kurmuş bu Akdeniz limanına taşıyordu. Selanik, bu konuda ilginç bir örnek oluşturmaktadır. Vaktiyle oldukça işlek bir liman olan Selanik, kendine mal gönderen art bölgesi Balkan ülkeleri arasında paylaşılınca bütün önemini kaybetmiştir.

Küçük Asya'nın coğrafi konumu nedeniyle İzmir, ülkenin en doğal savunma hattı durumundaydı. Bu vilayet kaybedilirse, yeni sahiplerinin bütün kaprislerinin oyuncağı, anlaşmazlıkların ve sürekli çatışmaların kaynağı olurdu.

Aşağıda sıralayacağımız ahlaki, etnik, coğrafi ve iktisadî gerekçeler, Türk olan İzmir'in Türk hâkimiyetinde kalmasını zorunlu kılmaktadır. Kaldı ki, Yunanistan'ın çılgın ihtirasları ile sahip olduğu maddî kaynaklar arasındaki büyük oransızlık, böyle olmasını gerektirmektedir. Yunanlıların İzmir'e çıkmasından hemen sonra patlak veren olayların, örtülü bir şekilde de olsa, Yunanlıların İzmir'e yerleşmelerinin yansımaları ve sonuçları oldukları öne sürülebilir. İtilaf Devletleri ile birlikte, "*Türk'ün milli hissi bu ilhakı kabul etmeyecektir*" diyoruz ve Türkiye ile Yunanistan'ın ortak bir sınıra sahip olmasının, Yakın Doğu* barışını tehdit eden anlaşmazlıkların başat sebeplerinden biri olacağını ekliyoruz.

Bugün, Doğu ülkelerinde tanık olduğumuz kronikleşmiş kargaşanın en önemli nedeninin, Çarlık **[Rusya]** ve Habsburg **[Avusturya]** imparatorluklarının istilacı politikaları olduğu tartışılmaz bir gerçektir.

* İkinci Dünya Savaşı'na kadar Batı, "Orta Doğu" yerine kullanılmıştır.

esclavage économique mortel. La prospérité de la côte étant surtout la conséquence de la production et du libre développement de l'intérieur, la gêne économique qui résulterait de la séparation de la côte retentirait fatalement sur cette dernière qui, à son tour, en souffrirait ; en un mot, la solution demandée par la Grèce n'aboutirait qu'à la ruine économique de l'Anatolie tout entière, y compris le Vilayet d'Aidin, qui en constitue une partie intégrante, inséparable. Quant aux autres débouchés sur la mer que possède l'Anatolie, il est à remarquer qu'ils sont inutilisables, du moins pendant encore longtemps, par suite de la non organisation de ces débouchés et surtout à cause des trois grandes lignes de chemin de fer sus-mentionnées qui drainent tous les produits vers la côte méditerranéenne, plus directement en relations commerciales avec les Pays de l'Occident. L'exemple de Salonique est instructif ; ce port, jadis si prospère, a perdu beaucoup de son importance depuis que l'arrière-pays dont il dépendait fut partagé entre les nations balkaniques.

En outre, les conditions géographiques de l'Asie Mineure font de ce Vilayet, le rempart le plus naturel du pays, sans la possession duquel nos loyers seraient exposés à toutes les fantaisies de ceux qui l'occuperont, fantaisies qui deviendront inévitablement des sources de discordes, de conflits perpétuels.

Toutes les considérations qui précèdent, et qui sont d'ordre à la fois moral, ethnique, géographique et économique, exigent que le Vilayet turc de Smyrne reste sous la souveraineté turque, sans parler de la disproportion énorme qui existe entre les folles ambitions de la Grèce et le peu de ressources matérielles et morales dont elle dispose. Des événements graves immédiats engendrés par l'incursion grecque dans cette région, on peut prévoir sans peine quelles peuvent être les répercussions et les conséquences désastreuses de l'installation à Smyrne des Grecs même sous une forme déguisée. Avec les représentants des Alliés nous disons que "le Sentiment national turc n'acceptera pas cette annexion" et nous ajouterons qu'une des sources principales de conflits et de menaces pour la paix dans le proche Orient serait précisément la création d'une frontière commune entre la Turquie et la Grèce.

Il est aujourd'hui incontestable que le facteur le plus puissant des troubles chroniques sévissant dans les pays d'Orient a été la politique de conquêtes de l'Empire des Tzars et de celui des Habsbourg.

L'effondrement russe, le morcellement Austro-Hongrois devraient être considérés à juste raison comme l'aube d'une ère de tranquillité et de libre développement pour ces régions.

Il suffirait pour cela de réduire à leur juste valeur les ambitions démesurées de quelques hommes d'État qui ne disposent en fait de moyens d'action, que de bandes armées chargées de provoquer des troubles et de jeter les populations les unes contres les autres.

Les Grecs ne peuvent et ne doivent prétendre à dominer d'autres peuples alors qu'eux-mêmes ne peuvent s'affranchir de la tutelle étrangère, sans parler de la " Croisade " de Smyrne, qui a sanctionné leur déchéance devant le monde entier.

Le débarquement des Grecs à Smyrne fut une erreur, maintenant reconnue par tous ; les y laisser en serait une autre encore plus grave car ce serait compromettre sans retour la paix en Orient au préjudice de toutes les nations.

Reconnaître le droit incontestable des Turcs en rendant Smyrne à ses propriétaires légitimes fournira au Conseil Suprême une occasion propice, voire unique pour opposer un démenti éclatant à un préjugé hélas trop enraciné et facile à exploiter dans l'esprit de l'Islam, de la partialité constante de l'Europe à son égard et toujours à son détriment. De cette solution juste, de cette décision d'une portée politique considérable bénéficieront les relations de plus en plus étroites des deux mondes qui au fond s'ignorent pour le plus grand malheur de l'humanité.

DOCTEUR NIHAD RÉCHAD.

Rusya'nın çöküşü ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun parçalanması, bu yöreler için bir huzur ve serbest gelişim döneminin müjdesi olarak kabul edilmelidir.

Bu sebeple kargaşa yaratmaktan ve halkları birbirine düşürecek silahlı çetelerden başka güçleri olmayan bazı devlet adamlarının ölçsüz hırslarının doğru değerlendirilmesi gerekir.

Yunanlıların, bütün dünya önünde başarısızlıklarını tescil eden İzmir'e karşı giriştikleri "*Haçlı Seferi*"nden de anlaşılabilceği gibi, başka ulusları yönetmek gibi bir iddiaları olamaz, olmamalıdır.

Yunanlıların İzmir çıkarmasının bir hata olduğu, bugün herkes tarafından kabul edilmektedir. İzmir'de kalmalarına izin vermek ise, daha vahim bir hata olacaktır. Zira bu durum, Doğu'da barışın onarılmaz bir şekilde bozulması sonucunu doğuracak ve bu da bütün milletlerin zararına olacaktır.

Müslümanlar, Avrupalıların kendilerine karşı kötü niyetler beslediği gibi kökleşmiş ve kolayca tahrik edilebilecek bir sabit fikre sahiptirler. İzmir'i yasal sahiplerine iade ederek Türklerin tartışılmaz haklarını tanımak, Yüksek Konsey'e bu sabit fikri yalanlamak için eşsiz ve bulunmaz bir fırsat sunacaktır. Bu adil çözüm ve kayda değer siyasi karardan, insanlık adına büyük bir kayıp sayılabilecek: Birbirlerini inkâr eden bu iki farklı dünyanın günden güne gelişen ilişkileri kazançlı çıkacaklardır.

DOKTOR NİHAD REŞAD

Şekil 3. Değirmen Dağı (Halil Rıfat Paşa) sırtlarından İzmir ve körfez

Figure 3. Izmir et la baie depuis la crête de la montagne Değirmen (Halil Rıfat Paşa)

Şekil 4. İzmir'e çıkartılan bir Yunan birliği yerli Rumların sevinç
çığlıkları arasında Vilayet Konağı istikametine yürürken

Figure 4. Une unité grecque débarquée à Izmir marchant en direction du Vilayet Konağı
(Préfecture) au milieu des cris de joie des Grecs locaux

Şekil 5. Kordonboyu'nda Yunan birliklerini İzmir'e
çıkarmak gemileri bekleyen yerli Rumlar

Figure 5. Grecs locaux attendant que les navires débarquent
les troupes grecques à Izmir à Kordonboyu

Şekil 8. İzmir'den bir Rum Sokağı, Sandalyede oturan kadın pencere pervazına yerleştirdiği makinesinde dikiş dikiyor

Figure 8. Une rue grecque d'Izmir, une femme assise sur une chaise coud sur sa machine qu'elle a placée sur le rebord de la fenêtre

**Şekil 9. Rum Mahallesi'nde bir sokakta Rum çift ve bir Türk,
gelir farkını dışa vuran iyi bir örnek**

Figure 9. Un couple grec et un turec dans une rue du quartier grec sont un bon exemple d'expression de l'écart de revenu.

Şekil 10. Türk birlikleri İzmir'i kurtardıklarında, Vilayet Konağı istikametinde yürüyüş halinde, Eşya Gümrüğü yakınları, Rıhtım üzerinde İzmir'den kaçmak isteyen yerli Rumların eşyaları.

Figure 10. Lorsque les troupes turques ont libéré Izmir, elles étaient en marche en direction de la Préfecture, près de la douane des marchandises, sur le quai les affaires appartenant aux Grecs locaux voulant s'échapper d'Izmir.

İTİLAFLAR DEVLETLERİNİN TANIKLIĞI

(İstanbul, 12 Ekim 1919)

YUNANLILARIN İZMİR'İ VE İZMİR'E KOMŞU TOPRAKLARI İŞGALLERİ İLE İLGİLİ İTİLAFLAR DEVLETLERİ KOMİSYONU'NUN RAPORU

Sorumlulukların Düzenlenmesi

No.1- Yapılan soruşturma, Aydın Vilâyeti'ndeki Hıristiyanların durumunun memnuniyet verici olduğunu kanıtlamıştır. Güvenlikleri tehdit altında değildir.

İzmir'in işgali emri, Barış Konferansı tarafından yanlış bilgilendirme sonucu verilmişse, olayların sorumluluğu anlaşma metninin 1. maddesinde sözü edilen bu tür bilgileri doğrulamadan veren veya iletenlere aittir. (İtalyan temsilcisi General, sözlü davanın 37. oturumuna eklenen, bu konuyla ilgili aksi yöndeki düşüncelerini tekrarlamaktadır).

No.2- Olayların başlıca nedeni din düşmanlığında aranmalıdır. Bu yüzden Yunanlılar, Müslümanlara karşı yapılan gösterileri engellemek için hiçbir şey yapmadılar. **Yunan işgali, yöreye medeniyet getirmek gibi bir görev bahanesinden uzak, hemen bir istila ve haçlı seferine dönüştü.**

No.3- 15 ve 16 Mayıs tarihlerinde, çıkartmanın ilk günlerinde İzmir'de ve yakın çevresinde yaşanan olayların sorumlusu, Yunan Yüksek Kumanda Heyeti ve görevlerini yapmayan bazı subaylardır. Yunan Hükümeti, aldığı önlemlerle bu sorumluluğu kabul etmiştir.

Yunanlıların gelişinden önce, mahkûmların kaçışını ve silahlanmalarını önlemek için hiçbir önlem almayan Türk yetkililerin de bir nebze sorumlulukları bulunmaktadır*.

No.4- Yunan Hükümetini İzmir'de temsil eden Yüksek Sivil Yetkililer**, Yunan askerlerinin ilerleyişleri sırasında meydana gelen ve memleketin iç kesimini [İzmir'in art bölgesini] kana bulayan olaylardan sorumludur. Çünkü:

a) Yukarıda adı geçen yetkililer, Bay Venizelos'un 7/20 Mayıs tarihli telgrafıyla ilettiği Yüksek Konsey'in talimatlarına uymamışlardır. Aynı yetkililer,

* 14 Mayıs 15'e bağlayan gece, İzmir'de nüfusun ezici çoğunluğunun Türk olduğunu göstermek amacıyla Yahudi Maşatlığında (bugün "Varyant" denilen yer) yapılan açık hava toplantısından ayrılan bir grup, önce kapısını kırdıkları Polis Dairesi'nin silah deposunu boşaltmış, ardından askeri hapishaneyi basarak ittihatçılık, Rumlara saygısızlık ve yabancılara karşı gelme gibi türlü bahanelerle tutuklanmış Türk subaylarını tahliye etmişti.

** 21 Mayıs'ta İzmir'e gelen Aristidis Stergiadis'in başında olduğu "İzmir Yunan Yüksek Komiserliği" kıdemli memurları kastediliyor. Bu komiserliğin ismi, Yunan Hükümeti'nin çıkardığı 23 Eylül 1920 tarih ve 2493 sayılı bir yasayla "İzmir Yunan İdaresi" olarak değiştirilmiştir.

TÉMOIGNAGES DES ALLIÉS

(Constantinople, le 12 Octobre 1919)

COMMISSION INTERALLIÉE D'ENQUÊTE SUR L'OCCUPATION GRECQUE DE SMYRNE ET TERRITOIRES ADJACENTS

Établissement des Responsabilités

N° 1. — L'enquête a prouvé que depuis l'armistice, la situation générale des chrétiens dans le vilayet d'Aidin était satisfaisante. Leur sécurité n'était pas menacée.

Si l'ordre d'occupation de Smyrne a été donné par la Conférence de la Paix à la suite de renseignements inexacts, la responsabilité première des événements incombe aux individualités ou aux Gouvernements qui ont établi ou transmis sans les vérifier des renseignements de ce genre tels que ceux dont il est parlé au n° 1 des points établis. (Le Général représentant italien renouvelle à ce sujet les réserves qui sont insérées au procès-verbal de la 37e séance.)

N° 2. — La cause initiale des événements doit être recherchée dans les haines de religion. Les Grecs n'ont rien fait pour en empêcher les manifestations. **Leur occupation loin de se présenter comme l'exécution d'une mission civilisatrice a pris immédiatement l'aspect d'une conquête et d'une croisade.**

N° 3. — La responsabilité des faits qui se sont passés à Smyrne les 15 et 16 Mai, ainsi que dans les environs immédiats de la ville au cours des premières journées qui ont suivi ce débarquement incombe au commandement militaire supérieur grec ainsi qu'à certains officiers qui ont manqué à leur devoir. Le Gouvernement grec a reconnu cette responsabilité par les sanctions qu'il a prises.

Une part de responsabilité incombe toutefois aux autorités turques de Smyrne qui n'ont pris aucune mesure pour empêcher l'évasion et l'armement des prisonniers de droit commun avant l'arrivée des Grecs.

N° 4. — **Dans la personne de la Haute Autorité civile qui le représente à Smyrne le Gouvernement hellénique est responsable des troubles graves qui ont ensanglanté la zone intérieure du pays pendant l'avance des troupes grecques parce que :**

a) L'Autorité susvisée ne s'est pas conformée aux instructions du Conseil Suprême données par le télégramme du 7/20 Mai de Monsieur Venize-

los. Sans avoir demandé aucune autorisation au Représentant de l'Entente, elle a permis au Commandant Militaire de donner le 10/23 Mai, l'ordre d'envoyer des troupes à Aïdin-Magnésie et Kassaba, en dehors des limites du Sandjak de Smyrne.

b) La même Autorité a volontairement laissé les populations dans l'ignorance de l'étendue de l'occupation. Elle a ainsi contribué à augmenter la surexcitation des habitants musulmans et par suite les désordres.

N° 5. — La responsabilité des Autorités supérieures grecques est engagée par le fait qu'elles ont permis la circulation de civils armés dans le pays.

Pour quelques-unes de leurs opérations militaires ou de police, elles ont même toléré l'emploi de ces civils armés en même temps que celui de troupes régulières.

N° 6. — La cause première des troubles qui se sont produits dans la vallée du Méandre résulte de l'occupation même, faite sans justification.

Les faits regrettables qui ont accompagné la marche et l'établissement des troupes grecques, sont la conséquence de l'état de guerre dans lequel s'est trouvé le pays dès que ces troupes ont avancé.

Les haines qui existent depuis des siècles entre Turcs et Grecs en ont incontestablement augmenté la fréquence et la sauvagerie.

Les Grecs ne sauraient, en toute justice, en être rendus seuls responsables.

Les mêmes considérations s'appliquent aux événements qui se sont déroulés dans les régions de Pergame et aux environs de Magnésie et d'Eudémiche.

N° 7. — Les Grecs sont, au contraire, seuls responsables du Massacre de Ménémén. Ce massacre n'a pas été préparé. Mais le Commandant Grec, connaissant l'état de surexcitation de ses troupes à la suite de l'affaire de Pergame aurait dû et pu prendre des dispositions pour remettre en main des troupes auxquelles l'énervement, la fatigue et la peur ont fait commettre, sans provocation, un véritable massacre de civils turcs sans défense.

Les officiers grecs présents à Ménémén ont complètement manqué à leurs devoirs.

N° 8. — Bien que la situation actuelle soit meilleure, le calme n'est pas encore rétabli dans le vilayet d'Aïdin.

Presque toutes les transactions commerciales avec l'intérieur de l'Anatolie sont arrêtées.

Cette situation est incontestablement le résultat de l'occupation et de l'état de guerre qui persiste entre les irréguliers turcs et les troupes grecques, bien que celles-ci n'étendent plus leur zone d'occupation.

Les chefs du mouvement national turc, qui agissent de concert avec d'anciens chefs de bandes de brigands, n'ont pas toujours une autorité suffisante sur leurs forces, pour les empêcher de se livrer quelquefois à des incursions. Il en résulte qu'une part des responsabilités leur incombe en ce qui concerne la situation actuelle du pays.

Derrière leur responsabilité apparaît celle du Gouvernement turc, qui, jusqu'à ce jour, n'avait aucune autorité sur les chefs du mouvement national.

Les Membres de la Commission,

Signé : BRISTOL, BUNOUST, HARE, DALL'OLIO.

İtilaf Devletleri temsilcilerinden izin almadan, 10/23 Mayıs tarihinde İşgal Ordusu Kumandanına* İzmir Sancağı sınırları dışında kalan Aydın-Manisa ve Kasaba'ya [Turgutlu] asker gönderme emri vermişlerdir.

b) Aynı yetkililer, işgalin kapsamı hakkında halkı bilerek bilgilendirmemişlerdir. Böylece, Müslüman halkın heyecanının artmasına ve kargaşa çıkmasına neden olmuşlardır.

No.5- Yunan Üst Makamları, [işgal] bölgesinde silahlı sivillerin dolaşmasına izin verdikleri için bu durumdan sorumludurlar.

Askeri veya polisiye eylemlerden bazılarında görevlilerin yanı sıra, bu silahlı sivillerin katılmasına hoşgörü göstermişlerdir.

No.6- Menderes Vadisi'nde meydana gelen olaylar esasen, geçerli hiçbir nedeni olmayan işgalden ötürüdür.

Yunan birliklerinin ilerlemesi ve yerleşmesi sırasında meydana gelen üzücü olaylar, bu işgal nedeniyle yörenin bir savaş alanına dönmesinin sonucudur.

Yüzyıllardan beri Türkler ve Yunanlılar arasında var olan husumetin, olayların sayısını ve vahşeti artırdığı şüphesizdir.

Adil davranmak gerekirse, olayların tek sorulusu Yunanlılar değildir.

Yukarıda saydığımız nedenler, Bergama yöresinde ve Manisa ile Ödemiş civarında cereyan eden olaylar için de geçerlidir.

No.7- Buna karşılık, Menemen katliamının tek sorumlusu Yunanlılardır. Katliam planlanmış değildi. Ancak Yunanlı kumandan**, Bergama olayından sonra birliklerinin içinde bulunduğu aşırı heyecanlı durumu hesaba katıp hiçbir tahrik olmadığı halde, yorgun ve korku içindeki askerlerinin savunmasız Türkleri katletmesini önleyebilirdi.

Menemen'de görevli Yunan subayları görevlerini yapmamışlardır.

No.8- Bugün durum daha iyi olmakla birlikte, Aydın Vilâyeti'nde asayiş hala sağlanamamıştır.

İç Anadolu ile olan ticarî faaliyetler tamamen durmuş durumdadır.

Bu duruma, başıbozuk Türk birlikleri [Kuvayı Milliye] ile -işgal ettikleri bölgeyi genişletmeseler de- Yunan birlikleri arasında var olan savaş halinin neden olduğu şüphesizdir.

Eski çete reisleri ile birlikte hareket eden Türk milli hareketinin başkanları, bu başıbozuk grupların düzenledikleri baskınlara her zaman engel olamıyorlardı. Bugün ülkede hüküm süren durumun sorumluluğunun bir kısmı da onlara düşmektedir.

Türk milli hareketinin sorumluluğunun gerisinde, bugüne kadar milli hareketinin başkanları üzerinde hiçbir otorite kurulamamış olmasının da payı vardır***.

Komisyon Üyeleri

İmzalar: BRİSTOL, BUNOUST, HARE DALL'OLİO

* Burada kastedilen, İzmir'deki ilk Yunan İşgal Ordusu Kumandanı Topçu Albay Nikolaos Zafirios'tu. 2 Haziran 1919'dan itibaren bu görev Tuğgeneral Konstantinos Nider'e verilmişti ki, kendisi Milletlerarası Araştırma Komisyonu bu raporu yazdığı anda görevini sürdürmekteydi.

** 12 Haziran'da Bergama'yı işgal edip Türk direnişi nedeniyle 15 Haziran'da Menemen'e çekilen bu komutan Piyade Binbaşı Sirmakezis'ti.

*** Araştırma Komisyonunun Türk milli hareketinin varlığından, isim vermeden Osmanlı Hükümeti'ni sorumlu gördüğü açıktır.

Komisyon tarafından sunulan sonuçlar

1. - İzmir'de ve Aydın Vilâyeti'nde işgalin neden olduğu olaylar bir hatanın sonucudur çünkü:

a) Amacı asayışı sağlamak olan işgal, gerçekte her şekliyle bir ilhaktır. Sadece Yunan **[Yüksek]** Komiseri etkili bir otoriteye sahiptir. Görevleri devam eden Türk yetkililerin artık hiçbir güçleri yoktur. İstanbul'un emrinde değillerdir. Türk polisi ve jandarması tamamen ortadan kalktığından, kararlarını uygulamak için hiçbir güçleri yoktur.

b) Yunan kuvvetlerinin görevi süreli ve sadece asayişin sağlanmasıyla sınırlı ise, bu işgal Yunanistan'a, bu görevle orantısız önemli askeri fedakârlıklar yüklemektedir.

c) **İşgal bugünkü şekliyle açlık tehdidiyle karşı karşıya olan halkların çok ihtiyaç duydukları düzen ve rahatlığı sağlayacak durumda değildir.**

2. - Komisyon şöyle düşünmektedir:

a) Memleketi **[Anadolu'yu]** işgalin tek amacı, asayiş ve düzenin sağlanması olacaksa, bu işgal görevi Yunan birliklerine değil, *İtilaf Devletleri*'nin Küçük Asya'daki komutanlarının emri altındaki birliklere emanet edilmelidir.

b) Yunanlıların bölgeyi tek başlarına işgal etmeye devam etmeleri ancak, Barış Konferansı bölgenin tamamının kesin olarak Yunanistan'a ilhakını kabul etmekte kararlı olduğu takdirde, mümkün olmalıdır.

Bu durumda Türk kuvvetlerine karşı harekât serbestisi, Yunan kumandanlığına bırakılmalıdır.

c) Yukarıda sözü edilen ilhak, etnik gruplara saygı ilkesine uymayacaktır. Zira İzmir (1) ve Ayvalık dışında, işgal edilen bölgede **Türk nüfus, tartışmasız bir şekilde çoğunluktadır.**

Daha önce de işgale direniş göstermiş Türk milli hissiyatının, bu ilhakı kabul etmeyeceğine işaret etmek Komisyon'un görevidir. Bu direniş ancak, Yunanistan'ın tek başına başaramayacağı bir askeri çıkartma karşısında kırılabilir.

3. - Bu koşullarda Komisyon, aşağıdaki önlemlerin alınmasını önermektedir:

a) **Yunan birliklerinin tamamı veya bir kısmı, vakit kaybetmeden daha az sayıdaki *İtilaf Devletleri* birlikleri ile değiştirilmelidir.**

b) Şayet Yunanlıların gururu kırılması isteniyorsa, işgale ortak olan Yunan birliklerinin bir kısmı, işgal edilen bölgede ancak Türk milli kuvvetleri ile doğrudan temasları olmayacak şekilde dağılık olarak yerleştirilmelidir.

c) *İtilaf Devletleri*'nin işgali gerçekleşince jandarma kuvvetinin, *İtilaf Devletleri*'nin yönetimi altında yeniden düzenlenmesi Türk **[Osmanlı]** Hükümeti'nden istenmelidir. Bu jandarma kuvveti, bir an önce bütün bölgede düzeni sağlamalı ve *İtilaf Devletleri* birliklerinin yerini almalıdır.

(1) İzmir'de Hıristiyan nüfus kalabalıktır. Ancak Yunanlı Hıristiyanların sayısı Türklere çok daha azdır.

Conclusions présentées par la Commission

1. — La situation créée à Smyrne et dans le vilayet d'Aïdin par l'occupation est fautive parce que :

a) L'occupation, qui n'avait en principe pour but que le maintien de l'ordre, présente en réalité toutes les formes de l'annexion. Le Haut-Commissaire grec exerce seul une autorité efficace. Les Autorités turques qui sont restées en fonction n'ont plus aucun pouvoir. Elles ne reçoivent plus d'ordres de Constantinople et, par suite de la disparition presque complète de la police et de la gendarmerie turques, elles n'ont plus les moyens nécessaires pour l'exécution de leurs décisions.

b) L'occupation impose à la Grèce des sacrifices militaires considérables hors de proportion avec la mission à remplir si cette mission est temporaire et ne doit avoir pour but que le maintien de l'ordre.

c) Elle est incompatible dans sa forme actuelle avec le retour de l'ordre et de la tranquillité dont les populations, menacées par la famine, ont grand besoin.

2. — La Commission estime :

a) que si l'occupation militaire du pays ne doit avoir pour but que le maintien de la sécurité et de l'ordre public, cette occupation ne doit pas être confiée à des troupes grecques, mais aux troupes alliées, sous l'autorité du Commandement supérieur allié en Asie Mineure.

b) que l'occupation par les Grecs seuls ne doit être maintenue que si la Conférence de la Paix est résolue à prononcer l'annexion complète et définitive du pays à la Grèce.

Dans ce cas, la liberté d'action devra être laissée au commandement grec vis-à-vis des forces turques.

c) que l'annexion pure et simple envisagée ci-dessus, serait contraire au principe proclamant le respect des nationalités car, dans la région occupée, en dehors de la ville même de Smyrne (1) et d'Aivali, la prédominance de l'élément turc sur l'élément grec est incontestable,

Il est du devoir de la Commission de faire remarquer que le sentiment national turc, qui a déjà manifesté sa résistance n'acceptera pas cette annexion. Il ne cédera qu'à la force, c'est-à-dire devant une expédition militaire que la Grèce seule ne pourrait conduire avec quelque chance de succès.

3. — Dans ces conditions, la Commission propose les mesures suivantes :

a) Faire relever le plus tôt possible, tout ou partie des troupes grecques par des troupes alliées beaucoup moins nombreuses.

b) Si, pour sauvegarder l'amour-propre grec, il est décidé qu'une partie des troupes grecques coopèrent à l'occupation, répartir ces troupes à l'intérieur de la région occupée pour leur éviter tout contact direct avec les forces nationales turques.

c) Dès que l'occupation par les Alliés sera réalisée, exiger du gouvernement turc la réorganisation de la gendarmerie sous la direction et le com-

(1) Le nombre des Chrétiens habitant Smyrne est élevé mais les Chrétiens Grecs sont beaucoup moins nombreux que les Turcs.

dement d'officiers interalliés. Cette gendarmerie devra être mise le plus tôt possible en état d'assurer l'ordre dans toute la région et de remplacer dans ce but les détachements alliés.

d) En même temps que la réorganisation de la gendarmerie, le gouvernement turc devra restaurer l'administration civile.

4. — Les chefs du mouvement national ayant affirmé à plusieurs reprises que leur opposition n'est dirigée que contre les Grecs, ces mesures doivent leur enlever tout motif de résistance armée et rendre au gouvernement central de Constantinople l'autorité qu'il n'a plus.

Rien ne devra plus empêcher le licenciement des troupes irrégulières.

Dans le cas contraire, l'Entente saura enfin le cas qu'elle peut faire des protestations de loyalisme faites par les Turcs, soit par les chefs du mouvement national, soit par les membres du Gouvernement.

Les Membres de la Commission :

L'Amiral BRISTOL
Délégué des États-Unis d'Amérique.
Signé : BRISTOL

Le Général BUNOUST
Délégué de la France.
Signé : BUNOUST

Le Général HARE
Délégué de la Grande-Bretagne.
Signé : HARE

Le Général DALL'OLIO
Délégué de l'Italie
Signé : DALL'OLIO

d) Jandarmanın yeniden teşkilatlandırılmasının yanı sıra Türk Hükümeti, sivil yönetimi ıslah etmelidir.

4. - Milli hareketin başkanları, direnişlerinin Yunanlılara karşı olduğunu birçok kez belirtmişlerdir. Bu önlemler onların bütün itiraz gerekçelerini ortadan kaldıracak ve İstanbul merkezî hükümetine, artık sahip olmadığı bir otorite kazandıracaktır.

Böylece, başıbozuk birliklerin dağıtılması için hiçbir engel kalmayacaktır.

Aksi takdirde, İtilaf Devletleri gerek Türklerin milli hareket liderleri, gerekse **[Osmanlı]** hükümet üyeleri tarafından yapılan adalet itirazlarını **[taleplerini]** nasıl karşılayacağına karar verecektir.

Komisyon Üyeleri:

Amiral BRİSTOL

Amerika Birleşik Devletleri Delegesi

İmza

General BUNOUST

Fransa Delegesi

İmza

General HARE

Büyük Britanya Delegesi

İmza

General DALL'OLİO

İtalya Delegesi

İmza

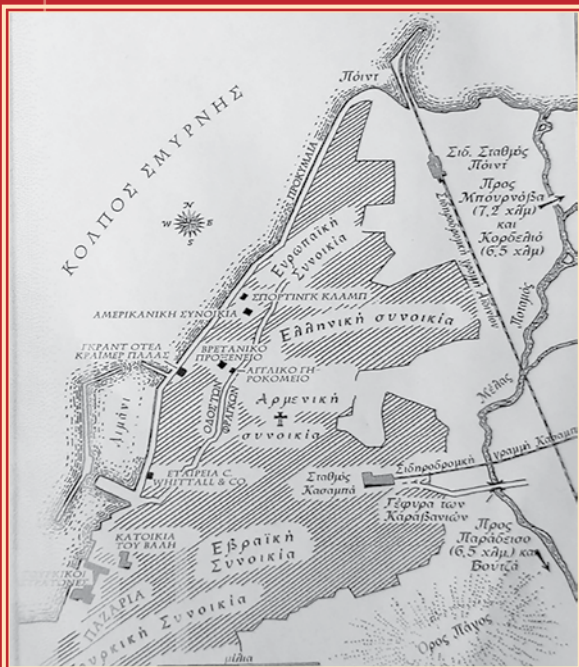
**Şekil 12. İzmir Yunan Yüksek Komiseri
Aristidis Stergiadis (sol başta/sivil giyimli)**
**Figure 12. Haut-commissaire grec d'Izmir Aristidis
Stergiadis (à la tête gauche / en civil)**

Şekil 13. İzmir'in Türk Mahallesi'nden bir görünüm
Figure 13. Une vue du quartier turc d'Izmir

Şekil 14. Yunan İşgal Ordusu Kumandanları (soldan üçüncü Tümgeneral A. Papulas)
Figure 14. Commandants of l'armée d'occupation grecque (troisième à partir de la gauche, le général de division A. Papulas)

Şekil 15. İzmir'in mahalleleri
(Kuzeyden güneye: Avrupa, Rum, Ermeni, Yahudi ve Türk)

Figure 15. Districts d'Izmir
(du nord au sud : européens, grecs, arméniens, juifs et turcs)

YABANCILARIN TANIKLIKLARI

II

İzmir olaylarına şahit olan bir İngiliz subayının yazdığı aşağıdaki mektubu İslam Savunma Birliği (33, Palace Street Westminster) Londra'daki İngiliz-Osmanlı Cemiyeti* aracılığıyla Osmanlı Birliği'ne iletiyor.

İzmir, 21 Mayıs 1919

“Size, Türkiye'deki olaylar konusunda yazıyorum. “Oda'da”, Yunanlıların çıkartmaları sırasında İzmir'de cereyan eden skandal olaylar hakkında soru sorabileceğiniz dostlar bulabileceğinizi umuyorum. Ben çıkartmanın ertesi günü İzmir'e geldim ve olanları İngilizlerden ve Türklerden dinledim.

Çıkartma öncesinde Türk yetkililer, sivil ve askeri memurlar için bir genelge yayımlayarak hiçbir direnişte bulunulmamasını istedi ve gerek birliklerin gerekse subayların, belirli saatte, belirli noktalarda toplanmalarının emredildiğini ve G.Q.G'ye [?] bu konuda bilgi verildiğini belirttiler.

Bu emre uyulduğu izlenimi edinilmektedir. Ancak Yunan birlikleri, Türk subaylarının bulunduğu bu noktalardan bazılarını zorla girmişler ve “Zito Venizelos”^{***} diye bağırmaı reddedenleri öldürmüşlerdir. Bana iki üç yüz kadar subayın katledildiği bilgisi verildi. Ancak kesin bir rakam vermem mümkün değil¹.

Yunanlılar, [Türk] subayların üniformalarını çıkarttılar ve soğukta gömlekle bıraktılar. Yunan askerleri, Türklerden aldıkları ayakkabıları giydiler. Vali, kolları havada rıhtım boyunca

(1) Osmanlı Birliği'nin elindeki eksik listede, yaklaşık yüz yüksek rütbeli subayın ve diğerlerinin adları geçmektedir. Türk askeri yetkililerin mahallinde soruşturma yapma imkânları olmadığı için, izinli olan veya İzmir'de kışlada olan katledilmiş subayların adları bu listede yer almıyor. Aynı şekilde bu katillerin zulumüne uğrayan polis memurları ve jandarmaların da adları yoktur. Katledilenlerin gerçek sayısının, İngiliz subayın sözünü ettiği iki üç yüzden fazla olduğu anlaşılmaktadır.

* Londra'da, kim ve ne zaman kurulduğu tespit edilememiş İngiliz-Osmanlı Kurulu (Anglo-Ottoman Committee), 1913 yılı sonlarında, “İngiliz Osmanlı Cemiyeti” (Anglo-Ottoman Society) ismini kullanmaya başlar. Liberal eğilimli bu cemiyet olasılıkla yine İngiliz-Osmanlı Kurulu içinden çıkıp Türkçü siyaset izleyen İngiliz-Osmanlı Cemiyeti'nden (Anglo-Ottoman Association) ayrılmış iki yeni örgütlenmeden biriydi. İngiliz-Osmanlı Cemiyeti Yürütme Kurulu üyeleri: Mowbray and Stourton (Başkan), O'Donnell of O'Donnell (Başkan Yardımcısı), Duse Mohamed (Muhasip), George Palmer (Organizatör) ve Arthur Field (Sekreter), Osmanlı tebaasından değillerdi. Diğer örgütlenme Osmanlı [Haklarını Savunma] Birliği'ydi ki, Fransızca metinde “Ligue Ottomane” diye yazılı olan bu örgütlenmedir.

** Avam Kamarası (Chamber of Commons) kastediliyor.

*** Yunancada “Yaşasın Venizelos” anlamındaki slogan.

TÉMOIGNAGES ÉTRANGERS

II

La Ligue de Défense Musulmane (33, Palace Street Westminster) transmet à la Ligue Ottomane par l'entremise de la Société Anglo-Ottomane de Londres, la lettre ci-après d'un officier britannique qui fut témoin des événements de Smyrne.

Smyrne, le 21 mai 1919.

« Je vous écris au sujet des affaires de Turquie. J'espère que vous pourrez trouver des amis à la « Chambre » pour poser des questions au sujet des scandaleux événements qui se sont déroulés à Smyrne lors du débarquement des troupes grecques. Je suis arrivé à Smyrne le lendemain et j'ai eu une connaissance complète de ce qui s'est passé par les récits des Anglais et des Turcs.

« Les autorités turques ont publié, la veille du débarquement, une circulaire enjoignant à tous les fonctionnaires civils et militaires de n'opposer aucune résistance, et les troupes comme les officiers reçurent l'ordre de concentration en certaines positions et à certaine heure dont le C. Q. G. fut aussi avisé.

« L'ordre semble avoir été exécuté, mais les troupes grecques entrèrent par force dans certaines de ces places où se trouvaient des officiers turcs et tuèrent tous ceux qui refusaient de crier : « Zito Venizelos. » On m'a affirmé que deux à trois cents officiers avaient été tués ainsi, mais je ne peux pas statuer exactement sur leur nombre (1).

« Des officiers ont été dépouillés de leur uniforme par les soldats grecs et laissés en chemise et grelottant de froid. Les soldats grecs se sont chaussés avec les souliers pris aux Turcs. Le Vali a été traîné tout le long du quai, les bras levés et emmené comme prisonnier sur un bateau grec. Sa coiffure

(1) La Ligue ottomane est en possession d'une liste, laquelle quoique incomplète, renferme à elle seule près d'une centaine de noms d'officiers supérieurs et autres. Les autorités militaires turques n'ayant pas actuellement le moyen d'enquêter sur les lieux, les noms de beaucoup d'officiers se trouvant à Smyrne en garnison ou en congé et qui furent assassinés par les Grecs ne figurent pas sur cette liste. De même les agents et officiers de Police et de Gendarmerie, particulièrement traqués par ces assassins ne sont pas cités. Le nombre de deux à trois cents, rapporté dans la lettre de l'officier anglais est donc au dessous de la réalité.

fut enlevée et foulée aux pieds (1). Sa femme, une dame respectable, fut insultée et sa maison saccagée. Le chef de l'état-major turc fut piqué au visage à la baïonnette, et jeté dans un transport grec parmi les bestiaux (2). Le médecin en chef du corps d'armée turc fut assassiné et jusqu'à lundi dernier son corps n'avait pas été retrouvé (3). Le commandant d'artillerie fut aussi tué (4) et son frère, un jeune docteur, fut dévalisé de tout ce qu'il possédait, jusqu'à sa bague de fiançailles. Il m'a montré les marques faites à ses doigts pour l'enlever et m'a dit que dans certains cas des doigts avaient été coupés pour enlever les bagues. Sa femme, une Russe, fut aussi dévalisée.

« Un lieutenant-colonel turc que j'ai rencontré à l'hôpital, m'a dit que la valeur de ce qu'on avait laissé chez lui ne pouvait suffire à payer le prix d'un dîner. Tout ce qu'il avait, avait été pris et sa femme dépouillée jusqu'à ses plus insignifiants bijoux.

« Ces quelques cas sont ceux que j'ai vus moi-même; partout il en a été de même. Dans les villages, les maisons ne furent pas seulement pillées, mais incendiées et détruites (5). Les maisons des classes plus aisées, qui étaient trop solides pour être facilement détruites, eurent les portes et les fenêtres et parfois même la toiture enlevées.

« Que faisait donc la flotte Alliée en ce moment pour avoir permis que des faits pareils pussent se dérouler librement. Quant aux Grecs, tant militaires que civils, ils avaient tous la main dans ces forfaits et ce n'est que lorsqu'ils ne purent faire autrement que les Turcs ouvrirent le feu. La prétention grecque comme quoi Smyrne serait hellénique est très discutable. Les chrétiens, il est vrai, sont en majorité ici, mais non pas les chrétiens grecs. Entre les Ottomans grecs et les Turcs il y a bien plus de Turcs que de Grecs.

« En d'autres localités, comme à Manissa, que les Grecs vont occuper à ce qu'il paraît, les quatre cinquièmes de la population sont musulmans.

« Il y a peu de villages purement grecs près de Smyrne, mais la masse de la population est musulmane. Est-ce qu'il n'y a pas moyen de faire quelque chose pour envoyer une commission interalliée dont les membres connaîtraient le pays et qui pourraient établir la proportion et les droits de la population?

« Si le principe d'auto-disposition de M. Wilson doit être appliqué, il doit l'être aussi bien pour ce pays que pour un autre. Ce peuple doit pouvoir choisir son mandataire — si on considère absolument nécessaire de le séparer de la Turquie.

« Il y a aussi des droits tant anglais qu'étrangers à prendre en considération à Smyrne. Sous le régime capitulaire et grâce aux droits extra-territo-

(1) Le général Ali Nadir Pacha, commandant le corps d'armée turc, subit le même sort sans égard à son uniforme et à son grade. Il fut même giflé par un soldat grec, en pleine rue. Nous soulignons particulièrement ce fait. Il dénote le degré de discipline et l'esprit chevaleresque de cette horde.

(2) Lieutenant-colonel Abdul-Hamid bey.

(3) Le médecin lieutenant-colonel Chukri bey. Son corps attaché à une grosse pierre fut jeté à la mer et ne fut retrouvé que douze jours plus tard, soit après la rédaction de la lettre de l'officier anglais.

(4) Il y eut plusieurs commandants d'artillerie tués ou disparus. On veut probablement parler dans cette lettre du major Mahmoud Nedim bey, commandant de l'artillerie lourde et qui fut lâchement assassiné.

(5) Des villages entiers furent ainsi saccagés ou anéantis. A Biroun-Abad, par exemple, une charmante banlieue de Smyrne, habitée par la colonie anglaise, la plupart des maisons turques furent pillées sous les yeux des anglais. Djouma Ovassi, dans les environs de Boudja, encore une banlieue de Smyrne, Gueuredjé et maints autres furent complètement dévastés.

sürüklendi ve bir Yunan gemisine götürüldü. Fesi alındı ve çiğnendi⁽¹⁾ Saygıdeğer bir hanım olan eşi hakarete uğradı ve **[Karantina semtindeki olan] evi [aslında valilik konutuydu] yağmalandı. Türk birliğinin kumandanı yüzünden süngüyle yaralandı ve içinde hayvanların bulunduğu bir gemiye [Patris] bindirildi⁽²⁾. Türk birliğinin baştabibi katledildi. Geçtiğimiz pazartesi günü cesedi hâlâ bulunamamıştı⁽³⁾. Topçu kumandanı da katledildi⁽⁴⁾. Genç bir doktor olan erkek kardeşinin -nişan yüzüğü dâhil- bütün eşyalarına el konuldu. Yüzüğü çıkartırken zedeledikleri parmağını bana gösterdi ve yüzükleri almak için parmakları bile kestiklerini söyledi. Bir Rus olan karısının da bütün eşyalarına el konulmuş.**

Hastanede rastladığım bir yarbay, evlerinde kalan eşyanın bir akşam yemeğini bile karşılayacak değerinde olmadığını söyledi. Bütün mal varlığına, karısının en değersiz mücevherlerine bile el konulmuş.

Bu bir kaç olay, benim bizzat şahit olduklarım. Benzer olaylar her yerde cereyan etti. Köylerde evleri yağmalamakla yetinmediler. Ateşe verip tahrip ettiler⁽⁵⁾. Varlıklı halkın evleri kolayca tahrip edilemeyecek kadar sağlam olduğundan kapıları, pencereleri ve hatta çatıları söküldü.

Buna benzer olayların olmasına izin veren müttefiklerin donanması ne yapıyordu? Gerek asker, gerek sivil Yunanlıların bu olaylarda parmakları vardı. Türkler ise, ancak çaresiz kaldıklarında ateş açtılar. İzmir'in bir Yunan şehri olduğu yönündeki Yunan iddiası tartışmaya çok açık bir konudur. Hıristiyanların bu kentte çoğunlukta oldukları doğrudur. Ancak bunların çoğu Yunanlı değildir. Osmanlı tebaasından olan Türklerle Yunanlılar karşılaştırılrsa, Türkler çoğunluktaadır.

Yunanlıların işgal etmeye hazırlandıkları Manisa gibi başka yörelerde, halkın beşte dördü Müslüman'dır.

İzmir'de sadece, nüfusu Rum olan az sayıda köy vardır. Halkın çoğunluğu Müslüman'dır. Bölgede Hıristiyan-Müslüman oranlarını ve halkın haklarını saptamak üzere, bölgeyi tanıyan, müttefik devletlerin üyelerinden oluşacak bir komisyon kurmak için bir şeyler yapmak mümkün değil mi?

Bay Wilson'un kendi kendini yönetme prensibi **[12. Madde]** uygulanacaksa eğer, başka bir bölge için nasıl uygulanıyorsa, burası için de aynı şekilde uygulanmalıdır. Bu bölgenin Türkiye'den mutlaka koparılması düşünülüyorsa, bölge halkı kendisini yönetecek olanı seçme hakkına sahip olmalıdır.

(1) Türk askeri birliği kumandanı General Ali Nadir Paşa, üniformasına ve yüksek rütbesine rağmen aynı muameleye maruz kaldı. Sokak ortasında Yunanlı bir asker tarafından tokatlandı. Bu eşkiya sürüsünün disiplinsizliğini ve saygısızlığını gösteren bu olayın altını özellikle çiziyoruz.

(2) Albay Abdülhamid Bey.

(3) Tabip Albay Şükrü Bey. Büyük bir taş bağlanarak denize atılan cesedi, İngiliz subayının mektubunu kaleme aldığı tarihten sonra, ölümünden tam on iki gün sonra bulundu.

(4) Birçok topçu subayı katledildi veya kayboldu. Burada söz konusu olan, alçakça katledilen ağır topçu bataryası kumandanı Mahmud Nedim Bey olmalıdır.

(5) Pek çok köy böyle yağmalandı ve tahrip edildi. Örneğin, İngiliz kökenli bir grubun ikamet ettiği İzmir'in şirin banliyösü Bornova'da İngilizler, Türklerin evlerinin yağmalandığına şahit oldu. İzmir'in bir diğer banliyösü Buca tarafındaki Cuma Ovası, Görece ve pek çok yerleşim yeri tamamen tahrip edildi.

İngilizlerin hakları gibi, İzmir’de dikkate alınması gereken başka memleketlerin de hakları var. Memleketlerinden uzakta olan yabancılara, Kapitülasyonlarla tanınan haklar sayesinde Levantenler*, bu ülkede çok zengin bir ticari topluluk oluşturdular. Bu topluluğun en önemli simalarından bazıları İngiliz kökenliydi. Türkiye’nin fethi için kanını döken ve büyük servetler harcayan bizler, milli değerlerimizin, kötü Yunan yönetimi tarafından harcanmasına izin mi verecektik? Yunanistan’da, İngiliz şirketlerinin bile rahat çalışamadıkları bilinen bir gerçektir.

Türkiye’de vergiler ağır değildir. Oysa Yunanistan’daki ağır vergiler, her türlü girişimi engellemektedir. Bu İngiliz tüccar grubunun Yunanistan tarafından sömürülmesi adil midir? Ayrıca, Hint Ordusu’nun tutumu ne olacaktır? Bu ordunun Müslüman kesimi, din kardeşlerinden çoğunu, kendine Hıristiyan diyen, mevcut halkların en bağınazı, baş düşmanları Yunanlılara teslim etmek için savaştıklarını ve öldüklerini öğrendiklerinde ne diyecektir? Resmi görevli olduğum için gazetelerde yazı yazamıyorum. Türklerin sorunlarıyla ilgilenen çok az dostum var. Diğer yandan bu ülke, üzerine atılan iftiralar yüzünden itibar kaybetmiştir. Ancak biraz adil davranmak istiyorsanız ve kamuoyunu harekete geçirmek için bir şeyler yapabilecek dostlarınız varsa, onların bu sorunla ilgilenmeleri için gayret sarf ediniz.

İzmir’i Yunanlıların eline bırakmak kesinlikle, barışı sağlamak için çabalamak değildir.

Bir İngiliz subayı

Gerçekten de, Aubrey Herbert ve Kenworthy tarafından Avam Kamarası’na sunulan önergeye verilen yanıtta, Foreign-Office Sekreter Yardımcısı M. Harmsworth, Yunanlılar hakkında öne sürülen ithamları prensip olarak kabul etmiş ve resmi olarak soruşturulacağını vaat etmiştir.

Bay Pierre Loti, İzmir’e Yunan çıkarmasında bulunmuş, Fransız Donanması’nda görevli arkadaşının gönderdiği bir mektuptan söz etmektedir. Arkadaşının, subayların hepsinin bu olay karşısında infial duyduklarını ancak bu fikirlerinin sansür yüzünden yayımlanamadığını söylediğini nakletmektedir.

15 Mayıs 1919 günü sabah saat 7.30 da, Yunan zırhlıları Averoff ve Limnos, birçok yük gemisi eşliğinde İzmir limanına demir atıyordu**. Bu olay hakkında Osmanlı yetkililerine hiçbir bilgi verilmemiş, Albay Zafiriyot’un [Zafirios] kumandası altındaki Yunan birlikleri

* Doğu Akdeniz’in liman kentlerinde (özellikle İzmir ve İstanbul’da) yaşayan ve ticaretle uğraşan Avrupa kökenliler için kullanılan ifade. “Tatlısu Frenkleri” ismiyle de bilinirdi. Bunlar genellikle yaşadıkları kentlerde Rum zenginlerle evlilikler yaparak karışmış olup Osmanlı Devleti tabiiyetindeydiler. Osmanlı memleketinde yaşamakta ancak Osmanlı tabiiyetinde olmayanlar için, “Ecnebilere” ifadesi kullanılırdı.

** Gerçekte bu gemiler bir süredir İzmir limanında demirliydi. Yunan Ordusu’nu İzmir’e getiren konvoy limana girmezden 45 dakika önce, tam saat 6.45’te, bu iki gemiden karaya çıkan deniz piyadeleri gümrük liman dairesi, Pasaport’taki polis karakolu (Kantar Polis Karakolu) ve telgraf merkezini işgal edip Türk çalışanlarını teslim almışlardı.

riaux dont ils jouissent dans ce pays, les étrangers ont constitué une communauté commerciale très florissante dont quelques maisons des plus importantes sont anglaises. Est-ce nous qui avons sacrifié tant de sang et dépensé tant de sommes pour la conquête de la Turquie, qui permettrons que nos propres nationaux soient ruinés par la mauvaise administration grecque? C'est un fait connu qu'en Grèce même les maisons anglaises ont été incapables de travailler avec succès.

« En Turquie, les taxes fiscales sont légères, tandis qu'en Grèce les impôts annihilent simplement toute initiative. Est-il juste que cette communauté marchande anglaise soit exploitée au bénéfice de la Grèce? Et aussi, que fera-t-on de l'armée indienne? Que dira la partie musulmane de cette armée quand elle apprendra qu'eux et leurs amis se sont battus, et se sont fait tuer pour remettre un grand nombre de leurs frères musulmans entre les mains de leurs pires ennemis les Grecs, le peuple le plus fanatique qui existe et qui se dit chrétien. Etant en service, je ne puis pas écrire dans les journaux. J'ai peu d'amis qui s'intéressent aux choses de Turquie. D'autre part, ce pays est discrédité chez nous par les calomnies dont on l'accable. Mais si l'on désire quand même réaliser un peu de justice et si vous avez des amis qui peuvent faire quelque chose pour réveiller l'opinion publique, tâchez de les intéresser à cette œuvre. »

Ce ne serait certainement pas travailler pour la paix que de laisser Smyrne entre les mains des Grecs.

Un officier anglais.

Effectivement trois questions furent posées à la Chambre des Communes par les députés Aubrey Herbert et Kenworthy, en réponse desquelles M. Harmsworth, sous-secrétaire d'Etat au Foreign-Office, reconnut en principe le bien fondé des accusations portées sur les Grecs et promit d'enquêter officiellement.

M. Pierre Loti communique la lettre personnelle suivante qu'il a reçue d'un de ses camarades de la Marine française, présent au débarquement des Grecs à Smyrne; il ajoute que tous les autres officiers français relatent cet événement avec la même indignation mais que la censure interdit de la publier en France.

« Le 15 mai 1919, à 7 h. 30 du matin, les cuirassés grecs *Avéroff* et *Limnos*, suivis de plusieurs bâtiments de transport, mouillaient devant Smyrne, et, sans qu'aucune notification de ce coup de force ait été donnée aux autorités ottomanes, les troupes helléniques commençaient à débarquer, sous le

commandement du colonel Zaphiriote. Ces troupes se composaient d'un régiment d'evzones, et des 40es et 50es d'infanterie.

Une foule immense était accourue sur les quais. Le Métropolitain avait cru devoir venir attiser l'enthousiasme de la plèbe orthodoxe par des manifestations religieuses d'une opportunité contestable.

Les Turcs, cependant, n'avaient opposé aucune résistance au débarquement, leurs troupes étaient restées enfermées dans les casernes. Mais on avait préparé de longue main le *petit incident* qui devait permettre « aux fiers conquérants » de se livrer impunément à des sévices, longuement prémédités, sur la population musulmane. Comment cet incident désiré ne se serait-il pas produit? Les agents provocateurs étaient bien à leurs postes, et, pour plus de sûreté, la Croix-Rouge hellénique avait équipé les deux bandes de comitadjia les plus ignobles de Macédoine, et celles-ci avaient été transportées en Asie-Mineure par des torpilleurs grecs (1).

A force de provocations et de fanfaronnades, on parvint à faire perdre patience aux Turcs; quelques coups de feu partis, ou soi-disant partis de leurs rangs, donnèrent le signal attendu du massacre. Les Grecs se ruèrent dans les casernes, dont les occupants furent tués ou blessés.

Sur les quais, on dévoile, on insulte les femmes turques. On crie aux Musulmans : « J'em... ton prophète et ta religion. » On les oblige à enlever leurs fez et à les fouler aux pieds. S'ils refusent, on les jette à la mer ou on les larde de coups de baïonnette.

Dans leur fureur stupide, les Grecs massacrent une quinzaine de leurs compatriotes, qui portent la coiffure ottomane en qualité de fonctionnaires; ils assassinent le chef de la gare du chemin de fer français, deux Italiens et un sujet anglais, etc.

Le commandement hellénique ayant décrété l'état de siège, le meurtre et le pillage sont désormais sous la protection de la force armée. Le 40es d'infanterie pactise avec les voleurs et les assassins; les autres régiments ne tardent pas à les imiter. On emprisonne les Turcs en masse et on met leurs maisons à sac.

Mais les Grecs ne s'en prennent pas seulement aux biens des Musulmans : ils pillent le dépôt de la Banque Ottomane, le garde-meubles du Consulat de France, etc...

On a eu l'infamie de donner des armes aux *Palikares*, autrement dit aux bandits qui forment la populace grecque de Smyrne. On en a donné aussi à leurs femmes, et ces dernières s'en servirent pour outrager les cadavres des Turcs entassés à l'hôpital ottoman.

Les rues continuent à présenter l'aspect de tous les crimes et de toutes les lâchetés.

Un vieux colonel turc, malade et quasi impotent, est rencontré par les *Palikares* (c'est-à-dire *braves*) : il est criblé de coups de baïonnette. Aux

(1) Il est établi par les rapports des diverses autorités que les apaches grecs de Smyrne, qui étaient venus accueillir les forces helléniques et les avaient encadrés, portaient tous ouvertement des revolvers. Soit intentionnellement, soit accidentellement un coup de feu parti de leur rang, occasionnant une panique indescriptible parmi les « fiers conquérants » fraîchement débarqués, les braves *evzones* fuyaient dans toutes les directions en tirant des coups de feu, ce qui accentua les désordres. C'est alors que d'autres troupes grecques qui suivaient les premiers contingents ouvrirent le feu contre la caserne turque non défendue. Malgré tous les signes qui leur furent faits, malgré le drapeau blanc immédiatement hissé, les Grecs continuèrent à tirer contre les officiers turcs désarmés la veille.

çıkartmaya başlamışlardı. Bu birlikler bir Efzon Alayı [38.] ile 40'inci ve 50'inci [4. ve 5.] piyade alaylarından oluşmaktaydı.

Olağanüstü bir kalabalık rıhtımlara koşuşmuştu. Metropolit*, zamansız bir dini ayin [takdis etmek sureti] ile Ortodoks grubunu galeyana getirmeyi görev bildi.

Bununla birlikte Türkler çıkartmaya en ufak bir mukavemet göstermemişler, askeri birlikler kışlalarından çıkmamıştı. Fakat “mağrur fatihlerin“ [Yunanlılar] çekinmeden, Müslüman halka, inceden inceye tasarlanmış bir zorbalık yapabilmelerini haklı gösterecek küçük olayın hazırlığı, çok önceden yapılmıştı. Bu olayın vuku bulması kaçınılmazdı. Zira kışkırtıcı ajanlar görevleri başındaydı. Daha emin olmak için Yunan Kızılhaçı, Makedonya'nın en iğrenç iki komitacı grubunu silahlandırmış ve bunları Yunan torpidoları ile Anadolu'ya getirmişti⁽¹⁾.

Tahrikler ve sahte cesaret gösterileri ile Türklerin sabrını tükettiler. Türklerin bulunduğu yönden açılan veya açıldığı öne sürülen birkaç el ateş, katliam için beklenen bahaneyi yarattı. Kışlalara** hücum eden Yunanlılar içeridekileri öldürdüler veya yaraladılar.

Rıhtımlarda Türk kadınlarının peçeleri açıldı, hakaret edildi. Müslümanlara “Peygamberinin ve dininin içine edeyim“ diye bağırıldılar. Onları, feslerini çıkarmaya zorladılar ve tekmelediler. Reddedenleri denize attılar veya süngülediler.

Ahmacı bir öfkeye kapılan Yunanlılar, memur oldukları için Osmanlı fesi taşıyan 15 kadar soydaşlarını da katlettiler. Fransızlara ait [Basmane] tren istasyonunun şefini, iki İtalyanı ve iki İngiliz vatandaşını vd. öldürdüler. Yunan [İşgal] Kumandanlığı sıkıyönetim ilan ettiği için, katliam ve yağma silahlı kuvvetlerin himayesine girdi. 40'inci [4.] piyade birliği [Alayı], hırsızlar ve katillerle anlaştı. Diğer birlikler de aynı yolu izlemekte gecikmediler. Türkler kitle halinde hapse atıldı ve evleri yağmalandı.

Yunanlılar sadece Türklerin mallarını gasp etmediler. Osmanlı Bankası'nın deposu ile Fransız Konsolosluğu'nun mobilya deposunu da yağmaladılar.

Palikaryaları, bir başka deyişle İzmir'in alt tabakasını oluşturan haydutları silahlandırmak gafletinde bulunuldu. Bunların kadınları da silahlandırıldı. Bu kadınlar silahları ile Osmanlı Hastanesi'nde [Gureba-i Müslümin] bekletilen ölü Türklerin cesetlerine ateş ettiler.

Sokaklar her türlü cinayete ve alçaklığa sahne olmaya devam etti.

Hasta ve hemen hemen güçsüz, yaşlı bir Türk albaya rastlayan Palikaryalar (yani cesurlar) adamcağızı süngülediler. Şehrin girişinde, İzmir'de olanlardan habersiz, huzur içinde arabayla evlerine dönen silahsız üç jandarma, planlanmış bir vahşetle katledildi.

(1) Muhtelif makamların raporlarında belirtildiği gibi, Yunan kuvvetlerini karşılamaya gelen ve onlara destek veren İzmir'deki Rum serkeşlerin hepsi, gizlemeden tabanca taşıyorlardı. Bilerek veya kazara, onların bulunduğu yerden atılan bir kurşun, henüz karaya ayak basmış “mağrur fatihler” arasında tarifsiz bir paniğe neden oldu. Kahraman (?) efzon askerleri ateş açarak çil yavrusu gibi dağıldılar. Bu da kargaşanın artmasına neden oldu. O sırada ilk birlikleri izleyen Yunan askerleri, savunmasız Türk kışlasına ateş açtılar. Karşı tarafın bütün işaretlerine, göndere çekilen beyaz bayrağa rağmen Yunanlılar, bir gün önce silahları alınmış olan Türk subaylarına ateş etmeye devam ettiler.

* “Altın ağız” anlamındaki “Hrisostomos” ön ismiyle tanınan Kalafatis. Ateşli bir Venizelist olup İzmir Metropolitiydi. Bu metropolitlik, Patrikhaneye bağlı 24 metropolitlik içinde önem sırasına göre 12. sıradaydı.

** Kastedilen, 1954 yılında yıkılmamış olsaydı, Konak İlçesi Atatürk Meydanı'nda bulunacak Sarıkışla'dır ki, 17. Kolordu Kumandanlığı karargâhıydı.

Bir başka noktada, bizim donanmadan bir subay, Yunan inzibatlarının yaşlı bir adamı, başına dipçikle vurarak götürdüklerini görmüş.

— *İnzibatların rütbelisine, “Bu silahsız adamı niçin dövüyorsunuz?” diye sormuş,*

— *“Çünkü bu adam tehlikeli. Evinde silahlar bulduk” cevabını almış.*

— *“Ne gibi silahlar?”*

Sonuçta bu silahların 200 gram saçma, 100 gram barut ve boş iki kartuştan ibaret olduğu anlaşılmalı.

Bazen Savaş Tanrısı Mars’ın yerini, Tacirlerin Tanrısı Merkür’e terk etmesi gerekir. Namuslu Helenler, sokaklarda devriye gezen inzibatlara, tehlikeli adamları bulmaları için gönüllü rehberlik ediyorlar. Tesadüfe bakın ki, bu kötü adamlar daima ihbarcıların borçlu oldukları adamlardı. Adamların defterleri hemen dürülüyordu.

Bu arada, esir alınan Türklere yiyecek ve su verilmemekteydi. Kendilerini ziyaret eden İngilizlere, bu insanlık dışı tutumu şikâyet ettiler. Telaşa kapılan Yunan İşgal Kumandanlığı Türk kadınlarına, esirlere yiyecek götürme izni verdiler. Kadınlar erzaklarla geldiklerinde, genç Rumlar onları tartakladılar ve ancak ellerinde, şerefli Yunan renklerini taşıyan kâğıttan bir bayrak taşımaları şartıyla girişlerine izin verdiler.

İzmir tuzağı hakkındaki gerçek bu. Tüm galipler gibi, bunların da gizledikleri gerçeğin bir gün ortaya çıkacağını umuyoruz. Yunanlılar İzmir’e girerken 300 Türk’ü öldürdüler, 600’ünü de yaraladılar⁽¹⁾.

Bakın Fransız gazeteleri bu unutulmaz günü nasıl naklettiler:

“Yunan askerlerinin İzmir’e çıkışları, herkes tarafından heyecanla karşılandı”.

Bununla birlikte ilk günün heyecanı geçmeye başladığında, Yunan İşgal Kumandanlığı, İzmir olayının nasıl gerçekleştiğini öğrenen halkın, -İtilaf Devletleri’nin Yunan hayranlığına rağmen,- ayaklanmasından endişelenmeye başladı. Yakınmaların önünü kesmek için, “bazı kendini bilmezlerin” davranışlarını kınayan bir genelge yayımladı ve durumu harp divanına [divan-ı harbi örfi] bildirdi.

Bu kendini bilmezlerin, kendilerine sağlanan haklar sayesinde ne ipten, ne de darağacından korkmadıklarından kesinlikle eminiz. Aksine, her türlü şüpheden arınmış şerefli bir yaşam sürdürecektir.

*Türk gazetesi **Hadisat**’a göre “İzmir olayları, Yunanistan’ın bir başka memleket üzerinde hâkimiyet kurması bir yana, kendinin gözetilmeye muhtaç olduğunu göstermiştir”.*

Türkler hakkında son derece tarafsız olduğundan şüphe etmediğimiz bir Ermeni’nin fikrini merak ederseniz, Perikles’in ahfadının yaptıklarını nasıl değerlendirdiğine bakın:*

“Bizler sık sık katledildik. Ancak Türkler bize, asla Yunanlıların onlara davrandığı gibi davranmadı. Hiçbir zaman inancımızla böylesine alay etmediler”.

(1) Bir sonraki sayfadaki nota bkz.

* Atina demokrasisinin en parlak siyasetçisiydi (MÖ 495-429).

portes de la ville, trois gendarmes sans armes rentrent paisiblement chez eux en voiture, ignorant tout à fait ce qui se passe à Smyrne : ils sont massacrés avec des raffinements de cruauté.

Sur un autre point, un officier de notre marine aperçoit une patrouille grecque emmenant un vieillard, sur la tête duquel un caporal frappe à grands coups de crosse.

— « Pourquoi frappez-vous ainsi ce vieil homme désarmé? demanda-t-il au gradé. »

— « Parce que c'est un homme dangereux. On a trouvé chez lui des armes. »

— « Quelles armes? »

Vérification faite, ces armes se composaient de 200 grammes de petit plomb, 100 grammes de poudre de chasse, et deux douilles vides!

Parfois, Mars doit céder le pas à Mercure. Des patrouilles circulant dans les rues, d'honnêtes Hellènes du cru s'offrent à les guider chez tel ou tel homme *dangereux*, qu'ils leur désignent. Comme cet homme *dangereux* se trouve toujours, par un heureux hasard, être le créancier de son dénonciateur, son compte est vite réglé.

Pendant ce temps, les Turcs faits prisonniers ne reçoivent rien à boire ni à manger. Des officiers anglais vont les visiter, ils protestent contre cette odieuse inhumanité. Effrayée, l'autorité militaire hellénique permet aux femmes turques de porter de la nourriture aux captifs; quand elles se présentent avec leurs provisions, les jeunes gens grecs les bafouent, les dévoilent et ne les laissent passer que si elles portent à la main un drapeau de papier aux glorieuses couleurs de la Hellade.

Telle est la vérité sur le guet-apens de Smyrne, et nous espérons que la lumière se fera jour, en dépit de tous ceux qui *gagnent* à ce qu'elle reste sous le boisseau. Le bilan de l'entrée des Grecs à Smyrne se monte à 300 Turcs morts et 600 blessés (1).

Voici comment les journaux français racontent cette mémorable journée :

« Les troupes grecques ont débarqué à Smyrne au milieu de l'enthousiasme universel. »

Cependant l'enthousiasme du premier moment commençant à se refroidir, le commandement des troupes helléniques se demanda si, malgré le philhellénisme bête de l'Entente, l'affaire de Smyrne ne révolterait pas le public, si celui-ci venait à savoir comment les choses s'étaient passées. Il crut donc bon de courir au-devant des critiques, et publia un ordre flétrissant la conduite de « quelques gens sans aveu », dont le Conseil de guerre ferait bonne justice.

Nous avons la parfaite certitude que ces *gens sans aveu* n'ont rien à redouter de la corde ni de la potence, malgré leurs droits acquis, et que, tout au contraire, ils vivront désormais honorés et à l'abri du souci.

« Les événements de Smyrne, écrivait à ce sujet le journal turc *Hadissat*, « ont fait voir que la Grèce est non seulement incapable de se charger d'un mandat sur un autre pays, mais qu'elle a besoin elle-même d'un contrôle. »

Si l'on désire connaître l'opinion d'un Arménien, que nous ne saurions soupçonner d'une grande partialité en faveur des Turcs, voici comment il apprécie les exploits des descendants de Périclès :

« Nous avons souvent été assassinés, disait-il naïvement, mais jamais les

(1) Voir note page suivante.

« Turcs n'ont fait sur nous ce que les Grecs ont fait sur eux, et jamais ils n'ont insulté comme cela à nos croyances. »

Laissons le mot de la fin au chef d'une des divisions de l'escadre, dont le rapport conclut ainsi :

« La conduite des Grecs a été ignoble. »

L'Albanais Zuber Tafa, né à Louma, de la colonie albanaise de Smyrne, qui a pu, grâce à sa connaissance de la langue hellénique, y résider encore un mois après le débarquement des Grecs, en est reparti, via Anatolie, pour Constantinople, d'où il est rentré en Albanie.

Voici le témoignage qu'il a fait sous serment : (1)

« Les atrocités et le vandalisme commis par les Grecs ne sont pas de ces crimes que la langue humaine puisse décrire; car ils constituent des hypercrimes qui ne trouvent de mots dans le vocabulaire le plus riche soit-il.

« A Smyrne et dans la province d'Aidin partiellement occupée par les Grecs, les premières victimes sont évaluées à plusieurs dizaines de mille; mais ce chiffre ne doit pas être pris pour lui-même, car à considérer le genre de mort et les tortures de toutes sortes subies par les victimes, il faudrait multiplier ce nombre par cent.

« Quant aux détails de ces horreurs, le souci de la honte et de la pudeur ne me permet pas de les énumérer quand il s'agit des mères et des sœurs musulmanes. Le nombre des seules fillettes martyres de moins de dix ans qui ont succombé au viol atteint un millier.

« La colonie albanaise, de dix à douze mille âmes, de la ville de Smyrne et de la province, a eu la douleur de voir, en outre de leurs coreligionnaires turcs massacrés, plusieurs centaines de ses paisibles travailleurs.

« A Smyrne, des officiers ottomans, dont quelques-uns d'origine albanaise, après avoir été affreusement blessés et jetés à terre, ont été sommés de crier : « Vive la Grèce! » Mais ayant opposé un refus impassible et plein de dignité, on les acheva avec une brutalité sans nom. »

(1) "Le Monde Oriental et l'Avenir de la Paix" par Bassi bey, page 226.

Son sözü filonun birliklerinden birinin komutanına bırakalım. Raporunun sonucu şöyle bitiyor:

“Yunanlıların davranışı iğrençti”

Loum*a doğumlu, İzmir’deki Arnavut topluluğundan Zuber Tafa, Yunanca bildiği için, çıkartmadan sonra bir ay daha İzmir’de kalabilmişti. Zuber, İzmir’den İstanbul’a, oradan da Arnavutluk’a hareket etti.

Yeminli ifadesi şöyle: (1)

“Yunanlıların zulmü ve verdikleri zarar, insan dilinin nakledebileceği gibi bir cinayet değildir. Gerçekleştirdikleri cinayetleri ifade edebilecek kelimeler, en zengin kelime haznesine sahip dillerde bile yoktur.

İzmir’de ve Yunanlılar tarafından kısmen işgal edilen Aydın Vilayeti’nde ilk kurbanların, on binleri bulunduğu sanılmaktadır. Fakat kurbanların maruz kaldıkları her türlü işkenceye ve ölüm şekillerine bakılırsa, bu rakamın 100 ile çarpılması gerekir.

Bu iğrençliklerin ayrıntılarına gelince: Anneler ve kız kardeşler söz konusu olduğunda, maruz kaldıkları korkunç muamelenin ayrıntılarını vermeye utanırım, terbiyem izin vermez. İğfal edilen 10 yaşın altındaki şehit kız çocuklarının sayısı bini bulur.

İzmir ve civarında yaşayan 10-12.000 kişiden oluşan Arnavut kökenliler, Türk dindaşlarından başka ırkdaşlarından birçok işçinin de katledilmesini üzüntüyle izlediler.

İzmir’de, birkaçı Arnavut kökenli Osmanlı subayları yaralanıp yere yatırıldıktan sonra, “Yaşasın Yunanistan“ diye bağırılmaya zorlandılar. Fakat yerde yatanlar gururlu ve sakin bir şekilde bu öneriyi reddedince vahşice katledildiler”.

(1) Bkz. Basri Bey’in “Şark Dünyası ve Barış’ın Geleceği” isimli kitabı, s. 226.

* Kuzeydoğu Arnavutluk’ta bir bölge.

**İtilaf Devletleri Yüksek Komiserliği'ne verilen,
Denizli'nin Rum ve Ermeni cemaat
reislerinin itirazıdır.**

“İşgalci Yunan kuvvetlerinin Aydın ve civarında gerçekleştirdikleri katliam, tarihte eşi görülmemiş akıl almaz cinayetlerle doludur. Oldukça önemli kentler ve köyler, muazzam zenginlikler ve binlerce canlı merhametsizce yakıldı. Korkunç cinayetler işlemeye devam eden bu ölümcül elin tahribatları genişleyerek devam etmekte ve menfur [iğrenç] sonuçları, halkın güvenliğine ve yörede yaşayan çeşitli unsurlar arasındaki uyuma zarar vermektedir. Altı yüz yıldan fazla bir süredir, Osmanlı idaresi altında mutlu bir yaşam süren bizler, bu cinayetlerin devam etmesine tahammül edemeyiz. Biz de aynı şekilde davranırsak, bu mutlaka bir soykırıma dönüşür. Yunanlılar burnumuzun dibinde işledikleri cinayetlerle ortalığı kırıp geçirirken biz, Osmanlı yönetiminin iyiliklerinden ve yüksek himayesinden yararlanıyoruz. Aramızdan hiç kimse [bu yönetimden] en ufak bir saldırıya uğramadı.

Tek amaçları, ülkede bir soykırım politikası gütmek olan işgalci Yunan kuvvetlerinin işlediği bu suçtu, korku ve nefretle kınıyoruz.

İnsanlık ve halkın selameti adına, bu korkunç eziyete acilen bir son verilmesi hususunu dikkate almaları için, Büyük Devletlerin vicdanına sesleniyoruz.

Aslı gibidir. Denizli Postanesi. 9 Temmuz 1919.

Denizli Rum Ortodoks Cemaati Metropoliti Vekili

HRİSOSTOMOS

[Denizli] *Ermeni Gregoryen Cemaati Metropoliti Vekili*

BABKEN

**Protestation des chefs religieux grec et arménien
de Denizli, remise aux Hauts Commis-
saires de l'Entente en Turquie.**

Les forfaits commis par les troupes helléniques d'occupation dans la région d'Aidin et ses environs constituent en atrocités des crimes inconcevables et sans exemple dans l'histoire. Des villages et villes d'une assez grande importance, des richesses immenses et des milliers d'êtres innocents ont été faits sans pitié la proie des flammes. Les ravages de cette main meurtrière qui continue à perpétrer d'horribles crimes acquièrent une plus grande extension dont les funestes conséquences portent atteinte à la sécurité publique et à l'harmonie entre les éléments du pays. Nous, qui depuis plus de six cents ans, vivions heureux sous l'égide de l'Empire Ottoman, nous ne pouvons pas tolérer la continuation de ces actes criminels. Une pareille attitude de notre part nous mènerait sans doute à l'extermination. Tandis que les Hellènes sèment l'horreur par leurs crimes tout près de nous, nous jouissons des bienfaits et de la haute protection et de l'aide du gouvernement ottoman et personne d'entre nous n'a été l'objet de la moindre attaque.

C'est avec effroi et indignation que nous réprouvons les forfaits de cette force d'occupation hellénique dont le seul but est de poursuivre une politique d'extermination dans le pays.

Au nom de l'humanité et du salut public, nous nous adressons à la haute bienveillance des Grandes Puissances pour les prier de vouloir bien prendre en sérieuse considération, afin de faire cesser le plus tôt possible, ces horribles carnages.

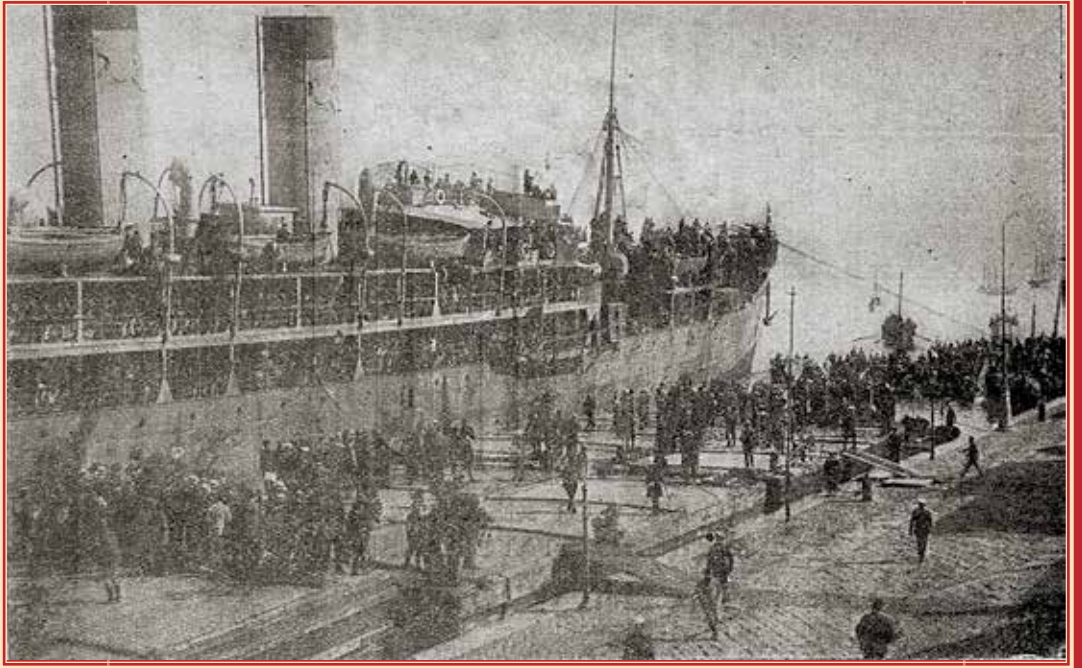
Copie conforme à l'original, Bureau de poste de Denizli, 9 juillet 1919.

Locum tenens du métropolitain et président de la Communauté grecque de Denizli.

Le prélat :
HRISSOSTOMOS.

Locum tenens du métropolitain de la Communauté arménienne.

Le prélat :
BABKEN.

Şekil 16. Patris, 15 Mayıs sabahı 38. Efzon Alayı'nı İzmir'e çıkarırken

Figure 16. Patris, débarquant le 38ème régiment d'Evzones à Izmir le matin du 15 mai.

Şekil 17. Yunanlıların şehit ettikleri 17. Kolordu Kumandanlığı, Ahz-1 Asker Dairesi Reisi Miralay Süleyman Fethi Bey

Figure 17. Le colonel Süleyman Fethi Bey, chef du département de recrutement du commandement du 17ème corps, qui a été martyrisé par les Grecs.

Şekil 18. Miralay Fethi Bey'in 15 Mayıs günü üzerinden çıkarılmış, süngü delikleri ile kurumuş kan lekelerinin hala görülebildiği üniforması (İstanbul'daki Askeri Müze'de sergilenmektedir).

Figure 18. L'uniforme du colonel Fethi Bey, qui a été enlevé le 15 mai, avec des trous de baïonnette et des taches de sang séché encore visibles (exposé au Musée militaire d'Istanbul).

Şekil 19. Sarıkışla'nın Değirmen Dağı istikametinden görünüşü, Arka planda denizin için uzanan bina Eşya Gümrüğü (Konak Pier)

Figure 19. La vue de Sarıkışla depuis la direction de la montagne Değirmen, le bâtiment s'étendant dans la mer en arrière-plan, la douane des marchandises (Port de Konak)

Şekil 20. Eşya Gümrüğü'nün denizden alınmış bir fotoğrafı, Arka planda Kadifekale

Figure 20. Une photographie de la douane des marchandises prise de la mer, Kadifekale en arrière-plan

**Şekil 21. İzmir Metropoliti Hrisostomos Kalafatis (Ortada elinde asasıyla)
Aya Fotini Kilisesi merdivenlerinde ruhani reislerle**

**Figure 21. Le métropolite d'Izmir Hrisostomos Kalafatis (au milieu avec sa canne à la main)
avec les chefs spirituels sur les marches de l'église Aya Fotini**

Şekil 22. Yunan Donanması'nın en kudretli gemisi: Averoff Zırhlısı İzmir Körfezi'nde

Figure 22. Le navire le plus puissant de la marine grecque: le cuirassé Averoff se trouve dans la baie d'Izmir.

Şekil 23. Yunan savaş gemisi Limnos İzmir Körfezi'nde

Figure 23. Navire de guerre grec Limnos dans la baie d'Izmir

23^{ου} Σεπτεμβρίου 1922
 Ορομιάφορας Γεωργίου Ελευθερίου
 Σαγγαρίου ἐν Μυτιλήνῃ καὶ ἐν Κερκίρῃ
 23^{ου} Σεπτεμβρίου 1922 Τάγμα 11^{ης} Ἰόχου
 Ἐν κωλύῃ ὅπου ἐπιδοχρυσίσασαι
 ἀπὸ τοῦ μίσητος τοῦ Σαγγαρίου ἰδιότη
 διαταγὴν ἀπὸ τοῦ στρατηγικοῦ ἐν Κερκίρῃ
 τὰ χωρία γένεως ἡ στρατός. Δοκίμῃ ἐπα
 ἴδι διαταγὴν ἡ Ἰππία καὶ ἡ μετὰ με
 παρχία καὶ ἡ Ἰππία ἀποσταθμίσασαι
 καὶ τὰ τὴν προπύργους τοῦ χωρίου.
 Ἐν τῇδε ἀποσταθμίσασαι χωρία καὶ προ
 πύργους ἐν τῇ Ἰππίᾳ ἐπὶ στρατεύματα.
 Ἐν δὲ συνόβῃ Σαγγαρίου οὗ τοῦ τού
 νου ἀγχαρωτοῦ τοῦ ἔχου ἐν τῇ
 Σαγγαρίου καὶ ἐπὶ τούτοις καὶ οὗ
 μετασπρίττοις διὰ τὴν ἐπιδοχρυσί
 σαι ... ἀποικίαν τὴν ὁδοῖα βίβρου.
 Πυροβολεῖται ἐν τῇ προπύργου
 ἐν Σαγγαρίου
 Ἡμερ. Σαγγαρίου

Şekil 24. Yunan birliklerine Anadolu'da yerleşim merkezlerinin yakılmasına ilişkin emirler verildiği gösterir kanıttır.

Figure 24. C'est la preuve que l'ordre a été donné aux troupes grecques de brûler les villes et villages d'Anatolie.

Açıklama: Kendi arşivimizde bulunan bu belge, "Atrocities Grecques en Asie Mineure" (3 em partie, Constantinople, 1922) başlıklı kitapçığın arka kapağına dolma kalemlle yazılmış olup vicdan sahibi olduğu açık bir Yunan askerine aittir: "Akşehir, 17 Ocak 1922, Midilli'denim, İsmim Yoannis Eleftheru Danglis, 7. Tümen, 23 Alay, 3. Tabur, 11. Bölüktenim. Bir süredir Sakarya Cephesi'nden geri çekiliyoruz. Kumandanlık, ordunun köyleri yakması emrini verdi. Tümenin 10 numaralı emrinin alınmasından sonra, köyleri yakmakla görevli özel mangaların ateşe verdiği köyleri bizzat gördüm".

İnsanlık ve halkın selameti adına, bu korkunç eziyete acilen bir son verilmesi hususunu dikkate almaları için, Büyük Devletlerin vicdanına sesleniyoruz.

Aslı gibidir. Denizli Postanesi. 9 Temmuz 1919.

Denizli Rum Ortodoks Cemaati Metropoliti Vekili
HRİSOSTOMOS

[Denizli] Ermeni Gregoryen Cemaati Metropoliti Vekili
BABKEN

Explications: Ce document se trouvant dans nos archives est écrit au stylo plume sur le verso de la couverture du livret intitulé « Atrocités Grecques en Asie Mineure » (3 em partie, Constantinople, 1922) s'appartient à un soldat grec qui est un bon homme de conscience. "Akşehir, le 17 Janvier 1922, je suis de Mytilène, je m'appelle Yoannis Eleftheru Danglis, 7E division, 23e régiment, 3e bataillon, 11e compagnie. Nous nous reculons du Front Sakarya depuis un moment. Le commandement a ordonné l'armée de brûler les villages. J'ai personnellement vu des villages mis en feu par des brigades spéciales chargée d'incendier les villages après avoir recevoir l'ordre n° 10 de la Division."

Au nom du bien être de l'humanité et du notre peuple, nous nous appelons à la bonne conscience des grandes états de prendre en considération la nécessité de terminer d'urgence cette souffrance terrible.

C'est comme l'original. Conforme à l'original Bureau de Poste de Denizli. Le 9 Juillet 1919.

Métropolitte adjoint de la Communauté Orthodoxe Grecque de Denizli

[Denizli] Métropolitte adjoint de la Communauté Arménienne Grégorienne

BABKEN

Şekil 25. Anadolu'da Bir Yunan süvari birliği

Figure 25. Une unité de cavalerie grecque en Anatolie

Şekil 26. “Büyük Yunanistan’ın Haritası” başlıklı bir Yunan propaganda kartı

Figure 26. Une carte de propagande grecque intitulée "Carte de la Grande Grèce"

LES ATROCITÉS RÉGION DE SMYRNE

Copie du rapport adressé au Ministère de la Guerre par le Général Ali Nadir Pacha, comman- dant le 17e corps d'armée à Smyrne.

1. J'avais prévenu Votre Excellence de la communication officielle qui m'a été faite par l'amiral anglais Callthrop le 14-5-19 à 9 h. du matin et m'annonçant l'occupation par les forces ententistes des points fortifiés de Smyrne d'après les clauses de l'article 7 de l'armistice. Elle m'informait aussi que cette décision avait été portée à la connaissance de la Sublime-Porte. Votre Excellence m'avait répondu qu'il fallait naturellement se conformer aux clauses de l'armistice et ne pas prêter l'oreille aux bruits persistants de l'annexion à la Grèce de la ville de Smyrne, bruits que je n'avais pas manqué non plus de communiquer à Votre Excellence.

2. Le même jour à 11 h. 30 a. m. l'amiral Callthrop me communique la note suivante :

« D'après le septième article de l'armistice et avec le consentement des Puissances de l'Entente, Smyrne sera occupé par les troupes helléniques. Les transports devant les amener commenceront le débarquement demain matin à 8 heures. Dès 7 heures, des détachements de marins hellènes occuperont les échelles de débarquement. Pour prévenir tout incident regrettable et tout malentendu, toutes les troupes se trouvant dans les parages des passeports jusqu'à la pointe, sauf les postes de police et de gendarmerie, devront se concentrer à la caserne et se conformer aux décisions du commandant du corps d'occupation. Les bureaux du Télégraphe et de la Poste seront immédiatement occupés par un détachement anglais pour empêcher toute communication avec l'extérieur. » La note se terminait par la menace de maintenir au besoin l'ordre et la tranquillité au moyen des forces navales Ententistes présentes dans le port. Le cas a été porté à la connaissance de Votre Excellence le 15-5-19 à 1 h. p. m., et des ordres ont été immédiatement donnés en vue de se conformer aux prescriptions de la note et pour le maintien de l'ordre.

3. Le 15-5-19 les détachements grecs débarqués se dirigèrent à 11 heures du matin vers la caserne. A la tête des troupes un grand drapeau hellène était porté par des Grecs indigènes qui les entouraient et précédaient en masse compacte en criant : « zito Venizelos » et en applaudissant frénétiquement. C'est dans cet état que la foule et les soldats commencèrent à défilier. Dans la caserne les officiers et les troupes du corps d'armée, du bureau de recrutement de la 56e division, du régiment de cavalerie et de divers corps de troupes étaient à leur poste. Le cortège avait déjà dépassé et contourné la caserne en faisant un détour à droite dans la direction du tramway.

İZMİR CİVARINDA GERÇEKLEŞEN ŞİDDET OLAYLARI

İzmir'de, 17. Kolordu Kumandanı Ali Nadir Paşa'nın, Harbiye Nezaretine gönderdiği raporun kopyasıdır.

1. İngiliz Amiral Callthrop'un, 14.5.1919 tarihli sabah saat 9.00'da bana gönderilen ve ateşkesin 7'inci maddesine göre İzmir'in müstahkem mevkielerinin* İtilaf Devletleri tarafından işgal edildiğini resmen bildiren yazısı hakkında, Zat-ı Şahanelerini **[Padişahu]** bilgilendirmiştim. Aynı yazıda bana, bu kararın Saray'ın bilgisine sunulduğu da belirtiliyordu. Zat-ı Şahanelerinize bana, "doğal olarak ateşkesin koşullarına uymak gerektiğini"; daha önce Zat-ı Şahanelerine ilettiğim, İzmir'in Yunanlılar tarafından ilhakı ile ilgili ısrarlı dedikodulara kulak asmamak gerektiğini" söylemişsiniz.

2. Aynı gün saat 11.30'da, Amiral Callthrop bana aşağıdaki notu ilettiler:

"Mütarekenin 7'inci maddesine göre ve İtilaf Devletleri'nin rızası ile İzmir, Yunan birlikleri tarafından işgal edilecektir. Birlikleri karaya çıkarma işlemi, yarın sabah saat 8'de başlayacaktır. Saat 7'den itibaren Yunan bahriye birlikleri, çıkartma iskelelerini işgal edeceklerdir. Her türlü nahoş olayı ve anlaşmazlığı önlemek için, Pasaport civarından Punta'ya **[Alsancak]** kadar olan kesimde bulunan bütün **[Osmanlı]** birlikler -polis ve jandarma devriyeleri hariç- kıışlada toplanacaklar ve işgal kumandanının kararlarına uyacaklardır. Dışarıyla her türlü irtibata engel olmak için postane şubeleri derhal işgal edilecektir" Not, nizamın ve sükûnetin limandaki İtilaf Devletleri deniz birlikleri tarafından sağlanacağı tehdidi ile sona eriyordu. Durum, 15.5.1919 tarihinde, saat 13.00'de, Zat-ı Şahanelerinin bilgisine sunuldu ve nottaki kısıtlamalara uyulması ve nizamın sağlanması amacıyla gerekli emirler derhal verildi.

3. 15.5.1919 tarihinde karaya çıkan Yunan birlikleri, saat 11.00'de kıışlaya yöneldiler. Birliklerin etrafını çeviren ve önlerinde yürüyen yerli Rumlar, "Zito Venizelos" diye bağırarak ve çığınca alkışlayarak, büyük bir Yunan bayrağı taşıyorlardı. Askerlerin ve kalabalığın geçişi bu hava içinde başladı. Kıışlada subaylar ve 56'ncı Tümen Ahz-ı Asker Dairesi'nden **[10. Askere Alma Dairesinden]**, süvari alayından ve muhtelif birliklerden askerler görevleri başındaydı. Yürüyen **[Yunan]** konvoyu kıışlayı geçmiş ve tramvay yönünde sağa kıvrılarak ilerlemişti ki, muhtemelen bir Rum gösterici tarafından bir el ateş edildi. Yunan birlikleri derhal kıışlaya karşı vaziyet olarak ateş açtılar ve yakınlarda konuşlanmış bir hafif makineli tüfek onlara eşlik etti. Subaylar, aniden başlayan taarruzun şiddetinden şaşkına döndüler ve kurşunlardan etkilenmeyen binanın koridorlarında toplandılar.

* İzmir Körfezi girişindeki Sancakkale Tabyası kastediliyor ki, Averoff Zırhlısı'ndan Teğmen Petropulos ve Smafor Çağar Kumandasındaki Yunan deniz piyadeleri tarafından işgal edilmişti.

** "Mütareke ahkâmına (şartlarına) riayet ediniz" demek suretiyle.

Bu olayın Türk idarî çarkının işleyişini bozmak ve huzur içindeki halkın haklarına zarar vermek için tasarlanmış bir kışkırtma olduğuna kani oldum. Duruma çözüm bulmak için, ateş-kesin sağlanmasından başka yol olmadığını düşündüğümden elimden geleni yaptım. Ancak bu amaçla yaptığım bütün girişimler, çatışmanın şiddetini katlıyordu. Umutsuz bir şekilde, uzun bir sopanın ucuna beyaz bir bayrak yerleştirmelerini söyledim ve bu bayrağı taşıyanı izleyerek bizzat Yunan birliklerinin yanına gittim. Subayların ve askerlerin süngü takarak üzerimize yürüdüklerini gördüm. Zaten hiçbir şekilde karşı ateş açmadığımızı göstermek ve hiçbir şüpheye yer vermemek için, ben ve yanımdakiler silahsızdık. Orada durdum. Varlığı-muz, oldukça disiplinsiz birliği sükûnete sevk etmesi gerekirken aksine onları öfkeliendirdi ve müsademe bir süre daha devam etti.

4. Kışlanın kapısından [dışarı] adımımızı attığımız andan itibaren, tarihin şimdiye kadar kaydetmediği ölçüde bir cinayet ve hakaret yağmuruna maruz kaldık. Askerler, bir hükümetin şerefiyle bu adamların bize reva gördüğü muamele kadar oynamamışlardır. Herhangi bir rütbe ve sınıf gözetmeksizin, ben dahil bütün silahsız subaylara en kaba hakaretler edildi. Süngü ve dipçikler eşliğinde üzerlerini aradılar ve mendiller, saatler, cüzdanlar, tütün tabakaları, yüzükler, gümüşler vb. ne buldularsa aldılar. Asker başlıklarımızı yırttılar ve çiğnediler. Sonra, yol boyunca iğrenç küfürler savuran bir guruhun ablukaya aldığı bu hü-zün verici kafileyi yürüttüler. Orada bulunan Yunan subayları bu aşırı hareketleri engellemek bir yana, aksine tavırları ve hareketleri ile içgüdüleri hayli vahşi bu guruhu destekliyordular.

5. Yol boyunca en katı, en vurdumduymaz yürekleri bile isyan ettirecek korkunç bir gös-teri başladı. İki yana sıralanmış işgal kuvvetleri ve tabancalı Rum serseriler geçenlere ateş ediyor ve her adımda demirle yumrukla ve ellerine ne geçtiyse onunla subaylara vuruyorlardı. Limanda demirli Yunan gemilerindeki insanlar, evlerin ve apartmanların balkonlarında, kahvelerde toplanmış hepsi yerli Rumlardan ve Yunan askerlerinden oluşan kalabalık, şöyle veya böyle bu korkunç işkenceye katılıyordu. Elleri havada [Türk] subayları “Zito” diye bağırarak zorunda kaldılar. Subayların birçoğu ve bir kısım asker yaralanıp yere düştü veya silahla vuruldular veya öldürüldüler. En şiddetli ateşe, Banque d’Orient* önünde ve rıhtıma bağlı bir Yunan torpidosu yakınında maruz kaldık. Bütün bunlar, o sırada orada bulunan yabancıların, subayların ve İtilaf Devletleri bahriyelilerinin gözleri önünde cereyan etti. Kayıplarımız tam olarak sayılmamış olsa da yaklaşık 40 ölü, 60 yaralı vardı. Dördüncü Kolordu’nun Ahz-ı Asker Dairesi Reisi Miralay [Albay] Süleyman Fethi Bey Miralay Ali Bey, Baştabip Kaymakam [Yarbay] Şükrü Bey, Kurmay Başkanı Abdülhamid Bey ve daha birçoğu da bunlar arasındaydı.**

6. Gemilerde, subayları tekrar aramakla görevlendirilmiş Efzon askerleri, kendilerinden beklenen şekilde çok kötü davrandılar. Hiçbir hakareti ve aşığlamayı esirgemediler.

* Osmanlı Bankası İzmir Şubesi.

** Birinci Dünya Savaşı yıllarında, 17. Kolordu Kumandanlığı’nun yerinde 4. Kolordu vardı. Bu Ahz-ı Asker Dairesi, o kolordunun İzmir’deki 10. Tümenine aitti.

quand un coup de feu partit, tiré très probablement par un manifestant grec. Les troupes hellènes prirent alors immédiatement position contre la caserne et ouvrirent un feu nourri; une mitrailleuse légère postée non loin de là participa aussi à la fusillade. Les officiers, surpris par la soudaineté et l'énergie de l'attaque se réunirent dans les corridors de la bâtisse contre laquelle le feu n'était pas d'un grand effet.

Convaincu que l'incident provoqué était prémédité dans le but de désorganiser le rouage administratif turc et d'en profiter pour léser les droits des paisibles habitants et comprenant d'autre part que pour remédier à cet état de choses il n'y avait pas d'autre moyen que de faire cesser le feu, je mis tout en œuvre pour y arriver. Mais chaque tentative effectuée de notre part faisait redoubler la fusillade. En désespoir de cause je fis attacher un drapeau blanc à une longue hampe et le suivant je me portai en personne vers les troupes grecques. Je les vis alors, officiers et soldats se précipiter sur nous baïonnette au canon. D'ailleurs pour démontrer que nous n'avions absolument pas riposté et pour ne pas laisser place au doute, moi et mon entourage nous étions sans armes. Là je me suis arrêté. Notre présence qui aurait dû imposer le calme à l'armée la moins disciplinée, les exaspéra au contraire et le feu continua encore un certain temps.

4. A partir du moment où nous avons franchi la porte de la caserne, commença pour nous une suite de crimes et d'insultes qu'aucune histoire n'a jamais enregistrée jusqu'ici. On n'a jamais attenté à la dignité des gouvernements comme des militaires de la façon dont ces gens le firent pour nous. Sans aucune distinction de rang et de grade, moi y compris, on s'est attaqué avec les plus grossières injures aux officiers désarmés. Sous une pluie de coups de baïonnette et de crosse, on les fouilla, on vola tout ce qu'on trouvait sur eux; mouchoirs, montres, portefeuilles, tabatières, bagues, argent, etc. On déchiqueta et on piétina nos coiffures militaires. Puis entouré d'une foule qui tout le long du chemin vomissait des injures immondes, on mit en marche ce triste convoi. Les officiers hellènes qui se trouvaient là, loin d'empêcher ces abus indignes, excitaient au contraire, par leurs attitudes et leurs gestes, cette populace grossière et aux instincts bien bas.

5. Alors un spectacle des plus horribles, une scène à faire frémir d'indignation le cœur le plus endurci, le plus blasé, se déroula tout le long du parcours. Les troupes d'occupation rangées des deux côtés, et la populace grecque armée de révolvers tiraient au jugé sur le convoi et à chaque pas frappaient les officiers avec des fers, des poignards et autres objets qui se trouvaient sous leurs mains. Des gens se trouvant sur des bateaux grecs ancrés dans le port, sur les balcons des maisons et des appartements, dans les cafés et autres, tous Grecs indigènes ou soldats hellènes, tous participaient plus ou moins d'une façon ou d'une autre à cet affreux supplice. Les officiers, les mains en l'air, furent obligés de crier des « zitos ». Beaucoup d'entre eux ainsi que des soldats ont succombé aux coups ou ont été tués ou blessés par les armes. C'est devant la Banque d'Orient et près d'un torpilleur grec amarré au quai que nous avons été le plus exposé au feu. Tout ceci se déroulait sous les yeux des étrangers, des officiers et soldats des unités navales de l'Entente présents à ce moment. Quoique nos pertes n'aient pas été entièrement déterminées on peut compter plus de 40 tués et 60 blessés; parmi les victimes on peut citer le chef du bureau de recrutement du IVes Corps d'Armée, le colonel Suleïman Fethi bey, le colonel d'état-major Ali bey, le médecin en chef lieutenant-colonel Chukri bey, et le chef d'état-major Abdul Hamid bey et bien d'autres.

6. Dans les bateaux plus d'une trentaine d'évzones chargés de fouiller derechef les officiers se conduisirent comme il fallait s'y attendre, de la pire façon. Ils ne leur ménageaient aucune injure, aucune humiliation.

7. Moi, y compris tous les officiers, nous avons été conduits dans les cales des bateaux auprès des animaux. Après 6 à 7 heures de mauvais traitements et de détention, moi, le chef d'état-major Abdul Hamid bey et le commandant de la 56me division nous avons été conduits à la caserne dans le but d'achever dans un délai de deux heures l'évacuation de la ville.

8. Les officiers restés dans le bateau furent bien plus tard conduits au fur et à mesure dans les cabines de seconde classe. Dans ces cabines pouvant contenir tout au plus trente personnes, on entassa environ cent cinquante officiers et une grande partie des agents de police et des civils qui avaient été arrêtés. Durant les 48 heures qui s'écoulèrent jusqu'à l'arrivée des officiers alliés, on ne leur donna absolument aucune nourriture, et dans la suite on se contenta seulement de distribuer du pain sec, du fromage et quelques figues. Les officiers blessés furent pansés à peine sans aucun souci de bien faire, et l'un d'eux dont l'état était très grave, resta deux jours sans soin et sans pansement. Ils ne pouvaient respirer de l'air frais que pendant quelques minutes qu'on les laissait monter sur le pont toutes les trois ou quatre heures. Je renonce à vous citer tous les détails de l'affreuse misère endurée par le corps des officiers durant leur internement.

9. A la suite de nos démarches continuelles nous parvîmes le 18-5-19 à retirer les officiers de cette situation douloureuse; on les conduisit de nouveau à la caserne, d'où quelques heures après, les mariés purent à l'aide de permis délivrés par les autorités militaires hellènes, retourner chez eux, tandis que ceux qui étaient célibataires étaient retenus à la caserne.

10. Voici en résumé les faits qui se sont passés à la caserne et dans les autres bâtiments militaires.

Toute la caserne a été l'objet d'attaques et de vols; les caisses du Corps d'Armée, le bureau de recrutement de la 56e division, et du bataillon de génie contenant environ plus de cent cinquante mille livres ont été complètement pillés. Tous les effets des soldats et des officiers ont été volés.

11. Les soldats et officiers appartenant à des corps de troupe situés en dehors de la caserne ont été arrêtés isolément, frappés, injuriés, volés et les caisses de ces établissements ont été également pillées.

12. Les officiers ainsi dépouillés de tout ce qu'ils avaient sur eux se trouvent dans un état de dénuement complet. En outre les maisons de la plupart d'entre eux ont été complètement saccagées. Un certain nombre des familles d'officiers ont eu encore à subir les outrages de la part des bandits grecs.

Par conséquent, tous les officiers de Smyrne sont aujourd'hui abattus, dénués et profondément affligés.

13. Les corps de troupes d'Aivalik, de Magnésie, d'Aidin, de Seuké et d'Antalia relevant de mon commandement n'ont pu jusqu'ici communiquer avec moi. Je vous aviserai immédiatement dès qu'il leur aura été possible.

Veuillez agréer Monsieur le Ministre, etc.

ALI NADIR PACHA.

**Rapport chiffré adressé le 20-5-19, au Ministre de
la Guerre par Ali Nadir Pacha, comman-
dant le 17e corps d'armée à Smyrne.**

Les victimes des événements tragiques qui ont accompagné l'occupation de Smyrne sont les suivantes :

7. Ben dâhil subayların tümü gemilerin ambarına, hayvanların yanına tıkdık. Altı yedi saatlik bir kötü muamele ve tutukluluktan sonra ben, Kurmay Başkanı Abdülhamid Bey ve 56'ıncı Tümen Kumandanı **[Miralay Hürrem Bey]**, iki saat içinde kentin boşaltılmasının sağlamamız için kışlaya götürüldük.

8. Gemide kalan subaylar çok sonra, peyderpey ikinci sınıf kabinlere nakledildiler. Yaklaşık 150 subay ile tutuklanan polis memurları ve sivillerin büyük bir bölümü, en çok 30 kişi alan bu kabinlere tıkdık. İtilaf Kuvvetleri subaylarının gelişine kadar geçen 48 saat içinde **[bunlara]** hiçbir yiyecek verilmedi. Subaylar geldikten sonra ise kuru ekmek, peynir ve birkaç incir dağıtıldı. Yaralı subayların yaralarına üstün körü pansuman yapıldı. Durumu ağır olan subaylardan birine hiç bakılmadı, pansumanı yapılmadı. Sadece her üç-dört saatte bir, ancak birkaç dakikalığına çıkarıldıkları güvertede temiz hava alabiliyorlardı. Subayların tutuklu kaldıkları süre içinde katlandıkları korkunç sefaleti anlatmaktan vazgeçiyorum.

9. Devamlı girişimlerimiz sonucunda, 18.5.1919 günü, subayları bu işler acısı durumdan kurtarmayı başardık. Subaylar kışlaya götürüldüler. Evli olanlar, Yunan makamlarının verdiği izin kâğıdıyla evlerine dönebildiler. Bekârlar kışlada alıkonuldu.

10. Kışlada ve diğer askerî binalarda cereyan eden olaylar kısaca böyle.

[Sarı] Kışla taarruza uğradı ve soyuldu. **[17.]** Kolordunun, 56'ıncı Tümen Ahz-ı Asker Dairesi'nin ve istihkâm bölüklerinin, içinde 150.000 liradan fazla para bulunan kasaları tamamen yağmalandı. Askerlerin ve subayların bütün eşyaları çalındı.

11. Kışla dışındaki birliklerde görevli askerler ve subaylar ayrı ayrı tutuklandılar, hakarete uğradılar, soyuldular. Bu birimlerin kasaları da yağmalandı.

12. Üzerlerinde taşıdıkları eşyaların hepsi alınan subaylar, dımdızlak ortada kaldılar. Üstelik bunlardan pek çoğunun evleri de yağmalandı. Subay ailelerinden bir kısmı da, Rum haydutların hakaretlerine maruz kaldılar.

Bu nedenle İzmir'deki subayların tümü bugün tükenmiş, soyulmuş ve son derece üzgün durumdadır.

13. Benim kumandam altındaki Ayvalık, Manisa, Aydın, Söke ve Antalya'daki birliklerin benimle temasları kesildi. İrtibat kurulum kurulmaz sizi derhal bilgilendireceğim. Sayın Nazır* vd. en derin saygılarımla.

ALİ NADİR PAŞA

İzmir'deki 17'inci Kolordu Kumandanı Ali Nadir Paşa'nın, Harbiye Nazırına gönderdiği 20.5.1919 tarihli şifreli rapor.

İzmir'in işgali ile birlikte meydana gelen trajik olayların kurbanları şunlardır:

Öldürülenler: Ahz-ı Asker Dairesi Reisi Süleyman Fethi Bey, Kurmay başkanlığı birinci

* Osmanlı Devleti'nde "Bakan" karşılığı kullanılan sözcük.

bölüğü üçüncü sınıf kâtabi Nadir Bey, Levazım müdürlüğü birinci bölümünün üçüncü sınıf kâtabi Ahmed Hamdi, Alay Kâtabi Fethi Bey, Levazım müdürlüğü ikinci bölümünde görevli hekim Mülazım-ı Sani **[üsteğmen]** Hüseyin Necati Bey, Kolordu Başhekimî Kaymakam Şükrü Bey, Baş Eczacı Yüzbaşı Ahmed Efendi, İstihkâm bölümünden Mülazım-ı Sani Faik ve Ahz-ı Asker Dairesi'nden Yüzbaşı Nazmi Bey.

Yaralılar: Teftiş Bürosu Başkanı Ali Bey, aynı bürodan Kaymakam Cemil Bey, Kurmay Başkanı Abdülhamid Bey, Kâtiplerden Sadeddin, Zihni Hayri, Nazım, Akif, İbrahim Efendiler, Mevki Kumandanlığından Mülazım-ı Sani Neşet, Üçüncü birimin başkanı Miralay Abbas Bey, Mevki Kumandan Vekili Bahaeddin, Yüzbaşı Nasuhi, Mülazım-ı Saniler Galib ve Celal, Makine ustası telgrafçı Selâhaddin, Levazım Müdürlüğü Mülazım-ı Sanisi Ziya, İşıldak Yüzbaşısı Hayri, 56'ncı Tümen Kurmay Başkanlığı'ndan Mülazım-ı Sani Mehmed Ali Efendi.

Kayıplar: Süvari Mülazım-ı Sani Şükrü, Kâtip Halil, Yüzbaşı Mehmed Nuri, Askerî Hekim Hulusi Bey, Havacı Mülazım-ı Saniler Osman ve İhsan, Mülazım-ı Saniler İbrahim Hakkı ve Küçük Hayri, Topçu Batarya Kumandanı Aziz, Topçu Yüzbaşı Hasan Fehmi, Topçu mülazım-ı saniler Sururi, Hayri, Edhem ve Halid, Mülazım-ı Saniler Şükrü, Halim, Murtaza, Kemal; Yaver Astsubay Ali, Sahra Topçu Kumandanı Mahmud Nedim, Yüzbaşılar Seyid Ali ve Celal, Astsubaylar Tefvik, Aziz ve Galib Efendi.

Bu subayların ölü veya sağ oldukları konusunda hiçbir bilgi edinemedik. Bu konuda alacağım bilgileri, peyderpey size bildirmeyi ihmal etmeyeceğim.

ALİ NADİR PAŞA

İstanbul'da Jandarma Umum Kumandanının Dikkatine

İstanbul, 5 Haziran 1919

Jandarma subayı ve Aydın Valisi'nin **[Ahmet İzzet Bey]** yaveri kimliğimle İzmir'in Yunan Ordusu'nca işgali sırasında meydana gelen olayları, sivil ve askeri memurlarımızın özellikle subayların, jandarma görevlilerinin, kadınlar, çocuklar ve yaşlılar dâhil Müslüman halkın maruz kaldığı hakareti ve eziyeti ayrıntılı olarak size nakletmeyi, askerlik ve vatanseverlik görevi sayıyorum.

15 **[14]** Mayıs günü akşam saat 10'da, Amiral Calltrop Aydın Valisi'ne İzmir ve civarının 16 **[15]** Mayıs sabahında, Yunanlılar tarafından işgal edileceğini bildiren bir not gönderdi. Gerçekten de o sabah erken saatlerde, 20 nakliye gemisi Birinci Yunan **[Larissa]** Tümeni'ni karaya çıkardı. Bunun üzerine Türkçe ve Yunanca kaleme alınmış, Albay Zafirion **[s]** imzalı bir duyuru yayımlandı. Rıhtıma ilk çıkan işgal kafilesi, polislin nakliye bürosunu* işgal etti. Orada bulunan jandarma ve polisler alındı, Jandarma Alay Kumandanlığı merkezine götürüldü. Henüz gelmişlerdi ki, rıhtım boyunca izleyerek kışlaya doğru gelen bir Efzon birliği

* Olasılıkla İzmir Yolcu Gümrüğü'nün bulunduğu, Pasaport İskelesi'ndeki Kantar Polis Karakolu.

Parmi les officiers supérieurs et subalternes :

Tués : Le chef du bureau de recrutement Suleiman Fethy Bey, l'écrivain de troisième classe de la première section de l'Etat-Major Nadir Bey, l'écrivain de troisième classe de la première section de l'Intendance Ahmed Hamdi, le secrétaire du régiment Fethi Bey, le lieutenant major de la seconde section de l'Intendance Hussein Nedjati Bey, le médecin en chef du corps d'armée lieutenant colonel Chukri Bey, le pharmacien en chef capitaine Admed Effendi, le lieutenant Faik de la compagnie du génie et le capitaine Nazmi Bey du bureau de recrutement.

Blessés : Le chef du bureau d'inspection Ali Bey, du même bureau lieutenant colonel Djemil Bey, le chef d'état-major Abdul Hamid Bey, les secrétaires Sadeddin, Zihni Haïri, Nazim, Akif, Ibrahim Effendis, le lieutenant aide de camp Néchet, le colonel chef de la troisième division Abbas Beys. L'aide de camp du corps d'armée Behæddin, le capitaine Nussouhi, les lieutenants Galib et Djélal, le mécanicien télégraphiste Selaheddin, le lieutenant d'intendance Zia, le capitaine du projecteur Haïri, le lieutenant attaché à l'état-major de la 56e division Rifat et le lieutenant Mehmed Ali Effendis.

Disparus : Le lieutenant de cavalerie Chukri, le secrétaire Halil, le capitaine Mehmed Noury, le major Houloussy Beys, le lieutenant aviateur Osman, les lieutenants Ihsan, Ibrahim Hakki, Kutchuk Haïri, le commandant de batterie major Aziz, le capitaine d'artillerie Hassan Fehmi, les lieutenants d'artillerie Sarouri Haïri, Edhem et Halid, les lieutenants Chukri, Halim, Murteza, Kémal, l'adjutant Ali Yaver, le commandant des obusiers de campagne major Mahmoud Nedim du même corps, les capitaines Seid Ali, Djélal, les lieutenants Tewfik et Aziz et Ghalib Effendis.

Jusqu'à présent nous n'avons aucune nouvelle sur la vie et la mort de ces officiers. Je ne manquerai pas de vous aviser au fur et à mesure que j'aurai des renseignements sur eux.

ALI NADIR PACHA.

Au Commandant Général de la Gendarmerie à Constantinople.

Constantinople, le 5 juin 1919.

En ma qualité d'officier de gendarmerie et d'ordonnance du Gouverneur général de Smyrne, je considère comme un devoir militaire et patriotique de vous exposer ci-dessous, dans leur détail, les événements qui se sont déroulés au cours de l'occupation de Smyrne par l'armée hellénique; ainsi que les injures et les cruautés de toutes sortes auxquelles ont été exposés nos fonctionnaires civils et militaires, et notamment les officiers et hommes de troupe de gendarmerie ainsi que la population musulmane, femmes, enfants et vieillards compris.

Le 15 mai à 10 heures du soir, l'amiral Calltrop remit une note au Gouverneur Général pour l'informer que le 16 au matin, Smyrne et ses environs seraient placés sous l'occupation militaire hellénique. On vit en effet, ce matin-là, de très bonne heure, plus de vingt transports qui avaient amené dans le port la première division hellénique. Là-dessus parut une proclamation rédigée en turc et en grec et signée par le colonel Zafirion. Le détachement des forces d'occupation qui fût débarqué le premier sur le quai, alla occuper le bureau des transports de la police. Les agents de police et les gendarmes qui se trouvaient dans ce bureau, furent par conséquent retirés et ramenés au

siège du Commandement du régiment de gendarmerie. Ils étaient à peine arrivés, qu'on vit s'avancer vers la caserne, en suivant les quais, un bataillon d'evzônes hellènes précédé de son Commandant à cheval et suivi lui-même par un officier de grade subalterne portant l'étendard hellénique. Un grand nombre de femmes et d'enfants grecs précédaient et accompagnaient ce bataillon. Les représentants de l'armée grecque ainsi qu'une grande partie de membres affiliés à l'organisation de la « Megali Idea » (Grande Idée) le suivaient également, *revolver au poing*. La foule comme les soldats grecs passèrent devant la caserne avec ordre et en toute tranquillité. Au moment où ils tournaient le coin de la rue et se trouvaient éloignés d'environ deux cents mètres de la caserne, une détonation fut entendue. C'est un des individus armés de revolver, et qui accompagnaient le bataillon hellène qui a dû tirer; peut-être l'a-t-il fait involontairement, par accident. Quoi qu'il en soit, la détonation sema la panique parmi les militaires hellènes, et officiers comme soldats se mirent à fuir dans toutes les directions et principalement dans celle d'où ils étaient venus. Les détachements qui les suivaient prirent alors position dans le jardin situé entre le palais du Gouverneur général et la caserne et prenant pour cibles les portes et fenêtres de la caserne ils ouvrirent un feu très violent. On ne ripostait d'aucune part. Malgré cela, on entendit la fusillade pendant plus d'une demi-heure. Des femmes et des enfants turcs qui se trouvaient là pris de terreur, s'étaient réfugiés dans les escaliers à l'entrée de la Banque Agricole, croyant être plus ou moins à l'abri de la fusillade; ils furent massacrés sans pitié. Littéralement un véritable ruisseau de sang coulait à travers les marches de l'escalier, formant une mare devant le bâtiment de la Banque.

Dans la proclamation qu'il avait fait afficher le matin de bonne heure, le Commandant des troupes d'occupation helléniques invitait les fonctionnaires administratifs et judiciaires à continuer à exercer leurs fonctions comme par le passé. Confiant aux termes de cette proclamation, tous les fonctionnaires du gouvernement turc se trouvaient à leur poste. Mais quand ils virent les soldats hellènes monter à l'étage supérieur du casino militaire, situé en face du palais du gouvernement, et de là diriger une vive fusillade sur ce palais, tous ces pauvres gens menacés allèrent instinctivement se grouper autour du gouverneur général pour attendre la suite des événements.

La pièce où étaient réunis le vali et les fonctionnaires ainsi que les officiers de gendarmerie se trouvait dans la partie du konak relativement la moins exposée. Il fut décidé de faire comprendre aux Grecs, au moyen d'un drapeau blanc hissé à la façade, qu'on ne faisait pas feu du konak et qu'on devrait cesser la fusillade au moins de ce côté. Mais rien n'y fit. Le feu continuait de plus belle et quand enfin il cessa à l'extérieur, nous entendîmes soudain des coups de feu tirés à l'étage inférieur du palais gouvernemental. Les assaillants avaient pénétré dans le konak. Mais nous imaginant — à tort d'ailleurs comme nous l'avons trop vu plus tard — qu'il y aurait sûrement un officier à la tête de ces assaillants et à qui nous pourrions faire entendre raison, nous ouvrîmes toutes grandes les portes de la chambre du gouverneur-général et nous invitâmes, en grec, les soldats qui montaient déjà, à y pénétrer. Deux evzônes, baïonnette au canon, pénétrèrent dans le salon. On leur fit entendre à plusieurs reprises que cette pièce était le siège du Gouvernement et que le gouverneur-général s'y trouvait en personne. Mais les deux soldats se mirent à proférer des menaces et des injures en grec et en turc et nous ordonnant d'avoir haut les mains, nous contraignirent tous à descendre. Sur l'escalier, en dehors de la pièce où nous étions réunis, d'autres evzônes, baïonnette au canon, s'étaient alignés. Tout le monde défila devant ces brutes. Sans égard à leur rang, les plus hauts fonctionnaires mêmes reçurent des coups de crosse, furent piqués avec des baïonnettes et plusieurs furent sérieusement blessés.

göründü*. Önde ata binmiş kumandanları, arkasında da onu izleyen ve Yunan bayrağı taşıyan maiyetinden bir subay vardı. Kadınlar ve çocuklardan oluşan kalabalık bir Rum grubu birliğe refakat etmekteydi. Yunan ordusunun temsilcileri ve “Megali İdea” (Büyük Fikir)** idealine inananlardan oluşan bir kalabalık da, ellerinde tabancalarla onları izlemekteydi. Yunan askerleri gibi kalabalık da, kışlanın önünden düzenli bir şekilde ve rahatça geçti. Kışladan yaklaşık 200 metre mesafede, sokağın köşesinden dönecekleri sırada bir patlama sesi duyuldu. Yunan birliğine eşlik eden eli silahlı kişilerden biri ateş etmiş olmalıydı. Belki de bunu istemeden kazara yapmıştı. Her ne hal ise, patlama sesiyle birlikte paniğe kapılan Yunan askerleri çil yavrusu gibi dağıldılar ve çoğu geldikleri yöne doğru kaçmaya başladı. Onları izleyen askerler vilayet konağı ile **[Sarı]**kışla arasındaki bahçede sipere yattılar ve kışlanın kapılarını ve pencerelerini nişan alarak, yoğun bir yayılım ateşi açtılar. Bu ateşlere hiçbir yerden karşılık verilmedi. Buna rağmen yayılım ateşe yarım saatten fazla sürdü. Orada bulunan Türk kadınlar ve çocuklar korkudan, mermilerden az çok korunabileceklerini zannettikleri Ziraat Bankası girişindeki merdivenlere sığındılar. Merdivenin basamaklarından akan kanlar banka binasının önünde göllendi.

Yunan İşgal Kuvvetleri Kumandanı, sabah erkenden yayımladığı tamimde, idarî ve adlî memurların, eskiden olduğu gibi görevlerine devam etmelerini istemişti. Bu tamime güvenen Osmanlı memurları **[işgal sırasında]** görev başındaydılar. Fakat Yunan askerlerinin vilayet konağının karşısındaki Sarıkışla'nın üst katına çıktığını ve oradan vilayet Konağına ateş ettiklerini görünce, tehdit altındaki bu zavallı insanlar olayların sonucunu beklemek için, içgüdüsel olarak Valinin etrafında toplandılar.

Vali, memurlar ve jandarma subaylarının toplandığı oda, dışarıdan nispeten az fark edilen bir odaydı. Cepheye bir beyaz bayrak çekilerek, Yunanlılara Konak'tan ateş açılmadığı, dolayısıyla bu tarafa ateş edilmemesi gerektiği anlatılmak istendi. Ama bunun bir etkisi olmadı. Ateş etmeye devam ettiler. Dışarıda ateş kesilince, vilayet konağının alt katından silah sesleri duyuldu. Konağı kuşatanlar içeri girmişlerdi. Oysa biz, kuşatma birliğinin başında bir subay bulunacağını ve ona derdimizi anlatabileceğimizi düşünerek, Valinin makam odasının kapılarını ardına kadar açtık, ancak -daha sonra da pek çok kez şahit olduğumuz gibi- hata ettiğimizi anladık. Merdivenleri çıkmakta olan askerlere Rumca içeri girmelerini söyledik. Süngüleri takılı iki Efzon askeri içeri girdi. Onlara birçok kez burasının yönetim merkezi olduğu ve Valinin de orada bulunduğu söylendi. Fakat iki asker Rumca ve Türkçe tehditler ve küfürler savurarak ellerimizi kaldırmamızı söyledi ve bizi aşağıya inmeye zorladı. Merdiven başında, toplandığımız odanın dışında, süngüleri takılmış başka Efzon askerleri sıralanmıştı. Herkes bu kaba saba adamların önünden geçti. Toplumsal durumlarına bakılmaksızın en yüksek dereceli memurları dipçiklerle vurdular, süngülediler. **[Bunların]** Birçoğu ciddi şekilde yaralandı.

* Yarbay Dionisios Stavrianopoulos'un kumandasındaki 38. Efzon Alayı.

** Yunan Başbakanı Kolettis'in ilk kez, 14 Ocak 1844'te yaptığı bir meclis konuşmasında telaffuz ettiği bu ideali, Adriyatik Denizi'nden İran istikametine doğru Yunan soylu herkesi, başkenti İstanbul olacak bir devletin sınırları içinde toplamak şeklinde açıklamıştı.

Alt katta Yunan askerleri, memurları feslerini ve kalpaklarını çiğnemeye zorladılar. Tereddüt edenlerin feslerini ve kalpaklarını süngünün ucuyla çıkardılar. Memurlardan çoğu başından ve yüzünden yaralandı. Yerli Rumlar da Yunan askeriyle birlikte hareket ettikleri için, sivil memurların çoğu dipçik darbeleriyle kalın sopalarla veya demir çubuklarla feci şekilde dövüldüler. Silah arama bahanesiyle üzerlerinde ne var ne yoksa aldılar. Yunan askerleri, jandarma subaylarımızın üniformalarını parçaladılar. Onlar da diğerleri gibi iğrenç muamelelere maruz kaldılar. Süngülü birçok askerin çevirdiği bu insanlar, rıhtıma doğru götürüldü. Süngüyle tehdit ettikleri gruptakiler, "Zito Venizelos" diye bağırmaya zorladılar. Elleri havada, başları açık bu gruba bir süre yürüttüler. Bu olaylar -olayları tertipleyen Yunanlılara bir şeref kazandırmasa da- bir süre daha devam etti. Yunanistan temsilcisi otomobile geldiğinde grup bayağı yol almıştı. Temsilci, Valiyi ve oğlunu alarak geri döndü. Kalanlar, sorgusuz sualsiz dövüldü, hakarete uğradı, süngüyle yaralandı ve hatta katledildi. Kentin en işlek caddesi olan Kordonboyu'nda sürüklenen bu zavallı insanlara etmedikleri küfür, yapmadıkları hakaret kalmadı. Rıhtımda bağlı gemilerde bulunan İtilaf Devletleri'nin askeri temsilcileri, yabancılar ve Kordonboyu'ndaki binalarda oturanlar bu muameleye tanık oldular.

Yunan birliklerinin eşlik ettiği, silahsız ve savunmasız subaylarımız ve memurlarımızın çoğu, yabancıların gözleri önünde katledildi. Yerli Rumların ellerinde kalın sopalar, demir çubuklar, zincirler ve her tür işkence aletleri vardı. Gözetim altında ilerleyen bir subay grubu, gümrük büroları [**Pasaport İskelesi**] önüne geldiğinde, Yunan askerleri ve Yerli Rumlar hep birlikte üzerlerine çullanıyor ve ellerindeki aletlerle vuruyorlardı. Başçavuş Necati Efendi inanılmaz işkencelerle katledildi. O gün babasının yanında olan 8-10 yaşlarındaki oğlu, onunla birlikte sürüklendi ve babasının trajik ölümüne şahit oldu. Gözyaşları ve yürek parçalayan çığlıklarla babasının parçalanmış kanlı cesedinin üzerine kapandı. Korkunç bir manzaraydı. Zavallı küçüğe de dipçikle vurdular. Yunanlıların kalbinde hiçbir insani his kalmamış. Bunu kanıtladılar. Birçok gruba bölünmüş olan subaylarımız ve memurlarımız, Konak'tan ve Kışla'dan Pasaport İskelesi'ne varana kadar, Rum güruhunun en kaba hakaretlerine maruz kaldı. Yunanlı kadınlar, yüksek sosyetenin kibarları, heyecanları ve en iğrenç küfürleri savurmaktaki telaşları ile dikkat çekmekteydi. Taş, kesek, kiremit kırığı, nazik (!) ellerine ne geçtiyse fırlatıyorlardı. Hatta bazıları, şimdiki Yunanlılara layık bir soydan olduklarını kanıtlamak için tabancayla bile ateş açtılar.

O gün sokaklarda ve kırsal alanda rastladıkları -memurlar ve subaylar dışında- çocuklar dâhil bütün Türkleri ve Müslümanları aynı yöntemlerle tutukladılar ve muhtelif yerlere hapsedtiler. Konak yakınında oturan küçük yaştaki Sultani (lise) öğrencileri de hapsedildiler ve aynı muameleye maruz kaldılar. Bu zavallı çocukları insanlık dışı yöntemlerle dövdüler, eziyet ettiler. Bütün tutuklular gruplar halinde hububat borsasına, un depolarına, boş dükkânlarla ve hayvan ahırlarına hapsedildiler. Üç gün yiyecek, içecek vermediler. Aile reisi olan pek çoğu, serbest bırakılıp evlerine döndüklerinde, yeni bir trajedi ile karşı karşıya kaldılar.

Memurların ve kent sakinlerinin hapse atıldıkları gün ve akşam, Yunanlı casusların

* Vali Ahmet İzzet Bey ve oğlu önce, geçici karargâh olarak kullanılan Leon Torpidosu'na götürülerek, İşgal Kuvvetleri Kumandanı Zafirios'un huzuruna çıkarılmışlardı. Akşamüzeri, irtibat ve çeviri için yanına verilen Topçu Teğmen Yerakaris ile birlikte ikamet ettiği Karantina semtindeki [valilik konutu olan] evine gönderilmişti.

A l'étage inférieur, les soldats hellènes obligèrent tout d'abord les fonctionnaires à piétiner leurs fez et leurs calpaks (coiffures). Ceux qui hésitaient se voyaient enlever leur coiffure à la pointe de la baïonnette. C'est ainsi que bien d'entre eux furent blessés à la tête ou au visage. Les Grecs indigènes s'étant également joints aux militaires hellènes, les fonctionnaires civils furent pour la plupart violemment battus à coups de crosse, de bûches ou de barres de fer. Sous prétexte de chercher des armes, ils furent fouillés et, bien entendu, dépouillés de tout ce qu'ils avaient sur eux. Les militaires hellènes arrachèrent leurs uniformes à nos officiers de gendarmerie qui furent, comme les autres, l'objet d'odieux traitements. Encadrés de plusieurs soldats qui les gardaient, baïonnette au canon, tout ce monde fut conduit vers le quai. On obligeait sous la menace des baïonnettes à crier : « Zito Venizelos »; les bras en l'air, les têtes nues, ce triste convoi — qui ne fait certes pas honneur aux Hellènes qui l'ont organisé — fut ainsi conduit pendant un certain temps. Une certaine distance était déjà parcourue quand le représentant de la Grèce arriva en automobile et partit en emmenant le Gouverneur-Général et son fils. Les autres furent, sans rime ni raison, battus, insultés, blessés à coups de baïonnette et même tués. Trainés tout le long du quai, l'artère la plus importante de la ville, aucune injure, aucune humiliation ne fût épargnée à ces pauvres gens. Les Représentants militaires des Puissances de l'Entente se trouvant dans les vaisseaux de guerre amarrés dans le port, les étrangers et les notables habitant les bâtiments sur le quai furent les témoins de ces forfaits.

Plusieurs de nos officiers et fonctionnaires, désarmés et sans défense, escortés par des détachements helléniques, furent massacrés par eux et sous les yeux mêmes des étrangers. Les Grecs indigènes s'étaient armés pour la circonstance, de bûches, de barres de fer, de chaînes et toutes sortes d'autres instruments de violence. Quand un groupe d'officiers, escorté arrivait devant les bureaux de la douane, les réguliers hellènes et les Grecs indigènes se ruèrent en masse sur eux les criblant de coups. L'adjudant-major, Nedjati Effendi, fut ainsi assassiné par des tortures incroyables. Son fils, âgé de 8 à 10 ans, qui était ce jour-là auprès de son père, fut entraîné avec lui, et assista à son tragique dénuement. Fou de douleur, sous des convulsions de larmes et des cris angoissants, il se jeta sur le cadavre sanglant et déchiqueté de son père. C'était horrible à voir. Le malheureux petit reçut aussi un coup de baïonnette; aucun sentiment humain n'effleure un cœur grec. Ils le prouvèrent. Nos officiers et nos fonctionnaires divisés en plusieurs groupes, furent pendant tout le parcours du konak et de la caserne jusqu'au bureau des passeports l'objet d'insultes les plus grossières de la populace grecque. Les dames grecques, les élégantes de la haute société se faisaient particulièrement remarquer par leurs exaltations et leur zèle à proférer les injures les plus immondes. Elles leur lançaient tout ce qui tombait sous leurs mains délicates (!), pierres, mottes de terre, débris de tuiles, etc. Quelques-unes mêmes ont tiré des coups de revolver pour mieux prouver qu'elles étaient les dignes moitiés des Grecs modernes.

En dehors des fonctionnaires et des officiers, tous les Turcs et Musulmans qui ont été ce jour-là rencontrés dans les rues et à la campagne furent, sans en excepter les petits enfants, arrêtés et emprisonnés en divers endroits avec les mêmes procédés. Les élèves en bas âge de l'Ecole Sultanî (lycée) sise à côté du konak, furent, eux aussi, emprisonnés et victimes des mêmes traitements. Ces malheureux enfants furent battus et martyrisés d'une façon vraiment inhumaine. Tous les détenus étaient emprisonnés en groupe à la Bourse des céréales, aux Dépôts de farine, dans les boutiques vides et dans les Dépôts à bestiaux. Ils furent laissés pendant trois jours sans nourriture. Et quand ils furent remis en liberté, plusieurs d'entre eux, pères de famille, rentrés chez eux, se trouvèrent en présence d'une nouvelle tragédie.

Le jour et le soir où les fonctionnaires et les habitants furent jetés en prison, les Grecs indigènes, conduits par les boy-scouts grecs, pénétrèrent dans les demeures de plusieurs officiers ou employés de l'Etat. A part le pillage en règle aucun forfait ne fût épargné. Un Monsieur musulman, dont l'adresse et le nom sont connus, vit sa femme violée en sa présence par la soldatesque hellène. Le marché musulman, ainsi que les boutiques des Musulmans, se trouvant dans les quartiers habités par les chrétiens, furent complètement pillés, les caisses brisées et le contenu vidé. Les bureaux des autorités furent complètement mis sens dessus dessous. Les tiroirs des pupitres furent ouverts à coups de baïonnette, tous les documents anéantis. Tous les coffres-forts appartenant aux diverses administrations de l'Etat furent brisés à l'aide d'instruments spéciaux, et leur contenu volé. Rien n'y fut laissé. On emporta jusqu'aux plumes et les encriers. Les fauteuils en maroquin qui se trouvaient dans la chambre du Gouverneur furent coupés pour emporter les maroquins. Tous les appareils téléphoniques furent détruits ou rendus inutilisables. Tout l'ameublement de la caserne fut jeté par les fenêtres et se brisa au point de ne plus servir à rien.

Encore pendant cette funeste journée, les Grecs ont massacré tous les agents et gendarmes rencontrés dans les endroits isolés à l'intérieur et à l'extérieur de la ville. Quinze jours après ces événements, on retirait encore plusieurs cadavres de la mer. Les corps putréfiés de trois agents de police, liés les uns aux autres par des chaînes qu'on avait fait passer à leur cou, furent rejetés par la mer sur le quai du parc en face du palais gouvernemental. Ce fait attira sérieusement l'attention.

A l'endroit dit Bos-yaka, neuf personnes, et à Sidikeuy et dans ses environs plusieurs musulmans dont le nombre n'est pas encore établi furent massacrés et leurs dépouilles laissées pendant plusieurs jours sans sépulture. Aucun musulman n'a osé les ensevelir.

Le colonel Suleïman Fethi Bey, président de la Commission de recrutement du 4me corps d'armée, le vice-major Nedjati, ainsi que Tahsin Redjeb Beys, propriétaire du journal *Houkukou-Bécher* (Les Droits de l'homme), qui a été mis en pièces sur le quai même, sont les principaux martyrs de marque connus. Il se trouve parmi les tués beaucoup d'autres de nos coreligionnaires dont l'identité n'est pas encore établie. Il y a, en outre, un nombre important de tués par des balles égarées.

Je faillirais à mon devoir, si je ne vous faisais pas part d'une regrettable constatation que j'ai faite au cours de ces événements. Comme je l'ai déjà dit, ces crimes et forfaits ont été perpétrés en plein jour et sous les yeux de milliers d'étrangers, des représentants diplomatiques militaires de l'Entente. Les officiers américains caracolaient un peu partout dans la ville et ont été, comme bien d'autres les témoins oculaires de tous les forfaits ignobles dont les Grecs se sont rendus coupables. Je regrette de le dire, mais ils n'ont rien fait, pas un geste pour les empêcher.

Le 9 juin 1919.

Certifié conforme à l'original :

Le Commandant général de la Gendarmerie ottomane,
(signé) Colonel ALI KÉMAL.

Rapport de la Commission Militaire Turque à Smyrne au Ministère de la Guerre à Constantinople.

J'ai l'honneur de vous faire connaître ci-dessous un résumé des regrettables événements de Smyrne :

yönlendirdiği yerli Rumlar, birçok subayın ve devlet memurunun evlerine girdiler. Nizami yağma dâhil, yapmadıkları kötülük kalmadı. Yunanlı başıbozuk askerler, adresi ve ismi bilinen bir Müslüman beyin gözü önünde karısına tecavüz ettiler. Hıristiyanların oturduğu semtlerdeki Müslüman pazarı ve Müslümanlara ait dükkânların hepsi yağmalandı, kasaları kırılarak içindekiler çalındı. Yetkililerin büroları alt üst edildi. Masaların çekmeceleri süngü darbeleriyle açıldı, belgeler imha edildi. Çeşitli devlet dairelerine ait kasalar özel aletlerle açıldı ve içindekiler çalındı. Hiçbir şey bırakmadılar. Divitlere ve mürekkep hokkalarına varana dek her şeyi götürdüler. Valinin odasındaki deri koltukların derilerini almak için koltukları kestiler. Bütün telefon cihazları tahrip edilerek kullanılamaz hale sokuldu. Pencereleden atılan kışlanın bütün mobilyası kırılarak işe yaramaz hale geldi.

Bu uğursuz gün boyunca Yunanlılar, kentin içinde ve dışındaki تنها yerlerde rastladıkları bütün görevlileri ve jandarmaları katlettiler. Bu olayların üzerinden 15 gün geçmesine rağmen hâlâ denizden ceset çıkarılıyordu. Boyunlarından zincirlerle birbirine bağlanmış üç polis memurunun cesetleri, Vilayet Konağı'nın karşısındaki parkın kenarında karaya vurdu. Bu olay bayağı dikkat çekti.

Bozyaka'da dokuz kişi ve Seydiköy **[Gaziemir yakınlarında bir yerleşim merkeziydi]** ve civarında henüz tam olarak belirlenemeyen sayıda Müslüman katledildi ve naaşları günlerce defnedilmedi. Hiçbir Müslüman onları gömmeye cesaret edemedi.

Dördüncü Kolordu Ahz-ı Asker Dairesi Başkanı Miralay Süleyman Fethi Bey, Levazım subay vekili Necati ve rıhtımda paramparça edilen **Hukuk-ı Beşer** (İnsan Hakları) gazetesini sahibi **[Hasan]** Tahsin Receb Bey, bilinen tanınmış şehitlerdir. Katledilenler arasında, hüviyetleri henüz saptanamayan başka dindaşlarımız da var. Üstelik kör kurşunlara hedef olan önemli sayıda ölü var.

Bu olaylar arasından, dikkatimi çeken üzücü birini size nakletmezsem görevimi yapmamış sayılırım. Söylediğim gibi bu cinayetler ve üzücü olaylar güpegündüz ve binlerce yabancının, İtilaf Devletlerinin askeri diplomatik temsilcilerinin gözleri önünde cereyan etti. Kentin hemen hemen her köşesinde devriye gezen Amerikalı subaylar pek çok diğerleri gibi, Yunanlıların sorumlu oldukları iğrenç olayların bizzat şahidi oldular. Üzülerek söylemeliyim ki, bu olayları engellemek için hiçbir şey yapmadılar.

9 Haziran 1919

Aslı gibidir
Osmanlı Jandarma Umum Kumandanı
Miralay A L İ K E M A L

İzmir'deki Osmanlı Askeri Heyetinin İstanbul'da Harbiye Nezaretine gönderdiği rapor

İzmir'deki üzücü olayları, aşağıda kısaca size bildirmekten şeref duyuyorum:

I. — İzmir'e çıkartma yapan Yunan birlikleri, Kışla cephesine yoğun bir ateş açtıkları için,

kışlada bulunan Türk subaylar ve askerler, Amiral Calthrope'un talimatları üzerine kışlanın koridorlarına ve korunaklı kesimlerine sığınmak durumunda kaldılar. Türlü zorluklardan sonra, **[Yunan birliklerine]** hiçbir şekilde ateş etmek gibi bir niyetleri olmadığını göstermek için, askeri birliğin **[17. Kolordu'nun]** bütün subayları topluca, Yunan taşıt gemisi Patris'e götürüldü. Rıhtımda, yürümeğe zorlandığımız yol boyunca, Rum güruhun yuhalamaları ve en kaba hareketlerine maruz kaldık. Kolordu kumandanının zat-ı şahanelerine bildirdiği gibi çok sayıda subay, asker ve sivil, Yunan askerlerinin açtığı ateşle öldü veya yaralandı.

Aynı gün, İzmir'in çeşitli semtlerinde, sokaklarda, otellerde, hanlarda ve mağazalarda tutuklanan yedi yüzden fazla sivil, tüccar vd. Yunanlı askeri yetkililerce aynı gemiye götürülüp ambara hapsedildiler.

Kumandan Ali Nadir Paşa, onun kurmay başkanı olan Askerî Tabip Abdülhamid Bey, 56'ncı Tümen Kumandanı Hüseyin **[Hürrem]** Bey ve Mülazım-ı Sani Enver Bey ile Kumandanın emir subayı öğleden sonra saat altıda bırakıldılar.

II. — Ertesi gün, Yunan İşgal Kuvvetlerinin Kumandanı Albay Zafiriyu, Patris gemisine çıktı ve bir önceki gün, İzmir'de cereyan eden olaylar hakkında bilgi almak için hapisteki subaylardan biriyle konuşmak istedi. Ben gönüllü oldum. Aramızda geçen konuşma özetle şöyle:

1. — Beni çok nazik bir şekilde karşıladıktan sonra "olayın başlıca nedeninin düzenli yürüyüş halindeki Yunan birliğine, savunmak amacıyla Kışla'dan ateş edilmesi ve birinci bölüğün sağ kanadındaki askerin ölümcül bir yara alması olduğunu" söyledi. Bana, Türk Ordusu'nun kahramanlığının bilindiği, Balkan Savaşı sırasında devamlı irtibat halinde olduğu Türk Ordusu'nun savaşıma gücünü ve faziletlerini takdir ettiği mealinde pek çok iltifat sıraladı. Sonra da bana "İzmir'i İtilaf Devletleri'nin kararı üzerine işgal ettiğini, Yunanlıların ve Müslümanların karşılıklı durumları gereği, gerek Yunanistan'da gerekse Türkiye'de kardeşlik duyguları içinde olmaları gerektiğini ifade edip meydana gelen olaylara üzülmediğini ve çok etkilendiğini" söyledi.

Kendisine, 14 Mayıs'ı 15 Mayıs'a bağlayan gece, Kolordu Kumandanının Amiral Calthrope'un uyarısını aldığı, derhal bu uyarıyı bağlı birliklere iletmediğini, sabah 5'ten önce Punta'daki taburun (133. Alayın 2. Taburu) ve İzmir'deki bütün subayların Kışla'da toplanmalarını emrettiğini ve meydana gelmesi muhtemel olayları önlemek için bütün önlemleri aldığı söyledi.

Kendisine, "gerçekten de bir Efzon taburunun Yunan birliklerinin çıkartma mahallinden Kışla'ya doğru ilerlediğini, bu taburun üç bölüğünün Kışlanın yanından geçtiğini, hatta Kışla'nın etrafından dolanarak Kokaryalı **[Güzelyalı]** yönüne giden tramvayın bulunduğu sokağa girdiğini, bu taburun başı Ziraat Bankası hizasına vardığında, Vilayet Konağı ve Kışla'nın karşısında toplanmış olan Rumların bulunduğu yerden, kimliği belirsiz birinin bir el ateş ettiğini, bu kişinin sadece bir Rum olabileceğini, bu taburu izleyen bölüklerin derhal arkaya doğru yöneldiklerini ve parkın kenarında mevzi alarak kışlaya yayılmı ateşi açtıklarını" söyledi. Dolayısıyla sizin söylediğiniz gibi, şayet kışlaya doğru ilerleyen taburun öncülerine ateş edilmiş olsaydı, tabura bağlı üç bölük Kışla'nın önünden geçip tramvayın bulunduğu sokağa yönelmiş olamazdı. Aksine ilk bölük bu ateşe maruz kalacağı için onlar vaziyet alır ve ateş açarlardı.

I. — Une violente fusillade ayant été dirigée par les troupes grecques débarquées à Smyrne, contre la façade de la caserne, les officiers et soldats turcs, qui s'y trouvaient réunis sur les instructions de l'amiral Calthrope, durent se réfugier dans les couloirs et les endroits abrités de la caserne. Après nombre de difficultés, pour leur montrer qu'on ne voulait nullement se défendre, tous les officiers du corps d'armée furent emmenés en convoi au transport grec *Patris*. Durant le trajet, qu'on nous obligea à faire à pied le long du quai sous la huée et les insultes les plus grossières de la populace grecque, beaucoup d'officiers et de soldats furent tués ou blessés par des balles tirées par les civils et militaires grecs, comme le Commandant du corps d'armée l'a fait connaître en détail à Votre Excellence.

Le même jour, plus de sept cents personnes civiles, des commerçants et autres, qui avaient été arrêtées par les autorités militaires grecques dans les divers quartiers de Smyrne, soit dans les rues, soit dans les hôtels, les auberges ou les magasins, furent emmenées aussi à bord du même bateau et emprisonnées dans la cale.

Le Commandant Ali Nadir Pacha, son Chef d'état-major, le major Abdul-Hamid Bey, le Commandant de la 56e division Hussein Bey et le lieutenant Enver Bey, officier d'ordonnance du Commandant, furent relâchés à six heures de l'après-midi.

II. — Le lendemain, le colonel grec Zafriou, commandant les troupes d'occupation hellénique, est venu à bord du *Patris* et a demandé à causer avec l'un des officiers emprisonnés, pour pouvoir enquêter sur les incidents survenus la veille; je me suis offert à me présenter auprès de lui. Voici le résumé de notre entretien :

I. — Après m'avoir reçu d'une façon très courtoise, il me dit que la principale raison de l'incident était qu'on avait tiré de la caserne dans l'intention de la défendre contre les compagnies grecques qui s'avançaient en formation de marche, et que le soldat de l'aile droite du premier peloton fut mortellement atteint. Il me dit que la bravoure de l'armée turque était connue et que durant la guerre balkanique, ayant été continuellement en contact avec elle, il avait apprécié sa valeur combattive et ses vertus, et me fit un tas d'éloges à ce sujet. Il me dit ensuite qu'il avait occupé Smyrne sur la décision des Puissances de l'Entente et que les Grecs et les Musulmans devaient, par leur situation respective, vivre en termes fraternels soit en Grèce, soit en Turquie; il ajouta qu'il regrettait vivement les incidents survenus et qu'il en était très affecté.

Je lui répliquai alors que le Commandant du corps d'armée avait reçu la nuit du 14 au 15 mai l'avertissement de l'amiral Calthrope et qu'il en avait tout de suite informé les autorités subalternes; qu'il avait ordonné la réunion à la caserne, avant 5 heures du matin, du bataillon (Bat. 2. Régiment 133) qui se trouvait à Pounta et de tous les officiers présents à Smyrne; et qu'en même temps il avait pris toutes les mesures pour prévenir les incidents qui auraient pu se produire.

« En effet, nous avons vu, lui dis-je, qu'un bataillon evzône s'avançait du côté de l'endroit de débarquement des troupes helléniques et que les trois compagnies de ce bataillon avaient déjà dépassé la caserne et même la contourant avaient pris la rue du tramway conduisant vers Kokar Yali; la tête de ce détachement était déjà à la hauteur de la Banque Agricole quand un coup de feu parut du côté de la foule grecque massée en face du konak et de la caserne tiré par un inconnu qui, sûrement, ne pouvait être qu'un Grec. Les compagnies qui suivaient ce détachement se sont alors immédiatement étendues vers l'arrière, et ayant pris position aux abords du parc, ont ouvert un feu nourri sur la caserne. Par conséquent, comme vous le dites, si

on avait tiré sur l'avant-garde du bataillon s'avancant vers la caserne, les trois compagnies de ce bataillon n'auraient pas dépassé la caserne et surtout ne l'auraient pas contournée pour prendre la rue du tramway. Au contraire, déjà la première compagnie exposée aurait pris position et ouvert le feu.

2. — « En admettant que les occupants de la caserne aient fait usage de leurs armes pour la défendre, leurs balles devraient laisser des traces dans le parc où vos soldats avaient pris position.

3. — « Les officiers turcs, abstraction faite de leur instruction technique militaire, ont, durant cinq années de guerre, acquis une grande expérience dans d'innombrables combats sur les divers fronts. Peut-on prétendre qu'il se trouverait un officier turc pour tenter une aventure aussi illogique et folle que de défendre la caserne avec 350 hommes (officiers et soldats) massés dans cette même caserne bâtie au bord de la mer, contre une force de 12.000 hommes ayant leur armement, munitions et équipement au complet?

« D'autant plus qu'une flotte de l'Entente se trouvait dans le port de Smyrne précisément pour appuyer les forces helléniques s'avancant vers la caserne et prête à les seconder. Il est très naturel que dans ces conditions aucun officier turc n'ait même pas eu l'idée de songer à la défense de la caserne. Nous regrettons aussi ces événements et nous en sommes affectés tout autant que vous : à considérer que les autres détachements alliés qui ont occupé la veille les régions fortifiées de la ville ont effectué tranquillement leur débarquement, tandis que l'occupation de Smyrne par les troupes grecques fut suivie de ces incidents.

« Je vous remercie pour les paroles aimables que vous avez employées à l'égard de l'armée turque, lui dis-je. Nous aussi, durant les diverses campagnes pendant lesquelles il nous a été donné d'être en contact avec l'armée grecque, nous avons eu l'occasion d'apprécier les mérites moraux et humanitaires de ses officiers et soldats; nous étions tous convaincus de sa qualité d'armée civilisée. Aussi avons-nous été douloureusement surpris de la conduite inhumaine et indigne de vos officiers et soldats envers les nôtres, emmenés hier, encadrés de baïonnettes, de la caserne jusqu'à bord de ce bateau. Les officiers turcs, tout en déplorant que les autorités helléniques se fussent laissées aller à des excès, espèrent que vous ne manquerez pas de réparer immédiatement cette déplorable incorrection. »

Sur ces mots, je quittai le Commandant de l'armée d'occupation hellénique. Ayant été de nouveau mandé dans la suite, je me suis rendu encore auprès de lui à bord d'un petit remorqueur spécialement envoyé au *Patris* pour m'emmener. Notre second entretien roula uniquement sur la libération des officiers et soldats détenus à bord du *Patris*. Le mode de leur libération fut ainsi décidé et j'ai pu assurer le transfert à la caserne, par un remorqueur qui serait envoyé le lendemain, de tous les officiers et soldats. De sorte que, quatre jours après les événements de Smyrne, les officiers purent être transférés à la caserne et ceux qui étaient mariés purent rentrer chez eux.

Toutes les caisses appartenant au corps d'armée ou aux contingents et aux divers services du corps d'armée, qui se trouvaient dans la caserne, ayant été saccagées et leur contenu pillé, et, d'autre part, l'argent, les montres et autres objets précieux, qui se trouvaient sur les officiers, ayant été dévalisés par les soldats grecs au moment de leur détention, les officiers turcs, mariés ou non, se trouvaient dans un état de dénuement complet. Nous avons été, par conséquent, forcés de leur distribuer, pour leurs besoins urgents, une certaine somme que le corps d'armée possédait à la Banque.

Le troisième jour, après leur transfert, les officiers qu'on obligeait à se présenter chaque jour à la caserne étaient soudain empêchés par les soldats grecs d'en sortir une fois qu'ils y entraient. Tous ceux qui apprenaient cette

2. — “Kışladakilerin, Kışla’yı korumak için ateş açmış olduklarını varsaysak bile açtıkları ateşin, parkta vaziyet almış olan askerleriniz üzerinde bir etkisi olurdu”.

3. — “Türk subayları, askeri teknik bilgileri bir yana, beş yıldır devam eden savaşta, muhtelif cephelerde giriştikleri sayısız mücadelede büyük bir deneyim edindiler. Deniz kenarında inşa edilmiş bu Kışla’da, subay ve asker 350 adamla her türlü silah, cephane ve araç gerece sahip 12.000 kişilik bir kuvvete karşı koymak gibi akıl almaz ve delice bir fikirle hareket edecek bir subay olabileceğini kim iddia edebilir?”

“Üstelik de Kışla’ya doğru ilerleyen Yunan kuvvetlerini desteklemeye ve yardıma koşmaya hazır bir İtilaf Devletleri donanması İzmir limanında demirliyken, böyle bir olaya girişmek mümkün mü? Bu koşullar altında hiçbir Türk subayının kışlayı savunmak gibi bir fikre sahip olamayacağı doğaldır. Sizin kadar etkilendiğimiz bu olaylar bizi üzdü. Bir gün önce kentin müstahkem mevkiilerini işgal eden birleşik kuvvetlerin diğer müfrezeleri rahatça çıkartma yaparken, İzmir’in Yunan kuvvetlerince işgali sırasında olaylar çıkmasını dikkatinize sunarım”.

“Türk Ordusu hakkında sarf ettiğiniz nazik sözler için size teşekkür ediyorum” dedim kendisine. Biz de, bize tanınan imkânlar dâhilinde, temas ettiğimiz Yunan Ordusu’nun, subaylarının ve askerlerinin ahlaki ve insanî değerlerini takdir etmek imkânını bulduk. Yunan Ordusu’nun medenî bir ordu niteliği taşıdığından emindik. Bu nedenle dün, subaylarınızın ve askerlerinizin, Kışla’dan bu gemiye kadar süngülerle kuşatılmış bir şekilde getirilen bizimkilere reva gördükleri gayri insanî ve yakışsız muameleye üzüldük ve şaşırдық. Türk subayları olarak biz, Yunanlıların başvurdukları taşkınlıklara üzüldüğümüz ve sizin bu üzücü taşkınlığı telafi edecek adımlar atacağınızı umuyoruz.

Bu sözlerden sonra, Yunan Ordusu İşgal Kuvvetleri Kumandanının yanından ayrıldım. Daha sonra tekrar çağırılınca, beni götürmek için Patris’e gönderilen küçük bir römorkörle kumandanın yanına gittim. İkinci görüşmemiz, Patris’te tutuklu olan subay ve askerlerimizin serbest bırakılmaları ile sınırlı kaldı. Nasıl serbest bırakılacakları kararlaştırıldı. Ertesi gün gönderilecek bir römorkörle bütün subay ve askerlerin Kışla’ya nakledilmelerini sağlayabildim. Sonuçta, İzmir olaylarından dört gün sonra subaylar Kışla’ya nakledilebildiler. Evli olanlar evlerine dönebildi.

Kışla’da bulunan askeri birliğe veya askeri birliğin çeşitli birimlerine ait kasalar talan edildiği ve içindekiler yağmalandığı, subayların üzerlerinde bulunan para, saat ve diğer kıymetli eşyalara tutuklandıkları sırada Yunan askerlerince el konduğu için, evli veya bekâr Türk subayları çok zor durumdaydılar. Dolayısıyla askeri birliğin bankadaki parasından bir miktarını, acil ihtiyaçlarını giderebilirler diye dağıtmak zorunda kaldık.

Kışla’ya taşınmalarının üçüncü gününde, her gün kışlaya uğramaları zorunlu olan subayların, Kışla’ya girdikten sonra çıkmaları engellendi. Bunu duyan herkes artık Kışla’ya gelmek istemedi. Bu kaçaklar araştırıldı, tutuklandı ve Yunan askeri otoritelerince zorla Kışla’ya getirildi. Böylece Türk subaylar, ikinci bir hakarete katlanmak zorunda kaldılar. Bu olaylar sonrasında, işgal kuvvetleri kumandanıyla şahsen yeniden görüştüm. Bekâr subay ve askerlerin Yunan yük gemileriyle Mudanya’ya sevk edilmelerine, evli olanlara da aynı yere sevk edilmeye hazırlanmaları için beş gün süre verilmesine karar verildi. Ve bu karar uygulandı. İzmir olayları sırasında şehit düşen subayların ailelerine özel olarak yardım ettik.

3. — [17.] Kolordunun hizmetini görmek için İzmir'de bırakılan komisyon, üç kişiden oluşuyor. Ancak ondan beklenen hizmet göz önüne alındığında, bu sayının artırılması gerekir. Ne yazık ki, bu konuda Yunan kumandan nezdinde yaptığımız bütün girişimler sonuçsuz kaldı. Komisyonumuz görevini yerine getirmekte pek çok güçlükle karşılaşmaktadır. Askeri erzak ve mühimmat depoları, sanayi teşkilatları ve diğer kurumlara el koymamız mümkün olmuyor. Bu depoların ve kurumların bize iadesi için, İngilizler aracılığıyla Yunanlı yetkililer nezdinde girişimlerde bulunduk. Sonuçta sadece Kışla'nın içinde bulunanları alabildik. Böylece, İngilizlerin gözetiminde şehit subayların ailelerine biraz erzak dağıtabildik.

Olaylar sırasında bütün resmi kayıtlar, hesap defterleri ve diğer belgeler Yunan askerleri tarafından yağmalandı, tahrip edildi ve yakıldı. Kalanları bir araya getirmeye çabalıyorum. Yunanlılar tarafından yağmalanan, tahrip edilen veya çalınanların listesini kısa zamanda size göndereceğim.

4. — Kasalardan çalınan paraların ayrıntılı listesi, İtilaf Devletleri temsilcilerine, Aydın Valisi'ne ve Yunanlı kumandana iletildi. Yunan askerlerinin subaylardan çaldıkları kıymetli evrakın ve eşyaların listesi de, İtilaf Devletleri temsilcilerine verildi. Yunanlılar tarafından Kışla'nın avlusunda toplanan süvari ve topçu birliklerinin hayvanları, neredeyse açlıktan ölecekti. Bakımları için gerekli girişimler yapıldı.

Yunanlıların yaptıkları yağmaların listesini ilişikte size gönderiyorum.
Saygılarımla vs.

(İmza)

Kaymakam SÜLEYMAN FEHMİ
XVII. Kolordu Levazım Başkanı

İlişik listenin özeti:

Kolordunun çeşitli birimlerine ait 20 kasa Yunanlılar tarafından yağmalandı. Şunlar kayda geçti:

Nakit olarak	5.809.728.15	Kuruş
Kâğıt para olarak	17.240.093.35	Kuruş
Bakır para olarak	17.269.20	Kuruş
Gümüş para olarak	16.605.00	Kuruş
Altın olarak	59.027.20	Kuruş

Toplam olarak 23.143.690 kuruş ve bir çeyrek eder ki, yuvarlak hesap 5.250.000 frank eder.

İzmir civarındaki Seydiköy, Gölcükler, Cumaovası [Menderes], Gürece, Akçaköy, Çakallar, Deve-Köy [Develi], Çamur-Dere [?] köyleri ateşe verildi, halkı katledildi ve bütün malları yağmalandı.

* Bu yerleşim merkezlerinden Seydiköy nahiye merkeziydi, hakkında bilgi edinemediğimiz Çamur-Dere dışındaki diğer yerleşim merkezleri günümüzde İzmir'in Menderes ilçesine bağlı mahallelerdir.

nouvelle ne voulaient plus venir à la caserne. Ils furent recherchés, arrêtés et emmenés de force à la caserne par les autorités militaires helléniques, et une seconde journée d'insultes fut ainsi imposée aux officiers turcs. Sur ces entrefaites, j'ai eu personnellement un nouvel entretien avec le Commandant des forces d'occupation. Il a été décidé que les officiers et soldats non mariés seraient dirigés sur Moudania à bord des transports grecs, et cinq jours seraient donnés à ceux mariés, pour se préparer au départ pour la même destination. Il fut fait ainsi. Les familles des officiers tombés martyrs au cours des incidents de Smyrne furent aussi aidées par nous de façon privée.

3. — La Commission laissée à Smyrne pour les services du corps d'armée se compose de trois personnes, mais vu la besogne écrasante, il est nécessaire d'en augmenter le nombre. Malheureusement toutes nos démarches à ce sujet auprès du Commandant hellénique restèrent sans effet. Notre Commission se heurte à beaucoup de difficultés pour accomplir sa tâche. Entre autres, il ne nous est pas possible de mettre la main sur les dépôts de vivres et d'équipements ainsi qu'aux institutions industrielles et autres du corps d'armée. Nous avons fait de sérieuses démarches auprès des autorités grecques par l'entremise des Anglais pour la remise de ces dépôts et institutions. Nous n'avons pu avoir de la sorte que ceux qui se trouvaient seulement dans la caserne même. Nous sommes arrivés ainsi, sous la surveillance des Anglais, à distribuer un peu de vivres aux familles des officiers martyrs.

Tous les registres officiels, les livres de comptes et autres documents ont été saccagés, détruits et brûlés par les soldats grecs lors des événements. Je tâche d'en réunir au moins les débris. Je vous enverrai sous peu la liste de tout ce qui a été pillé, détruit ou volé par les Grecs.

4. — Une liste détaillée des sommes dévaluées dans les caisses a été remise aux représentants alliés, au Gouverneur de Smyrne et au Commandant grec. Une autre liste des valeurs et objets volés aux officiers par les soldats grecs a été remise de même aux représentants alliés. Les bestiaux appartenant aux contingents de cavalerie et d'artillerie du corps d'armée ont été rassemblés par les Grecs dans la cour de la caserne et mouraient presque d'inanition. Des démarches sont faites pour leur entretien.

La liste des pillages faits par les Grecs vous est envoyée ci-inclus.

Veillez, etc...

(signé) Lieutenant-Colonel SULEYMAN FEHMY,
chef d'Intendance du XVIIe corps.

Résumé de la liste y jointe :

Les Grecs ont pillé 20 caisses appartenant aux divers services de corps d'armée. Il a été noté :

Piastres : 5.809.728,15 en reçus,
17.240.093,35 en billets de banque,
17.269,20 en monnaie de billon,
16.605 » en monnaie argent,
59.027,20 en or.

Soit au total des valeurs d'une somme globale de 23.143.690 piastres et quart. Ce qui veut dire en chiffres ronds 5.250.000 francs.

Aux environs de Smyrne, les localités de Sidi-Keuy, Guldjukler, Djouma-Ovassi, Gueurdjé, Aktché Keuy, Tchatallar, Deve-Keuy, Tchamour-Déré ont été incendiées, leurs populations massacrées et tous les biens pillés.

**Şekil 27. Birinci Yunan Tümeni'nin 38. Efzon Alayı;
Karaya çıktıktan hemen sonra**

**Figure 27. Le 38ème régiment d'Evzones de la Première Division
grecque ; Immédiatement après le débarquement**

Şekil 28. 38. Efzon Alayı Vilayet Konağı'na doğru yürüyüş halinde

Figure 28. Le 38ème régiment d'Evzones en marche vers la Préfecture

**Şekil 29. Albay D. Theotakis kumandasındaki Yunan
Bağımsız Tümeni'nden bir birlik siperde**

**Figure 29. Une unité de la Division Indépendante Grecque sous le
commandement du colonel D. Theotakis dans la tranchée**

Şekil 30. Aydın Valisi Ahmet İzzet Bey (Fesli); Paskalya'da Yunan Kızılhaç'ını ziyaret ederken

Figure 30. Gouverneur d'Aydın Ahmet İzzet Bey; Lors d'une visite à la Croix-Rouge grecque à Pâques

Açıklamalar: Vali İzzet Bey'in sağ yanında Leon Torpidosu Kumandanı Albay İlia Mavrudis; sol yanında ise, İzmir Metropoliti Hrisostomos (uzun sakallı) ve Yunan Kızılhaç Reisi Albay Çunukas.

Explications : Au droit du Gouverneur İzzet Bey, Le Colonel İlia Mavrudis, Commandant de la Torpille Leon. A sa gauche; le Métropolitite d'Izmir Hrisostomos (à barbe long) et le Chef du Croix-Rouge Grec; le Colonel Çunukas.

**Şekil 31. Yunan askerleri İzmir
Saat Kulesi civarında**

**Figure 31. Soldats grecs près de la Tour de
l'Horloge d'Izmir**

Şekil 32. Şehit Hasan Tahsin Receb Bey (Ayakta eli çenesinde)

Figure 32. Martyr Hasan Tahsîn Receb Bey (Debout, la main sur le menton)

Şekil 33. Pasaport İskelesi'nde Yunan torpidobotları
Figure 33. Torpilleurs grecs à Pasaport Iskelesi (Port de Passeport)

Şekil 34. Türk Mahallesi'nde bir Yunan jandarması
Figure 34. Un gendarme grec dans le quartier turc

LISTE DÉTAILLÉE DES SOMMES & OBJETS

DONT FURENT DÉPOUILLÉS
LES OFFICIERS DE LA GARNISON TURQUE D'AÏDIN
PAR LES TROUPES GRECQUES

NOMS DES OFFICIERS	SOMMES en Ltqs		DIVERS	VALEUR en Ltqs
	Or	Billets		
Nadir Pacha, Commandant	"	"	effets	520
Abdulhanid Bey, chef d'état-major	"	150	effets et chevaux	920
Commandant Kemal Bey, E. M. 1ère sect.	"	125	bague	160
Commandant Mahmoud Bey, E. M. 2e sect.	"	"	effets	93
Lt. Cl. S. Fehmi Bey, E. M. 4e sect.	"	"	chevaux	1500
Cl. Raehid Bey, du Tribunal Militaire	"	"	effets	190
Lt. Cl. A. Hikmet Bey 17e Div.	"	"	montre et effets	150
Cl. Ali Bey, Rapp. Trib. Mil.	"	165	effets, revolver	329
Lt. Cl. Ali Arif Bey, Rapp. Trib. Mil.	100	2438	effets, cheval	1648
Comm. d'E. M. Chemseddin Bey	"	"	effets	45
Cl. Hilmi Bey, chef Bur. Recrutement	"	7	montre, cheval	746
Lt. Cl. Emin Bey, vétérinaire 56e Div.	"	"	effets, cheval	460
Com. Halid Bey, Chef E. M.	"	32	effets, montre	1519
Cap. Nazmi Bey, de l'E. M. 17e Div.	"	75	effets, cheval	715
Cap. Halid Eff.	"	50	effets	570
Cap. Loufi Eff.	"	85	effets, montre	487
Cap. Rassis Eff.	"	60	effets, cheval	397
Lt. Ibrahim Eff. du C. Aéronautique	"	64	effets	25
Lt. Mourad Eff. du C. Adm. 17e Div.	"	135	bague, montre, revolver	65
Cap. Halid Eff. chef aer. de Smyrne	"	"	effets	3694
Behdjet Eff. aviateur	"	"	effets, bague, montre	1476
Comm. Tefik Eff., Off. Recr.	"	982	bague, montre, revolver	86
Lt. Kemal Eff.	"	"	effets	42
Cap. Riza Bey, pharmacien	"	35	montre	40
Lt. H. Hussni Eff. 17e Div.	"	52	montre, effets	41
Cap. Behdjet Eff.	"	150	effets	780
Lt. Ibrahim Eff. 56e Div.	"	30	cheval	132
M. Emin Eff. payeur 188e Comp. 6e Rég.	"	45	revolver	30
Lt. Saim Eff. du Bur. recrut. 10e Div.	"	35	bague, montre, effets	721
Cap. Ali Riza Eff. 5e Comp. aéron.	"	223	cheval	65
Lt. Arif Eff. officier C. R.	"	86	cheval	160
Cap. Hakki Eff. 3e Comp. 174e Rég. 56e Div.	"	74	effets, bague, cheval	617
Comm. Husseineddin Bey, 56e Div.	22	135	montre	30
Lt. Abdurrahmans Eff. 173e Rég.	"	8	effets, revolver	87
Comm. Riza Bey, directeur des tissages	"	"	effets, bijoux, chevaux	2550
Lt. Cl. Tahir Bey, directeur ateliers mil.	"	"	chevaux	317
Lt. Emin Eff. 2e Comp. 174e Rég.	"	15	effets	47
Lt. Kemal Eff. 7e	"	23	montre, effets	95
Hidayet Eff. aide de camp 173e Rég.	"	45	montre, effets	88
Lt. Chemi Eff. du C. mitrail. montées	"	50	jumelles, effets	374
Lt. Nouri Eff. 6e Comp. 174e Rég.	"	25	effets	48
Lt. Réchad Eff. 11e Comp. 174e Rég.	11	"	effets	40
Lt. Aziz Eff. aide de camp 56e Div.	"	15	effets, montre	687
Lt. Kemal Eff.	"	95	effets, revolver	228
A. Riza Eff. secrétaire Art. lourde	"	"	cheval	205
Cap. Chukri Eff. Art. lourde	"	"	cheval, jumelles	238
Cap. Chukri Eff. 3e Comp. 187e Rég.	"	70	revolver	20

PARA VE EŞYANIN AYRINTILI LİSTESİ

YUNAN BİRLİKLERİNİN KIŞLADAKİ TÜRK SUBAYLARINDAN ALDIKLARI

SUBAYLARIN İSMİ	TL cinsinden miktar		MUHTELİF	Değeri (TL)
	Altın	Banknot		
[Mirliva / Tuğgeneral] Nadir Paşa, [17. Kolordu] Kumandanı	“	“	Kaimeler*	520
[Miralay] Abdülhamid Bey, [Kolordu] Kurmay Başkanı	“	150	Kaimeler ve atlar	920
Kumandan Kemal Bey, Kurmay Başkanlığı, 1. Bölük	“	125	Yüzük	160
Kumandan Mahmud Bey, Kurmay Başkanlığı, 2. Bölük	“	“	Kaimeler	93
Kaymakam [Yarbay] S. Fehmi Bey, Kurmay Başkanlığı, 4. Bölük	“	“	Atlar	1500
Miralay [Albay] Raşid Bey, Divan-i Harb	“	“	Kaimeler	190
Kaymakam Hikmet Bey, 17. Kolordu	“	“	Saat ve kaimeler	150
Miralay Ali Bey, Divan-i Harb, Kâtib	“	“	Kaimeler, tabanca	329
Kaymakam Ali Arif Bey, Divan-i Harb, Kâtib	100	2438	Kaimeler, at	1648
Kumandan Şemseddin Bey, Kurmay Başkanlığı	“	“	Kaimeler	45
Miralay Hilmi Bey, Ahz-ı Asker Şubesi [Asker Alma Dairesi] Başkanlığı	“	7	Saat, at	746
Kaymakam Emin Bey, 56. Tümen, Veteriner	“	“	Kaimeler, at	460
Kumandan Halid Bey, Kurmay Başkanlığı	“	32	Kaimeler, saat	1519
Yüzbaşı Nazmi Bey, 17. Kolordu, Kurmay Başkanlığı	“	75	Kaimeler, at	715
Yüzbaşı Halid Efendi, 17. Kolordu, Kurmay Başkanlığı,	“	50	Kaimeler	570
Yüzbaşı Lutfi Efendi, 17. Kolordu, Kurmay Başkanlığı,	“	85	Kaimeler, saat	487
Yüzbaşı Rasim Efendi, 17. Kolordu, Kurmay Başkanlığı,	“	60	Kaimeler, at	397
Teğmen*** İbrahim Efendi, Tayyare Bölüğü	“	64	Kaimeler	25
Teğmen Murad Efendi, 17. Kolordu, Levazım Bölüğü,	“	135	Yüzük, saat, tabanca	65
Yüzbaşı Halid Efendi, İzmir Tayyare [5. Keşif] Kumandanlığı	“	“	Kaimeler	3694
Behçet Efendi, Tayyareci	“	“	Kaimeler, yüzük, saat	1476
Tevfik Efendi, Ahz-ı Asker Şubesi, Subay	“	982	Yüzük, saat, tabanca	86
Teğmen Kemal Efendi	“	“	Kaimeler	42
Yüzbaşı Rıza Bey, Eczacı	“	35	Saat	40
Teğmen H. Hüsnü Efendi, 17. Kolordu	“	52	Saat, kaimeler	41
Yüzbaşı Behçet Efendi	“	150	Kaimeler	780
Teğmen İbrahim Efendi, 56. Tümen	“	30	At	132
Mehmed Emin Efendi, 6. [Ağır Topçu] Alayı, 188. Bölük, Veznedar	“	45	Tabanca	30
Saim Efendi, 10. Ahz-ı Asker Dairesi	“	35	Yüzük, saat, tahviller	721
Yüzbaşı Ali Rıza Efendi, [5. Keşif] Tayyare Kumandanlığı	“	223	At	65
Teğmen Arif Efendi, Ahz-ı Asker Dairesi	“	86	At	160
Yüzbaşı Hakkı Efendi, 56. Tümen, 174. Alay, 3. Bölük	“	74	Kaimeler, yüzük, at	617
Kumandan Hüsameddin Bey, 56. Tümen	22	135	Saat	30
Teğmen Abdurrahman Efendi, [56. Tümen] 173. Alay	“	8	Tahviller, tabanca	87
Kumandan Rıza Bey, Dokuma Atölyeler Müdürü	“	“	Tahviller, mücevherler, atlar	2550
Kaymakam Tahir Bey, Askeri Atölyeler Müdürü	“	“	Atlar	317
Teğmen Emin Efendi, [56. Tümen] 174. Alay, 2. Bölük	“	15	Kaimeler	47
Teğmen Kemal Efendi, [56. Tümen] 174. Alay, 7. Bölük	“	23	Saat, kaimeler	95
Hidayet Efendi, [56. Tümen] 173. Alay, Karargâh Subayı	“	45	Saat, kaimeler	88
Teğmen Şeni Efendi, Seyyar Makineli Tüfek Bölüğü	“	50	Dürbün, kaimeler	374
Teğmen Nuri Efendi, [56. Tümen] 174. Alay, 6. Bölük	“	25	Kaimeler	48
Teğmen Reşad Efendi, [56. Tümen] 174. Alay, 11. Bölük	11	“	Kaimeler	40
Teğmen Aziz Efendi, 56. Tümen, Karargâh Subayı	“	15	Kaimeler, saat	687
Teğmen Kemal Efendi	“	95	Kaimeler, tabanca	228
Rıza Efendi, [6.] Ağır Topçu Alayı, Kâtib	“	“	At	205
Yüzbaşı Şükrü Efendi, [6.] Ağır Topçu Alayı	“	“	At, dürbün	238
Yüzbaşı Şükrü Efendi, 187. Alay***, 3. Bölük	“	70	Tabanca	20
Kumandan İsmail Hakkı Bey, 56. Tümen	“	“	Kaimeler	71

* Kaime, Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nın finansmanı amacıyla 1915 yılında, tarihinde üçüncü kez piyasaya sürdüğü, değeri altın ve gümüşe eşitlenmiş bir iç borçlanma kağıdıdır. Düyun-ı Umumiye İdaresi'nin de bir parçası yapıldığı bu kağıtların toplam değeri 1917 yılı başında 50 Milyon lira iken, 1918 yılı sonunda 158 Milyon liraya yükselmişti. Piyasaya sürüldükten sonra önemli ölçüde değer kaybına uğrayan Kaime ancak, 1 Eylül 1928 tarihinde tedavülden kaldırılabilmiştir. Anlaşılan o ki, bu kağıtlar gündelik hayatta banknot gibi kullanılıyordu.

** Bu liste “mülazım-ı evvel”-“mülazım-ı sani”, yani “teğmen”-“üsteğmen” ayrımı yapmamıştır. Daha çok olduğunu varsaydıımızdan, “lieutenant” karşılığında “teğmen” yazdık, ancak bunlardan bazılarının üsteğmen olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır.

*** Merkezi Edirne'de bulunan 1. Kolordu'nun 60. Tümeni'ne bağlıdır.

SUBAYLARIN İSMİ	TL cinsinden miktar		MUHTELİF	Değeri (TL)
	Altın	Banknot		
Teğmen Tayyar Efendi, [56. Tümen] 173. Alay, 2. Bölük	“	18	Kaimeler	13
Kumandan Hüseyin Hüsnü Bey, 17. Kolordu	“	“	At, saat, vd.	123
Teğmen M. Nedim Efendi, 56. Tümen Sahra Topçusu [Topçu Alayı]	“	15	Kaimeler	47
Hamdi Kamil Efendi, 17. Kolordu, İstihkâm Bölüğü	“	“	Tabanca, at, vd.	140
Teğmen Kazım Efendi, 17. Kolordu, Süvari [Alayı], 5. Bölük	“	68	Tabanca, saat, vd.	232
Yüzbaşı Kadri Efendi, 17. Kolordu, Arşiv Subayı	54	576	“	“
Mahmud Nedim Efendi, [5.] Depo [Alayı], Kâtib	“	“	Yüzük, saat	55
Yüzbaşı Şerafeddin Efendi, 56. Tümen, Başhekim Vekili	“	“	Kaimeler	37
Teğmen Selahaddin Efendi, 56. Tümen [Sahra] Topçu Alayı	“	200	Kaimeler, saat, yüzük vd.	587
Teğmen Celâl Efendi, Tayyarecilik Merkezi	“	82	Kaimeler, saat	124
Teğmen Edhem Efendi, Merkez Kumandanlığı	“	165	Tabanca, kaimeler	135
Başçavuş Şemseddin Efendi, [6.] Ağır Topçu [Alayı]	11	35	Saat, yüzük, tabanca	62
Yüzbaşı Kâmil Efendi, 56. Tümen, Kurmay Başkanlığı	“	27	Kaimeler	460
Teğmen Fethi Efendi, 10. Ahz-ı Asker Dairesi	“	90	Tabanca, vd.	55
Teğmen Faik Efendi, 17. Kolordu, İstihkâm Bölük Karargâhu	“	50	Saat, at, kaimeler	285
Kumandan Rıza Bey, 17. Kolordu	“	198	Yüzük, tahviller	465
Yüzbaşı Mustafa Efendi, 10. Ahz-ı Asker Dairesi	“	“	Tabanca, dürbün	35
Mehmed Emin Efendi, 2. Levazım Bölüğü	“	210	“	“
Erkân- Harb [Kurmay Subay] Salim Efendi, 17. Kolordu, 2. Bölük	“	75	Kaimeler, tabanca	80
Teğmen Nuri Efendi, Havacı, 4. Bölük	“	80	Kaimeler	481
Yüzbaşı Mustafa Efendi, 56. Tümen	“	78	At, tabanca, vd.	167
Kumandan İshak Kemal Bey, 56. Tümen Kurmay Başkanı	“	121	Kaimeler	175
Mehmed Emin Efendi, [6.] Ağır Topçu Alayı, 2. Bölük	“	“	Kaimeler, saat	100
Zihni Efendi, 1. Levazım Bölüğü	“	127	Mücevherler	80
Mustafa Efendi, 10. Tümen, * Kâtib	“	97	Kaimeler, saat, tabanca	982
Yüzbaşı Said Efendi, Merkez Kumandanlığı	“	50	Kaimeler	66
Hamdi Efendi, Ağır Topçu Atölyeleri	“	“	Tabanca, vd.	17
Teğmen Ruhi Efendi, 10. Tümen, Levazım	“	75	Kaimeler	21
Teğmen Ali Rıza Efendi, Merkez Kumandanlığı	“	30	Saat, kaimeler	15
Yüzbaşı Rifat Efendi	“	200	At, kaimeler	410
Selim Efendi, [6.] Ağır Topçu Alayı, 2. Bölük, Kâtib	“	18	Yüzük, tabanca	47
Teğmen Hulusi Efendi, 17. Kolordu, Silah Deposu	“	10	Kaimeler	84
Teğmen Ahmed Efendi, İzmir [Kadife] Kalesi	5	19	Kaimeler	16
Teğmen Cevdet Efendi, Karargâh	“	75	Saat, yüzük, senetler	266
Erkân-ı Harp Ziya Efendi, 17. Kolordu, 2. Şube, Kâtib	“	20	Saat, tabanca, at	120
Teğmen Nizameddin Efendi, 17. Kolordu, Karargâh	“	47	Kaimeler	121
R. Recai Efendi, 17. Kolordu, 2. Levazım Bölüğü	“	50	At, yüzük	97
Teğmen Remzi Efendi, [6.] Ağır Topçu [Alayı], 161. Bölük	“	35	Tabanca	9
Yüzbaşı Şevki Efendi, 59. Ağır Topçu [Sahra Topçu] Alayı	“	255	Kaimeler	15
Süleyman Sırn Efendi, [6.] Ağır Topçu Alayı, İşçi	“	15	Tabanca, kaimeler	25
Teğmen Selahaddin Efendi, [56. Tümen] 173. Alay, 2. Tabur	“	97	Saat, tabanca, vd.	70
Yahya Efendi, 56. [Sahra] Topçu Alayı, İşçi	“	30	Saat	12
Teğmen Zeki Efendi, Ahz-ı Asker Şubesi	“	29	Kaimeler	795
Teğmen Necati Efendi, 56. Tümen, Erkân-ı Harb	“	47	Kaimeler	130
Yüzbaşı Sabri Efendi, [56. Tümen] 173. Alay, 2. Bölük	“	3017	Kaimeler	140
Teğmen Ali Efendi, Nakliye 17. Kolordu, 1. Bölük	“	80	Kaimeler	25
Teğmen Hakkı, 17. Kolordu, 2. Avcı Bölüğü	“	65	Kaimeler	20
Kumandan Fuad Bey, İstihkâm	“	82	Kaimeler	125
Hakkı Efendi, 17. Kolordu, Levazım, Kâtib	“	100	Kaimeler	15
Teğmen Edhem Efendi, İzmir Divan-ı Harbi	“	76	Tabanca, vd.	40
Teğmen İ. Hakkı Efendi, 57. Tümen, 1. Bölük	“	284	Tabanca	60
Teğmen Nihad Efendi, [56. Tümen] 173. Alay, 2. Bölük	“	93	Kaimeler	89
İ. Hakkı Efendi, 17. Kolordu, Levazım, [5.] Depo [Alayı] Kâtibi	“	60	Kaimeler	15
Teğmen Sami Efendi, İstihkâm, 17. Kolordu, 2. Bölük	“	50	Yüzük, tabanca	33
Teğmen Rifat Efendi, 56. Tümen, Erkân-ı Harb	“	95	Saat, Kaimeler	133
Teğmen Vasif Efendi, 17. Kolordu, Yemekhane	“	36	“	“

* 17. Kolordu Kumandanlığı'nın selefi 4. Kolordu'nun İzmir'de konuşlu tümeniydi. Dördüncü Kolordunun 11 numaralı diğer tümeni Aydın'da konuşlu idi.

NOMS DES OFFICIERS	SOMMES en Ltqs		DIVERS	VALEUR en Ltqs
	Or	Billets		
Comm. Imuâl Hakkî Bey, 56e Rég.	»	»	effets	71
Lt. Tayar Eff. 2e Comp. 173e Rég.	»	18	effets	13
Comm. Hussein Hussni Bey, 17e Div.	»	»	cheval, montre, etc.	123
Lt. M. Nedim Eff. 56e Div. Art. de campagne	»	15	effets	47
Hamdi Kiamil Eff. fusilier 17e Div. Fort.	»	»	revolver, cheval, etc.	140
Lt. Kiazim Eff. 5e Comp. 17e Div. Cavalerie.	»	68	revolver, montre, etc.	232
Cap. Kadri Eff. archiviste 17e Div.	54	576	»	»
Mahmoud Nedim Eff. secrétaire Dépôt.	»	»	bague, montre	55
Cap. Cherafeddin Eff. adjoint médecin-chef 56e Div.	»	»	effets	37
Lt. Salahuddin Eff. 56e Rég. Art.	»	200	effets, montre, bague, etc.	587
Lt. Djelal Eff. Centre Aer.	»	82	effets, montre	124
Lt. Edhem Eff. Gend. milit.	»	165	revolver, effets	135
Adj. chef Chemseddin Eff. Art. lourde.	11	35	montre, bague, revolver	62
Cap. Kiamil Eff. du Conseil de guerre 56e Div.	»	27	effets	460
Lt. Fethi Eff. Recrutement 10e Div.	»	90	revolver, etc.	55
Lt. Faik Eff. aide de camp 17e Div. Fort.	»	50	montre, cheval, effets	285
Comm. Riza Bey, 17e Div.	»	198	bague, effets	465
Cap. Mustafa Eff. Recrut. 10e Div.	»	»	revolver, jumelles	35
Mehmed Emin Eff. 2e section Rav.	»	210	»	»
Selim Eff. E. M. 17e Div. 2e Sect.	»	75	effets, revolver	80
Lt. Nouri Eff. 4e Comp. Aer.	»	80	effets	481
Cap. Mustafa Eff. 56e Div.	»	78	cheval, revolver, etc.	167
Comm. Ishak Kemal Bey, Prés. Cons. guer. 56e Div.	»	121	effets	175
Meh. Emin Eff. secrét. 2e Comp. Art. lourde.	»	»	effets, montre	100
Zihni Eff. 1re Sect. Ravit.	»	127	bijoux	80
Mustafa Eff. secrét. 10e Div.	»	97	effets, montre, revolver	982
Cap. Saïd Eff. Gendarmerie milit.	»	50	effets	66
Hamdi Eff. stehers Art. lourde.	»	»	revolver, etc.	17
Lt. Rouhi Eff. Ravit. 10e Div.	»	75	effets	21
Lt. Ali Riza Eff. Gendarmerie milit.	»	30	montre, effets	15
Cap. Rifat Eff.	»	200	cheval, effets	410
Selim Eff. secrét. 2e Comp. Art. lourde.	»	18	bague, revolver	47
Lt. Houhoussi Eff. Dépôt arm. 17e Div.	»	10	effets	84
Lt. Ahmed Eff. Fort Smyrne.	5	19	effets	16
Lt. Djeydet Eff. du Gouvernement militaire.	»	75	montre, bague, effets	266
Zia Eff. rédacteur au 2e Bur. E. M. 17e Div.	»	20	montre, revolver, cheval	120
Lt. Nizamuddin Eff. aide de camp 17e Div.	»	47	effets	121
R. Redjai Eff. secrét. 2e Sect. Ravit. 17e Div.	»	50	cheval, bague	97
Lt. Remzi Eff. 161e Comp. Art. lourde.	»	35	revolver	9
Cap. Chevki Eff. 59e Art. lourde.	»	255	effets	15
Suleyman Sirri Eff. ouvrier Art. lourde.	»	15	revolver, effets	25
Lt. Salahuddin Eff. 2e Comp. 173e Rég.	»	97	montre, revolver, etc.	70
Yahya Eff. ouvrier 56e Art.	»	30	montre	12
Lt. Nedjati Eff. E. M. 56e Div.	»	47	effets	130
Cap. Sabri Eff. 2e Comp. 173e Rég.	»	3017	effets	140
Lt. Ali Eff. 1re Sect. Transports 17e Div.	»	80	effets	25
Lt. Hakkî 2e Comp. Chass. 17e Div.	»	65	effets	20
Comm. Fuad Bey, Génie.	»	82	effets	125
Hakkî Eff. secr. Rav. 17e Div.	»	100	effets	15
Lt. Edhem Eff. Conseil de Guerre Smyrne.	»	76	revolver, etc.	40
Lt. I. Hakkî Eff. 2e Comp. Art. 57e Div.	»	284	revolver	60
Lt. Nihad Eff. 2e Comp. 173e Rég.	»	93	effets	89
I. Hakkî Eff. secr. Dépôt Rav. 17e Div.	»	60	effets	15
Lt. Sami Eff. 2e Comp. Génie 16e Div.	»	50	bague, revolver	33
Lt. Rifat Eff. E. M. 56e Div.	»	95	montre, effets	133
Lt. Vassil Eff. Cuirasses, 17e Div.	»	36	»	»

NOMS DES OFFICIERS	SOMMES en Ltqs		DIVERS	VALEUR en Ltqs
	Or	Billets		
Comm. Rifat Bey, Direc. Constructions	»	275	montre	26
Cap. Zia Eff. 10e Comp. 173e Rég.	»	57	montre, revolver, etc.	70
Lt. M. Ali Eff. 3e Comp. 171e Rég.	»	10	montre, effets	170
Fethi Eff. Aér. 4e Sec.	»	28	effets	14
Lt. Zeki Eff. Recr. Smyrne	»	29	effets	795
Lt. Fehmi Eff. Recr. 10e Div.	»	47	bijoux, revolver, effets	98
Comm. Chevket Bey, Cons. Guerre Smyrne	»	625	effets	2864
Lt. Djemal Eff. Recr. Bornova	»	»	bijoux, effets	505
Lt. Selim Eff. 2e Bur. E. M. 17e Div.	10	30	effets	143
Lt. Osman Eff. Gend. Mil.	»	20	montre, effets	182
Suleyman Eff. Econome Ecole Ch. de fer.	»	47	revolver, bague	40
Cap. Ihsan Eff. Rav. 10e Div.	»	19	effets	15
Comm. Ihsan Bey, Cav. 17e Div.	»	30	revolver, chevaux	650
Cap. Kamal Eff. 1re Comp. Cav. 17e Div.	»	»	montre, revolver, effets	236
Djemal Eff. Rav. 17e Div.	»	55	montre, revolver	47
Cap. Edib Eff. Centre Ravitaillement	»	277	»	»
Comm. I. Hakki Bey, 174e Rég.	»	»	effets, chevaux	2988
Cap. I. Loufi Eff. Vétér. 2e Comp. Art. Mont. 17e Div.	»	160	montre	15
Adem Eff. ouvrier dépôt munis.	»	13	effets	76
Cap. Alaeddin Eff. Vétér. 17e Div.	»	10	effets, montre, revolver	1142
Cap. Selim Eff. Recrut. 4e Div.	»	48	montre, revolver	46
Comm. Alaeddin Bey, 2e Sec. Rav. 17e Div.	»	11	montre, revolver	45
Comm. Tahsin Bey, Pharmacien en Chef 17e Div.	»	10	bague	95
Cap. Chevket Eff. Econome 63e Div.	»	175	montre	36
Chevket Eff. secr. 1re Comp. Art. lourde	»	42	montre, effets	307
Chinassi Eff. Cap. 67e Comp. Obusier	»	140	montre, revolver	67
Lt Faik Eff. Ateliers 17e Div.	»	8	montre, revolver	72
Comm. Emin Bey, Médecin-Chef 173e Rég.	»	180	cheval, effets	350
Rifat Eff. Econome 4e Div.	»	14	effets	14
Nazim Eff. secr. 3e Sect. Rav. 17e Div.	»	120	montre, bague	17
Lt. Cl. Ahmed Vefik Bey, Vétérinaire Chef 17e Div.	»	85	montre, revolver, effets	135
Comm. Nadji Eff. Art. 17e Div.	»	»	revolver, cheval	46
Comm. Osman Eff. Vétér. 17e Div.	»	100	effets	1800
Lt Arif Eff. aide camp Format. Art. lourde	»	»	cheval, revolver, effets	280
Cap. Saadi Eff. Art. lourde	»	3	montre, effets	418
Lt. Hikmet Eff. 2e Comp. Génie 17e Div.	»	88	montre, revolver, effets	124
Ahmed ousta, ouvrier 3e Comp. 135e Rég.	10	15	effets	5
Lt. Faik Eff. Constr. Fort.	»	130	montre, bague	42
Faik Eff. 1er Bur. E. M. 17e Div.	»	265	montre revolver, effets	91
Salahaddin Eff. télégraphiste 17e Div.	»	35	montre, bague, effets	197
Lt. Ibrahim Eff. chef cordonnerie 17e Div.	»	25	effets	92
Lt. Hakki Eff. aide de camp 1re Comp. 174e Rég.	»	63	effets	185
Lt. Salahaddin Eff. Gendarm. milit.	»	55	montre, bague, effets	78
Lt. Abdulkadir Eff. 3e Comp. 174e Rég.	»	48	effets	55
Lt. A. Ekrem Eff. Sect. fusils méc. 174e Rég.	»	115	effets	117
Lt. Djelal Eff. Bur. corresp. Smyrne	»	130	effets	365
Lt. Nessib Eff. archiviste 17e Div.	»	78	montre, effets	780
Cap. Osman Eff. Tel. 17e Div.	»	»	cheval	100
Abdullatif Eff. aumônier	»	10	revolver	15
Cap. Kemal Eff. pharm. chef adj. 17e Div.	»	50	revolver, montre	85
Cap. Sureya Bey, Bur. recrut. de Pergame	»	78	revolver, jumelles	90
Cap. E. Fehmi Eff. en perm. 17e Div.	»	90	montre, bague	96
Mustafa Nouri Eff. aumônier 174e Rég.	»	»	cheval	100
I. Hamdi Eff. 1re Sect. Rav. 17e Div.	»	65	montre, effets	213
Comm. Mustafa Bey, Comp. Transp. 17e Div.	»	70	»	»
Comm. Aziz Eff.	»	»	effets	80

SUBAYLARIN İSMİ	TL cinsinden miktar		MUHTELİF	Değeri (TL)
	Altın	Banknot		
Kumandan Rıfat Bey, [Müstahkem Mevکیدen] Sorumlu	“	275	Saat	26
Yüzbaşı Ziya Efendi, [56. Tümen] 173. Alay, 10. Bölük	“	57	Saat, tabanca, vd.	70
Teğmen M. Ali Efendi, [56. Tümen] 173. Alay, 3. Bölük	“	10	Saat, tahviller	170
Fethi Efendi, Havacı, 4. Bölük	“	28	Kaimeler	14
Teğmen Zeki Efendi, Ahz-ı Asker Şubesi	“	29	Kaimeler	795
Teğmen Fehmi Efendi, 10. Tümen, Ahz-ı Asker Şubesi.	“	47	Mücevher, tabanca, kaimeler	98
Kumandan Şevket Bey, İzmir [İstihkâm Bölükleri Kumandanlığı].	“	625	Kaimeler	2864
Teğmen Cemal Efendi, Ahz-ı Asker Şubesi, Bornova	“	“	Mücevher, kaimeler	505
Teğmen Selim Efendi, 17. Kolordu, 2. Şube, Erkân-ı Harb.	10	30	Kaimeler	143
Teğmen Osman Efendi, Merkez Kumandanlığı	“	20	Saat, kaimeler	182
Süleyman Efendi, Demiryolları Okulu, Veznedar	“	47	Tabanca, yüzük	40
Yüzbaşı İhsan Efendi, 10. Tümen, Levazım	“	19	Kaimeler	15
Kumandan İhsan Bey, 17. Kolordu, Süvari [Alayı]	“	30	Tabanca, atlar	650
Yüzbaşı Kemal Efendi, 17. Kolordu, Süvari [Alayı] 1. Bölük	“	“	Saat, tabanca, kaimeler	236
Cemal Efendi, 17. Kolordu, Levazım	“	55	Saat, tabanca	47
Yüzbaşı Edip Efendi, Levazım Merkezi [Hilal Sevkiyat Başkanlığı] ?].	“	277	“	“
Kumandan İ. Hakkı Bey, [56. Tümen] 174. Alay	“	“	Kaimeler, atlar	2988
Veteriner Yüzbaşı İ. Lutfi Efendi, 17. Kolordu, 2. Topçu Bölüğü	“	160	Saat	15
Adem Efendi, Mühimmat Deposu, İşçi	“	13	Kaimeler	76
Yüzbaşı Alaeddin Efendi, 17. Kolordu, Veteriner	“	10	Kaimeler, saat, tabanca	1142
Yüzbaşı Selim Efendi, Ahz-ı Asker Şubesi, 4. Bölük	“	48	Saat, tabanca	46
Kumandan Alaeddin Bey, Levazım, 17. Kolordu, 2. Bölük	“	11	Saat, tabanca	45
Kumandan Tahsin Bey, [56. Tümen] 173. Alay, Baş Ezcacı	“	10	Yüzük	95
Yüzbaşı Şevket Efendi, 63. Tümen, Veznedar	“	175	Saat	36
Şevket Efendi, [6.] Ağır Topçu [Alayı] 1. Bölük, Kâtib	“	42	Saat, kaimeler	307
Yüzbaşı Şinasi Efendi, 67. Bölük, Topçu	“	140	Saat, tabanca	67
Teğmen Faik Efendi, 17. Kolordu, Atölyeler.	“	8	Saat, tabanca	72
Kumandan Ermin Bey, [56. Tümen] 173. Alay, Baştabip	“	180	At, kaimeler	350
Rıfat Efendi, 4. Tümen, Veznedar	“	14	Kaimeler	14
Nazım Efendi, 17. Kolordu, 3. Levazım Bölüğü	“	120	Saat, yüzük	17
Kaymakam Ahmed Vefik Bey, 17. Kolordu, Baş Veteriner	“	85	Saat, tabanca, kaimeler	135
Kumandan Naci Efendi, 17. Kolordu, Topçu	“	“	Tabanca, at	46
Kumandan Osman Efendi, 17. Kolordu, Veteriner	“	100	Kaimeler	1800
Teğmen Arif Efendi, [6.] Ağır Topçu Alayı, Vekil Erkân-ı Harb	“	“	Atlar, tabanca, kaimeler	280
Yüzbaşı Sadi Efendi, [6.] Ağır Topçu Alayı	“	3	Saat, kaimeler	418
Teğmen Hikmet Efendi, 17. Kolordu, 2. İstihkâm Bölüğü	“	88	Saat, tabanca, kaimeler	124
Ahmed Usta, [57. Tümen] 135. Alay, 3. Bölük, İşçi	10	15	Kaimeler	5
Teğmen Faik Efendi, Müstahkem [Mevki Kumandanlığı]	“	130	Saat, yüzük	42
Faik Efendi, 17. Kolordu, Karargâh 1. Şube	“	265	Saat, tabanca, kaimeler	91
Selahaddin Efendi, 17. Kolordu, [Muhabere Muvasala Zabıtlığında] Telg. kaimeler	“	33	Saat, yüzük,	
			197	
Teğmen İbrahim Efendi, 17. Kolordu, Kunduracı Ustası	“	25	Kaimeler	92
Teğmen Hakkı Efendi, [56. Tümen] 174. Alay, 1. Bölük, Vekil Erkân-ı Harb	“	63	Kaimeler	185
Teğmen Selahaddin Efendi, Merkez Kumandanlığı	“	55	Saat, yüzük, kaimeler	78
Teğmen Abdülkadir Efendi, [56. Tümen] 174. Alay, 3. Bölük	“	48	Kaimeler	55
Teğmen Ekrem Efendi, [56. Tümen] 174. Alay, Mekanik Silahlar Bölümü	“	115	Kaimeler	117
Teğmen Celal Efendi, Muhabere [Muvasala Zabıtlığı].	“	130	Kaimeler	365
Teğmen Nesib Efendi, 17. Kolordu, Arşivci	“	78	Saat, kaimeler	780
Yüzbaşı Osman Efendi, 17. Kolordu, [Muhabere Muvasalat Zabıtlığında] Tel.	“	“	At	100
Abdülâlatif Efendi, Kolordu İmamı	“	10	Tabanca	15
Yüzbaşı Kemal Efendi, 17. Kolordu, Ezcacı	“	50	Tabanca, saat	85
Yüzbaşı Süreyya Bey, Bergama Ahz-ı Asker Şubesi	“	78	Tabanca, dürbün	90
Yüzbaşı E. Fehmi Efendi, 17. Kolordu, İzinde	“	90	Saat, yüzük	96
Mustafa Nuri Efendi, [56. Tümen] 174. Alay, İmam	“	“	At	100
İ. Hamdi Efendi, 17. Kolordu, 1. Bölük, Levazım	“	65	Saat, kaimeler	213
Kumandan Mustafa Bey, 17. Kolordu, Nakliyat Bölüğü	“	70	“	“
Kumandan Aziz Efendi, 17. Kolordu, Nakliyat Bölüğü	“	“	Kaimeler	80
Yüzbaşı Refik Efendi, 17. Kolordu, Nakliye Bölüğü	“	363	Atlar, kaimeler	579
Yüzbaşı Hulusi Efendi, 17. Kolordu, Nakliye Bölüğü, Hekim	“	“	Kaimeler	580

SUBAYLARIN İSMİ	TL cinsinden miktar		MUHTELİF	Değeri (TL)
	Altın	Banknot		
Ahmed Faik Efendi, 17. Kolordu, Nakliye Bölüğü, Kâtib	“	139	Kaimeler	540
Abdullah Efendi, 17. Kolordu, Nakliye Bölüğü, Veznedar	“	“	Kaimeler	1000
Cemal Efendi, 17. Kolordu, Nakliye Bölüğü, İşçi	“	“	Kaimeler	50
Hüseyin Efendi, 17. Kolordu, Nakliye Bölüğü, Nalbant	“	30	Kaimeler	
İsmail Efendi, 17. Kolordu, Nakliye Bölüğü, Marangoz	“	8	Kaimeler	343
Teğmen Kâzım Efendi, 17. Kolordu, 1. Nakliye Bölüğü	“	47	Kaimeler	200
Teğmen Basri Efendi, 17. Kolordu, 3. Nakliye Bölüğü	“	40	Kaimeler	20
Teğmen Abbas Efendi, 17. Kolordu, 1. Nakliye Bölüğü	“	137	Kaimeler	
Teğmen Salih Efendi, 17. Kolordu, 2. Nakliye Bölüğü	“	30	“	
Teğmen Nafiz Efendi, 17. Kolordu, 4. Nakliye Bölüğü	“	48	“	
Teğmen Mustafa Efendi, 17. Kolordu, 4. Nakliye Bölüğü	“	13	“	
Muzaffer Efendi, 17. Kolordu, 4. Nakliye Bölüğü	“	“	“	30
Lutfi Efendi, 17. Kolordu, 4. Nakliye Bölüğü, İmam	60	200	“	
Teğmen Hacı Ali Efendi, 17. Kolordu, 4. Nakliye Bölüğü	“	23	“	
Teğmen Kâmil Efendi, 17. Kolordu, 2. Nakliye Bölüğü	“	18	“	
Teğmen Ziya Efendi, 17. Kolordu, 2. Nakliye Bölüğü	“	800	“	830
Teğmen Ali Efendi, 17. Kolordu, Poligon Müdürlüğü	“	40	At, tabanca, kaimeler	320
Yüzbaşı Ramiz Efendi, [56. Tümen] 173. Alay, 2. Bölük	“	68	Kaimeler	465
Şerafeddin Efendi, 17. Kolordu, 1. Levazım Bölüğü	“	55	“	
Teğmen A. Fevzi Efendi, İzmir [Kadife] Kalesi	15	“	“	342
Teğmen Necib Efendi, İzmir [Kadife] Kalesi	“	“	“	797
Yüzbaşı Taceddin Efendi, [56. Tümen] 173. Alay, 1. Bölük	“	95	Tabanca	40
Teğmen Cahid Efendi, 17. Kolordu, [Muhabere Muvasala Zabıtlığında] Telg.	“	113	Kaimeler	474
Teğmen Faik Efendi, [56. Tümen] 173. Alay, 2. Bölük	“	170	Yüzük, kaimeler, atlar	1762
Erkân-ı Harb Muzaffer Efendi, [56. Tümen] 173. Alay	“	50	Yüzük, kaimeler, Atlar	400
Teğmen S. Ziya Efendi, 17. Kolordu	“	51	Yüzük, kaimeler	56
Yüzbaşı Hacı Şevki Efendi, 59. Ağır Topçu [Alayı]	“	265	Atlar, kaimeler	440
İsmail Efendi, İzmir [de] Havacı, Veznedar	12	225	“	
Yüzbaşı Şevket Efendi, Ahz-ı Asker Şubesi, İzmir	“	290	Kaimeler	28
Yüzbaşı Nazmi Efendi, İzmir, İstihkâm	19	6	Saat, yüzük, kaimeler	190
Yüzbaşı Hamdi Efendi, [6.] Ağır Topçu [Alayı], 1. Bölük	“	“	Atlar, kaimeler	642
Osman Usta, [56. Tümen] 173. Alay, 2. Bölük, İşçi	“	“	Kaimeler	29
Akif Efendi, 17. Kolordu, Süvari [Alayı]	“	350	Saat	60
Yüzbaşı Nazmi Efendi, 4. Kolordu Ahz-ı Asker Şubesi	“	60	“	
Süvari Yüzbaşı H. Naski, 1. Kolordu	“	15	“	
Teğmen İ. Hakkı Efendi, 3. Ağır Topçu [Alayı]	“	32	“	
Teğmen Remzi Efendi, [56. Tümen] 174. Alay, 3. Bölük	“	50	Kaimeler	25
Teğmen Mever Efendi, 17. Kolordu, Erkân-ı Harb	“	70	“	200
Teğmen Veli Ağa, [56. Tümen] 174. Alay, 1. Bölük	“	30	Saat, kaimeler	92
[Bahriye Kumandanlığından] Yüzbaşı Cevdet Efendi, Yeni Kale, Torpido H.	“	205	“	
Teğmen Kemal Efendi, [56. Tümen] 174. Alay, 4. Bölük	“	70	Saat, yüzük, kaimeler	270
Teğmen Kemal Efendi, 1. Kolordu	“	21	Saat	5
Yüzbaşı Safvet Efendi, Erkân-ı Harbiye Umumiye [?], 8. Ordu**	“	“	“	
Yüzbaşı Hayri Bey, Erkân-ı Harbiye Umumiye [?], 8. Ordu	“	“	Kaimeler	1398
Teğmen A. Danyal, 17. Kolordu, Levazım	“	150	Tabanca	10
Haydar Efendi, 17. Kolordu, Levazım, 2. Bölük	“	85	Saat, yüzük, kaimeler	56
Yüzbaşı Hayri Efendi, 17. Kolordu, Depo Müdürlüğü	“	125	“	
Yüzbaşı Faik Efendi, Sıhhiye Deposu	“	10	Kaimeler	65
Yüzbaşı M. Ali Efendi, Havacılık İstasyonu	“	105	Saat, yüzük	17
Teğmen Rıza Efendi, [56. Tümen] 174. Alay, 2. Bölük	“	40	Saat, kaimeler	60
Kumandan Cemal Bey, 17. Kolordu, Erkân-ı Harb	“	47	Saat, kaimeler, dürbün	85
Teğmen Avni Efendi, Sahra Topçusu [56. Tümen Sahra Topçu Alayı]	“	15	Saat	28
Mustafa Hilmi Efendi, 17. Kolordu, Eczacı	“	65	Saat, kaimeler	35

* Bu ordu, 1918 Ekim’inde Suriye-Filistin Cephesi’nden İzmir’e nakledilmişti. Batı ve Güney-Batı Anadolu ile kıyılarını savunmakla görevlendirilen İzmir merkezli 8. Ordu, 13 Kasım 1918 tarihinde lağvedilince, bu orduya bağlı 17. Kolordu, söz konusu bölgelerin en üst kumandanlık makamı haline gelmişti. Listede mevcut ve 17. Kolordu Kumandanlığına bağlı olmayan askeri birlikler 8. Ordu’ya ait olup numaraları italik dizilmiştir.

NOMS DES OFFICIERS	SOMMES en Ltqs		DIVERS	VALEUR en Ltqs
	Or	Billets		
Cap. Réfik Eff. Comp. Transp. 17e Div.....	»	363	chevaux, effets	579
Cap. H. Hussni Eff. Méd. Comp. Transp. 17e Div..	»	»	effets	580
Ahmed Faik Eff. 1scr. — — — — —	»	139	effets	40
Abdullah Eff. Econ. — — — — —	»	»	effets	1000
Djémal Eff. ouvr. — — — — —	»	»	effets	50
Hussein Eff. mar. 1er. — — — — —	»	30	»	»
Ismaël Eff. menus. — — — — —	»	8	effets	343
Lt. Kiazim Eff. 1re Sect. — — — — —	»	47	effets	200
Lt. Bassri — 3e — — — — —	»	40	effets	20
Lt. Abbas — 1re — — — — —	»	137	»	»
Lt. Salih — 2e — — — — —	»	30	»	»
Lt. Nafiz — 4e — — — — —	»	48	»	»
Lt. Mustafa — 4e — — — — —	»	13	»	»
Muzaffer — 4e — — — — —	»	»	effets	30
Loutfi Eff. aumônier — — — — —	60	200	»	»
Lt. Hadji Ali Eff. 4e Sect. — — — — —	»	23	»	»
Lt. Kiamil Eff. 2e — — — — —	»	18	»	»
Lt. Zia — — — — —	»	800	effets	830
Lt. Ali Eff. Dir. polygone 17e Div.....	»	40	cheval, revolver, effets	320
Cap. Ramiz Eff. 2e Comp. 173e Rég.....	»	68	effets	465
Cherfeddin Eff. 1re Sect. Rav. 17e Div.....	»	55	»	»
Lt. A. Fevzi Eff. Const. Fort Smyrne.....	15	»	effets	342
Lt. Nedjib Eff. — — — — —	»	»	effets	797
Cap. Tadjeddin Eff. 1re Comp. 173e Rég.....	»	95	revolver	40
Lt. Djahid Eff. Télég. 17e Div.....	»	113	effets	474
Lt. Faik Eff. 2e Comp. 173e Rég.....	»	170	bague, effets, chevaux	1762
Muzaffer Eff. off. arm. 173e Rég.....	»	50	bague, effets, chevaux	400
Lt. S. Zia Eff. HC. 17e Div.....	»	51	bague, effets	56
Cap. Hadji Chevki Eff. 59e Art. lourde.....	»	265	chevaux, effets	440
Ismaël Eff. Econome Aéro. Smyrne.....	12	225	»	»
Cap. Chevket Eff. Recr. Smyrne.....	»	290	effets	28
Cap. Nazmi Eff. Coastr. Smyrne.....	19	6	montre, bague, effets	190
Cap. Hamdi Eff. 1re Comp. Art. lourde.....	»	»	chevaux, effets	642
Osman ousta ouvrier 2e Comp. 173e Rég.....	»	»	effets	29
Akif Eff. HC. 17e Div.....	»	350	montre	60
Cap. Nazmi Eff. Recr. 4e Div.....	»	60	»	»
Cap. Caval. H. Naaki 1re Div.....	»	15	»	»
Lt. I. Hakki Eff. 3e Art. lourde.....	»	32	»	»
Lt. Remzi Eff. 3e Comp. 174e Rég.....	»	50	effets	25
Lt. Mevri Eff. aide de camp 17e Div.....	»	70	effets	200
Lt. Veli agha 1re Comp. 174e Rég.....	»	30	montre, effets	92
Cap. Djevdet Eff. Service Top. Yeni-kale.....	»	205	»	»
Lt. I. Kemal Eff. 4e Comp. 174e Rég.....	»	70	montre, bague, effets	270
Lt. Kemal Eff. HC. 1re Div.....	»	21	montre	5
Cap. Salvat Eff. Q. G. 8e C. A.....	»	»	»	»
Cap. Hayri Bey — — — — —	»	»	effets	1398
Lt. A. Danial Rav. 17e Div.....	»	150	revolver	10
Haydar Eff. 2e Sect. Rav. 17e Div.....	»	85	montre, bague, effets	56
Cap. Hayri Eff. Ex. Direct. Dépôt 17e Div.....	»	125	»	»
Cap. Faik Eff. Dépôt Sanitaire.....	»	10	effets	65
Cap. M. Ali Eff. Stat. Aéro.....	»	105	montre, bague	17
Lt. Riza Eff. 2e Comp. 174e Rég.....	»	40	montre, effets	60
Comm. Djémal Bey, E. M. 17e Div.....	»	47	montre, effets, jumelles	85
Lt. Avni Eff. Art. Campagne.....	»	15	montre	28
Musta'a Hilmi Eff. pharmacien 17e Div.....	»	65	montre, effets	35
Lt. Cl. Abdurrahman Bey, Cav. 17e Div.....	»	182	effets	750

NOMS DES OFFICIERS	SOMMES en Ltqs		DIVERS	VALEUR en Ltqs
	Or	Billets		
Lt. Sélimi Eff. Rav. 1re Div.....	»	32	montre	3
Lt. Chéhab Eff. aide de camp Cav. 17e Div.....	»	100	cheval, effets	470
Adj Véli Eff. Gend. milit.....	»	11	effets	51
Chukri Eff. Rédact. 2e Sect. Rav. 17e Div.....	»	85	montre, bague	35
Lt. Hussni Eff. 17e Div.....	»	22	effets	97
Lt. Zihni Eff. aide de camp 1re Comp. 56e Rég.....	»	67	montre, bague, revolver	195
Lt. Salahuddin Eff. Comm. batteries Kadife-kalle.....	»	55	montre, bague, revolver, jumelles	300
Soumi Eff. Comm. hydravions Smyrne.....	»	»	effets	277
Ibrahim Eff. Maître-charpentier Aer.....	»	80	montre, revolver, effets	92
Behloul Eff. aumônier 2e Obusiers lourds.....	»	»	effets	48
Lt. Rahmi Eff. Dépôt denrées 17e Div.....	»	16	montre, effets	61
Cap. Nazim Eff. Gouv. Milit.....	52	70	bague, effets	261
Cap. Youssuf Nassouhi Eff. Cav. 17e Div.....	»	226	»	»
Cap. A. Riza Eff. Recr. Bornova.....	»	5	montre, effets	10
Kiazim Eff. attaché 2e Bureau 56e Div.....	»	30	montre	15
Ghalib Eff. télégraphiste 16e Div.....	»	41	effets	10
Cap. Mouhliis Eff. adj. Médecin-Chef 17e Div.....	»	16	montre, effets	51
Cap. Sézai Eff. Rav. 56e Div.....	33	13	effets	40
Hussein Eff. ouvrier Aer. Smyrne.....	»	20	effets	51
Com. Iskender Bey, Cav. 17e Div.....	»	100	bague, jumelles, effets	255
Lt. Eaver Eff. Génie 17e Div.....	»	»	effets	90
Cap. Ismail Eff. Aer. Yezi-kale.....	»	»	effets, cheval	981
Hairi Eff. 2e Sect. Rav. 17e Div.....	»	48	montre, bague, effets	130
Lt. A. Galib. Eff. 1re Comp. Cav. 17e Div.....	»	115	montre, bague, effets	720
Cap. Chehab Eff. E. M. 56e Div.....	»	60	effets	893
Cap. Abdulhalim Eff. 17e Div.....	»	134	montre, bague	17
Lt. A. Refik Eff. du Gouv. Milit.....	»	37	effets	307
Lt. Chevket Eff. 2e Bat. 173e Rég.....	»	»	effets	269
Lt. A. Ihsan Eff. 4e Comp. Obus. mont. 17e Div.....	»	27	montre, bague, effets	1190
Lt. Chukri Eff. — — — — —	»	»	effets	290
Lt. Melmed Eff. agent dépôt Recrut. Bornova.....	»	80	effets	56
Lt. Ridvan Eff. aide de camp 2e Bat. Ob. mont. 17e Div.....	»	»	effets	802
Idris Eff. Constr. 17e Div.....	»	200	montre, chevaux	635
Comm. Tahsin Bey, Constr. 17e Div.....	»	190	effets	801
Lt. Cl. Djénil Bey, Génie.....	»	170	effets	385
Cap. Osman Nouri Eff. dépôt denrées 17e Div.....	»	»	cheval	150
Cap. Loufi Eff. Rav. 17e Div.....	»	80	effets	70
Ahmed Eff. conseiller légiste 56e Div.....	»	75	»	»
Comm. M. Nedim Bey, Directeur Constr.....	»	50	montre, bague	23
A. Kiami Eff. Adminis. 1er Bat. 56e Rég.....	265	2483	»	»
Suleiman Eff. secrét. Dépôt 17e Div.....	»	40	montre	30
Cl. Youssuf Bey, membre Cour martiale.....	»	49	revolver, jumelles, effets	243
Cap. Behidj Eff. Rav. 12e C. A.....	15	485	montre	3
Lt. Ibrahim Eff. Constr. 17e Div.....	»	220	bague, chevaux	360
Lt. Saadi Eff. Serv. géogr.....	»	125	jumelles, effets	180
Cap. M. Djemal Eff. Serv. géog.....	»	8	montre, cheval, effets	49
Comm. Nourri Bey, chef Recrut. Smyrne.....	»	179	montre, bague, effets	89
Lt. Faik Eff. 2e Comp. Génie 17e Div.....	15	45	effets	50
Sidki Eff. rçdac. 56e Div.....	»	55	montre, effets	1779
Lt. Cl. Zekeria Bey, prés. Cour mart. Smyrne.....	»	35	montre, cheval, effets	236
Redjeb Eff. Bur. Corr.....	»	350	montre, bague	7
Administration charbons guerre.....	»	»	mobilier	1656
— — — — — (annexe).....	»	»	mobilier	2841
Chérif Eff. caissier Adm. charbons guerre.....	»	180	montre, bague	30
Réfik Eff. — — — — —.....	»	»	effets	190
Burhaneddin Eff. employé Adm. charbons guerre.....	»	50	montre, bague, effets	79

SUBAYLARIN İSMİ	TL cinsinden miktar		MUHTELİF	Değeri (TL)
	Altın	Banknot		
Kaymakam Abdurrahman Efendi, 17. Kolordu, Süvari [Alayı]	“	182	Kaimeler	750
Selami Efendi, 1. Tümen***, Levazım	“	32	At	3
Teğmen Şahab Efendi, 17. Kolordu, Süvari [Alayı], Vekil Erkân-ı Harb . . .	“	100	At, kaimeler	470
Astsubay Veli Efendi, Merkez Kumandanlığı	“	11	Kaimeler	51
Şükrü Efendi, 17. Kolordu, 2. Levazım Bölüğü, Kâtib	“	85	Saat, yüzük	35
Teğmen Hüsnü Efendi, 17. Kolordu	“	22	Kaimeler	97
Teğmen Zihni Efendi, 56. Alay, 1. Bölük, Vekil Erkân-ı Harb	“	67	Saat, yüzük, tabanca	195
Teğmen Selahaddin Efendi, Kadifekale Batarya Kumandanı	“	55	Saat, yüzük, tabanca, dürbün	300
Sami Efendi, Deniz Uçağı [Bahriye] Kumandanlığı, İzmir	“	“	Kaimeler	277
İbrahim Efendi, Havacı, Usta Dülger	“	80	Saat, tabanca, kaimeler	92
Behlül Efendi, 2. Ağır Topçu [Alayı], İmam	“	“	Kaimeler	48
Rahmi Efendi, 17. Kolordu, Erzak Deposu	“	16	Saat, kaimeler	61
Yüzbaşı Nazım Efendi, Müstahkem Mevki Kumandanlığı	52	70	Yüzük, kaimeler	261
Yüzbaşı Yusuf Nasuhi Efendi, 17. Kolordu, Süvari [Alayı]	“	226	“	“
Yüzbaşı Ali Rıza Efendi, Ahz-ı Asker Şubesi, Bornova	“	5	Saat, kaimeler	10
Kâzım Efendi, 56. Tümen, 2. Şube	“	30	Saat	15
Galib Efendi, 16. Tümen, Telgrafçı	“	41	Kaimeler	10
Yüzbaşı Muhlis Efendi, 17. Kolordu, Başhekim Vekili	“	16	Saat, kaimeler	51
Yüzbaşı Sezai Efendi, 56. Tümen, Levazım	33	13	Kaimeler	40
Hüseyin Efendi, Havacı, İşçi, İzmir	“	20	Kaimeler	51
Kumandan İskender Bey, 17. Kolordu, Süvari [Alayı]	“	100	Yüzük, dürbün, kaimeler	255
Teğmen Enver Efendi, 17. Kolordu, İstihkâm	“	“	Kaimeler	90
Yüzbaşı İsmail Efendi, Yeni Kale, Havacı	“	“	Kaimeler, at	981
Hayri Efendi, 17. Kolordu, 2. Bölük, Levazım	“	48	Saat, yüzük, kaimeler	130
Teğmen A. Galib Efendi, 17. Kolordu, 1. Süvari Bölüğü	“	115	Saat, yüzük, kaimeler	720
Yüzbaşı Şahab Efendi, 56. Tümen, Kurmay Başkanlığı	“	60	Kaimeler	893
Yüzbaşı Abdülhalim Efendi, 17. Kolordu	“	134	Saat, yüzük	17
Teğmen Refik Efendi, Müstahkem Mevki Kumandanlığı	“	37	Kaimeler	307
Teğmen Şevket Efendi, [56. Tümen] 173. Alay, 2. [Topçu] Batarya	“	“	Kaimeler	269
Teğmen A. İhsan Efendi, 17. Kolordu, 4. Seyyar Topçu Bölüğü	“	27	Saat, yüzük, kaimeler	1190
Teğmen Şükrü Efendi, 17. Kolordu, 4. Seyyar Topçu Bölüğü	“	“	Kaimeler	290
Teğmen Mehmed Efendi, Bornova Ahz-ı Asker Şubesi	“	80	Kaimeler	56
Teğmen Rıdvan Efendi, 17. Kolordu, 2. Seyyar Topçu Bat., Vekil Erkân-ı Harb .	“	“	Kaimeler	802
İdris Efendi, 17. Kolordu, İstihkâm	“	200	Saat, atlar	615
Kumandan Tahsin Bey***, 17. Kolordu, İstihkâm	“	190	Kaimeler	801
Kaymakam Cemil Bey, İstihkâm	“	170	Kaimeler	385
Yüzbaşı Osman Nuri Efendi, 17. Kolordu, Erzak Deposu	“	“	At	150
Yüzbaşı Lutfi Efendi, 17. Kolordu, Levazım	“	80	Kaimeler	70
Ahmed Efendi, 56. Tümen, Hukuk Müşaviri	“	75	“	“
Kumandan M. Nedim Bey, İnşaat Müdürü	“	50	Saat, yüzük	23
A. Kıami Efendi, [56. Tümen] 56. [Sahra Topçu] Alayı, 1. Batarya K.	265	2483	“	“
Süleyman Efendi, 17. Kolordu, Depo Kâtibi	“	40	Saat	30
Miralay Yusuf Bey, İdare-i Örfiye [Sıkıyönetim] Azası	“	49	Tabanca, dürbün, kaimeler	243
Yüzbaşı Behic Efendi, 12.C.A. [?] Levazım	15	485	Saat	3
Teğmen İbrahim Efendi, 17. Kolordu, İnşaat	“	220	Yüzük, atlar	360
Teğmen Sadi Efendi, Coğrafya Hizmetleri	“	125	Dürbün, kaimeler	180
Yüzbaşı M. Cemal Efendi, Coğrafya Hizmetleri	“	8	Saat, at, kaimeler	49
Kumandan Nuri Bey, Ahz-ı Asker Şubesi Reisi	“	179	Saat, yüzük, kaimeler	89
Teğmen Faik Bey, 17. Kolordu, 2. İstihkâm Bölüğü	15	45	Kaimeler	50
Sıdkı Efendi, 56. Tümen, Kâtib	“	55	Saat, kaimeler	1779
Kaymakam Zekeriya Bey, Divan- Harb Reisi	“	35	Saat, at, kaimeler	236
Receb Efendi, Muhabere [Muvasala Zabıtlığı]	“	350	Saat, yüzük	7
Muhabere Kömür İdaresi	“	“	Mobilya	1656
Muhabere Kömür İdaresi (Ek Bina)	“	“	Mobilya	2841

* Merkezi İstanbul'da bulunan 25. Kolordu'ya bağlıdır.

** İzmir'de mülkiyeti İMK Vakfı'na ait Elhamra Sineması, Borsa Sarayı; Ankara'da: Bazı bakanlık binaları ile İsmet Paşa Kız Enstitüsü ve İstanbul'da: İtalyan Heykeltıraş Pietro Canonica ile birlikte Taksim Cumhuriyet Anıtı, 17. Kolordu Mimarı Tahsin [Sermet] Bey'in yaptığı bina ve anıtlar arasındadır.

SUBAYLARIN İSMİ	TL cinsinden miktar		MUHTELİF	Değeri (TL)
	Altın	Banknot		
Şerif Efendi, Muhabere Kömür İdaresi, Veznedar	“	180	Kaimeler	30
Refik Efendi, Muhabere Kömür İdaresi, Veznedar	“	“	Kaimeler	190
Burhaneddin Efendi, Muhabere Kömür İdaresi, Memur	“	50	Saat, yüzük, kaimeler	79
Ömer Efendi, Muhabere Kömür İdaresi, Memur	“	45	Saat, kaimeler	50
Haydar Efendi, Muhabere Kömür İdaresi, Memur	“	32	Saat	27
Osman Efendi, Muhabere Kömür İdaresi, Memur	“	40	Saat	18
İhsan Efendi, Muhabere Kömür İdaresi, Memur	“	24	Saat, yüzük	34
Teğmen Mustafa Efendi, 17. Kolordu, 1. Şube Kumay Başkanlığı	“	37	Yüzük, tabanca, dürbün	108
Yüzbaşı Faik Efendi, 56. Tümen, Levazım	“	“	Kaimeler	5274
Teğmen Necdet Efendi, İzmir [İstihkâm Bölükleri] Kumandanlığı	“	143	Saat, kaimeler	92
Kaymakam Selahaddin Bey, 17. Kolordu	10	150	Saat, yüzük, kaimeler, at	775
Komutan Hakkı Bey, 56. Tümen, Topçu	“	“	Kaimeler	1208
Bahaeddin Efendi, 56. Tümen, Musiki Şefi	“	“	Kaimeler	495
Kaymakam Hürrem Bey,	“	134	Saat, kaimeler, atlar	875
Ekrem Efendi, 17. Kolordu, Eczacı	“	“	Saat, kaimeler, atlar	600
Yüzbaşı Abdül Kayyum Efendi, 56. Tümen, Kurmay Başkanlığı	“	“	Saat, kaimeler, atlar	40
Yüzbaşı Adil Efendi, 17. Kolordu, İstihkâm	“	23	Saat, yüzük, kaimeler	58
Yüzbaşı M. Nedim Efendi	“	150	Saat, kaimeler	968
Teğmen Nedim Efendi, 56. Tümen, Topçu, Vekil Erkân-ı Harb	“	100	Saat, yüzük, kaimeler, at	780
Yüzbaşı Hulusi Efendi, Ahz-ı Asker Şubesi, İzmir	21	117	Saat, yüzük	90
Kumandan Bali Bey, 17. Kolordu, Veteriner	100	300	Mücevher, kaimeler, atlar	3723
Kumandan E. Ali Bey, 4. Kolordu Ahz-ı Asker Şubesi	“	“	Kaimeler, atlar	260
Teğmen Nuri Efendi, 17. Kolordu	“	20	Kaimeler, saat	29
Abdülkadir Efendi, 17. Kolordu	“	52	Kaimeler	10
Kumandan M. Kâmil Bey, 4. Kolordu Kurmay Başkanlığı	“	“	Atlar	550
İbrahim Efendi, 17. Kolordu, Kâtib	5	145	Kaimeler	483
M. Cemil Efendi, 17. Kolordu, İstihkâm	“	“	At	120
Teğmen Mehmed Efendi, 181. Alay, 3. [Topçu] Batarya	“	75	Saat	5
Teğmen H. Basri Efendi, 17. Kolordu, İstihkâm	“	“	At	50
Abdülkadir Efendi, Topçu	“	440	Kaimeler	471
A. Hikmet Efendi, 17. Kolordu, Atölyeler	“	92	Kaimeler	112
Teğmen Macid Efendi, [56. Tümen] 173. Alay, 2. [Topçu] Bataryası	“	30	Tabanca	25
Kumandan Osman Bey, [56. Tümen] 174. Alay, 3. [Topçu] Bataryası	“	30	Dürbün, kaimeler, at	117
Yusuf Efendi, 17. Kolordu, Hukuk Müşaviri	“	50	Kaimeler, at	165
Kumandan Nedim Bey, 176. Alay, 2. Batarya	“	30	Saat, tabanca	40
Kumandan Sadık Bey, 56. Tümen, [56.] Sahra Topçu [Alayı]	“	95	Kaimeler, mücevher	2069
Abdürrezzak Efendi, 56. [Sahra Topçu] Alayı, 2. Batarya, Veznedar	“	80	Saat, yüzük, kaimeler	215
Teğmen Necid Efendi, İstihkâm	“	33	Kaimeler	5
Teğmen A. A. Bahaeddin Efendi, 2. Hava Bölüğü	“	70	Saat, kaimeler	338
Abdullah Efendi, 17. Kolordu, İstihkâm	“	25	Saat, yüzük, tabanca	76
Abdülcilil Efendi, 17. Kolordu, 1. Levazım Bölüğü, Kâtip	“	79	Saat, yüzük	90
Teğmen Hakkı Efendi, 17. Kolordu, Süvari [Alayı], 2. Bölük	“	30	Saat, dürbün, kaimeler	137
Yüzbaşı Hayrullah Efendi,	“	35	Tabanca, dürbün, kaimeler	170
Teğmen A. Tevfik Efendi, 17. Kolordu, [6. Ağır] Topçu [Alayı], 1. Batarya	“	12	Tabanca, dürbün, kaimeler	150
TOPLAM.	845	30963		100398

Böylece: **845 Altın Türk Lirası**
30.963 Banknot Türk Lirası
100.398 Türk Lirası değerinde muhtelif eşya

NOMS DES OFFICIERS	SOMMES en Ltqs		DIVERS	VALEUR en Ltqs
	Or	Billets		
Eumer Eff. employé Administr. charbons guerre....	»	45	montre, effets	50
Haïdar Eff. — — — — —	»	32	montre	27
Osman Eff. — — — — —	»	40	montre	18
Ihsan Eff. — — — — —	»	24	montre, bague	34
Lt. Mustafa Eff. 1er Bur. E. M. 17e Div.....	»	37	bague, revolver, jumelles	108
Cap. Faik Eff. Rav. 56e Div.....	»	»	effets	5274
Lt. Nechét Eff. Comm. constr. Smyrne.....	»	143	montre, effets	92
Lt. Cl. Salahaddin Bey, 17e Div.....	10	150	montre, bague, effets, cheval	775
Comm. Hakki Bey, Art. 56e Div.....	»	»	effets	1208
Bahaeddin Eff. chef musique 56e Div.....	»	»	effets	495
Hourrem Bey, Lt. Cl. comm. —	»	134	montre, effets, chevaux	875
Ekrém Eff. pharmacie 17e Div.....	»	»	montre, effets, chevaux	600
Cap. Abdulkayoum Eff. E. M. 56e Div.....	»	»	montre, effets, chevaux	40
Cap. Adil Eff. Génie 17e Div.....	»	23	montre, bague, effets	58
Cap. M. Nédim Eff. —	»	150	montre, effets	958
Lt. Nédim Eff. aide camp Art. 56e Div.....	»	100	montre, bague, effets, cheval	780
Cap. Houloussi Eff. Recr. Smyrne.....	21	117	montre, bague	90
Comm. Balı Bey, vétérinaire 17e Div.....	100	300	bijoux, effets, chevaux	3723
Comm. E. Ali Bey, Recr. 4e Div.....	»	»	effets, chevaux	260
Lt. Nourry Eff. dir. canton 17e Div.....	»	20	effets, montre	29
Abdulkadir Eff. administr. 17e Div.....	»	52	effets	10
Com. M. Kiamil Bey, E. M. 4e Div.....	»	»	chevaux	550
Ibrahim Eff. secr. arm. 17e Div.....	5	145	effets	483
M. Djemil Eff. adm. Génie 17e Div.....	»	»	cheval	120
Lt. Mehmed Eff. 3e Bat. 181e Rég.....	»	75	montre	5
Lt. H. Bassri Eff. adm. Génie 17e Div.....	»	»	cheval	50
Abdulkadir Eff. adm. Obusiers —	»	100	effets	471
A. Hikm-i Eff. ateliers 17e Div.....	»	92	effets	112
Lt. Madjid Eff. 2e Bat. 173e Rég.....	»	30	revolver	25
Comm. Coman Bey, 3e Bat. 174e Rég.....	»	30	jumelles, effets, cheval	117
Yousouff Eff. cours. légiste 17e Div.....	»	50	effets, cheval	165
Comm. M. Nédim Bey, 2e Bat. 176e Rég.....	»	30	montre, revolver	40
Comm. Sadik Bey, Art. camp. 56e Div.....	»	95	effets, bijoux	2069
Abdurrezak Eff. économ. 2e Bat. 56e Rég.....	»	80	montre, bague, effets	215
Lt. Nédjid Eff. Coust. Génie.....	»	33	effets	5
Lt. A. A. Behaeddin Eff. 2e Sect. Aér.....	»	70	montre, effets	338
Abdullah Eff. Const. 17e Div.....	»	25	montre, bague, revolver	76
Abduljelil Eff. secr. 1re Sect. Rav. 17e Div.....	»	79	montre, bague	90
Lt. Hakki Eff. 2e Comp. Cav. 17e Div.....	»	30	montre, jumelles, effets	137
Cap. Hayrullah Eff. 1re Bat. Obus. 17e Div.....	»	35	revolver, jumelles, effets	170
Lt. A. Tevfik Eff. — — —	»	12	revolver, jumelles, effets	150
TOTAUX	845	30963		100398

Soit : 845 livres turques en Or.
 30.963 — — en Billets.
 100.398 — — en divers objets.

RÉGION DE PERGAME

Liste funèbre communiquée et atrocités rapportées par :

Djelal effendi, ex-juge religieux de Réchadié,
Kutchuk Mehmed zadé Mustafa effendi, ancien Maire de Pergame,
Hadimi zadé Mustafa effendi, Conseiller municipal,
Djemat effendi, employé de la Société de la Régie des tabacs,
Muderriss Halid effendi de Tchandarli, notable,
Kanikli Abdullah effendi, notable,
Etc., etc.

Le jour de l'entrée à Pergame, les Hellènes envoyèrent cinq cavaliers et vingt hommes d'infanterie au village de Niyélti, ils tuèrent l'Imam et le Maire du village.

Le même jour Kazdji Mehmed oglou Husséin qui était assis devant un café de Pergame fut conduit au poste de commandement des forces d'occupation hellènes et fut retrouvé trois jours après, aux environs de ce poste, la tête séparée du corps et les yeux crevés par une balonnette.

Kurde Husséin, du village de Achagui Kiriklar, fut assassiné et sa maison pillée.

Dans les vergers de Pergame, Aïché, femme de Ismail et son amie Fatma, ainsi qu'au lieu dit Bagtché Tépé, deux fillettes, réfugiées de Salonique, furent violées par des soldats grecs.

Le deuxième jour de l'occupation, les soldats du corps de garde de Simidji Kapou pillèrent et incendièrent la ferme de Touzdji Moustafa située à Arabli Ova.

A la seconde occupation de Pergame, les forces grecques forcèrent les portes de toutes les maisons abandonnées par les habitants qui avaient fui devant l'horreur de la première invasion et les pillèrent de fond en comble. Djafer oglou Véli de Tchakirlar, Mehmed de Kénté, Ibrahim Mousslou oglou Haïreddine, Naldji Molla Husséin oglou Aïché (femme), Pacha zadé Ibrahim agha, Plutchji Moustafa ousta de Allaïyé, Terzi Moustafa de Kosak Ali du village de Okdjilar, Ibrahim fils de Ali effendi du quartier de Hadji Ilyass, Katirdji Hadji Mehmed du quartier de Echnédji, qui n'avaient pas pu fuir à cause de leurs infirmités, furent mis à mort.

Husséin oglou Djemat, du village de Korfalli, et Mehmed de Bozkeuy furent assassinés sans aucun motif.

A Aladjalar, Gulçum, femme de Moustafa, fut violée et assassinée.

A Salihler, la fille âgée de onze ans, de Ali Molla fut violée par les Grecs.

Le chef du télégraphe de Pergame, Alem effendi et l'opérateur furent grièvement blessés le jour de l'occupation et on ignore encore leur sort.

BERGAMA YÖRESİ*

Reşadiye eski imamı Celal Efendi,
Bergama eski Belediye Başkanı Küçük Mehmed zade Mustafa Efendi,
Belediye Müşaviri Hadimi zade Mustafa Efendi,
Reji İdaresi'nde Memur Cemal Efendi,
Çandarlı eşrafından Müderris Halid Efendi,
Kanık **[Kınık]** eşrafından Abdullah Efendi
vd. tarafından iletilen felaketlerin listesi:

Bergama'ya girdikleri gün Yunanlılar**, Niyelti **[Teğelti]** köyüne beş süvari ve yirmi piyade yolladılar, imamı ve köy muhtarını öldürdüler.

Aynı gün, Bergama'da bir kahvehanenin önünde oturmakta olan Kazıcı Mehmed oğlu Hüseyin Yunan işgal kuvvetleri kumandanlığına götürüldü ve üç gün sonra cesedi, kafası koparılmış ve gözleri süngüyle deşilmiş bir vaziyette, bu kumandanlık yakınlarında bulundu.

Aşağı Kırıklar Köyü'nden Kürt Hüseyin, yağma edilmiş evinde katledildi.

Yunan askerleri, Bergama meyve bahçelerinde İsmail'in eşi Ayşe ve arkadaşı Fatma ile Bahçetepe mevkiinde Selanik muhaciri iki kız çocuğuna tecavüz ettiler.

İşgalin ikinci günü **[13 Haziran]**, Simidçikapu**[daki]** muhafız askerleri, Tuzcu Mustafa'nın Arablı Ova'daki çiftliğini yağmaladılar ve ateşe verdiler.

Bergama'nın **[19 Haziran 1919'da]** ikinci işgalinde*** Yunan kuvvetleri, birinci işgalde gördükleri eziyet nedeniyle kaçan halkın terk ettiği evleri, kapılarını kırarak yağmaladı. Engelli oldukları için kaçamayan Çakırlar'dan Cafer oğlu Ali, Kente'den Mehmed, İbrahim Muslu oğlu Hayreddin, Nalcı Mustafa Hüseyin oğlu Ayşe (kadın), Paşazade İbrahim Ağa, Alaiye'den Piliççi Mustafa Usta, Kozak'tan Terzi Mustafa, Okçular Köyü'nden Ali, Hacı İlyas Mahallesi'nden Ali Efendi oğlu İbrahim, Eşmecı Mahallesi'nden Katırcı Hacı Mehmed öldürüldüler.

Kurfallı Köyü'nden Hüseyin oğlu Cemal ve Bozköy'den Mehmed, hiçbir neden gösterilmeden katledildiler.

Alacalar'dan Mustafa'nın eşi Gülsüm'e tecavüz edildi ve öldürüldü.

Salihler'de, Ali Molla'nın on bir yaşındaki kızı Rumlar tarafından işgal edildi.

Bergama Telgraf Müdürü Alem Efendi ve telgrafçı, işgal günü ağır yaralandılar. Akıbetleri bilinmiyor.

* Aydın Vilayeti'nin İzmir Livası'na bağlı bir kaza olan Bergama, 20. yüzyıla girerken yedi nahiye (Nevahi-i Bergama, Ilıca-i Bergama, Kozak, Ayazmend, Dikili, Çandarlı, Kilise) ve 178 köyden oluşan bir idari birimdi.

** 12 Haziran 1919 günü, olaysız Bergama'ya giren Yunan işgal kuvvetleri: Sekizinci Girit Alayı'nın Birinci Piyade Taburu, Dağ Topçu Taburundan (bir bölük/batarya) ile Üçüncü Süvari Alayı'nın bir kısmından oluşuyordu ki, bu özel görev gücü Piyade Binbaşı Sirmakezi'sin kumandası altındaydı.

*** Kaymakam Ali Bey'in [Çetinkaya] kumanda ettiği, Ayvalık'taki 172. Alay'dan bir taburun da destek verdiği millî kuvvetlerin baskısı sonucu ağır kayıplar veren Yunan işgal kuvvetleri, 15 Haziran'da perişan halde Bergama'dan çekilmiş, ertesi gün vardığı Menemen'de büyük bir katliam gerçekleştirmişlerdi.

Emir Sultan Camii İmamı Hafız Mehmed Efendi öldürüldü.

Bozköy'den Arnavut Abdurrahman'ın bin lira kâğıt parası ile elli lira altın parası gasp edildi.

Molla İbrahim adında 65 yaşında bir ihtiyarın ağzını kulaklarına kadar yardılar ve ağzına bir at gemi takarak bütün kentte dolaştırdılar. Sonra, gelip geçenlerin gözleri önünde kerpetenle tırnaklarını söktüler ve parmaklarını yardılar. Dört gün acı çektirdikten sonra balta ile öldürdüler.

Çerkez İdris Ağa'nın 11 yaşındaki kızına tecavüz eden sekiz Yunan askeri, hayvani hislerini tatmin ettikten sonra bu zavallının vücudunu baştan aşağı ikiye böldüler.

Hacı Mehmed Ali Ağa adında 65 yaşındaki bir ihtiyar, Hüseyin Usta'nın oğulları Abdürrahim ve Ahmed ile Kovacı Mehmed'in oğlu Ramazan'ın gözleri oyuldu, karınları deşildi. Onları, Bergama [**Yunan**] kumandanının* çağırıldığını söyleyerek Doğançı Köyü'nden getirmişlerdi. Adamcağızları almaya gelen müfrezenin elinde, getirilmelerini emreden bir kumandanlık yazısı vardı. Adamları yolda öldürdüler ve Caber [**Kaleardı**] Köyü'nden Ahmed oğlu Ahmed adında bir Müslümana çukur kazdırarak gömdürdüler.

Dikili'de, Bekçioğlu Arab Said ve sekiz arkadaşı korkunç şekilde öldürüldüler.

Yeni Cami Vaizi Halid Efendi'nin annesi ve komşularından yaşlı bir kadın, Yunanlılar kente yaklaşınca bir ambara saklanmışlardı. Acıkınca saklandıkları yerden çıkıp Soma'ya doğru yola çıktılar. Yolda bir Yunan müfrezesinin ateşi ile biri öldürüldü. Ağır yaralanan diğeri hareketsiz kalınca ateş kesildi. O da sürünerek yakındaki köye ulaşabildi. Şu anda Kırkağaç'taki oğlunun evinde tedavi görüyor.

Bir Yunan müfrezesi, Kulaksız Camii İmamı Tahir Efendi'nin kızına tecavüz ettikten sonra [**onu**] bölgedeki bütün birliklere götürdü. Her gün, kendisini döven ve işkence eden 40-50 askerin koynuna girdi.

Ayas Köy'den [**Ayas Kent**] Demirci Süleyman Ustaoglu Osman, Paşa Mustafa, Hacı Hüseyin oğlu Mustafa; Yunan işgali sonucu göç eden Zagas [**Zaganoz / Zağnos**] Köyü'nden Adalı Mustafa ve Çerkez Musa'nın, korunacakları vaadiyle evlerine dönmeleri istendi. Döndüklerinde, toplanan ahalinin gözleri önünde parçalandılar.

Muhtar İbrahim Efendi ve Paşa Köyü Camii Vaizi, tamamen sağır Ali Efendi adlarında iki seksenlik ihtiyar, hiçbir açıklama yapılmadan infaz edildiler.

Kara İsmail oğlu Hakkı adında akıl hastası bir ihtiyar ile Doğançı Köyü'nden Küçük Veli Ağa adında yetmişlik bir ihtiyar Paşaköy'de parçalandılar.

İtilaf Devletleri Komisyonu'nun Fransız üyelerini, Soma'dan Bergama'ya götüren Arabacı Mehmed Pehlivan dönüştü öldürüldü.

Cumalı Köy'den Emin adlı ihtiyarın karnı deşildi, kafası ezilerek öldürüldü. Oradan geçen bir İngiliz subayı cesedi görmüş.

İşgalin ikinci günü altı Yunan askeri, Bergama'ya yayan bir saat uzaklıktaki Beyli'ye geldiler, bütün evleri yağmalayarak Muhtar Yumak oğlu Emin'i kurşuna dizdiler.

* 12 Haziran'da Bergama'ya giren Yunan işgal kuvvetlerine kumanda etmiş Binbaşı Sirmakezis, Bergama'yı tahliye ettiği için Ağustos başında, İzmir'deki Yunan İdare-i Örfi Mahkemesi'nde yargılanmaya başlayacaktı. Mahkemenin verdiği kararı öğrenememekle birlikte, ömür boyu küreğe çarptırılmış olması kuvvetle muhtemeldir.

L'Imam de la mosquée Emir Sultan, Hafiz Mehmed effendi fut assassiné.

On extorqua à l'Albanais Abdurrahman de Bozkeuy mille livres turques en papier monnaie et cinquante en or.

Un vieillard de 65 ans nommé Molla Ibrahim eut la bouche fendue jusqu'aux oreilles et on introduisit ensuite dans cette plaie un mors de cheval et on le promena ainsi dans toute la ville; puis sous les yeux de tous les passants on lui arracha les ongles avec des tenailles et on lui fendit les doigts; après l'avoir laissé souffrir ainsi quatre jours, on l'acheva à coups de hache.

On viola la fillette de 11 ans de Tcherkess Idriss agha et après que huit soldats grecs eurent assouvi leurs passions sur cette pauvre loque, on lui fendit le corps en deux des pieds à la tête.

Un vieillard de 65 ans nommé Hadji Mehmed Ali agha, Abdurrahim et Ahmed, fils de Hussein ousta, et Ramazan, fils de Kovadji Mehmed, furent assassinés en ayant les yeux crevés et le ventre ouvert. On les avait emmenés de leur village, Doghandji, en leur disant que le commandant à Pergame les convoquait. La patrouille qui vint les chercher portait d'ailleurs un ordre d'amener émanant de cette autorité. On les tua en cours de route et on força un autre musulman Ahmed oglou Ahmed, du village de Djaber, à ouvrir une fosse et à les ensevelir.

A Dikili, le fils de Bekitch oglou Arab Saïd et leurs huit compagnons furent tués dans des conditions atroces.

La mère de Halid effendi, prêcheur de la mosquée Yéni-Djami, à Pergame, ainsi qu'une autre vieille femme de ses voisines, s'étaient cachées dans une grange à l'approche des Grecs. Sous l'empire de la faim, elles quittèrent leur cachette et prirent la route de Soma, sur laquelle elles furent en but au feu d'une patrouille grecque qui tua l'une d'entre elles. L'autre s'étant affaïssée, très grièvement blessée, le feu cessa et cela lui permit de se traîner la nuit jusqu'au village prochain. Elle est actuellement en traitement chez son fils à Kirk-Agatch.

Une patrouille grecque viola la fille de Tahir effendi, Imam de la mosquée Koulaksiz, et la promena dans tous les corps de garde de la région. Elle passa tous les jours entre les bras de quarante à cinquante soldats qui de plus la battaient et la torturaient.

Les nommés Demirdji Suleyman ousta oglou Osman, Pacha Mustafa, Hadji Hussein oglou Moustafa, du village de Ayass-Keuy; Adali Moustafa et Tcherkess Moussa, du village de Zagnass, qui avaient émigré devant l'invasion grecque, furent invités à réintégrer leur domicile avec des promesses de protection. A leur retour, ils furent coupés en morceaux sous les yeux de la population assemblée.

Deux octogénaires, Ibrahim effendi, administrateur, et Ali effendi, prêcheur de la mosquée du village Pacha, dont le dernier complètement sourd, furent tués sans aucune sorte d'explication.

Un vieillard fou, nommé Kara Ismaïl oglou Hakki, et un septuagénaire Kutchuk Véli agha furent mis en pièces à Pacha-Keuy.

Le cocher Mehmed Pehlevan, qui avait conduit de Soma à Pergame les membres de la première Commission d'enquête française, fut mis à mort pendant son voyage de retour.

Un vieillard nommé Emin, du village de Djournali, fut écartelé, éventré et mis à mort en lui broyant la tête. Un officier anglais de passage a vu le cadavre.

Le deuxième jour de l'occupation, six soldats grecs se rendirent à Beyli,

à une heure de marche du faubourg de Pergame, ils y pillèrent toutes les maisons et fusillèrent le Maire Yomak oglou Emin.

Idriss effendi (55 ans), Hadji Kardji (65 ans), et Hadji Mehmed Ali (65 ans), notables du village de Dogandji, appelés à Pergame par les Grecs, furent retenus deux jours en prison où ils furent tués après qu'on leur eut coupé les mains et les pieds et arraché les yeux.

Le second jour de l'occupation, Ramazan oglou Suleyman, sa femme Hamidé de 25 ans et son fils de 9 ans, Ibrahim, du village de Kanik, qui s'étaient rendus dans leurs champs à Sazlik pour y travailler, furent assaillis par quatre soldats grecs qui violèrent la femme à tour de rôle sous les yeux du mari et du fils qu'ils tuèrent ensuite à coups de baïonnette.

Kara Zeybek oglou Hussein, sa femme Fatma et sa fille Hacıdjé, du quartier bas de Kanik, qui rentraient des champs à Kouros Tchay, furent attaqués par des soldats grecs qui les traînèrent dans un bois où ils violèrent les femmes et les assassinèrent.

Une femme de 50 ans, Vessilé Néné, du bas quartier de Kanik, fut assassinée dans son champ à Karaman Kouzilar, par des soldats grecs.

Imhan, du quartier de Sofoular à Pergame, et sa compagne Yuruk kizi Hadidjé, qui se rendaient dans les vergers où elles étaient employées, furent assaillies et violées par cinq soldats grecs en armes.

Les maisons de Firouz oglou Ismail et de trois autres personnes au village de Achagui Kiriklar ainsi que toutes celles des villages Tcham-Keuy, Baba-Keuy, Teklich et Essinli, furent pillées et incendiées.

Les deux filles Fatma et Hadidjé de Leblébidji Bey de la ferme de Hadji Pacha sise au village de Touranli à Pergame, furent enlevées.

Tchizmédji Hadji Suleïman, du village de Kourchounli de Pergame, fut tué dans sa maison par des soldats grecs qui y étaient entrés pour la piller.

Bozkirli Hadji Mehmed de Pergame et Balabanli Hadji Mehmed oglou Hadji Halil, du quartier de Rogandji, furent assassinés pendant qu'ils rentraient de leurs champs.

Mehmed effendi, fils du percepteur Halil effendi, fut forcé de servir de guide et fut tué à Zagnos.

Ali Molla oglou Ibrahim, du quartier de Hadji Ilyass de Pergame, fut tué dans sa maison.

Hafiz Hodja de Magnésie, de la mosquée Koulaksiz, fut assassiné sous le prétexte qu'il se serait plaint des atrocités grecques devant la Commission d'enquête française.

Abdulkadir effendi, du quartier de Gazi Haireddin, fut assassiné ainsi que sa femme et sa fille qui furent violées sous ses yeux.

Une fillette de 10 ans au service de Tefik effendi, fils du Imam Tahir effendi, du quartier Iplikdji Younuss, fut violée et assassinée.

Emin oglou, du quartier Dogandji, et Tchévik Ali, son fils Hussein, et Ahmed Tchavouch oglou Suleïman, du village Senedli, furent tués après qu'on leur eut crevé les yeux et arraché les ongles.

Bostan oglou Suleïman, Ahmed Tchavouch oglou Suleïman, Kara Ibrahim, Kodja Mahmoud, Toplou Mahmoud oglou Hussein, du village de Sendelli, furent assassinés en subissant toutes sortes de tortures.

Hourié, sœur de Kodja Mahmoud, fut violée et assassinée.

Razié, fille de Tchévik Ali, fut tuée après avoir été violée par plusieurs soldats grecs.

Abdulkadir effendi, sa femme, sa fille et son fils, du quartier Ghazi Haïreddin et Khia-Zarar Emine, du quartier Dogandji, furent massacrés.

Yunanlılar tarafından Bergama'ya çağırılan Doğanlı Köyü eşrafından İdris Efendi (55 yaşında), Hacı Karıcı (65 yaşında) ve Hacı Mehmed Ali (65 yaşında), iki gün hapsedildikten sonra kolları ve ayakları kesilerek, gözleri oyularak öldürüldüler.

İşgalin ikinci günü çalışmak için Sazlık'taki tarlalarına giden, Kınık Köyü'nden Ramazan oğlu Süleyman, 25 yaşındaki karısı Hamide ve oğlu 9 yaşındaki İbrahim, dört Yunan askerinin saldırısına uğradılar. Kocasının ve oğlunun gözleri önünde kadına sırayla tecavüz edip sonra da süngülediler.

Kınık'ın Aşağı Mahallesi'nden Kara Zeybek oğlu Hüseyin, karısı ve kızı Hadice, Kuru Çay'daki tarlalarından dönerken Yunan askerlerinin saldırısına uğradılar. Onları ormana sürükleyen askerler, kadınlara tecavüz ettikten sonra hepsini öldürdüler.

Kınık'ın Aşağı Mahallesi'nden 50 yaşında bir kadın, Vesile Nene, Karaman Kuzular'daki tarlasında Yunan askerleri tarafından öldürüldü.

Bergama'da Sofular Mahallesi'nden Ümmühan ve arkadaşı Yörük kızı Hadice, işçi olarak çalıştıkları meyve bahçesine giderlerken, silahlı beş Yunan askeri önlerini keserek tecavüz etti.

Firuz oğlu İsmail'in ve Aşağı Kırıklar Köyü'nde üç kişinin evleri ile Çamköy, Babaköy [**Ba-ba-i Kebir Köyü**], Tekliş [?] ve Esinli [**Esenli**] köylerindeki bütün evler yağmalandı ve yakıldı.

Bergama'da Turanlı Köyü'ndeki* Hacı Paşa Çiftliği'nden Leblebici Bey'in iki kızı Fatma ve Hadice kaçırıldılar.

Bergama'da Kurşunlu Köyü'nden Çizmeci Hacı Süleyman, yağmalamak için evine giren Yunan askerleri tarafından öldürüldü.

Bergama'dan Bozkırlı Hacı Mehmed ve Ruganlı Mahallesi'nden Balabanlı Hacı Mehmed oğlu Hacı Halil, tarlalarından dönerken katledildiler.

Tahsildar Halil Efendi'nin oğlu Mehmed Efendi, rehberlik etmeye zorlandı ve Zağnos'ta öldürüldü.

Bergama'da Hacı İlyas Mahallesi'nden Ali Molla oğlu İbrahim evinde öldürüldü.

Manisa'da Kulaksız Camii'nden Hafız Hoca, [**İtilaf Devletleri**] Komisyonunun Fransız üyesine, Yunan mezaliminden yakındığı gerekçesiyle katledildi.

Gazi Hayreddin Mahallesi'nden Abdülkadir Efendi katledildi. Karısıyla kızına da, gözleri önünde tecavüz edildi.

İplikçi Yunus Mahallesi'nden İmam Tahir Efendi'nin oğlu Tevfik Efendi'nin yanaşması, 10 yaşındaki bir kız çocuğu tecavüz edildikten sonra öldürüldü.

Doğanlı Mahallesi'nden Emin oğlu Tevfik, Ali oğlu Hüseyin ve Senedli [?] Köyü'nden Ahmed Çavuş oğlu Süleyman, gözleri oyulup tırnakları söküldükten sonra öldürüldüler.

Sendelli [**Sindel / Sindelli**] Köyü'nden Bostan oğlu Süleyman, Ahmed Çavuş oğlu Süleyman, Kara İbrahim, Koca Mahmud, Toplu Mahmud oğlu Hüseyin türlü işkencelerle katledildiler. Koca Mahmud'un kız kardeşi Huriye'ye tecavüz edildi ve öldürüldü.

Çevik Ali'nin kızı Raziye, birçok Yunan askerinin tecavüzüne uğradıktan sonra katledildi.

Gazi Hayreddin Mahallesi'nden Abdülkadir Efendi, karısı, kızı ve oğlu ile Doğanlı Mahallesi'nden Kâr-Zarar Emine katledildiler.

* 1919 yılı itibarıyla Bergama Kazası'na bağlı bir nahiye merkeziydi.

Çerkez Topal Zekeriya ve oğlu Sağan Ali Poyracık'ta öldürüldüler.

Kabakçı oğlu İbrahim Ağa, Çerkez Hasan ve İsmail, Kahveci Topal, Balıkçı Yusuf eşleri ve çocukları ile katledildiler.

Baba Kebir Mahallesi'nden [Baba-i Kebir Köyü] Afyoncu oğlu Osman, kızını tecavüzcü Yunan askerlerinin elinden kurtarmak istediği için sopayla kolları kırıldı ve öldürüldü.

Hiçbir silah taşımayan Oğul Molla Mehmed ve sekiz iş arkadaşı, kumandan tarafından çağırıldıkları söylenerek yolda katledildiler.

Dilsizoğlu Hacı Ahmed ve karısı, Hafız Ragıb'ın annesi Gülsüm evlerinde öldürüldüler.

İkinci işgalde, şer'îye mahkemesi kaleminde Kâtiip Mehmed Efendi'nin dul karısı ve kız kardeşi Bahriye ile oğlu Hafız Ragıb Efendi, kirletilip tecavüz edildikten sonra Belediye Başkanı Mehmed Efendi'nin evinde parçalanarak öldürüldüler. Aynı şekilde Bergama eşrafından seksen yaşındaki Dilsiz oğlu Ahmed ve karısı, paralarını versinler diye işkence edildikten sonra katledildiler. Bergama'dan Ermeni Kirkor, bu iki cinayetin tanığıdır.

Kırıklar Köyü muhtarı öldürüldü.

Hacı Fakih Mahallesi'nden Hüsam oğlu Hacı Osman Efendi ve ailesi katledildiler.

Yunanlıları İtilaf Devletleri Komisyonu'na şikâyet ettiği için, Soma eski Hâkimi Veli Efendi'nin gözleri oyuldu, 16 yaşındaki kızına tecavüz edildi.

Alaca [Iar] Köyü'nden Mehmed oğlu İsmail ve oğlu Mustafa'nın ayakları testere ile kesildi.

Paşa Köyü sakinlerinden dört, Doğanlı sakinlerinden bir kişi kurşuna dizildi.

Firuzlar'ın [Ferizler] bütün sakinleri, silahlarını teslim etsinler diye bacaklarından ağaçlara asıldılar. Gözleri önünde köydeki bütün kadınlara tecavüz ettikten sonra kurşuna dizildiler.

Daha birçok kişi kurşuna dizildi. Evlerinden koparılan çok sayıda kadının akıbetleri meçhuldür.

Ermeganlar [Armağanlar] Köyü'nden Nebi oğlu Mustafa ve Tahtacı Köyü'nden Hacı Hafız'ın naklettiği olaylar

Alaiye'den Hüseyin Efendi öldürüldü.

Emekli bir yaşlı kumandan evinde katledildi. Cesedi bir hafta sonra evinde bulundu. Soruşturma yapacak İngiliz subayları gelmeden hemen önce defnedildi.

Boğazi kesilmeye çalışılan kocasının bağırımlarına koşan, Somalılar Mahallesi'nden Yaylalarlı Ali Efendi'nin eşi öldürüldü. Boğazi Karotis atardamarına [Şah Damarı] kadar kesilmiş olan kocası hala yaşıyor.*

Köy eğitimci yaşlı bir hanım, okulu yağmalanırken öldürüldü.

Firuzlar Köyü Muhtarı, Doğanlı Köyü'ndeki kayınpederini ziyarete giderken katledildi.

Emlâk-ı Emiriye Dairesi Kâtibi Hakkı Efendi'nin kafası kesildi.

* Yaylalar, 20. yüzyıla girerken Nevahi-i Bergama Nahiyesi'ne bağlı bir köydü

Tcherkess topal Zékéria et le fils Sapan Ali furent tués à Boyradjik.

Kabakdjî oglou Ibrahim agha, Tcherkess Hassan et Ismail, Kahvédjî Topal, Balkdjî Youssouf, furent assassinés avec leurs femmes et leurs enfants.

Afyondjî Ahmed oglou Osman, du quartier Baba Kébir, fut torturé, les bras brisés à coups de bâtons et tué, pour avoir voulu délivrer sa fille des mains des soldats grecs qui voulaient la violer.

Molla Mehmed fils et ses huit compagnons de travail, qui n'étaient porteurs d'aucune arme, furent, sous prétexte d'être appelés par le Commandant, assassinés en cours de route.

Dilsiz oglou Hadji Ahmed et sa femme ainsi que Gulçum, mère de Hafiz Raghîb, furent assassinés dans leur maison.

A la seconde occupation, Fatma, veuve de Mehmed effendi, greffier du tribunal religieux, et sa sœur Bahrié et son fils Hafiz Raghîb effendi furent mis en pièces après avoir été souillés et violés, dans la maison du Maire Mehmed effendi. De même un octogénaire Dilsiz oglou Ahmed, notable de Pergame, et sa femme furent torturés pour leur extorquer de l'argent et furent assassinés. L'Arménien Kirkor, de Pergame, est témoin de ces deux crimes.

Le Maire du village de Kiriklar fut assassiné.

Hussam oglou Hadji Osman effendi et sa famille, du quartier de Hadji Fakih, furent mis à mort.

Véli effendi, ancien juge de Soma, eut les yeux crevés pour avoir déposé contre les Grecs devant la Commission militaire d'enquête. Sa fille de 16 ans fut violée.

Mehmed oglou Ismail et son fils Moustafa, du village de Aladja, eurent les pieds coupés avec une scie.

Quatre habitants de Pacha-Keuy et un de Dogandji furent fusillés.

Tous les habitants de Firouzlar furent pendus par les pieds aux arbres sous prétexte de leur faire remettre leurs armes et furent fusillés dans cette position après qu'on avait violé toutes les femmes du village sous leurs yeux.

Nombre d'autres personnes furent fusillées et beaucoup de femmes dont on ignore encore le sort furent arrachées à leur foyer.

Faits rapportés par Nébi oglou Moustafa, du village de Ermeganlar et Hadji Hafiz, du village de Tahtadji.

Husséin effendi, de Alaïyé, fut assassiné.

Un vieux commandant retraité fut assassiné dans sa maison et son cadavre après être resté plus d'une semaine dans la maison ne fut inhumé qu'à l'approche des officiers anglais qui venaient faire une enquête.

La femme de Ali effendi Yaylalarli, du quartier de Somalilar, qui était accourue aux cris de son mari à qui on tentait de couper la gorge, fut assassinée. Le mari vit encore avec la gorge coupée jusqu'à la carotide.

Une vieille institutrice de village fut assassinée pendant qu'on pillait l'école.

Le Maire du village Firouzlar fut tué par une patrouille grecque pendant qu'il se rendait chez son beau-père au village de Dogandji.

Hakki effendi, secrétaire à la perception d'impôts, eut la tête coupée.

Région de Ayazmend.

Le jour de l'occupation de Ayazmend par les Grecs, Sighirtmatch Mehmed agha fut tué à coups de baïonnettes.

Au village de Utch-Kaba-Agatch, les femmes qui n'avaient pas pu se sauver furent enfermées toutes dans une même maison où on les assassina après les avoir violées.

Les maisons du village Arablar furent détruites avec de l'artillerie et la plupart de ses habitants passés à la baïonnette. Le village fut entièrement incendié. Une vingtaine de femmes qu'on avait emmenées dans la direction de Ayvalik furent assassinées dans un ravin.

Les Grecs, à leur arrivée aux gorges de Kizil-Tchoukour, surprirent un vieillard qui travaillait dans son champ avec son fils âgé de dix ans. Après avoir égorgé l'enfant sous les yeux du vieillard on força celui-ci à aller aux villages voisins pour avertir les habitants que s'ils ne se rendaient pas leurs maisons seraient incendiées.

Au faubourg de Ayazmend les Grecs tuèrent tous ceux qu'ils rencontrèrent sur leur chemin et dans une ferme, après avoir tué le propriétaire et sa famille, ils emmenèrent le bétail à Ayvalik.

Ils tuèrent à Ayazmend même 70 hommes et 50 femmes.

Au village de Salihler ils tuèrent tous les hommes, violèrent les jeunes filles et emmenèrent le bétail à Dikli. Entre autres, un jeune homme de vingt ans fut tué après qu'on lui eut coupé d'abord le nez ensuite les deux oreilles.

Le quartier des réfugiés à Ayazmend fut complètement incendié et une soixantaine de vieilles femmes et d'enfants furent brûlés vifs.

Région de Kanik.

Kilitch-keuyli Hadji Yahya effendi, Asker Ismail, Yagdjî Ahmed oglou Mehmed furent assassinés pour être des réfugiés de Pergame.

A Tchengué une femme, à Djournali un vieillard furent brûlés vifs : une femme eut les deux yeux crevés et cinquante personnes furent assassinées, l'officier anglais de contrôle, de passage aux environs de Tchengué vit ces cadavres et en prit des photographies.

Au village de Hamzali les Grecs brûlèrent vif un nommé Kassab oglou Himmet et à Kanik, Hassan de Kara-Zeybek sa femme et ses deux filles Suleyman de Tihala et sa famille furent assassinés après que les femmes furent violées.

La femme de Kassim du village de Beultchik fut violée et eut la jambe brisée. Elle se trouve en traitement à l'hôpital de Somma où des officiers français et anglais l'ont vue et ont enregistré son témoignage.

Les habitants du village de Poyradjik furent tués au moment de l'occupation et les femmes furent violées sous les yeux de leurs maris.

A Kanik, Habibé femme de Ahmed et la fille de Ali effendi, furent violées et tuées après avoir été soumises à des tortures inouïes.

A Djournali, Ismail Agha fut brûlé vif. Les restes furent vus par la Commission d'enquête anglaise qui vint le 10 juillet.

Région de Kozak.

A leur entrée au village de Yocari-Bey les troupes grecques tuèrent la plus grande partie de la population, emmenèrent l'autre partie comme otages et violèrent toutes les femmes et jeunes filles.

Ayazmend Yöresi

Ayazmend'in Yunanlılar tarafından işgal edildiği gün, Sığırtmaç Mehmed Ağa süngüleneerek öldürüldü.

Uç-Kaba-Ağaç [Üçkabağaç] Köyü'nde, kaçmayı başaramayan kadınların hepsi bir eve kapatıldı ve tecavüz edildikten sonra öldürüldü.

Arablar Köyü'ndeki evler topa tutularak tahrip edildi, sakinleri süngülendi. Köy tamamen yakıldı. Ayvalık'a doğru götürülen 20 kadar kadın bir sel yatağında katledildi.

Yunanlılar Kızılçukur Boğazı'na geldiklerinde, 10 yaşındaki oğluyla birlikte çalışan bir ihtiyara rastladılar. İhtiyarın gözleri önünde çocuğu boğazladıktan sonra ihtiyarı komşu köylere gitmeye, köylülere eğer teslim olmazlarsa evlerinin yakılacağını söylemeye zorladılar.

Yunanlılar, Ayazmend civarında yollarına çıkan herkesi öldürdüler ve bir çiftliğin sahibini ve ailesini öldürdükten sonra hayvanları Ayvalık'a götürdüler.

Ayazmend'de 70 erkeği ve 50 kadını öldürdüler.

Salihler Köyü'nde bütün erkekleri öldürdüler, genç kızlara tecavüz ettiler ve hayvanları Dikili'ye götürdüler. 20 yaşında bir delikanlının önce burnunu, sonra da iki kulağını keserek öldürdüler.

Ayazmend'de muhacirler mahallesinin tamamı ateşe verildi ve 60 kadar yaşlı kadın ve çocuk canlı canlı yakıldı.

Kınık Yöresi

Kılıçköylü [?] Hacı Yahya Efendi, Asker İsmail, Yağcı Ahmed oğlu Mehmed Bergama'dan göç ettikleri için katledildiler.

Çengi'de [?] bir kadın, Cumalı'da [Cumalı Köy] bir yaşlı diri diri yakıldı. Bir kadının iki gözü kör edildi, elli kişi katledildi. Çengi civarından geçmekte olan bir İngiliz kontrol subayı cesetleri gördü ve resimlerini çekti.

Yunanlılar Hamzalı [Süleymaniye] Köyü'nde Kasap oğlu Himmet adında birisini yaktılar ve Kınık'ta Kara Zeybek Hasan, eşi ve iki kızı, Tırhala'dan Süleyman ve ailesi kadınlara tecavüz edildikten sonra öldürüldüler.

Bölcik [Bölcek] Köyü'nden* Kasım'ın eşine tecavüz edildi ve bacağı kırıldı. Soma Hastanesi'nde tedavi edilen kadını Fransız ve İngiliz subayları gördüler ve ifadesini aldılar.

Poyracık Köyü sakinleri işgal sırasında öldürüldüler. Kadınlara, kocalarının gözü önünde tecavüz edildi.

Kınık'ta Ahmed'in eşi Habibe ile Ali Efendi'nin kızına tecavüz edildi ve türlü işkenceler edildikten sonra öldürüldüler.

Cumalı'da, İsmail Ağa canlı canlı yakıldı. Cesetten arta kalanları 10 Temmuz'da gelen İngiliz Soruşturma Komisyonu gördü.

Kozak Yöresi

Yunan birlikleri Yukarı Bey Köyü'ne girerken halkın çoğunu katlettiler, geri kalanları rehine olarak götürdüler. Bütün kadınlara ve genç kızlara tecavüz ettiler.

* Bergama Kazası'nda 20 yüzyıla girerken iki Bölcek Köyü vardı. İlki merkez kazaya; ikincisi, Ilıca-i Bergama Nahiyesi'ne bağlıydı.

Tafiller [**Tıfıllar**] ve Hacı Veliler köyleri ateşe verildi, halkı katledildi, hayvanlar Ayvalık'a götürüldü.

Zenginleri göstermesi için sakalından tutularak kapıdan kapıya sürüklenen Ayvalık Kadısı Ömer Efendi'nin, gözlerine kızgın yağ akıtarak paralarını aldılar. Bağ-Bozu Köyü topa tutularak tahrip edildi, sakinleri katledildi. Kadınlar bilinmeyen bir yere götürüldü.

Aşağı Cumalı, Demirci Dere, Okçular, Abvanlar [**Tırmanlar**], Aşağı Bey, Kaplan, Hisar ve Köprüler [?] köylerinin sakinleri, Yunan işgali ve eziyetinden kaçtıkları için evleri yağma edildi ve malları Ayvalık'a gönderildi.

Turanlı Köyü'nde 5 erkek kurşuna dizildi.

Burhaniye'nin Emrabad [**Gömeç**] Köyü'nde, Çam Obası'nda Salih Efendi adında eşraf-tan birini yere yatırdılar paralarını vermezse boğazını kesmekle tehdit ettiler ve kollarından birini kestiler. Adamcağız güç bela İvrindi'ye sığınabildi. Bir eve hapsedilen çok sayıda kadın, tecavüz edildikten sonra öldürüldü. Köyde taşınabilir ne varsa Ayvalık'a götürüldü.

Yunanlılar Karaağaç'ı işgal ederken çok sayıda evi tahrip ettiler. Karaağaç'tan aldıkları üç rehineden ikisi kaçmayı başardı. Üçüncünün akıbeti bilinmiyor.

25 Temmuzda, Tatarlı'dan aldıkları üç rehineyi yolda öldürdüler.

Yunan işgal kuvvetleri işgal ettiği veya geçtiği yerlerdeki halkı, Yunanlılardan memnun olduklarını bildiren belgeler imzalamaya zorluyorlar.

Tahrip edilen köyler

Çamköy, Yenice, Kızıl Çukur, Koca Ova [**Kocaoba**], Öbe [?], Merkez Kundak [?] köyleri ve Ayazmend'in Muhacirler Mahallesi yanarak tamamen tahrip oldu. Alacalar, Aşağı Kırıklar, Reşadiye, **Şakran**, Eğri Köy [**Eğrigöl**] ve Bozköy kısmen tahrip oldu. Zamanında kaçamayan köy sakinleri canlı canlı yakıldı. Yangından kaçmaya çalışan Çengi, Cumalı, Yağ-Alan [?] ve Yalnız Ev köyleri halkı kurşunlanarak öldürüldü.

Bergama'nın ikinci işgalinde, Bergama ile Dikili, arasındaki bütün köyler yakıldı.

Bergama yöresindeki İncecikler Köyü tamamen yakıldı, halkı öldürüldü.

Yakılan ve yağmalanan çiftlikler

Bergama ile Dikili arasında yer alan Harputlu Ömer Ağa'nın, Arnavut Mustafa Ağa'nın, Koca Ova'lı Molla İsmail'in, Develi Ali'nin, İsa Bey'in, Serdar Zade'nin, Hacı Molla'nın, Zade Mahmud Efendi'nin, Ahmed Hacı Efe'nin, Çerkez Hüseyin Bey'in, Hoca Rıza Efendi'nin ve Paşa Oğulları'nın çiftlikleri ürünleriyle birlikte yakıldı, hayvanları yağmalandı ve Midilli'ye gönderildi. Kurkallı'nın [**Kurfalı'nın**] zeytinliği tamamen yakıldı.

Les villages de Tafiler et de Hadji-Véliler furent incendiés et leur population massacrée, le bétail fut emmené à Ayvalik. Eumer effendi, vège religieux de Ayvalik, fut traîné par la barbe de porte en porte pour indiquer les notables et les riches de la région auxquels on extorquait de l'argent en leur faisant couler de l'huile bouillante dans les yeux.

Le village de Bagh-Bozoun fut détruit à coups de canon et ses habitants massacrés. Les femmes furent emmenées pour une destination inconnue.

Les habitants des villages de Achagui-Djournali, Démirdji-Déré, Okdjilar, Abvanlar, Achagui-Bey, Kaplan, Hissar et Keupruler, ayant fui devant les horreurs de l'invasion grecque, leurs maisons furent pillées et tous leurs biens envoyés à Ayvalik.

Au village de Touranli cinq hommes furent fusillés.

Au village Imroud-Abad de Burhanié, à Tcham-Oba, les Grecs couchèrent à terre un notable Salih effendi et le menacèrent de lui couper la gorge pour lui extorquer de l'argent et effectivement lui coupèrent un de ses bras. Il put se réfugier à grand peine à Ivrendi. Un grand nombre de femmes furent emmenées dans une maison où elles furent violées et tuées. Tout ce qu'il y avait de transportable dans le village fut emmené à Ayvalik.

Les Grecs détruisirent un grand nombre de maisons en occupant Kara-Agatch d'où ils emmenèrent trois otages dont deux parvinrent à s'échapper; on ignore le sort du troisième.

Le 25 juillet les Grecs emmenèrent de Tatarli trois otages qu'ils tuèrent en route.

Les forces d'occupation grecques obligent les habitants des régions qu'elles occupent ou traversent, à signer des documents déclarant leur satisfaction envers les Grecs.

Villages détruits.

Tcham-Keuy, Yénidjé, Kizil-Tchoukour, Kodja-Ova, Eubé, Merkez-Koundak et le quartier des réfugiés à Ayazmend, furent complètement détruits par des incendies. Aladjalar, Achagui-Kiriklar, Réchadié, Chakran, Eghri-Keuy et Boz-Keuy le furent partiellement. Les habitants qui n'avaient pas pu fuir à temps furent brûlés vifs. Durant l'incendie des villages de Tchengué, Djournali, Yagh-Alan et Yalviz-Eve, les habitants qui voulaient fuir le feu furent achevés à coups de fusils.

A la seconde occupation de Pergame, tous les villages situés entre Pergame et Dikili, furent incendiés.

Le village de Indjédjikler dans la région de Pergame, fut complètement incendié et sa population exterminée.

Les Fermes incendiées et pillées

Entre Pergame et Dikili les fermes de Kharpoutli Eumer Aga, de l'Albanais Moustafa Aga, de Kodja Ovali Molla Imaïl, de Dèveli Ali, de Issa bey, de Sirdar Zade, de Hadji Molla, de Zade Mahmoud Effendi, de Mehmed Hadji Effé, de Tcherkèse Husein bey, de Hodja Riza Effendi et de Pacha Ogoullari ont été complètement brûlées avec toute la récolte, le bétail pillé et envoyé à Mytilène. Zeytinlik de Courcalli est complètement brûlé.

Şekil 35. Bazilika boyunca Türk dükkânları

Figure 36. Boutiques turques le long de Bazilika (la basilique)

Şekil 36. Meyhane Boğazı'ndan Zoodohu Pigi Kilisesi'ne (arka planda yüksek olan) giden sokak

Figure 36. Rue menant de Meyhane Boğazı (Gorge de la Taverne) à l'église Zoodohu Pigi (haut, à l'arrière-plan)

Şekil 37. İşgal yıllarında Dikili Nahiyesi

Figure 37. Canton de Dikili pendant les années d'occupation

RÉGION D'AÏDIN

Chéfik Saki bey, Kiamil bey, Emin bey et Eumer bey furent emprisonnés et torturés pour avoir parlé avec deux officiers italiens qui étaient venus à Aïdin avant l'occupation par les Grecs.

Il fut défendu aux muezzins de chanter l'appel à l'heure des prières.

Un jeune homme nommé Mehmed effendi, fils de Kavass zadé Ahmed effendi, ayant refusé à cause de son jeune âge de répondre à une invitation d'un officier grec, ce dernier le blessa à la tête ainsi que son frère et le nommé Nouri Bey, secrétaire de l'Administration de la Dette Publique Ottomane, qui essayèrent de le défendre.

La famille de l'avocat Enver Bey fut assaillie à son retour de ses vergers par deux Grecs du pays accompagnés de deux soldats hellènes. La femme et la fille de l'avocat furent violées et dévalisées.

La femme de Yorgandji Bahri effendi fut violée dans sa propre maison.

La femme de Pépé Mehmed effendi fut violée dans son verger.

Un grand nombre de jeunes gens furent emprisonnés et torturés par les Grecs qui les laissèrent plusieurs jours sans boire ni manger.

Kassab Ibrahim de Sebzé-Bazar qui avait été sauvé des mains des Grecs qui le torturaient, par un médecin grec, fut emmené par un officier des Evzones qui le tua avec son revolver sur le pont de Nazilli, sous les yeux épouvantés de centaines de personnes.

Le commissaire municipal Moustafa effendi fut tué sur le même pont.

Arab Hadji Hafiz du quartier de Koz-Dibi, fut tué en pleine ville à son retour de ses vergers.

Vehbi fils de Koulachinli Ibrahim qui rapportait du bois chez lui, fut assassiné au lieu dit Pounar-Bachi.

Les soldats grecs qui rossèrent à mort au marché, Hammal Ali, furent vas à l'œuvre par le commandant de place grec et ses deux aides de camp qui les en félicitèrent.

Le directeur intérimaire de l'Administration de la Dette Publique fut roué de coups devant la porte même du palais gouvernemental par un soldat.

Après avoir déclaré l'état de siège et ramassé les armes de la population, on distribua des armes aux Grecs du pays qui parcoururent la ville sous la direction de prêtres venus de Grèce.

AYDIN YÖRESİ*

*Şefik Bey, Kâmil Bey, Emin Bey ve Ömer Bey, Yunanlıların işgalinden önce Aydın'a** gelen iki İtalyan subayı ile görüştükleri için hapsedildiler ve işkence gördüler.*

Ezan saatlerinde müezzinlerin ezan okumaları yasaklandı.

Kavas zade Ahmed Efendi'nin oğlu Mehmed Efendi adında bir delikanlı, tecrübesizliğinden bir Yunan subayının davetine icabet etmeyince subay onu, onu savunmak isteyen kardeşini ve Düyun-ı Umumiye Kâtibi Nuri Bey'i yaraladı.

Avukat Enver Bey'in ailesi, meyve bahçelerinden dönerken iki yerli Rum ve iki Yunan askerinin saldırısına uğradı. Avukatın eşi ve kızına tecavüz edildi ve soyuldu.

Yorgancı Bahri Efendi'nin eşine evinde tecavüz edildi.

Pepe Mehmed Efendi'nin eşine meyve bahçelerinde tecavüz edildi.

*Yunanlılar pek çok delikanlıya işkence ettiler, hapse attılar, günlerce aç susuz bıraktılar. Bir efzon subayı, işkence eden Yunanlıların elinden bir Rum doktor tarafından kurtarılan Sebze-Bazar'dan [Hal'den]*** Kasap İbrahim'i, Nazilli Köprüsü üzerinde, dehşete düşmüş yüzlerce kişinin gözleri önünde tabancasıyla öldürdü.*

Kasaba [Turgutlu] Komiseri Mustafa Efendi aynı köprü üzerinde öldürüldü.

Kozdibi Mahallesi'nden Arap Hacı Hafız, meyve bahçesinden dönerken şehrin ortasında öldürüldü.

*Kulaşinli**** İbrahim'in oğlu Vehbi, evine odun götürürken Pınarbaşı denilen yerde katledildi.*

Yunan askerlerini, çarşıda Hamal Ali'yi öldüresiye döverken gören yörenin Yunanlı kumandanı ve iki yardımcısı askerleri kutladı.

Düyun-ı Umumiye İdaresi Müdür Vekili, hükümet konağının kapısı önünde tekme tokat dövüldü.

* İşgal edildiğinde, idari bakımdan bir liva merkezi olan Aydın'ın: Merkez kaza dışında Nazilli, Söke, Karacasu, Bozdoğan ve Çine kazası, 11 nahiyesi ve 474 köyü bulunmaktaydı.

** Birinci Yunan Tümeni'nin, Albay Haralambos Çerulis kumandasındaki Dördüncü Piyade Alayı ile Girit Taburu'ndan oluşan bir işgal görev kuvveti (biri dağ topçu, dördü piyade olmak üzere toplam beş tabur), 27 Mayıs 1919 akşamı saat 18.20'de, Aydın'ı olaysız işgal etmişti. Dördüncü Piyade Alayı aslında, Yarbay Aleksandros Shinas kumandasındaydı. Ancak Aydın'da, 800 asker ve 4.000 milisten oluşan bir Türk gücünün toplandığına ilişkin istihbarat üzerine, Birinci Tümen Kumandanı Topçu Albay Nikolaos Zafiriu, elindeki tüm piyade alaylarına (iki tane de dağ topçu taburu vardı) kumanda eden Albay Çerulis'i, işgal görev kuvvetinin başına getirmişti. Aydın'ın işgali olaysız gerçekleşmişti. Şöyle ki, Yunan kuvvetleri kente yaklaştığında Metropolit Smarados, Aydın Müftüsü Hacı Mustafa Efendi, Belediye Başkanı Hacı İbrahim Eminzade, Polis Müdürü Saraçoğlu Şeyh Mehmed; Belediye Meclisi Azası: Pestemalcı zade Reşad ve Posacı zade, Veynoğlu, Yoannis İliadis, Kostas Hacıapostolos, Panayiotis Ksenis, Theoharis Georgiadis, Nikos Karapis, Anagnostis Haylaridis, Minos Veynoğlu, Stelyos Manisalis, Manolis Zahariu, Anagnostopoulos; Ermeni İhtiyar Heyeti'nden Stepan Kararian; Musevi Cemaat Vekili Çekorelli ve Efes Metropoliti Yovakim Vunaris'ten oluşan bir kurul tarafından karşılanmıştı. Belediye Başkanı titreyen ellerinde, üstünde bir parça ekmek, biraz tuz ve bir büyük anahtar olan gümüş bir tepsi tutuyordu. Bu büyük anahtar, Aydın'ın teslim olduğunu sembolize diyordu. Tam bu sırada Polis Müdürü, kılıcını Albay Çerulis'e teslim etmişti.

*** Günümüzde "Bedesten" denilen yerdeydi.

**** Karadağ'ın kuzey-doğusunda bir yerleşim merkezi (Kolaşin). 19. yüzyılın ikinci yarısına girildiğinde nüfusunun yarısından fazlası Müslüman Boşnak'tı.

BİR "ZEYBEK" KUMANDANI

DEMİRCİ MEHMED EFE

*Yunan kuvvetlerine karşı Türk mevzilerini
savunan "Gönüllüler Ordusu"
Kumandanı*

UN CHEF "ZEÏBECK"

DÉMIRDJI MEHMED EFFÉ

*Commandant la brave "Légion de Volontaires"
qui défendent les lignes turques
devant les forces helléniques*

Şekil 38. Aydın Cephesi'nin bir başka kahramanı: Yörük Ali Efe (Ortada oturan elinde silah olan)

Figure 38. Un autre héros du Front Aydın : Yörük Ali Efe (assis au milieu avec un pistolet à la main)

Şekil 39. Aydın'ın Rum Mahallesi

Figure 39. Le quartier grec d'Aydın

Şekil 40. Aydın'da Yunan Karargâhı (Birinci Yunan Kolordusu Karargâhı)

Figure 40. Quartier Général Grec à Aydın (Quartier Général du Premier Corps Grec)

İdare-i Örfi [Sıkıyönetim] ilânından sonra* halkın elindeki silahlar toplandı. Silahlandırılan Rumlar, Yunanistan'dan gelen bir papaz yönetiminde şehirde dolaştılar.

Yunanlıların Nazilli'yi terk ederlerken** beraberlerine aldıkları 38 rehine, Köşk'te kurşuna dizildi.

Köşk civarında ikisi kadın ve biri çocuk 11 kişiyi öldürdüler.

Yunanlılar, Umurlu ve civarında 4 kişiyi öldürdüler ve 6 kişiyi yaraladılar.

Aydın-Umurlu yolu üzerindeki bütün evleri ateşe verdiler.

Bir soruşturma için Erbeyli ve Değirmencik'ten **[Germencik]** getirilen eşraftan 38 kişi trende, yolculardan onu ile birlikte öldürüldü ve cesetleri demiryoluna atıldı.

Karapınar'dan kaçanlara katılamayan 8 yaşlı öldürüldü ve köy ateşe verildi. Hayvanları yerli Rumlara dağıtıldı.

Aydın civarındaki Yeniköy, Kadıköy, Ova Emiri **[Ovaeymir]** ve Kızılcaköy ateşe verildi ve sakinleri katledildi.

İki yerli Rum ve iki Yunan askeri Cuma Mahallesi'nde Hacı Yahya Efendi'nin evine girip kendisini, karısını, kızını ve iki oğlunu öldürerek bir sepet dolusu altını ve bir çanta dolusu kâğıt parayı götürdüler.

Yangının*** yaklaştığını gören mahkeme kâtibi Mustafa Efendi annesi ve eşiyle evden çıkınca, Yunan muhafızları tarafından açılan ateşle ağır yaralandılar. Denizli Hastanesi'nde tedavi ediliyorlar. Fransız Subayı Lambon olaya tanık oldu.

Cuma Mahallesi'nde Zeliha adındaki kadın sokak ortasında süngülendi.

Aynı mahallede bir yerli Rum ve iki Yunan askeri, Olalı kızı Ayşe adındaki kadının evine girip güzelliğiyle ünlü kızını sormuşlar. Kızı bulamayınca annesini öldürmüşler.

Aynı mahalleden Bakkal Cundan Mehmed Ağa'nın kızını, anasını ve babasını öldürerek kaçırdılar.

Aynı mahallede, yangından kaçan Ispartalı Ahmed'in eşi Hacer, kucağındaki 15 aylık bebeği ile birlikte sokak ortasında öldürüldü.

Edremit'ten Kunduracı Hacı Mehmed'in kızı, göğsünden ağır şekilde yaralandı. Fransız

* Yunan işgal kuvvetlerinin Aydın'da idare-i örfi ilan ettiklerine ilişkin, bazı Türkçe kaynakların verdiği bilgi doğru olamaz. Çünkü öncelikle Yunanca kaynaklarda bunu doğrulayan bir bilgi bulunmamaktadır. İkinci olarak, Yunan makamları İzmir'de bile sıkıyönetim ilan etmemişler, ancak 17 Mayıs 1919 günü çalışmaya başlayan divan-ı örfi mahkemesini meşru göstermek için, aynı gün İzmir gazetelerinde yayımladıkları bir duyuru ile halkı, "işgal anından itibaren ilan edildiğini" (!) belirttikleri sıkıyönetim gereklerine uymaya davet etmişlerdi. Son olarak, Aydın'ı 30 Haziran 1919 tarihinde Türk kuvvetlerine teslim etmekle suçlanan Dördüncü Piyade Alayı Kumandanı Yarbay Şinas, Aydın Merkez Kumandanı Triandafilos ve bazı bölük kumandanlarının davalarına İzmir'deki Yunan Divan-ı Örfi Mahkemesi bakmıştı.

** Yunan İşgal Kuvvetleri, Aydın'ın doğusundaki Nazilli Kazası'nı, ilk kez 3 Haziran 1919'da işgal etmişti. Milli kuvvetlerin baskısı karşısında 19 Haziran'da şehri boşaltıp Aydın'a çekilmek zorunda kaldılarsa da, 24 Haziran'da Nazilli'yi ikinci kez işgal ettiler.

*** Aydın'daki Yunan kuvvetleri, 28 Haziran'da Türk kuvvetlerinin başlattığı saldırı karşısında, kent merkezinde tutunamayacaklarını anlayınca, Müslümanların oturdukları mahalleleri ateşe verip çekildiklerinde, üç koldan Aydın'a giren Türk kuvvetleri yangınları söndürmeyi başarmışlardır. Yeni birliklerle takviye edilen Dördüncü Yunan Piyade Alayı (toplam yedi piyade taburu, 3,5 dağ topçu bataryası), 3 Temmuz günü Aydın'ı ikinci kez işgal etmişler, milli kuvvetler çatışmadan kenti boşaltmışlardı.

38 otages qu'avaient emmenés les Grecs en évacuant Nazilli, furent fusillés à Keuchk.

Ils assassinèrent aux environs de Keuchk onze personnes dont deux femmes et un enfant.

A Umourli et ses environs les Grecs tuèrent quatre personnes et en blessèrent six.

Ils incendièrent toutes les maisons sises sur la route Aïdin-Umourli.

38 notables musulmans emmenés de Erbekli et Déghirmendjik pour une enquête, furent tués dans le train avec dix autres voyageurs et leurs cadavres furent jetés sur la voie.

Huit vieillards qui n'avaient pas pu suivre l'exode des musulmans de Kara-Poumar, furent tués et le village fut incendié. Le bétail fut distribué aux Grecs du pays.

Les villages de Yéni-Keuy, Kadi-Keuy, Ova-Emiri, et Kizildja-Keuy, aux environs de Aïdin, furent incendiés et leurs habitants massacrés.

Deux Grecs du pays et deux soldats grecs pénétrèrent dans la maison de Hadji Yahya effendi du quartier de Djouma, tuèrent lui, sa femme, sa fille et son fils et emportèrent un panier plein de pièces d'or et un sac bourré de papier monnaie.

Moustafa effendi, greffier du tribunal, ayant quitté sa maison avec sa mère et sa femme à l'approche de l'incendie, furent grièvement blessés par le feu des patrouilles grecques. Elles sont en traitement à l'hôpital de Denizli, où le commandant français Lambon les a vues.

Au quartier de Djouma, la femme nommée Zéliha fut tuée en pleine rue à coups de baïonnette.

Au même quartier un Grec du pays et deux soldats grecs se présentèrent chez une femme nommée Olali kizi Ayché pour lui demander sa fille connue par sa beauté. N'ayant pas trouvé cette dernière ils tuèrent la mère.

Dans le même quartier ils enlevèrent la fille de l'épicier Djoundan Mehmed agha en tuant le père et la mère.

Toujours dans le même quartier, Hadjer, femme de Ispartali Ahmed qui fuyait l'incendie, fut tuée dans la rue avec son bébé de 15 mois qu'elle avait dans les bras.

Ayché, fille du cordonnier Hadji Mehmed de Edrémid, fut grièvement blessée à la poitrine. Elle est en traitement à l'hôpital de Edrémid où elle fut secourue par le commandant Lambon, représentant militaire français.

Mehmed, charbonnier du quartier, qui sauvait sa vieille femme de 70 ans, sur son dos fut assailli à coups de fusil. Sa femme fut tuée et lui blessé.

Au quartier de Dukkian-Eunu, deux Grecs du pays et deux soldats grecs entrèrent chez Kildji zadé Hadji Ismail qu'ils pillèrent après avoir tué et violé sa femme, sa jeune fille et la femme et la belle-sœur du pharmacien municipal Essad effendi qui étaient en visite chez eux.

Après avoir fait sauter avec une bombe la porte de sa maison, ils égorgèrent l'ancien administrateur des forêts Atif bey.

La mère, le gendre et l'enfant de Loutfi effendi, marchand de savon du quartier de Djouma, qui fuyaient leur maison à l'approche de l'incendie, furent

tués dans la rue. Les deux enfants de Faldji Arabe furent tués dans la même rue.

Dans le même quartier Izik oglou Hafiz fut volé, sa maison brûlée et lui-même fut assassiné.

Achdji Mehmed fut tué et sa femme et sa fille violées.

Ismail, fils de Pazarli oglou Ahmed fut assassiné dans sa maison.

Hadidjé, femme de Kestanédji Mehmed fut violée et tuée.

Mehmed Bey de Sultan-Hissar et sa famille, furent assassinés dans leur maison.

Halvadjî oglou Ismail fut tué dans sa maison.

Aynédji Ali Dédé fut tué et sa maison incendiée.

Djubbédji Hafiz fut tué et sa maison incendiée.

Le tailleur Kara Ahmed et son fils Mehmed furent égorgés.

Le cordonnier Nouri fut tué et sa maison brûlée.

Le bourrelier Mehmed et sa famille furent assassinés.

L'huissier de la Banque Agricole fut tué dans sa maison.

Salih de Tchakirlar fut violée et égorgée.

Hafiz de Istankeuy fut assassiné.

Djigher oglou Ali, sa femme, son fils et son gendre furent tués et leur maison incendiée.

Zia Bey et son frère, de Kouch-Ada, furent assassinés dans leur maison.

Tezghahdar oglou, sa femme et sa fille furent tués pendant qu'ils fuyaient l'incendie.

Ak-Dagli oglou Démirdji Moustafa, Kanatavali Hassan et son frère Aslan, Ibrahim oglou Mustafa et son frère Mouharrem, du quartier de Mechroutié; Hafiza fille de Emine Hodja et sa fille, Fatma fille du laitier Bourmouch, Hadidjé fille du jardinier Ali Tchavouch du quartier Orta; Zeliha du quartier Karadja Ahmed, et Touti fille de Hadji Kadi du quartier de Djouma furent assassinés.

Kalkan oglou Hafiz, Kirli Meryem, Altî oglou Mustafa, Tchakir Osman, Bozdoganli Ahmed Tchavouch, Ibrahim, Bourgaz Mehmed, et Gheuk Oglan oglou Mustafa, sa fille, son fils, et sa femme enceinte furent assassinés. Cette dernière eut le ventre ouvert. Ces personnes étaient du quartier de Tchiksourout.

Dester oglou Ayché, Ghiridli kizi Touti et Hussnié furent violées, évantrées et brûlées vives.

Kara Démirdji et sa famille composée de 5 personnes du quartier de Kemer, Tchakir oglou Mustafa, Tchifdji oglou Mehmed Ali (femme), du quartier de Tchiksourout, et Dané Mehmed Ali du quartier de Kemer, furent tués après qu'on lui eût coupé le nez et les oreilles.

Husseïn Tchavouch, Mehmed Salih, Hadji Salih oglou Ahmed, Hamourdji kizi, Eminé, la fille et la mère de Bamyadji Hodja, Hadidjé fille de Hakim-Guélin, et Hadidjé fille de Emirler, du quartier de Tchiksourout, furent tués et leurs cadavres brûlés.

askeri temsilcisi Kumandan Lambon tarafından kurtarılan kadın, Edremit Hastanesi'nde tedavi ediliyor.

Dükkân Önü Mahallesi'nde iki Rum ve iki Yunan askeri, Kılıcı zade Hacı İsmail'in evine girip karısını, kızını, onlarda misafir olan Kasaba Eczacısı Esad Efendi'nin karısını ve bal-dızını tecavüz edip öldürdükten sonra evi yağmaladılar.

Eski Orman Müdürü Arif Bey'i, evinin kapısını dinamitledikten sonra boğazladılar.

Yaklaşan yangından kaçan Cuma Mahallesi'nden Sabun Tüccarı Lutfi Efendi'nin annesi, damadı ve çocuğu sokakta katledildiler. Falcı Arab'ın iki çocuğu aynı sokakta öldürüldü.

Aynı mahalleden İzik oğlu Hafız soyuldu, evi yakıldı, kendisi de katledildi.

Aşçı Mehmed öldürüldü, karısına ve kızına tecavüz edildi.

Pazarlı oğlu Ahmed'in oğlu İsmail evinde öldürüldü.

Kestaneci Mehmed'in eşi Hadice'ye tecavüz edildi ve öldürüldü.

Sultanhisar'dan Mehmed Bey ve ailesi evlerinde katledildiler.

Helvacıoğlu İsmail evinde öldürüldü.

Aynacı Ali Dede öldürüldü ve evi ateşe verildi.

Cübbeci Hafız öldürüldü ve evi ateşe verildi.

Terzi Kara Ahmed ve oğlu Mehmed boğazlandı.

Kunduracı Nuri öldürüldü, evi ateşe verildi.

Saraç Mehmed ve ailesi katledildi.

Ziraat Bankası odacısı evinde öldürüldü.

Çakırlar'dan [**Çakır Beyli'den**] Saliha iğfal edilip boğazlandı.

Ciğer oğlu Ali, karısı, oğlu ve damadı öldürüldü ve evleri ateşe verildi.

Kuşadası'ndan Ziya Bey ve erkek kardeşi evlerinde katledildiler.

Tezgâhtar oğlu, karısı ve kızı yangından kaçarlarken öldürüldüler.

Meşrutiyet Mahallesi'nden Akdağlı oğlu Ali, Kanatavallı Hasan ve erkek kardeşi Aslan, İbrahim oğlu Mustafa ve erkek kardeşi Muharrem; Orta Mahalle'den Emine Hoca'nın kızı Hafize ve kızı, Sütçü Burmuş'un [**Durmuş'un**] kızı Fatma, Bahçıvan Ali Çavuş'un kızı Hadice; Karaca Ahmed Mahallesi'nden Zeliha ve Cuma Mahallesi'nden Hacı Kadı'nın kızı Tûtî [**Dudu**] katledildiler.

Kalkan oğlu Hafız, Kirli Meryem, Ali oğlu Mustafa, Çakır Osman, Bozdoğanlı Ahmed Çavuş, İbrahim, Burgaz Mehmed ve Gök Oğlan oğlu Mustafa, kızı, oğlu ve hamile karısı katledildiler. Hamile kadının karnını deştiler. Bu kişiler, Çıksorut Mahallesi sakinleridir.

Defter oğlu Ayşe, Giritli kızı Tûtî ve Hüsnüye iğfal edildiler, karınları deşildi ve diri diri yakıldılar.

Kemer Mahallesi'nden Kara Demirci ve 5 kişiden oluşan ailesi, Çakır oğlu Mustafa, Çıksorut Mahallesi'nden Çiftçi oğlu Mehmed Ali (kadın) ve Kemer Mahallesi'nden Dane Mehmed Ali burunları ve kulakları kesildikten sonra öldürüldüler.

Çıksorut Mahallesi'nden Hüseyin Çavuş, Mehmed Salih, Hacı Salih oğlu Ahmed, Hamurcu kızı Emine, Bamyacı Hoca'nın kızı ve anası, Hakim Gelin'in kızı Hadice, Emirler'in kızı Hadice öldürüldüler ve cesetleri yakıldı.

Dükkân Önü Mahallesi'nden Çakır Mehmed oğlu ve karısı Cemile, Çıksorut Mahallesi'nden Nebi, gelini Fatma, Zahide'nin kocası Mehmed ve Kadayıfçı Süleyman, Kemer Mahallesi'nden Kavaklı Süleyman, karısı, kızı ve oğulları, Dağlı Hüseyin oğlu Hüseyin, Varpezli oğlu'nun

anası Fatma, Cuma Mahallesi'nden Ayşe, kocası ve kömürücü Mehmed'in karısı katledildiler.

*Kutb-ı Ala Mahallesi'den Kılıcı İbrahim, Kaynak Mahallesi'nden Arab Tahir, Kozdibi Mahallesi'nden Tahsildar Halil Efendi, Orta Mahalle'den Debbâğ Abdullah, Dükkân Önü Mahallesi'nden Müezzîn Molla Mehmed, Kutb-ı Ala Mahallesi'nden Tepecikli Şerif Ali, Balçılar Mahallesi'nden Dava Vekili **[Avukat]** Mehmed Hilmi Efendi, Kadı Köy'den Kamil Efendi'nin babası Mehmed Ali Efendi, Ramazan Paşa Mahallesi'nden Ambarlı oğlu Mehmed Efendi ve eşraftan Necib'in evleri yağmalandı, paraları çalındı ve katledildiler.*

Hisar Mahallesi'nden Arab oğlu Mehmed'in kızı ve iki oğlu, Ekiz Dereli Abdurrahman, Konyalı Hasan, Kara Ali oğlu Mehmed ve ailesi, Hoca Yusuf Efendi ve kızı, Resul oğlu'nun karısı Fatma katledildiler.

Eczacı Ali Efendi'nin çocukları, Şeyh Aziz Efendi'nin karısı Ayşe, Kuşadası'ndan İbrahim Efendi'nin karısı ve oğlu öldürüldüler.

Cuma Mahallesi'nden Hafız Halil, ailesi ile birlikte yangından kaçarken, 7 yaşındaki oğlu iki kolundan tüfekle yaralandı ve birkaç gün sonra da öldü. 11 yaşındaki kızı Lütfiye kasıgından yaralandı ve Denizli'de, Fransız Subayı Lambon tarafından ziyaret edildi. Onların yaralandığı yerde, kırk kadar kadın ve çocuk toplanmıştı. Bunlardan on ikisi öldürüldü. Yaralanan diğerleri de Nazilli Hastanesi'ne götürüldü.

*Karaca Ahmed Mahallesi'nde, Eşmeli Berber oğlu Emin, Karşıyakalı oğlu Ahmed oğlu İsmail ve Dükkân oğlu **[Önü]** Mahallesi'nde Minareci Mustafa, anası Fatma ve kızı katledildiler.*

Karaca Ahmed Mahallesi'nde, Hamal Kadir Ağa dört parçaya bölündü.

Giz denilen yerde, kimliği belirsiz yedi Türk'ün cesetleri bulundu.*

Karaca Ahmed Mahallesi'nden Salih Efendi'nin karısı Hadice ve kızı Huriye'nin, onları askerlerin yanına götürülen komşuları Rumlar tarafından karınları deşildi.

Dükkân Önü Mahallesi'nden güzel bir Türk kadını Rumlar tarafından götürüldü. Cesedi Karaca Ahmed Mezarlığı'nda, kesilmiş kolu cinsel organına sokulmuş durumda bulundu.

*Cuma Mahallesi'nden Giritli Kasap Hüseyin Ağa'nın cesedi, Gepez **[Kepez]**** denilen yerde bulundu.*

*Osmaniye ve Palanka **[Eğri Palanka]***** muhacirlerinden Mustafa oğlu Hüseyin, Hasan Çavuş ve Mustafa Efendi, yanan İzmir Oteli'nden çıkarılarken katledildiler.*

*Cuma-yı Bâlâ'dan **[Yukarı Cuma]****** göç etmiş Salih ve Tuti Kadın öldürüldüler.*

* Burası Aydın'ın kuzeyinde, Kestane Dağları'nın güney yamacındaki düzlükte, antik Tralleis'ten kalmış bir stadyuma ait ve Aydınlıların "Üç Gözler" dedikleri yer olmalıdır.

** Günümüzde, Aydın'ın Efeler İlçesi'nde bir mevki adıdır.

*** Makedonya'nın kuzey-doğusunda bulunan bir yerleşim merkezidir [Kriva Palanka]. Bulgaristan'ın güneyinde çok sayıda yerleşim merkezine sahip bir bölgenin [Oblast Blagoyevgrad] adıdır.

**** Bulgaristan'ın güneyinde çok sayıda yerleşim merkezine sahip bir bölgenin [Oblast Blagoyevgrad] adıdır.

Tchakir Mehmed oglou et sa femme Djémilé du quartier Dukian-Euni, Nébiguélini Fatma, Mehmed mari de Zahidé, et Kadafdjî Suleyman du quartier Tchikhsourout, Kavakli Suleymen, sa femme sa fille et ses fils, Dagbli Hussein oglou Hussein, Fatma mère de Varpezli oglou, du quartier de Kemer, Hamal Kadir, Mevtyab Ibrahim du quartier Koutbou-Ala, Balikdji kizi Emir Ayché et son mari et la femme du charbonnier Mehmed du quartier Djouma, furent assassinés.

Kildji Ibrahim du quartier Koutbou-Ala, Arab Tahir du quartier Kaynak, le percepteur Halil effendi du quartier Koz-Dibi, la femme du tanneur Abdullâh du quartier Orta - Mahallé le muezzin Molla Mehmed du quartier Dukkian-Eunu, Tépédjikli Cherif Ali du quartier Koutbou-Ala, l'avocat Mehmed Hilmi effendi du quartier Baldjilar, Mehmed Ali effendi père de Kiamil effendi de Kadi-Keuy, Ambarli oglou Mehmed effendi et le notable Nédjib du quartier de Ramazan Pacha eurent leurs maisons pillées, leur argent volé et furent assassinés.

La fille et les deux fils de Arab oglou Mehmed du quartier Hissar, Ekiz-Déréli Abdurrahman, Konyali Hassan, Kara Ali oglou, Mehmed et sa famille, Hodja Youssouf effendi et sa fille, Fatma femme de Ressoul oglou furent tués.

Les enfants du pharmacien Ali effendi, Ayché femme de Cheikh Azis effendi, la femme et le fils de Ibrahim effendi de Kouch-Ada furent assassinés.

Pendant que Hafiz Halil du quartier de Djouma fuyait l'incendie avec sa famille, son fils Mehmed âgé de 7 ans eut les deux bras emportés par des balles de fusil et mourut quelques jours après. Sa fille de 11 ans Loutfié, fut blessée à l'aîne et fut visitée à Dénizli par le commandant français Lambon. A l'endroit où ils furent blessés, une quarantaine de femmes et d'enfants étaient rassemblés dont douze furent tués et le reste fut blessé et emmené à l'hôpital de Nazilli.

Au quartier de Karadja Ahmed, Echméli Berber oglou Emin, Karchi-Yakali oglou Ahmed oglou Ismail, et au quartier de Dukkian oglou, Minardji Mustafa, sa mère Fatma et sa fille furent assassinés.

Au quartier de Karadja Ahmed, le portefaix Kadir Agha fut coupé en quatre.

Au lieu dit Ghiz on trouva les cadavres de sept Turcs inconnus.

Au quartier de Karadja Ahmed, Hadidjé femme de Salih effendi et sa fille Hourié, furent éviscérées par leurs voisins grecs qui les emmenèrent auprès des soldats.

Une jolie femme turque du quartier de Dukkian-Eunu fut emmenée par les Grecs et on retrouva son cadavre dans le cimetière de Karadja-Ahmed, le bras coupé et enfoncé dans le vagin.

Le cadavre du boucher crétois Hussein Agha du quartier de Djouma fut retrouvé au lieu dit Guépez.

Les réfugiés de Osmanîé et de Palanka, Moustafa oglou Hussein, Hassan Tchavouch et Moustafa effendi furent assassinés à la sortie de l'hôtel de Smyrne qui venait de prendre feu.

Salih et Touti Kadine, réfugiés de Djouma-Bala, furent tués.

Kiziklarin Hafiz effendi, négociant, Bochnak Chakir, habitant le Médressé Abadji-oglou, la femme Fatma de Salonique, Tatar Muharrem du quartier Hamidié, furent brûlés vifs dans un brasier où on les jeta.

Lettre adressée par Chukri Bey, commandant des forces nationales, au commandant des contingents italiens de Tchiné, pour être remise aux Représentants d'Italie, des États-Unis, d'Angleterre et de France.

Les Grecs, qui ont occupé Aïdin et la région environnante, se sont mis, après une courte période de calme, à pratiquer avec une sauvagerie inouïe la politique d'extermination de l'élément turc, dans le but de pouvoir revendiquer et se faire annexer ces contrées dont les 95 % de la population sont Turcs et Musulmans. Les massacres, les forfaits abominables, l'incendie de villages entiers et des quartiers turcs, tous ces crimes perpétrés par les Grecs constituent une honte pour notre ère de civilisation. **Pour avoir été victimes d'actes aussi odieux quelles fautes ont donc bien pu commettre ces femmes, ces enfants, ces pauvres gens innocents qui ne vquaient qu'à leurs affaires. Ils ont été pris sous le feu des bombes, des fusils et des mitrailleuses. Ils ont été jetés dans des maisons en feu et brûlés vifs; ils ont eu les yeux crevés, la tête fracassée, ils ont été jetés dans des puits; les voyageurs turcs furent descendus des trains, les femmes et les jeunes filles furent violées sous les yeux de leurs maris et de leurs parents, les hommes assassinés en masse; et à la suite de ce régime de terreur, à cause de ces crimes et de ces massacres la population musulmane de Seuké jusqu'à Aïdin, dépouillée de ses biens, souffrant de la faim et de la misère, dut se réfugier dans la zone italienne au sud du Méandre, pendant qu'une partie se réfugiait dans les montagnes. Pourquoi cette sauvagerie? Quel chrétien fut molesté jusqu'à ce jour dans ces régions par la population musulmane de la région d'Aïdin, pour que celle-ci ait mérité d'aussi odieux traitements. Les quelques Grecs venus de divers côtés et établis à Aïdin et aux alentours forment la classe la plus aisée et la plus heureuse de la population. Ce bonheur, cette aisance, ne sont-ils pas le fruit de la bonne entente et de l'assistance bienveillante de la masse turque? Qui pourrait nier cette évidence? Les Turcs sont-ils des créatures en dehors de la grande famille humaine pour qu'ils ne soient pas défendus contre d'injustes agressions? Nous le demandons à la conscience de l'Humanité? Je prends à témoin les Italiens, les Français, les Anglais qui vivent à Aïdin et qui ont toujours été traités, non pas en étrangers mais en compatriotes. Je les exhorte à dire si les villageois turcs ont leurs pareils parmi leurs voisins pour agir avec autant de calme et de mansuétude. **En butte aux attaques perfides et à une oppression ignoble, les Turcs ont naturellement aujourd'hui recours aux armes, et sont décidés à défendre leur vie et leur patrie contre la sauvage incursion des Grecs.****

Au nom de la conscience humaine je vous supplie de faire en sorte que la question d'Aïdin soit étudiée au point de vue humanitaire et que la popu-

Kızıkların Hafız Efendi, Abacıoğlu Medresesi'nde mukim [oturan] Tacir Boşnak Şakir, Selanikli Fatma Kadın, Hamidiye Mahallesi'nden Tatar Muharrem ateşe atılarak yakıldılar.

Milli Kuvvetler Kumandanı Şükrü Bey'in İtalya, Birleşik Amerika Devletleri, İngiltere ve Fransa temsilcilerine verilmek üzere, Çine'deki İtalyan Kumandanına yazdığı mektup

*Aydın ve yöresini işgal eden Yunanlılar, kısa bir sükûnet döneminden sonra, ahalisi % 95 oranında Türk ve Müslüman olan bu yöre üzerinde hak iddia edip ilhak etmek amacıyla buradaki Türklerin kökünü kazımak için görülmemiş bir vahşet uygulamaya başladılar. Katliamlar, iğrenç olaylar, baştan sona yakılan köyler ve Türk mahalleleri gibi, Yunanlılar tarafından işlenen cinayetler, yaşadığımız dönem uygarlığına yakışmayan bir ayıptır. **Bombalanan, silah ve makineli tüfekte taranan, sadece işleriyle meşgul bu kadınlar, bu çocuklar, bu masum zavallı insanlar, bu iğrenç eylemleri hak edecek ne gibi bir kabahat işlediler? Yanan evlerin içine itildiler ve diri diri yakıldılar. Gözleri oyuldu, kafaları kırıldı. Kuyulara atıldılar. Türk yolcular trenden indirildi. Kadınlar ve genç kızlar kocalarının ve ebeveynlerinin gözleri önünde işgal edildi. Erkekler kitle halinde katledildi. Bu terör yönetiminden, bu cinayetlerden ve katliamlardan sonra, malları elinden alınmış, açlık ve sefaletten inleyen, Söke'den Aydın'a kadar olan yöredeki Müslüman halkın bir kısmı dağlara kaçtı, bir kısmı da [Büyük] Menderes'in güneyine İtalyan Bölgesi'ne* sığınmak zorunda kaldı. Bu vahşetin nedeni neydi? Aydın yöresinde, Müslüman halkın yaşadığı bu bölgede, bu iğrenç muameleye maruz kalmak için bugüne kadar hangi Hıristiyan'a kötü muamele edildi? Muhtelif bölgelerden gelip Aydın ve civarına yerleşen birkaç Rum, halkın en müreffeh, en mutlu kesimini oluşturmaktadır. Bu mutluluk, bu refah iyi anlaşmanın, Türk halkının iyi niyetli yaklaşımının meyvesi değil midir? Bu durumu kim inkâr edebilir? Bu insafsız eziyetlere maruz bırakılan Türk halkı, büyük insanlık ailesine ait olmayan yaratıklar mıdır? Bunu, insanlığın vicdanına soruyoruz. Bir yabancı değil vatandaş muamelesi gören, Aydın'da yaşayan İtalyanlar, Fransızlar ve İngilizler tanığımdır. Onlara, komşuları arasında Türkler gibi sükûnet ve iyi niyetle davranan olup olmadığını soruyorum. **Alçakça hücumlara ve iğrenç bir baskıya maruz kalan Türkler, doğal olarak Yunanlıların vahşi istilasına karşı hayatlarını ve vatanlarını savunmaya karar verdiler ve silahlandılar.*****

Aydın meselesinin insani açıdan incelenmesini ve halkın, Yunan işgalinin barbar rejiminden kurtarılmasını, haklarına ve özgürlüklerine kavuşturulmasını, insanîyet adına sizden rica

* Venizelos'un, İtalya Başbakanı Tittoni ile 29 Temmuz 1919'da yaptığı geçici anlaşmayla tanımlanmış bölge kastediliyor. Bu bölge, Anadolu'daki Yunan Bölgesi'nden şöyle ayrılmıştı: Sınır, Küçük Menderes Çayı'nın denize döküldüğü noktadan (Pamucak), Çayı kuzeyinde bırakacak şekilde Selçuk'a geliyor, oradan Değirmencik İstasyonu'nun doğusuna, İzmir-Aydın Demiryolu Hattı'nı kuzeyinde bırakarak ve hatta paralel (Aziziye-Balatçık-Değirmencik istasyonları boyunca) ilerliyordu. Demiryolu hattı ile sınır arasında sadece, 600 metre mesafe bırakılmıştı. Musluk Deresi'ni batısında bırakarak güneye inen sınır, Büyük Menderes Çayı'nın yatağına ulaşmadan doğuya dönmekte ve söz konusu Çayı güneyinde bırakarak şekilde devam ediyordu.

ediyorum. Ayrıca, Fransızlara, İngilizlere ve Aydın'a yerleşen İtalyanlara, jandarmalara ve Fransa konsolos yardımcısına ve Katolik rahibelere, kumandam altında çarpışan sivil kuvvetlerin kenti tekrar işgali sırasında, Rum halkının nasıl bir hoşgörü ile karşılandığının sorulmasını öneriyorum. Başıbozuk Yunan güçlerinin işlediği cinayetlere ve olaylara fiilen katılan Rumlar sağ ve salimdirler. Şeytanî işkencelere maruz kalan Türk halkının haklı intikamına karşı korundular. Rumlar, beşikteki bebekleri bile katletmişlerdi. Rastladıkları herkesi öldürmeyi çıkarlarına uygun sandılar.

Sizden, Yunan maceracıların iğrenç yönetimlerine son vermeleri, Yunan işgal kuvvetlerini geri göndererek, bu memlekette sükûneti ve huzurun sağlanmasını isteğimizi, İtilaf Devletleri'nin yüce güçlerine iletmenizi istirham ediyorum. Böylece, Cehennem azabı çeken çok sayıda Türk'ün evlerine dönmesi mümkün olacaktır.

Saygılarımın kabulünü istirham ederim Sayın Kumandan vd.

İmza: Ş Ü KR Ü

Aydın yöresi Milli Kuvvetler Kumandanı

lation soit délivrée du régime barbare de l'occupation grecque; que les habitants reprennent leurs droits et leur liberté. Je propose aussi que l'on demande aux Français, Anglais et Italiens établis à Aïdin, aux gendarmes et au vice-consul français et aux sœurs catholiques, avec quelle bienveillance la population grecque fut traitée lors de la réoccupation de la ville par les forces civiles qui combattent sous mes ordres. Les Grecs, ceux-là même qui avaient personnellement pris une part active aux crimes et forfaits de la soldatesque hellénique eurent la vie sauve et furent protégés contre la vengeance pourtant justifiée de la population turque si diaboliquement martyrisée. Les Grecs avaient massacré même les enfants au berceau. Ils ont cru de leur intérêt de tuer tous ceux qu'ils rencontraient.

Je vous prie de vouloir bien faire entendre aux Grandes Puissances de l'Entente que nous les prions au nom de l'humanité de rendre le calme et la tranquillité à ce pays en mettant fin au régime ignoble des aventuriers grecs et en renvoyant les forces d'occupation helléniques. Ainsi serait possible le retour à ses foyers d'une nombreuse population turque qui a souffert tous les tourments de l'enfer.

Je vous prie, Monsieur le Commandant, d'agréer, etc.

Signé : CHUKRI.

Commandant des forces nationales de la région d'Aïdin.

Şekil 41. Milli Kuvvetler tarafından kurtarıldığında Aydın kenti (30 Haziran 1919)

Figure 41. La ville d'Aydın lors de sa libération par les Forces Nationales (30 juin 1919)

Şekil 42. Aydın'a sevk edilen Yunan birlikleri ve mühimmat

Figure 42. Troupes grecques et munitions envoyées à Aydın

Şekil 43. Venizelos-Tittoni Antlaşması'na göre Anadolu'da Yunan-İtalyan Sınır Çizgisi (Noktalı kesik çizgilerle gösterilmiştir)

Figure 43. La frontière gréco-italienne en Anatolie selon le traité de Venizelos-Tittoni (représentée par des lignes pointillées).

Şekil 44. 1821 Yunan Devrimi'nin 100. yıldönümünü Aydın'daki Yunan Karargâhı önünde resmi geçit ile kutlayan Yunan birlikleri ve yerli Rumlar (1921)

Figure 44. Troupes grecques et Grecs locaux célébrant le 100e anniversaire de la révolution grecque de 1821 avec un défilé devant le quartier général grec à Aydın (1921)

LES HORREURS DE LA VALLÉE DE MÉANDRE

AIDIN⁽¹⁾ - NAZILLI - DENIZLI

Mémoire sur les atrocités grecques, pendant l'occupation et l'évacuation d'Aïdin et de Nazilli.

1. Le 15 mai 1919 au soir, la nouvelle télégraphique inattendue parvenue à Aïdin sur l'occupation de Smyrne par les forces helléniques causa une très vive émotion parmi les habitants musulmans. Mais l'effervescence devint plus indescriptible encore quand on sut immédiatement après, les forfaits commis par les Grecs sur la population turque du grand port de l'Égée.

Le commandant des troupes helléniques annonçait dans sa première proclamation qu'il n'occuperait que Smyrne et ses environs immédiats, mais faisait état des liens historiques qui auraient existé depuis trois mille ans (!) entre la Grèce et la région de Smyrne. La seconde proclamation cependant était adressée « aux populations du vilayet » tout entier.

Les Turcs d'Aïdin ne se trompèrent pas sur les intentions du Gouvernement hellène et les conséquences qui ne manqueraient pas de suivre. Présentant le danger, ils s'adressèrent aux représentants Alliés et tout en protestant contre cette prétention arbitraire, déclinaient d'avance toute responsabilité des événements ultérieurs tant que les auteurs des ignominies commises sur la population turque de Smyrne et des environs ne seraient pas châtiés.

Sur les assurances répétées du représentant militaire anglais à Aïdin, que l'occupation avait une portée purement militaire et temporaire et serait limitée aux environs de Smyrne seulement, la population renonça à toute velléité d'opposition armée contre cette injuste invasion.

2. Le lundi 27 mai, les Grecs occupèrent Aïdin sans aucune résistance. Le 4 juin, ils arrêtèrent à la station de Balatdjik le professeur Ahmed Emin Bey, le notable Kiamil Effendi, l'avocat Réchid et son frère Assim, le notable Chérif Safi, Réfik Chevket et Omer Lutfi beys, avocats à Nazilli. Ils étaient inculpés « de ne pas désirer la présence des Grecs à Aïdin ». Ces agissements alarmaient bien la population, mais elle ne désespérait pas tout de même de la justice de l'Europe civilisée.

(1) La plus grande partie des documents terrifiants sur les atrocités d'Aïdin se trouvent dans la première série des atrocités grecques publiées précédemment par la Ligue ottomane.

MENDERES VADİSİNDEKİ KORKUNÇ OLAYLAR

AYDIN (1) - NAZİLLİ - DENİZLİ

Aydın ve Nazilli'nin, işgali ve terk edilmesi sırasında, Yunanlıların yaptığı zulmün hikâyesi

1. 15 Mayıs 1919 akşamı, İzmir'in Yunan kuvvetleri tarafından işgalini bildiren beklenmedik telgraf, Müslüman halk üzerinde büyük bir infial yarattı. Hemen sonra alınan haberle Yunanlıların, Ege'nin büyük limanındaki [İzmir] Türk halkına ettikleri eziyetin öğrenilmesi, infialini inanılmaz boyutlara taşıdı.

Yunan kuvvetleri kumandanı ilk bildirgesinde, sadece İzmir'i ve yakın çevresini işgal edeceğini ifade ediyor, ancak Yunanistan ile İzmir yöresi arasında üç bin yıldır (!) var olan tarihi bağlara da değiniyordu. Nitekim ikinci bildirme, "vilayetin tamamındaki halklara" hitap ediyordu.

Aydın'daki Türkler, Yunan Hükümeti'nin niyetini ve bunun sonuçlarını tahminde yanılmadılar. Tehlikeyi sezen halk, İtilaf Devletleri temsilcilerine, bu keyfi iddiayı protesto ettiklerini, İzmir ve civarındaki Türk halkına zulüm edenler cezalandırılmadığı sürece, olabilecek olayların tüm sorumluluğunu reddettiklerini bildirdiler.

Aydın'daki İngiliz askeri temsilcisinin, işgalin sadece askeri ve geçici bir olay olduğu ve sadece İzmir ve civarıyla sınırlı kalacağı yönündeki ısrarlı güvencesi üzerine halk, bu adil olmayan işgale karşı silahlı bir direnişten vazgeçti.

2. 27 Mayıs Pazartesi günü Yunanlılar, Aydın'ı hiçbir mukavemet görmeden işgal ettiler. 4 Haziran günü Balatçık İstasyonu'nda Muallim [öğretmen] Ahmed Emin Bey'i, eşraftan Kâmil Efendi'yi, Dava Vekili Reşid ve kardeşi Asım'ı, eşraftan Şerif Safi'yi, Dava Vekili Refik Şevket ve Ömer Lutfi beyleri tutukladılar. İsnat edilen suç "Yunanlıların Aydın'da bulunmasını istememektir". Halk bu olaylar sonucu telaşa düşse de, uyar Avrupalı'nın adaletinden ümidi kesmiş değildi.

(1) Aydın'da cereyan eden korkunç olaylar hakkındaki belgelerin çoğu, kısa süre önce Osmanlı Birliği tarafından yayımlanan, Yunan mezaliminin ilk serisinde [Atrocités Grecques dans le Vilayet de Smyrne] yer almaktadır.

3. Ertesi gece [28 Mayıs], işgalin onuncu günü [6 Haziran], evlerine dönen hatırlı eşraftan altı kişi bir Yunan subayı tarafından öldüresiye dövüldü. Aynı gece ve ertesi gün [7 Haziran], Yunan askerleri dört Türk'ün evine zorla girdiler, yağmaladılar ve kadınlara tecavüz ettiler. Bundan sonra yağma, cinayet ve onura hakaret olanca hızıyla devam etti. Rumlar iğrençlikte Yunan askerleriyle yarışyordu. Düyun-ı Umumiye'den bir memur Nuri Efendi, Kavas zade Mehmed Efendi, kardeşi Mustafa, Yüzbaşı zade Bahri, Hacı İbrahim Efendi zade Feyzi, Diri zade Mustafa Efendi dövüldüler ve yaralandılar. Karacaören'den Hafize, Mehmed Efendi'nin annesi, kız kardeşi ve bazı kadınlara tecavüz ettiler.

4. 3 Haziran Salı günü Yunanlılar, Nazilli'yi de işgal ettiler. Bu vesile ile Türkleri ölümle tehdit ederek, başları öne eğik bir şekilde Venizelos'un fotoğrafı önünden geçmeye zorladılar.

5. Nazilli on yedi gün Yunan işgali altında kaldı. Bu süre zarfında Türklerin evlerini yağmaladılar, kadınların iffeti ile oynadılar, çok sayıda insanı dövdüler ve yaraladılar. Müslümanlar işgal çizmesi altında kaderlerine razı olmak zorunda kaldılar.

6. 19 Haziran Perşembe günü, sabah saatlerinde kenti aceleyle boşalttılar. Yanlarında, eşraftan kırk kadar Türkü kelepçeleyip götürdüler ve kentten biraz uzakta katlettiler.

9. [7.]21 Haziran Cumartesi günü, İngiliz Subayı Mr. Hoder, Aydın Valisi [Mutasarrıfı] Abdurrahman Bey, Hâkimler Heyeti Reisi Hakkı Bey ve eşraftan İzzet Bey'le birlikte Nazilli'ye geldi. Mutlu bir rastlantı eseri, İtalyan Jandarma Kumandanı Mr. Carvissini de oradaydı. Birlikte Yunan mezalimini soruşturmaya başladılar. Hıristiyanların ifadeleri dışında yolları üzerinde, Yunan askerleri tarafından parçalanmış Türklerin cesetlerini gördüler. Olaylar öylesine isyan ettiriciydi ki, Mr. Hoder belediye sarayında, kalabalık bir topluluk huzurunda, Yunan kumandanı ve askerlerinin nedensiz iğrençlikleri karşısında duyduğu nefreti belirtmekten kendini alıkoyamadı.

10. [8.] Müslüman halk, bu katil Yunanlıların cezalandırılmasını bekliyordu. Aksine Yunanlılar, 21-30 Haziran tarihleri arasında iğrençliklerine hız kesmeden devam ettiler. Aydın kenti, geçmiş zamanlarda benzeri görülmemiş iğrenç olaylara sahne oldu. Yangınlar, kentlerin ve köylerin yakılması, insanlara kötü muamele edilmesi, uzuvları kesilmiş, yaralanmış, boğazlanmış, diri diri yakılmış, parça parça edilmiş insanlar. Hiçbir şey eksik değildi. Germencik'te elli Türkü katlettiler. Altmış kadar insanı da, Aydın'a giden trende hayvanlar gibi boğazlayarak, cesetleri demiryolu boyunca trenden attılar. Yöredeki bütün kentlerin halkını katlettiler, kentleri yaktılar. Bu zavallı köylülerden pek azı, civardaki sarp dağlara kaçarak canlarını kurtarabildi. Aydın'da, sokak ortasında köylüleri durdurarak, herkesin gözü önünde tekme tokat dövdüler, süngülediler. Zavallı insanları günlerce havasız, karanlık yer altı sığınaklarına aç ve susuz hapsedtiler. Yunanlı yetkililerce silahlandırılmış Rumlar da, bu iğrenç olaylara katıldılar. Artık can güvenliği yoktu. Türkler dükkânlarını kapattılar, işlerini terk ettiler ve herkes evinde kalmaya çalıştı. Yunanlı kumandana [A. Shinas]* gönderilen bir heyet, cevap bile alamadı. Böylece Türk halkının kitlesel göçü başladı.

11. [9.] Aydın kentinin tahrip edileceği ve halkının katledileceğinin işareti sayılabilecek başka emareler de vardı. Yunan makamları nezdinde makbul kişi olan Rumlardan Kunduracı

* İzmir'deki Yunan İdare-i Örfi Mahkemesi, 3 Ağustos 1919 tarihli duruşmasında Yarbay Shinas'ı, Askeri Ceza Kanunu'nun 202. Maddesi gereğince oybirliğiyle müebbet küreğe çarptırmıştı.

3. La nuit suivante, la dixième après l'occupation, six notables des plus considérés qui rentraient chez eux, furent mortellement battus par un officier grec. Cette même nuit, ainsi que le lendemain, des soldats grecs pénétrèrent par force dans quatre maisons turques, qu'ils pillèrent, et violèrent les femmes qui s'y trouvaient. Dès lors, le pillage, le meurtre et l'outrage à l'honneur des familles continuèrent de plus belle. Les Grecs indigènes rivalisaient en ignominies avec les soldats hellènes. Un employé de la Dette publique, Nouri Effendi, Kavass Zadé Mehmed Effendi, son frère Moustapha, Yuzbachi Zadé Bahri, Hadji Ibrahim Effendi Zadé Feyzi, Diri Zadé Moustapha Effendi furent battus et blessés; la mère et la sœur de Hafize Mehmed Effendi de Karadja-Eurène et d'autres furent violées.

4. Le mardi 3 juin, les Grecs occupèrent aussi Nazilli. A cette occasion, ils forcèrent les Turcs, sous menace de mort, de défilier la tête baissée devant la photographie de Vénizelos.

5. Nazilli resta dix-sept jours sous l'occupation grecque. Pendant ce temps, ils pillèrent les maisons turques, déshonorèrent les femmes, arrêtaient, battaient, blessèrent beaucoup de gens. Sous la botte, les Musulmans ne purent que se résigner à leur terrible sort.

6. Le jeudi 19 juin, à 1 heure du matin, ils évacuèrent subitement Nazilli, en emmenant avec eux, menottes aux poings, une quarantaine de notables turcs, qu'ils assassinèrent d'ailleurs à quelque distance de la ville.

9. Le samedi 21 juin, l'officier anglais, Mr. Hoder, accompagné d'Abdurrahman Bey, gouverneur d'Aidin, Hakki Bey, président de la Cour d'appel, et du notable Izzet Bey, arriva à Nazilli. Par un heureux hasard, le commandant de gendarmerie italien, Mr. Carvissini se trouvait aussi là. Ils se livrèrent ensemble à une enquête sur les atrocités grecques. Outre les témoignages des chrétiens eux-mêmes, ils ont pu voir sur leur parcours des monceaux de cadavres turcs mis en lambeaux par les soldats grecs. Les faits étaient si révoltants que Mr. Hoder ne put s'empêcher d'exprimer publiquement, devant une nombreuse assistance, à l'Hôtel de Ville, son indignation sur les ignominies injustifiables perpétrées par le commandant et les soldats grecs.

10. La population musulmane s'attendait à voir châtier ces criminels hellènes. Bien au contraire, le 21-30 juin, les Grecs donnèrent libre cours à leurs forfaits et la ville d'Aidin devint l'horifiant théâtre des plus odieux crimes que n'aient enregistrés les annales des ères passées. Incendies, destruction des villes et villages, des gens maltraités, mutilés, blessés, égorgés, brûlés vifs, mis en lambeaux, rien n'a manqué. Ils massacrèrent cinquante Turcs à Kermendjik, égorgèrent comme des bestiaux soixante autres dans le train qui allait à Aidin, jetant leurs cadavres tout le long de la voie ferrée. Ils brûlèrent tous les villages de la région, en massacrant leurs habitants. Bien peu seulement de ces pauvres paysans terrifiés purent sauver leur vie en se réfugiant dans les montagnes escarpées. A Aidin, en pleine rue, ils arrêtent les paysans, les rouent de coups, les criblent de baïonnettes, sous les yeux mêmes des habitants. Ils enfermèrent des pauvres gens dans des souterrains privés d'air, de lumière et de nourriture pendant plusieurs jours. A ces méfaits horribles s'ajoutent les forfaits des bandits grecs indigènes armés par l'autorité hellénique. La sécurité n'existait plus. Les Turcs fermèrent leurs boutiques, abandonnèrent leurs affaires et chacun chercha à s'abriter chez lui. Une délégation envoyée auprès du commandant grec n'obtint même pas réponse. Alors commença une exode en masse de la population turque.

11. D'autres indices faisaient encore prévoir la destruction prochaine d'Aidin et le massacre de ses habitants. Un Grec indigène Mihalaki, cor-

donnier, devenu persona grata auprès des autorités helléniques, disait à ce propos à Djanbaze Zadé Ali Effendi que « le gouvernement grec évacuerait peut-être Aïdin, mais que ceux qui l'occuperaient ne trouveraient ni un homme en vie, ni une maison debout ». D'autre part, quelques autres Grecs indigènes, entre autres le Dr. Harilaridis, le Dr. Ourgandji-Oglou, le négociant Théocharis, répétaient à tout venant : « Ah! vous attendez le secours des Italiens, vous verrez bien comment vous serez châtiés. » Les Grecs, après avoir isolé Aïdin, ordonnèrent aux non-Musulmans, Juifs, Arméniens et autres, de troquer leurs fez (coiffure turque) contre des chapeaux. Ils déclarèrent n'accepter aucune responsabilité pour la vie de ceux qui ne se conformeraient pas à cet ordre.

12. Le jeudi 26 juin, le commandant grec rassembla les Turcs dans la cour du palais du gouvernement et les somma de lui livrer dans les dix-huit heures les 6.000 fusils qu'ils devaient posséder. « S'il en manquait même un seul, vous seriez tous fusillés, leur dit-il. » Et d'une voix menaçante : « L'occupation grecque, ajouta-t-il, n'a nullement un caractère provisoire, c'est l'annexion définitive d'Aïdin à la Grèce. » Le gouverneur Abdurrahman bey lui promit de faire son possible pour rassembler les armes que la population pouvait posséder, mais il attira l'attention du commandant hellénique sur les massacres et exactions systématiques qui continuaient soit dans la ville, soit dans les villages et fit remarquer que la circulation des Grecs indigènes armés et leurs méfaits constants n'étaient pas de nature à lui faciliter la tâche. Le commandant grec, sans nier ces forfaits, se contenta de dire que sa résolution était prise et que son ordre était catégorique.

13. Le vendredi 27 juin, les huissiers des bureaux du gouvernement et le lendemain le gouverneur Abdurrahman bey, le président de la Cour d'appel, le Procureur impérial, les notables Izzet, Hadji Ahmed beys et le contrôleur de la régie Omer bey, le Dr. Nouri bey et beaucoup d'autres personnes furent arrêtées. Les cadavres de la plupart d'entre eux furent trouvés quelques jours plus tard dans les montagnes, mais le sort des autres malheureux n'a pu être connu jusqu'à ce jour.

14. Le 29 juin, le commandant grec ayant, par surprise, essayé d'encercler les forces nationales turques concentrées au sud de Méandre, une bataille s'engagea. Le lundi 30 juin, à 11 heures du matin, après un combat de quarante heures, les forces nationales entrèrent dans la ville. Le calvaire des habitants turcs d'Aïdin, pendant ces deux jours, est quelque chose d'imaginable. Les soldats hellènes, aidés des Grecs indigènes, mirent le feu aux quartiers turcs, fusillèrent à coups de fusil et de mitrailleuse, tous les malheureux, femmes, enfants, vieillards qui voulaient échapper à l'incendie et qui succombaient au milieu des flammes. C'était un moyen comme un autre de faire disparaître leurs cadavres, preuves irréfutables de leur monstrueuse ignominie.

15. Des centaines de pauvres gens réfugiés à l'Ecole française des jeunes filles; quatre officiers français de gendarmerie, le Consul honoraire de France, M. Vasilaki, un Grec indigène, les religieux catholiques de l'Ecole, ainsi que Mr. Hoder furent les témoins oculaires de ces crimes incroyables.

16. Malgré la complicité et l'association des Grecs indigènes dans la perpétration de ces crimes, les forces nationales en reprenant la ville, ne tinrent nullement à se venger de ces compatriotes perfides et assassins. Au contraire, elles leur ont procuré des gîtes dans les villes non occupées par les Grecs, comme il ressort de leur propre attestation.

17. Le président du tribunal Hakky bey, le procureur général Chevket Bey et le notable Izzet Bey qui avaient été emmenés par les Grecs, furent assassinés par eux, pour détruire les preuves que ces malheureux avaient eu le

Mihalaki, Canbaz zade Ali Efendi'ye, "Yunan Hükümeti belki Aydın'ı terk eder. Ama kente dönenler ne canlı bir adam, ne de ayakta bir yapı bulabilirler" diyordu. Bu arada Dr. Harilaridis, Dr. Urgancıoğlu, Tüccar Teoharis gibi bir diğer yerli Rum grubu da, gelen geçene, "İtalyanların yardımı gelmesini bekliyorsunuz ama nasıl cezalandırılacağınızı göreceksiniz" diyorlardı. Yunanlılar, Aydın'ın çevresiyle bağlantısını kestikten sonra Müslüman olmayan Yahudilere, Ermenilere fes yerine şapka giymelerini emrettiler. Bu emre uymayanların hayatları konusunda hiçbir sorumluluk kabul etmeyeceklerini ilan ettiler.

12. [10.] 26 Haziran Perşembe günü kumandan, Türkleri Hükümet Konağı'nın bahçesinde topladı ve sahip oldukları 6.000 silahı 18 saat içinde teslim etmelerini emretti. "Bir tanesi eksik olursa hepimizi kurşuna dizdiririm" dedi. Tehditkâr bir ses tonuyla ekledi: "Yunan işgali hiçbir şekilde geçici bir olay değildir, Aydın'ın kesin olarak Yunanistan'a ilhakıdır". Vali Abdurrahman Bey, halkın elindeki silahların toplanması için elinden geleni yapacağını vaat etti. Fakat gerek kentte, gerekse köylerde devam eden katliamlar ve aşırı istekler konusuna Yunan kumandanının dikkatini çekti. Silahlı yerli Rumların devamlı olay çıkarmalarının, bu görevi yerine getirmesini zorlaştırdığını söyledi. Bu olayları reddetmeyen Yunan kumandanı karar verildiğini ve emrinin kesin olduğunu belirtti.

13. [11.] 27 Haziran Cuma günü hükümet dairelerinin kapıcıları ve ertesi gün Vali Abdurrahman Bey, mahkeme heyeti reisi, müdde-i umumi [savcı], eşraftan İzzet ve Hacı Ahmet Beyler, Reji Murakıbi [müfettişi] Ömer Bey, Dr. Nuri Bey ve pek çok kişi daha tevkif edildi. Aralarından çoğunun cesedi, birkaç gün sonra dağlarda bulundu. Diğer zavallıların akıbeti bugüne kadar öğrenilemedi.

14. [12.] 29 Haziran'da Yunanlı kumandan, beklenmeyen bir şekilde Menderes'in güneyine konuşlanmış Türk güçlerini kuşatmaya kalkınca savaş başladı. 30 Haziran Pazartesi günü sabah saat 11 de, kırk saatlik bir çatışmadan sonra milli kuvvetler kente girdi. Bu iki gün zarfında Aydın halkının çektiği sıkıntı hayal edilemez. Yerli Rumların yardım ettiği Yunan askerleri Türk mahallelerini ateşe verdiler. Yangından kaçan ve alevler içinde can veren, kadınları, çocukları, yaşlıları, tüfek ve makineli tüfeklerle katlettiler. Bu davranış, canavarca iğrençliklerinin yadsınamaz kanıtını gizlemenin bir yoluyla.

15. [13.] Fransız Genç Kızlar Okulu'na sığınmış onlarca zavallı insan; dört Fransız jandarma subayı, Fransa fahri konsolosu yerli Rumlardan M. Vasilaki, okulda görevli Katolik din adamları ve Mr. Hoder bu inanılmaz cinayetlere tanık oldular.

16. [14.] Yerli Rumlar bu cinayetlere karışmış olmalarına rağmen, kenti geri alan milli kuvvetler, bu hain ve katil vatandaşlarından intikam almayı hiç düşünmediler. Aksine kendilerinin de itiraf ettikleri gibi, işgal edilmeyen kentlerde sığınabilecekleri bir yer sağlandı.

17. [15.] Yunanlılar tarafından getirilen Mahkeme Reisi Hakkı Bey, Müdde-i Umumi Şevket Bey ve eşraftan İzzet Bey, Nazilli'deki ve civar köylerdeki cinayetlerin kanıtlarını toplamak gibi bir suç işledikleri için katledildiler. Fakat tek tanık onlar değildi. İngiliz Subayı Mr. Hoder en az onlar kadar bilgi sahibidir. Aydın'da öldürülenlerin sayısı 4.400'dür. Bunların 4.000'den fazlası Müslüman, 3 veya 400 kadarı da, Müslüman değildi.

Maddî kaybın 12 milyon Türk lirası olduğu düşünülmektedir ki, bu da 250 milyon franktan fazla eder.

Bu korkunç ve barbarca olayları, medeni dünyanın bilgisine sunuyoruz. İzmir'den Nazilli'ye kadar bütün kentler, kasabalar, köyler bir ören ve moloz yığını halindedir. Bu yerleşim yerlerinin çoğunda, hala dumani tüten moloz yığınları arasında küller, taşlaşmış cesetler, Yunan zulmüne kurban edilen binlerce kanlı kalıntı arasında, on binlerce zavallı masum insan, kadın, çocuk gizlidir. Kurtulan yüz binlerce insan da, daha zavallı bir durumda, evsiz barksız, aç, ruhen ve bedenen çökmüş, Yunan mezaliminin canlı kanıtı olarak şimdi dağlarda dolanmaktadır. Bugün, tahrip edilen bu bölgeden korkunç bir çaresizlik çığılığı yükselmektedir. Yardım ve koruma bekliyorlar. Ama ölüler de, hayatta olanlar gibi tek bir şey istemektedirler: Adalet.

Nazilli'deki korkunç olaylarla ilgili bir raporun özeti

Yunan işgal kuvvetleri 19 Haziran gece yarısı, ani bir çekilme hareketine başladılar. Hıristiyan halkın evlerine uğrayıp işgal kuvvetlerini izlemelerini emrettiler. Aksi takdirde Türklerin kendilerini katledeceğini söylediler. Saat 02.00'de kışla meydanında toplandılar. Kışla civarında Osmanlı jandarmalarının silahlarını aldılar. Bütün Hıristiyan halkı, üç gündür esir tuttukları Kenan Bey'i ve ellerini bağladıkları 30 kadar Müslümanı önlerine katarak Atça yönünde Nazilli'yi terk ettiler.

Sabah olunca herkes uyandı. Tez elden milli bir güç oluşturuldu ve kentin savunması, vatani ve insani görevlerini yerine getirmeleri için güvenilir, şerefli kişilere emanet edildi. Böylece sağlanan düzeni daha da sağlamlaştırmak için civardan gönüllü toplayarak düzenli Türk birlikleri oluşturmak amacıyla telgraf çekmek istendi ancak başarılı olunamadı. Yunanlılar telgraf tellerini kestikleri için hiçbir yerle haberleşilemiyordu. Buna rağmen, oluşturulan milli birlikler sayesinde, düzen mükemmel bir şekilde sağlandı.

Daha sonra, Hamdi Bey'in yönettiği milli kuvvetler ve Hakkı Bey'in kumandasına verilen süvari birliği gelince, köylerde ve kasabalarda da huzur sağlandı. Gasp edilen malların bir kısmı Rumların gizledikleri yerlerde bulundu. Geri kalanı bulabilmek için de, aramaya devam edildi.

Nazilli Kazası'nın Yunanlılar tarafından işgali olaysız tamamlanmış ve Avrupa adaletince rıza ve güvenle kabullenilmiş, yerli halk hiçbir direniş göstermemiş olsa da, Yunan askerleri işgalin ilk gününden başlayarak, Müslüman kadınlara tasallut ettiler ve sokak ortasında cinsel organlarını teşhir etmek gibi en hayâsız kişileri bile isyan ettirecek hareketlerde bulundular. Ezan okuyan müezzine: "eşek gibi anırma" diye bağırarak, Müslüman halkın dini hislerini rencide ettiler.

tort d'assembler sur les crimes de Nazilli et des villages environnants. Mais ils n'étaient pas les seuls témoins et l'officier anglais, Mr. Hoder, est aussi renseigné qu'eux. Les victimes de la ville d'Aidia sont au nombre de 4.400, dont plus de 4.000 Musulmans, et seulement 3 ou 400 non-Musulmans. Les dommages matériels sont évalués à plus de 12 millions de livres turques, soit plus de 250 millions de francs.

Nous soumettons à la connaissance du monde civilisé ces actes d'atrocité et de barbarie. De Smyrne jusqu'à Nazilli toutes les villes, bourgades, villages, ne sont qu'un amas de ruines et de décombres. La plupart cachent à peine dans leurs débris encore fumants, les cendres, les cadavres calcinés, les restes sanglants des milliers, des dizaines de milliers de pauvres gens innocents, de femmes, d'enfants, de vieillards sacrifiés à la férocité des hordes helléniques. Des centaines de mille rescapés, plus malheureux encore, errent maintenant dans les montagnes sans abri, sans gîte, sans nourriture, moralement et physiquement abattus, preuves vivantes du crime grec. Et de toute cette région dévastée s'élève aujourd'hui un cri de détresse effroyable. Ils réclament aide et protection, mais les morts comme les vivants demandent, exigent une seule chose avant tout : la justice.

Extrait d'un rapport sur les atrocités de Nazilli

Les troupes grecques d'occupation ont commencé brusquement un mouvement de retraite le jeudi 19 juin, à minuit. Se rendant à toutes les maisons des chrétiens, ils ordonnèrent à ceux-ci d'accompagner les troupes, leur déclarant que les Turcs les tueraient. Elles se rassemblèrent, à 2 heures, sur la place de la caserne, désarmèrent les gendarmes ottomans dans les environs de la caserne; et, se faisant précéder de toute la population chrétienne et emmenant Kenan Bey, qui était leur prisonnier depuis trois jours ainsi qu'une trentaine de Musulmans à qui ils avaient lié les mains, ils quittèrent Nazilli pour se diriger vers Aktcha.

Le matin venu et tout le monde debout, on constitua immédiatement des forces nationales et on confia la garde de la ville à des personnages honorables, dignes de confiance qui furent chargés d'accomplir leur devoir patriotique et humain. Pour parachever l'instauration de l'ordre ainsi établi, on tenta de télégraphier pour inviter des troupes régulières turques des environs; mais on ne put y réussir, les fils télégraphiques ayant été coupés par les Hellènes et les communications interrompues de tous côtés. Malgré cela, l'ordre fut parfaitement assuré avec les forces nationales qui avaient été constituées.

Plus tard les forces nationales conduites par Hamdi bey, ainsi que la cavalerie placée sous les ordres du commandant Hakki bey étant arrivées, on put étendre la tranquillité aux villages et aux communes; les biens ravis furent retrouvés en partie dans les différents endroits où ils avaient été cachés et on continua à rentrer en possession du reste.

Quoique l'occupation du caza de Nazilli par les troupes grecques se soit accomplie sans incident et qu'elle ait été admise avec résignation et confiance dans la justice de l'Europe, et qu'on n'ait opposé aucune résistance matérielle, dès le jour de l'occupation, les soldats grecs s'attaquèrent aux femmes musulmanes, et poussèrent l'indécence jusqu'à se livrer à des actes qui révolteraient les êtres les plus impudiques, comme d'exhiber leur organe

général en pleine rue. Ils blessèrent les sentiments religieux de la population musulmane en criant au muezzin qui invitait à la prière : « Ne braie pas comme un âne. »

Le commandant hellénique a toléré qu'on dévalisât chaque jour un ou deux magasins avec la complicité des Grecs du pays, qu'on s'emparât sans compensation des biens, ou encore qu'on vidât intentionnellement les sacs contenant les céréales. Journallement plusieurs personnes respectées de tous ont été arrêtées sous des prétextes futiles comme les formules : « Vous ne voulez pas de l'occupation hellénique » ou bien « Vous auriez réclamé une occupation anglaise, française ou italienne. » Deux jours avant de se retirer les Grecs ont emprisonné sans aucun droit ni raison, uniquement parce qu'ils faisaient partie de la classe honnête et intellectuelle, le commandant en retraite Kénal bey, l'employé de la Régie Chukri bey, Hafiz Mehmed, Hadji Mehmed, le percepteur Riza, ainsi qu'une trentaine de personnes. A leur départ, ils emmenèrent tous ces prisonniers après leur avoir lié les mains, sauf Chukri Bey, qui fut forcément relâché comme employé de la Régie; Kénan Bey et Hadji Hamdi furent grièvement blessés. Les autres, ainsi que les nombreux Musulmans qui furent arrêtés en cours de route, ont été massacrés et leurs cadavres jetés dans les fossés.

(signé) *Le Mufti de Nazilli* : SALIH.

Le Maire : MEHMED EMIN. *L'avocat* : ILHAMI.

Yunan kumandanı, yerli Rumların işbirliği ile her gün bir iki mağazanın soyulmasına, karşılığını ödemedi mallara el konulmasına veya hububat çuvallarının boşaltılmasına göz yumdu. Her gün, “Yunan işgalini tasvip etmiyorsunuz” veya “İngiliz, Fransız veya İtalyan işgalini tercih ederdiniz” gibi gerekçelerle herkesin saygı gösterdiği pek çok kişiyi tutukladılar. Yunanlılar, çekilmelerinden iki gün önce, ortada hiçbir neden yokken, -sadece namuslu ve aydın oldukları için- emekli kumandan Kemal Bey'i, Reji idaresinde Memur Şükrü Bey, Hafız Mehmed, Hacı Mehmed, Tahsildar Rıza ve yaklaşık 30 kişiyi hapsedtiler. Giderlerken, Reji memuru olduğu için mecburen salıverdikleri Şükrü Bey hariç, herkesin ellerini bağlayarak götürdüler. Kenan Bey ve Hacı Hamdi ağır şekilde yaralandı. Diğerleri, yolda tutuklanan pek çok Müslüman gibi katledildiler ve cesetleri çukurlara atıldı.

(İmza) Nazilli Müftüsü: SALİH

Belediye Başkanı: MEHMED EMİN Dava Vekili: İLHAMİ

173/31

ΚΡΥΠΤΗΛΗΓΡΑΦΙΑ

1748

ΔΙΑΝ ΕΜΒΛΙΓΟΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΟΣΤΑΣΗ

ΒΕΡΓΗΝΑΜΥΡΗ 3 ΙΟΥΛΙΟΥ 1919 25055'

192 560

Απορρητον. Είς ἀπάντησιν εἰς τὰ τηλεγραφήματα υπ' ἀρθ. 6345 καὶ 6460 κυρίου Προέδρου ἔχω τὴν τιμὴν νά ἀνακοινώσω τὰ ἀκολουθοῦσα ἔργον ὅπερ ἀνελάμβωρον ἐνταῦθα δέν σκεπταίνοις δυνάμεις ἡμῶν καὶ φρονῶ ὅτι θά συντελεσθῇ. ἀλλ' ὄφειλα προειδοποιήσω πάντας ὅτι δέν φαίνεται οὐκ ἐπιφανῶς νά συντελεσθῇ ἀψόγως. Αἰτία ἔγκειται εἰς στρατιωτικόν παράγοντα καὶ εἰς χριστιανικόν κληθεσόν. Στρατιωτικοὶ δυσκόλως συμβιβάζονται διὰ τὰ ἐνταῦθα ἔργα αὐτῶν διοικητικὰ καὶ ἰσχυροειδή διὰ δημοσίαν τάξιν ἐφ' ἑνὸς καὶ πολεμικὰ ἐφ' ἑτέρου. Δυσχέρεια αὕτη θά κατενικῆτο ἂν δέν ἐμεσολάβει ὁλοθρία ἐπιτροπὴ ἐντοκίων Χριστιανῶν. Οὗτοι ἀπειθάρχητοι πρὸς ἡμᾶς μνησικακοῦντες κατὰ κωφερανῶν ρέοντες πρὸς ἐκδικεῖν καὶ

Şekil 45. İzmir Yunan Yüksek Komiseri Sretgiadis'in Paris'teki Yunan Heyeti'ne Bergama ve Nazilli olayları hakkında gönderdiği şifreli telgrafın (16 Temmuz 1919 tarihli) ilk sayfasından bir kısım

Figure 45. Partie de la première page du télégramme codé (daté du 16 juillet 1919) envoyé par le Haut-commissaire Grec d'Izmir Sretgiadis à la Délégation Grecque à Paris au sujet des événements de Bergama et de Nazilli.

Şekil 46. İşgal günlerinde Bülbül Dağı'ndan Selçuk'a (Ayasulug) bakış
Figure 46. Vue de Selçuk (Ayasulug) depuis la montagne Bülbül (Rossignol) pendant les jours d'occupation

*Αποφ. Ν. Έπίθου.

Vue de N. Efessos.

Şekil 47. Yunan işgali altında olduğu yıllarda Kuşadası (Nea Efesos)
Figure 47. Kuşadası (Nea Efesos) pendant les années sous l'occupation grecque

MENEMEN YÖRESİ*

Menemen katliamından kurtulanların, İzmir'deki İtilaf Devletleri temsilcilerini adalete davet etmeleri

Bu ayın [Haziran] 17'si Salı günü, Yunan birlikleri ve yerli Rumların Menemen Müslümanlarına karşı giriştikleri katliamları** protesto ediyoruz ve bu durumu, koruma beklediğimiz hükümetlerinizin yüksek takdirine sunmanızı, zat-ı şahanelerinden istirham ediyoruz.

Geçen 22 Mayıs günü, Kaza Kaymakamı Kemal Bey halka, Menemen'in yakında Yunan birlikleri tarafından işgal edileceğini duyurmuş, sükûnet ve huzuru korumamızı bildirmişti***. Bu işgalin geçici olduğu söylendi. Bu tavsiyelere uyduk ve mutlak bir sessizlik hâkim oldu. Hatta talep edilmeden silahlarımızı Yunan kumandana alelacele teslim ettik****.

Ne yazık ki, büyük bir hayal kırıklığına uğradık ancak tevekkülümüz [boyun eğme] başka bir şekilde ödüllendirildi. Nitekim yerli Rumların silahlandırılmasının ve Türk evlerinin duvarlarına, Rum erkek izciler tarafından konulan özel işaretlerin de kanıtlandığı gibi, işlenen korkunç cinayetin kurgulanmış olduğu ortaya çıktı. Bir sabah devam etmekte olan huzur ve sessizlik, yüzlerce Türkü öldüren ve pek çoklarını yaralayan silah sesleriyle bozuldu. Korkuyla evlerimize sığındık. İzleyen gün ve gece boyunca evlerimize zorla girildi, yağmalandı. Kadınlar ve çocuklar dâhil herkese ateş edildi. Kaymakam Kemal Bey gece kıyafetiyle öldürüldü. Halka sakin olmalarını söyleyen kaymakam, Yunan kumandanı ve suç ortaklarının kurguladığı cinayete kurban gitti. İddia edilen isyan girişimi tamamen uydurulmuş bir bahanedir. Bunun kanıtı da, hiçbir Yunan askerinde bir çizik bile olmamasıdır.

Aşağıda sıralanan olaylar bu katliamların tam anlamıyla tasarlanmış olduğunun kanıtıdır:

1. Cinayetler arifesinde Türk evlerine, silah aramak bahanesiyle girildi;
2. Bergama'dan ricat eden Yunan taburu, yerli Rumlarla gizli toplantılar yapmak amacıyla Değirmen Dağı'na***** çekildi;
3. Cinayetten bir önceki gece [15 Haziran] kaymakamlık binası, kaymakamı ve altı jandarmayı katleden bir Yunan birliği tarafından işgal edildi;
4. Asker veya sivil hiçbir Yunanlının yaralanmamış olması, Müslüman halkın hiçbir şekilde silah kullanmadığını göstermektedir;

* Aydın Vilayeti'nin İzmir Livası'na bağlı bir kaza olan Menemen, 20. yüzyıla girerken 47 köyü olan bir idari birimdi.

** Menemen ve Manisa Boğazı [Emirâlem] 21 Mayıs günü, Birinci Yunan Tümeni'nin, Yarbay Konstantinos Çakalos kumandasındaki Beşinci Piyade Alayı tarafından olaysız işgal edilmişti.

*** Öncelikle Kemal Bey'in bu bildiri 22 Mayıs'ta yapmış olması mümkün değildir, zira Menemen bir gün önce işgal edilmişti. Öte yandan Yunan kaynakları, Atinalı Gazeteci Misailidis'in işgal kuvvetlerinden günler önce ayaklarına gidip görüştüğü, Gediz Vadisi'ndeki yerleşim merkezleri idarecilerinden: Manisa Mutasarrıfı Çelebizade Hüsnü [Türkler arasında lakabı "Hüsniyadis"] ile Menemen ve Kasaba kaymakamlarını satın aldığını yazmaktadır.

**** Bu aymazlık akıl alır gibi olmasa da, benzerleri Yunan işgalleri sırasında görülmemiş değildir. Beni en şaşırta örnek, Denizli Sancağı'na bağlı Buldan Kazası esnafının, vaktiyle kurduğu ve gayet iyi çalışan bir dayanışma sandığında birikmiş nakit parayı, kaza merkezini henüz işgal etmemiş, yakındaki bir Yunan birliğine götürüp teslim etmesidir.

***** Menemen'in batısında, Maltepe Köyü'nün güneyinde olup 136 rakımlıdır.

RÉGION DE MÉNÉMEN

Appel à la justice des survivants des Massacres de Ménémém remis aux représentants des Puissances alliées à Smyrne.

Nous adressons à Votre Excellence notre protestation au sujet des massacres perpétrés, le mardi 17 courant, par les troupes helléniques et les Grecs indigènes sur la population musulmane de Ménémém, et vous prions de la soumettre à la haute appréciation de votre Gouvernement dont nous demandons la protection.

Le 22 mai dernier, le sous-gouverneur du Caza, Kémal bey, avait averti la population de l'occupation prochaine de Ménémém par les troupes helléniques et nous avait exhortés à garder le calme et la tranquillité. Cette occupation n'aurait été que temporaire. Nous avons obéi à ses conseils et l'occupation militaire s'effectua dans le calme le plus absolu. Nous nous empressâmes même de remettre spontanément nos armes au Commandant hellénique.

Malheureusement nous fûmes terriblement déçus et notre résignation fut bien autrement récompensée. Il est avéré, en effet, que le crime monstrueux commis par la suite était dûment prémédité, comme le prouvent l'armement des Grecs indigènes, les signes spéciaux mis aux murs des maisons turques par les boy-scouts grecs. Un matin, au milieu du calme et de la tranquillité qui n'avaient cessé de régner, une fusillade soudaine éclata en ville, tuant des centaines de Turcs et en blessant beaucoup d'autres. Effarés, nous nous réfugiâmes dans nos maisons; et tout le jour et toute la nuit suivante, nos domiciles furent violés, pillés, et jusqu'aux femmes et aux enfants tout le monde passé par les armes. Le sous-gouverneur Kémal bey fut assassiné dans sa chambre en chemise de nuit. Lui qui rassurait toujours la population fut la première victime du forfait prémédité par le Commandant grec et exécuté par ses suppôts. La prétendue tentative de révolte n'est qu'une pure invention et la preuve la plus évidente est qu'aucun soldat ou civil grec ne fut même égratigné.

Les faits suivants prouvent pleinement la préméditation de ces massacres :

1° La veille du crime, les maisons turques furent fouillées sous prétexte de rechercher des armes;

2° Le bataillon grec en retraite de Bergama s'est retiré à Deyirmen Dagh pour tenir des conciliabules avec les bandits grecs indigènes;

3° La nuit précédant le crime, le konak du gouvernement fut occupé par un fort détachement grec qui assassina le sous-gouverneur et six gendarmes qui sy trouvaient;

4° La population musulmane n'a pas fait usage d'armes puisqu'aucun Grec, tant civil que militaire, ne fut même blessé;

5° L'emploi des balles explosibles, comme l'a prouvé l'enquête ultérieure;

6° L'insulte et même les voies de fait des Grecs sur le Métropolit (évêque) grec, Mgr Nicolaki, en pleine église, parce qu'il s'opposait au massacre de la population turque;

7° Le signe de croix apposé aux magasins et boutiques des non-Musulmans la veille des événements, ce qui eut pour conséquence le sac de ceux appartenant aux Musulmans;

8° L'aveu du commerçant grec Anania qui a avoué, dans le magasin de Chukri effendi et devant témoins, que les jeunes gens grecs voulaient massacrer les Turcs, mais que lui et le Métropolit s'y opposaient;

9° L'avertissement donné par Saboundji Panayot à ses amis musulmans qu'ils seraient massacrés et qu'ils devaient se sauver au plus tôt;

10° Les cadavres de la plupart des Musulmans furent jetés dans la rivière Hermus;

11° Beaucoup de Turcs ont été assassinés à Kizkapou et Tcherkess Mahallé.

12° Un certain nombre de cadavres furent incinérés au quartier Kognadji-Baghi et bien d'autres enterrés clandestinement dans des endroits divers pour détruire les preuves de ces sauvageries.

L'instigateur et l'organisateur de ces crimes horribles est le Commandant en personne des forces helléniques. Nous demandons avant tout le châtiement exemplaire de ce monstre.

Ensuite nous demandons protection pour notre honneur, notre vie et nos biens exposés à chaque moment aux menaces de ces bandits. Si le monde civilisé ne veut pas reconnaître notre droit à l'existence et à une vie ordonnée, nous vous prions de nous signifier notre arrêt de mort pour que nous puissions nous y préparer. Mais nous espérons que votre Gouvernement et votre nation ne permettront pas la continuation de crimes pareils.

Encore une fois, nous demandons aide et protection aux grandes nations d'Europe et d'Amérique. Nous les prions de nous épargner, après ces faits douloureux, l'horreur d'une guerre de guérilla qui finira par ruiner complètement cette riche région.

Massacres de Ménémém.

Déclaration sous serment du fabricant Saffer Effendi :

Le dimanche 15 juin 1919, un bataillon hellène escorté par des Grecs indigènes occupa dans l'après-midi la ville de Ménémém. Le lendemain, un second bataillon y arriva aussi. Ce dernier venait de Bergama qu'il avait occupé quatre jours auparavant, mais qu'il avait été forcé d'évacuer à la suite d'un combat avec les habitants de cette ville.

Dès cette même nuit, l'attitude prise par la force militaire hellénique fut nettement inquiétante. Des détachements avaient pris position dans les quartiers divers, des mitrailleuses furent postées aux coins des rues et dans les endroits importants. Le Gouverneur Kémal Bey téléphona même au Commandant français à la gare de Ménémém, les préparatifs faits par les Grecs et souligna leurs caractères inquiétants. Ce soir-là, Kémal Bey ne rentra pas chez lui comme de coutume et passa la nuit au palais du gouvernement. Le lendemain (mardi 17 juin), avant midi, je me trouvai au café de Hafiz

5. Daha sonra yapılan soruşturmanın da kanıtladığı gibi, patlayan mermi kullanıldı;
6. Türk halkının katledilmesine karşı çıkan Metropolit [**Papaz**] Nikolaki'ye, kilisenin içinde hakaret edildi;
7. Olaylar öncesinde, haç çizilerek işaretlenen gayri Müslimlerin mağaza ve dükkânları hariç, Müslümanlara ait mağaza ve dükkânlar yağmalandı;
8. Şükrü Efendi'nin mağazasında, Rum Tacir Anania, "Rumların Türkleri katletmek istediklerini, fakat kendisinin ve Metropolitin buna karşı çıktıklarını" şahitler huzurunda itiraf etti;
9. Sabuncu Panayot Müslüman dostlarına, öldürüleceklerini ve hemen kaçmaları gerektiğini söyledi;
10. Müslümanların çoğunun cesedi Gediz Nehri'ne atıldı;
11. Kızkapusu** ve Çerkes Mahallesi'nde [**Kasımpaşa Mahallesi**] pek çok Türk öldürüldü;
12. Cesetlerin bir kısmı Konyacı Bağı semtinde yakıldı ve bir kısmı da, bu vahşetin izlerini silmek için muhtelif yerlere gizlice gömüldü.

Bu iğrenç cinayetleri kışkırtan ve yöneten bizzat Yunan kuvvetleri kumandanıdır. Her şeyden önce bu canavarın, ibret-i alem için cezalandırılmasını talep ediyoruz**.

Sonra da, şerefimizin, hayatımızın ve mallarımızın bu haydutların tehdidinde karşı korunmasını talep ediyoruz. Şayet medeni dünya bizim var olma hakkımızı ve düzenli bir yaşam hakkımızı tanımak istemiyorsa, sizden ricamız, ölüm fermanımızı ilan edin ki, kendimizi buna hazırlayalım. Ancak, hükümetinizin ve milletinizin benzer cinayetlerin devamına izin vermeyeceklerini umuyoruz.

Avrupa ve Amerika'nın büyük milletlerinden bir kez daha yardım ve koruma talep ediyoruz. Bu azap verici olaylardan sonra, bu zengin bölgeyi tamamen batırarak bir gerilla savaşından [**çatışmalardan**] bizi korumalarını rica ediyoruz.

Menemen Katliamı

Fabrikatör Saffet Efendi'nin yeminli beyanâtı:

15 Haziran 1919 Pazar günü, yerli Rumların eşlik ettiği bir Yunan taburu, öğleden sonra Menemen kentini işgal etti****. Ertesi gün, kente bir tabur daha geldi. Bu ikinci tabur, dört gün önce işgal ettiği Bergama'yı, kent sakinleriyle giriştikleri bir çatışma sonunda terk etmek zorunda kalan taburdu.

* Efes Metropolitlik bölgesinde bulunan Menemen'de, Rum-Ortodoks Cemaati'ne ait dört kiliseden ikisi, günümüzde Mermerli Mahallesi sınırları içindedir. Bunlardan büyük olanı (Agia Paraskevi) eski Pazar yerindeydi. Daha küçük olan (Agios Konstantinos ve Eleni), yakın geçmişte belediye tarafından restore ettirilmiştir. Agia Anastasia şehir dışında ve harabe halindeydi ve orada sadece 22 Aralık'ta, "İsim gününde" tören yapılırdı. Agia Marini'nin yeri ise, belli değildir.

** Menemen'in kuzeybatısında, Çavuşköy'e giden yol üzerindedir.

*** Beşinci Adalar Alayı'nın 15 Haziran'da, İzmir'den Menemen'e hangi taburunun sevk edildiğine ilişkin bilgi yoktur. Üç taburlu bu alayın, birinci ve üçüncü taburlarına Binbaşı (Vasilios Panayannis ve Konstantinos Babalis); İkinci taburuna ise, Üsteğmen (Yoannis Conis) kumanda ediyordu. Mağdurların sorumlu tuttukları Yunanlı kumandan olasılıkla birinci ve/veya üçüncü tabur kumandanıydı.

**** 28 Mayıs 1919 günü İzmir'e çıkarılmış, Yarbay K. Paliologos ile Yarbay Efthimios Tsimikalis kumandasındaki Beşinci Adalar Alayı'ndan.

Bu geceden [15 Haziran'dan] sonra, Yunan işgal kuvvetlerinin tavrı açıkça endişe verici hale geldi. Müfrezeler muhtelif mahallelerde mevzilendiler, sokak köşelerine ve önemli noktalara makineli tüfekler yerleştirildi. Vali [Kaymakam] Kemal Bey, Menemen İstasyonu'ndan [İzmir veya Manisa'daki] Fransız kumandana telefon ederek, Yunanlıların endişe verici hazırlıklarını bildirdi. O akşam Kemal Bey, her zamanki gibi evine dönmedi ve geceyi kaymakamlık binasında geçirdi. Ertesi gün (17 Haziran Salı) öğleden önce, eşraftan birkaç Türkle birlikte Hafız'ın kahvesindeydim. Musa Bey Köyü'nden bir köylü, Türklü [Türkelli] Köy ve Helvacı Köy yönünden silah sesleri geldiğini söyledi ve "Yunanlılar muhtemelen köylülerimizi katlediyorlar" dedi. "Vali [Kaymakam] bunu biliyor mu?" diye sordum kendisine. "Evet" dedi. Bu sorunları tartışıyorduk ki, yakından silah sesleri geldi. Türkler dükkânlarını kapatıp koşarak kaçıyorlardı. Ben de aceleyle evime döndüm. Yol boyunca başımın üzerinden vızıldayarak geçen kurşunların sesini duydum.

Eve dönünce, pencereden çeşitli noktalara mevzilenmiş Yunan askerlerinin peş peşe ateş ettiklerini gördüm. Her yönden mermi yağıyordu. Eşim ve çocuklarım etrafımda ağlıyorlar, her an ölümü bekliyorduk. Çatışma öğleye kadar sürdü. İki saat sonra bir Yunan süvari birliği, sokaklarda dolaşmaya başladı. Birisinin, "semtimizde önemli bir olay yok, olanlar bizim hatamız" dediğini duydum. Yeniden pencereye yaklaştım ve komşum Kadri Ağa'nın süvari birliğinin karşısına geçip "Nasıl hiçbir şey yok dersiniz? Sokakta yatan ölüleri görmüyor musunuz?" diye bağırdığını duydum. Bunun üzerine ben de sokağa çıktım ve Yunan süvari birliğinin evimin önünden geçtiğini gördüm. Fakat iki adım ötede üç kadının, 10 yaşlarında bir oğlan çocuğunun kanlar içindeki cesetleri vardı. Birkaç adım ötede de, dizinden yaralanmış bir kız çocuğu acıdan kıvranıyordu. Biraz ötede, 65 yaşındaki komşum Çerkes İshak Efendi, evinin bahçesinde kanlar içinde yatıyordu. Yola devam etmeye cesaret edemedim, evime döndüm.

O anda, kent yakınında sahibi olduğum çiftlikte çalışan, Çeşmeli bir Rum olan Theodori yanıma gelip ağlayarak Yunan askerlerinin, çiftliğimde çalışan arkadaşı Ahmet'i öldürdüklerini, inekleri ve öküzleri götürdüklerini söyledi. "Ahırda sadece iki at kaldı" dedi. Çiftliğe dönmek istemediğini söyleyen Theodori'yi evime aldım.

Salı gecesini sıkıntı ve korku içinde, her an ölümü bekleyerek geçirdik. Ertesi sabah (18 Haziran 1919 Çarşamba), sokaktan geçen birlikler düzenin sağlandığını ilan ediyordu. Çarşıya doğru yürüdüm, Fransa ve İngiltere temsilcilerinin İzmir'den, kaymakamlık binasına geldikleri haberini aldım. Ben de oraya gitmek istedim ama devriyeler engel oldu. Orada rastladığım birkaç tanıdıktan, Menemen Kaymakamı Kemal Bey ve dört jandarmanın Yunan askerleri tarafından öldürüldüğünü, İngiliz ve Fransız temsilcilerin bir kadının evine gittiklerini öğrendim. Ben de hemen o kadının evine gittim. Fransız ve İngiliz temsilciler müftü, belediye başkanı ve Yunan jandarma kumandanı da oradaydı. Onlara, mahallemizde cesetler ve yaralı bir küçük kız gördüğümü, hizmetkârımın mülkümde öldürüldüğünü, hayvanlarıma el konduğunu söyledim. Bana ölülerle ilgilenmememi emrettiler. Temsilcilerden biri Yunanlı kumandana, yaralı kız çocuğunu tedavi etmesi için derhal bir doktor göndermesi talimatı verdi. Adresimi aldılar ve kısa zamanda bir doktorun gelip beni bulacağını söylediler. Mahalleye*

* Menemen Katliamını araştırmak üzere, İngiltere ve Fransa'nın kente yollanmış olduğu bu ortak komisyon dışında, İtalya'nın da Tabip Teğmen Enes Brunetti ve Asteğmen Mario Pasetti'den oluşan bir başka araştırma komisyonunu, 29 Haziran'da Menemen'e gönderdiği bilinmektedir.

avec quelques autres notables turcs, un paysan de Moussa bey Keuy vint nous raconter qu'on entendait une fusillade du côté de Turkly Keuy et d'Helvadji Keuy. « Je crois que les Grecs massacrent les habitants de nos villages, ajouta-t-il. — Et le Gouverneur, sait-il cela? lui demandai-je. — Il me répondit affirmativement. » Nous étions en train de causer sur ces questions, quand des coups de feu éclatèrent dans notre voisinage. Les Turcs fermaient leurs boutiques et partaient en courant. Je me suis hâté aussi de rentrer chez moi. Durant le trajet, j'entendais le sifflement des balles qui passaient au-dessus de ma tête.

Une fois rentré, j'ai vu de ma fenêtre, les soldats grecs, placés aux divers points, tirer des salves dans la ville; les balles par milliers pleuvaient de tous côtés. Ma femme et mes enfants pleuraient autour de moi et nous attendions la mort d'un moment à l'autre. La fusillade dura jusqu'à midi. Deux heures plus tard, une patrouille de cavalerie grecque circulait dans les rues; j'entendis une voix dire qu'il n'y avait rien de grave dans notre quartier, et que ce qui était advenu ailleurs était de notre faute. Je m'approchai de nouveau de la fenêtre, et je vis mon voisin Kadry Agna aller au devant de la patrouille. Il leur criait : « Comment? il n'y a rien, dites-vous? mais vous ne voyez donc pas ces morts qui gisent dans la rue? » Là dessus, je suis sorti aussi et je ne vis d'abord que les cavaliers grecs défilant devant ma maison. Mais à deux pas devant moi étaient étendus trois cadavres de femmes; un petit garçon de 10 ans, baigné dans son sang, et, quelques pas plus loin, une fillette du même âge blessée aux genoux, agonisait dans d'atroces souffrances. Un peu plus loin, le cadavre de mon voisin Ishak Effendi, un vieillard circassien de 65 ans, gisait ensanglanté dans la cour de sa propre maison. N'ayant plus le courage de continuer, je retournai chez moi.

A ce moment, Théodori, un Grec indigène de Tchechmé, à mon service à la ferme que je possède près de la ville, vint me trouver et me raconta en pleurant que les soldats hellènes avaient tué Ahmed, son camarade, un autre domestique, et avaient emporté les vaches et les boeufs. Il ne reste plus que deux chevaux à l'étable, me dit-il, mais il ne voulait plus rester là-bas, je le gardai à la maison.

Nous passâmes la nuit de mardi dans l'angoisse et la terreur, nous apprêtant à mourir à chaque instant. Le lendemain matin (mercredi 18 juin 1919), des patrouilles circulaient dans la rue et annonçaient le rétablissement de l'ordre. Je me dirigeai vers le marché et entendis raconter l'arrivée à Smyrne des représentants de France et d'Angleterre au palais du Gouvernement. J'ai voulu m'y rendre aussi, mais les sentinelles s'y opposèrent. J'ai appris alors de quelques connaissances rencontrées là, que le Gouverneur de Ménémén, Kémal Bey, et quatre gendarmes avaient été assassinés par les soldats grecs, et que les représentants anglais et français s'étaient rendus chez le Halkim (juge et chef religieux). J'y allai aussitôt, les deux représentants français et anglais, le mufti, le maire et le commandant de gendarmerie grec étaient là. Je leur racontai qu'il y avait des morts et une fillette blessée dans notre quartier, que mon domestique avait été tué dans ma propriété et qu'on s'était emparé du bétail m'appartenant. Ils m'enjoignirent de ne pas m'occuper des morts, et l'un des représentants ordonna au Commandant grec d'envoyer immédiatement un médecin pour soigner la fillette blessée. Ils ont pris mon adresse et m'ont assuré qu'un médecin viendrait me trouver sous peu. De retour dans notre quartier, je m'empressai de raconter ces nouvelles à mes voisins. Nous attendîmes plus de deux heures sans que personne se soit présenté.

A ce moment, j'ai vu des soldats grecs recueillir les cadavres qui se trouvaient aux environs de la ville et les porter au cimetière turc dans des voitures.

Je me rendis immédiatement auprès des représentants français et anglais et je leur expliquai l'intention des autorités helléniques de cacher les preuves sanglantes des méfaits qu'elles avaient occasionnés, et je les exhortai à venir s'assurer personnellement, tant qu'il était temps encore, des crimes odieux qui avaient été commis par les Grecs. Ils me rassurèrent sur ce point, me dirent avoir tout vu et me permirent de faire enterrer les victimes de notre quartier.

Nous avons ce jour-là conduit au cimetière : Osman, âgé de 10 ans, fils de Kassab Ibrahim, quatre femmes, une petite Circassienne, fille d'Ibrahim et âgée de 10 ans.

Après avoir passé une nuit dans des trances affreuses, le lendemain de bonne heure nous nous dirigeâmes à la gare pour fuir cet enfer. Au moment du départ du train, on me fit descendre ainsi que mon fils en bas âge; ma femme et mes autres enfants partirent en pleurant dans l'angoisse du sort inconnu qui nous était réservé. Il y avait avec nous deux autres notabilités de Ménémén. Une conversation animée s'engagea entre un sous-officier français et un officier grec. D'après ce que nous avons pu comprendre, le bourreau grec voulait nous arrêter et le sergent s'y opposait en disant qu'il répondait de nous envers son supérieur. Finalement, il eut gain de cause et nous mit dans un train en partance pour Magnésie. Arrivés dans cette ville, nous fûmes conduits devant le Commandant français, qui nous fit un accueil très aimable. assura notre confort, fit prendre des nouvelles de ma famille et consigna dans un procès-verbal les déclarations que nous fîmes au sujet des traitements odieux à nous infligés par les Grecs.

SAFFER.

döndüğümde bu haberleri hemen komşularıma ilettim. İki saat bekledik ama gelen giden olmadı.

O anda, Yunanlı askerlerin kentteki cesetleri topladıklarını ve arabalarla Türk mezarlığına* taşıdıklarını gördüm.

Hemen Fransız ve İngiliz temsilcilerinin yanına gittim. Onlara, Yunan yetkililerin neden oldukları kanlı olayların kanıtlarını karartma niyetlerini açıkladım ve onları, geç olmadan Yunanlıların işledikleri iğrenç cinayetlere bizzat şahit olmaya davet ettim. Beni bu konuda teskin ettiler. Her şeyi gördüklerini söyleyip bana, mahallemizdeki kurbanları gömdürme izni verdiler.

O gün, Kasaş İbrahim'in oğlu 10 yaşındaki Osman'ı, dört kadını ve İbrahim'in 10 yaşındaki kızını mezarlığa götürdük.

Korkunç kâbuslarla dolu bir gecenin sabahında [19 Haziran], bu cehennemden kaçmak için erkenden istasyona doğru yola çıktık. Tren hareket edeceği sırada, küçük yaştaki oğlumla beni trenden indirdiler. Eşim ve diğer çocuklarım, bize ne yapacaklarını merak edip ağlayarak gittiler. Bizimle birlikte Menemen eşrafından iki kişi daha vardı. Bir Fransız çavuş ile bir Yunanlı subay arasında heyecanlı bir konuşma başladı. Anlayabildiğimiz kadarıyla Yunanlı cellât bizi tutuklamak istiyordu ama çavuş, amirine karşı bizden sorumlu olduğunu söylüyor ve karşı çıkıyordu. Sonunda onun dediği oldu ve bizi Manisa'ya giden bir trene bindirdi. Manisa'ya varınca, Fransız kumandana götürdüler. Kumandan bizi çok iyi karşıladı, rahatımızı ve ailemden haber almamı sağladı ve Yunanlıların bize uyguladıkları iğrenç muameleyle ilgili ifademizi zapta geçirdi**.

SEFER

* Olasılıkla Asarlık Mahallesi'nde, tapunun 113 ve 114 parsel numarasında kayıtlı olup İzmir II Numaralı Koruma Kurulu'nca, 21. 10. 2015'te koruma altına alınmış (koruma grubu: 1) alandaki.

** Manisa'daki Fransız resmi temsilcisi, İtalyan Araştırma Komisyonu üyelerine, Menemen İstasyonu'na zorla giren Yunan subay ve erlerinin kendi gözleri önünde, İzmir ve/veya [Manisa üzerinden] Turgutlu'ya gidecek Türkleri, zor kullanarak tutukladıklarına şahit olduğunu söylemişti.

Şekil 48. Menemen Kaymakamlık Binası (1926)

Figure 48. Bâtiment du gouverneur du district de Menemen (1926)

Şekil 49. Agia Paraskevi Kilisesi (1960'lı yıllara kadar ayaktaydı)

Figure 49. Église d'Agia Paraskevi (debout jusqu'aux années 1960)

Şekil 50. Menemen Tren İstasyonu (1990'lara kadar ayaktaydı)

Figure 50. Gare de Menemen (démolie dans les années 1990)

Şekil 51. Agios Konstantinos ve Eleni Kilisesi (Rum Mezarlığı'nın ortasında olduğu için "Mezarlık Kilisesi" diye de bilinirdi)

Figure 51. Église d'Agios Konstantinos et Eleni (également connue sous le nom de "Église du Cimetière" car elle se trouve au milieu du cimetière grec)

MANİSA YÖRESİ*

Yunan askerleri Manisa'ya girer girmez**, silah saklandığını iddia ederek evleri aramaya başladılar. Bu bahaneyle girdikleri 150 cami, türbe ve mabedde duvarları, kapıları, pencereleri tahrip ettiler ve bu binaların bekçilerine hakaret edip döverek, dinî kitabeleri ve seccadeleri kirllettiler. Tabii ki, hiçbir şey bulamadılar.

Aşağıda adları yazılı mabedler en çok zarar görenlerdir:

Servili Mescit, Çatal Camii, Kenzi Camii, Sultan Murat Camii, Ak Mescit, Ayvaz Paşa ve Dilşikâr Camii.

Kabak Hoca, Dere, Nifli Zade, Kenzi, Haccaclar türbeleri vd.

Sinan Bey Medresesi.

Yunan askerleri, Müslümanların özel mülklerine girdiler ve subaylarının gözleri önünde yağmaladılar. En çok zarar gören mülkler şunlar:

Müftü zade İbrahim Efendi'nin, Çelebi zade Cevdet Efendi'nin, Çakal Azman'ndan*** Veli oğlu Mehmed Ali'nin, Fertik Timari'ndan Yorgancioğlu Şevki'nin meyve bahçeleri ve bu yöredeki bütün bahçeler. Has Timar mevkiinde Astarcioğlu Mehmed Ali'nin mülkü, Gediz Merası'nda, Şerif Bey'in çiftliği yakınındaki Hacı Mustafa oğlu Emin'in meyve bahçeleri.

Hasırcı'nun kahvesi yakınındaki, Selim oğlu Mehmed Çavuş'un meyve bahçelerinin gözetleme kulübelerini yıkan Yunan askerleri, odununu ateş yakmak için götürdüler.

Evlere giren Yunan askerleri taşıyabildikleri bütün malları, zavallı köylü kızlarının çeyizini oluşturan 2-3 metrelik basmaları bile götürdüler.

Yerli Rumlar, Müslümanlarla ortaklaşa ettikleri tarlaların ürünlerinin tamamına, Yunan askerlerinin desteğiyle el koydular. Safran Çayı mevkiinde, **[şimdi Şehzadeler İlçesi'nin bir mahallesi olan] Karaağaç'tan Lambi[s]** adlı Rum, Mehmed Efendi ile ortaklaşa ettikleri çavdara el koydu.

Çatal Müslüman mezarlığına**** yerleşen Yunan birliğindeki askerler, bazı mezarları helâ olarak kullandı.

* İşgal edildiğinde, idari bakımdan bir liva merkezi olan Manisa'nın merkez kaza dışında 10 kazası (Soma, Kırkağaç, Kasaba, Gördes, Eşme, Demirci, Salihli, Kula, Alaşehir, Akhisar), 20 nahiyesi (İmlâk, Belek, Yundağı/Yunt Dağı, Palamut, Ilıca, Dağmarmara, Adala, İnegöl, Kayacık, Borlu, Mendehora, Selendi, Sirke, İnay, Küre, Gelenbe, Ortapare, Karataş, Körük, Gölmarmaracık) ve 976 köyü bulunmaktaydı.

** Manisa, Birinci Yunan Tümeni'nin, Yarbay Konstantinos Çakalos'un kumanda ettiği Beşinci Piyade Alayı'nın I ve III numaralı taburlarınca (aynı alayın II. numaralı taburu 25 Mayıs saat 11.00'de, Nif'i/Kemalpaşa işgal etmişti), 26 Mayıs 1919 günü öğle üzeri saat 12.30'da, olaysız işgal edilmişti.

*** Azman" sözcüğünden kasıt, kerestelik tomruk çıkartılabilen orman alanı olmalıdır.

**** Şehzadeler İlçesi'nin Dilşeker Mahallesi'nde olup Seyfettinbey Caddesi'ne cephesi vardır.

RÉGION DE MAGNÉSIE

En pénétrant à Magnésie les soldats grecs commencèrent par fouiller les maisons où ils prétendaient que des armes étaient cachées. C'est sous ce prétexte qu'ils pénétrèrent dans les 150 mosquées, mausolées et établissements religieux où ils saccagèrent les murs, les portes, les fenêtres, souillèrent les inscriptions religieuses, les tapis de prière, en insultant et rouant de coups leurs gardiens. Ils n'y trouvèrent d'ailleurs absolument rien.

Les établissements religieux dont les noms suivent sont ceux qui furent particulièrement atteints :

Mosquées de Servili-Mesdjid, de Tchatal, de Kénzi, du Sultan Mourad, de Ak-Mesdjid, de Ayyaz Pacha, de Dilchikiar.

Mausolées Kabak-Hodja, Déré, Nilî-Zadé, Kénzi, Hadjadjar, etc.

Ecole théologique Sinan Bey.

Les soldats grecs pénétrèrent dans les propriétés privées des Musulmans et y pillèrent même sous les yeux de leurs officiers. Les propriétés qui ont particulièrement souffert sont :

Les vergers de Mufti zadé Ibrahim Effendi et Tchélébi zadé Djevdet Effendi; ceux de Véli oglou Mehmed Ali à Tchakal-Azmani, de Yorgandji oglou Chevki à Fertik-Timari, ainsi que tous ceux de cette région-ci. Les propriétés de Astarджи oglou Mehmed Ali au lieu dit Hass-Timar; les vergers de Hadji Mustafa oglou Emin situés à Guédiz-Merassi et aux environs de la ferme de Chérif Bey.

Les cabanes de garde des vergers de Sélim oglou Mehmed Tchavouch aux environs du café dit Hassirdji, furent démolies par les soldats grecs qui emportèrent le bois pour en faire du feu.

Durant leurs visites domiciliaires, les Grecs s'emparèrent de tous les objets transportables jusqu'à des coupons de 2 ou 3 mètres de cotonnade qui formaient quelquefois le trousseau d'une pauvre paysanne.

Les Grecs du pays s'approprièrent les parts de leurs associés musulmans dans les récoltes des exploitations collectives avec l'appui des autorités militaires grecques. C'est le sort qu'eut notamment la part de Mehmed Effendi dans la récolte de seigle faite par le Grec Lambi de Kara-Agatch au lieu dit Safran-Tchayi.

Un détachement grec se cantonna dans le cimetière musulman de Tchatal et se servit de certaines tombes comme lieu d'aisance.

Toutes les propriétés du village Tcherkess-Mahmoudié, dont les habitants avaient fui devant l'invasion et les exactions des Grecs du village de Kara-Agatch, furent saccagées et pillées.

Une ouvrière nommée Hadjer, femme de Badjak Hassan Agha, du village Selimchshlar, qui travaillait aux champs avec son mari et cinquante

ouvriers, fut assailli par huit soldats grecs armés qui la violèrent à tour de rôle après avoir ligoté les hommes et les avoir enfermés dans une étable voisine. Ces soldats furent dénoncés plus tard au corps de garde grec de Kara-Agatch, mais ils ne furent l'objet d'aucune sanction.

Les soldats qui se rendaient à Pergame, à leur passage au village de Dorasselli, profanèrent la mosquée et extorquèrent 12 livres turques au Hodja Hafiz Mehmed Nouri Effendi, 16 au maire Molla Ahmed, 8 au berger Ali, 8 à la femme nommée Fatma Hatoun et un chameau de trois ans, ainsi que tous les objets transportables qu'ils rencontrèrent dans les maisons qu'ils ouvrirent de force.

Un enfant de 12 ans, Tahir, fils de Tefvik, qui était en train de récolter des poires dans le jardin du pharmacien municipal Ali bey, fut assailli par six soldats grecs, dont deux evzônes, qui le firent descendre de l'arbre en le menaçant avec leurs armes et, au moment qu'ils allaient assouvir leur passion bestiale, des passants attirés par les cris de l'enfant le sauvèrent de cette ignominie.

Mehmed Effendi, attaché à la comptabilité de la sous-préfecture, qui était sorti de chez lui le jour de l'invasion, n'est jamais plus rentré.

Les récoltes très importantes de blé de Emin bey, de Alachéhîr au lieu dit Tcheulli-Timar, furent incendiées intentionnellement par le gardien Grec Yorgi, fils de Hadji Christo.

Les soi-disant bons de réquisition délivrés par les soldats grecs ne sont presque jamais reconnus par les autorités supérieures grecques.

Siradjali oglou Mehmed Effendi, qui avait été arrêté sans aucun motif, ayant été relâché, les Grecs du village qui s'étaient appropriés ses vergers situés à Eyri-Keuy, les détruisirent avec toutes les machines agricoles qu'ils fermaient.

Le Crétois Hussein, qui habite chez Mehmed agha du même pays, au quartier de Debagh-Hané, fut assailli dans le quartier de Alay-Beyi par deux evzônes grecs qui lui extorquèrent les 15 livres qu'il avait dans son portefeuille et le menacèrent de mort en cas d'indiscrétion.

Un local abandonné à proximité de la caserne fut occupé par un Grec du pays nommé Doytcho qui y installa un débit de boissons pour les soldats grecs qui se répandaient, une fois ivres, dans les rues environnantes habitées par des musulmans dont les femmes terrifiées n'osaient sortir de chez elles même pour aller au marché. Elles étaient quelquefois même attaquées dans leurs maisons.

Tchakir Mustafa oglou Halil agha, âgé de 45 ans, qui se rendait en ville à cheval, fut assailli, à la sortie de son village Déré-Keuy, par les Grecs nommés Yanco de Mouradié et Djordji, habitant le village Fil-Oglou, qui le tuèrent et lui prirent sa monture et 150 livres qu'il avait sur lui. Les assassins restèrent impunis.

Des soldats grecs qui voulaient se loger dans les chambres d'une maison musulmane répondirent aux objections d'ordre religieux qui leur furent faites que « le pays étant devenu un pays chrétien, ils n'avaient pas à se soucier des règles islamiques ».

Le 24 juillet au matin, le village musulman de Djimbachlar fut assailli par les Grecs du village de Papaasi, notamment les nommés Vassil et son frère Canela, Boti oglou Nico, etc.; ils volèrent et assassinèrent les femmes Ayché de 55 ans, fille de Semerdji, Emmi, femme de Kodja Kulah Hadji

*İşgalden ve Karatepe Köyü'ndeki Rumların zorbalıklarından kaçan Çerkez Mahmudiye Köyü** halkının bütün malları talan ve yağma edildi.

Kocası ve 50 işçiyle tarlada çalışan Selimşahlar Köyü'nden Bacak Hasan Ağa'nın eşi Hacer, silahlı sekiz askerin tecavüzüne uğradı. Erkeklerin ellerini bağlayıp yakındaki bir ahıra tikan askerler, sırayla kadına tecavüz ettiler. Bu askerler daha sonra Karaağaç'taki nöbetçi birliğe bildirildi, ancak haklarında hiçbir işlem yapılmadı.

Bergama'ya giden askerler **[Yundağı Nahiyesi'ne bağlı]** Durasılı Köyü'nden geçerken camiye kirlenttiler, Hoca Hafız Mehmed Nuri Efendi'nin 12 Türk Lirasını, Belediye Başkanı Molla Ahmed'in 16 lirasını, Çoban Ali'nin 8 lirasını, "Fatma Hatun" adlı kadının 8 lirasını ve üç yaşında devesini gasp ettiler ve zorla açtıkları evlere girip buldukları yükte hafif ne varsa alıp götürdüler.

Kasaba Eczacısı Ali Bey'in bahçesinde armut toplayan Tefvik'in oğlu 12 yaşındaki Ali'yi, altı Yunan askeri ve iki Efzon silahla tehdit ederek ağaçtan indirdiler ve hayvani hislerini tatmin edecekleri sırada, çocuğun çığlıklarını duyan oradan geçenler tarafından bu iğrençlik engellendi.

Kaymakamlığın **[Kasaba]** muhasebe kaleminde çalışan Mehmed Efendi, işgal günü çıktığı evine hiç dönmedi.

Alaşehir'den Emin Bey'in hasat ettiği hatırı sayılır miktardaki buğday, Çöllü Timar mevkiinde, Rum bekçi Hacı Hristo oğlu Yorgi tarafından yakıldı.

Yunan askerleri tarafından dağıtılan sözde yardım karneleri, Yunan üst makamları tarafından kabul edilmedi.

Sebepsiz yere tutuklanmış olan Stracalı oğlu Mehmed Efendi serbest bırakılınca, **[onun]** Eğriköy'deki** meyve bahçelerine el koymuş olan köyün Rumları, bahçelerindeki bütün zirai makinelerle birlikte meyve ağaçlarını tahrip ettiler.

Memleketlisi Mehmed Ağa'nın Debbağhane Mahallesi'ndeki evinde oturan Giritli Hüseyin, Alay Bey Mahallesi'nde, cüzdanındaki 15 lirasını zorla alan iki Efzon askeri tarafından soyuldu ve boşboğazlık edecek olursa ölümle tehdit edildi.

Kışla yakınındaki*** terk edilmiş bir binayı işgal eden yerli Rumlardan Doyçko, Yunan askerleri için bir meyhane açtı. Burada sarhoş olan askerler, Müslümanların oturduğu civardaki sokaklarda dolaşıyorlardı. Dehşete kapılan kadınlar, pazara gitmek için bile sokağa çıkmaya korkuyorlardı. Bazen evlerinde bile taciz ediliyorlardı.

Atıyla şehre giden 45 yaşındaki Dereköylü Çakır Mustafa oğlu Halil Ağa, köy çıkışında Muradiyeli**** Yanko ve Filoğlu Köyü'nde oturan Corci tarafından soyuldu. Üzerinde taşıdığı 150 lirasını ve atını alarak adamı öldürdüler. Katiller cezalandırılmadı.

Bir Müslüman evinin odalarında kalmak isteyen Yunan askerleri, bunu dini yönden sakıncalı bulduğunu söyleyen ev sahibine "memleket artık Hristiyan oldu. İslami kurallar için kaygılanmaya gerek yok" dediler.

* Şehzadeler İlçesi'ne bağlı bir mahalledir.

** Yundağı Nahiyesi'ne bağlıydı, şimdi Yunusemre İlçesi'ne bağlı bir mahalledir.

*** Olasılıkla günümüzde Şehzadeler İlçesi, Bayındırlık Mahallesi sınırları içindeki, Manisa Yunan İşgal Kumandanlığı'nın yerleştiği Mevlevihane kastedilmektedir.

**** Muradiye günümüzde, Yunusemre İlçesi'nin bir mahallesidir.

24 Temmuz sabahı, Müslüman Cimbaşlar Köyü, Vasil ve kardeşi Kanela, Boti oğlu Niko vd. başta olmak üzere Papazlı Köyü* Rumları tarafından basıldı. Rumlar, Semerci kızı 55 yaşındaki Ayşe; Koca Külâh Hacı Mehmed'in eşi 58 yaşındaki Fatma; yukarıda adı geçen Ayşe'nin 20 yaşındaki kızı; Hoca'nın 12 yaşındaki kızı ve Fatma'nın kocası 32 yaşındaki Süleyman soyuldu ve katledildi. İsmail'in kızı Gülsüm'ü 72 adet Louis altınını, 9 eküsünü** ve gümüş üç lirasını aldıktan sonra salıverdiler. Hüseyin oğlunun 17 yaşındaki kızı Hadice'yi, 37 Louis altınını çaldıktan sonra iğfal ettiler. Ayşe kızı 16 yaşındaki Meryem'i; Ömer'in üvey kızı 35 yaşındaki Ümmü'yü ve Mehmed'in oğlu 12 yaşındaki Mehmed'i öldürdüler. Elli sekiz yaşındaki Koca Mehmed'i ve damadı 25 yaşındaki Hacı Mehmed'i; İsmail oğlu Mustafa'nın oğlu 25 yaşındaki Hasan'ı; Mehmed oğlu 24 yaşındaki Hamza'yı; 16 yaşındaki kardeşi Haydar'ı; 50 yaşındaki Hacı Musa Ömer'i; 35 yaşındaki kızı Hadice'yi vd. katlettiler. Bu cinayetlerden sonra köyü baştan aşağı talan ettiler ve götürebildikleri her şeyi götürdüler: 6 at, 3 tay, 50 öküz, 77 dana, 189 koyun, 44 inek ve 3 eşek. Aynı köyden [Papazlı] başka bir Rum çetesi, yakındaki Develi Mahallesi'ni*** bastı ve 65 yaşındaki Hacı Halil Ağa'yı, 25 yaşındaki Ayan Hacı Süleyman'ı, 65 yaşındaki Develi oğlu Satılmış'ı, 60 yaşındaki İmamoğlu Mehmed'i öldürdü. Rumlar camiye ve bütün evleri yağmaladılar ve 40 çiftten fazla öküzü, 11 atı, 30 eşeği, 180 ineği ve 800 koyunu götürdüler. **Bu olaylarla ilgili olarak köye çağırılan bir Yunan müfrezesi, Mehmed Ali'nin karısı ve Hacı Halit'in kızı Gülsüm ile Topal oğlu Halit'in 16 yaşındaki genç kızını iğfal ettiler.**

Ekselansları, İstanbul'daki Büyük Britanya, Amerika Birleşik Devletleri, İtalya ve Fransa Yüksek Komiserlerine

Yunan işgali altındaki bölgede bulunan vatandaşlarımızın her gün maruz kaldıkları kötü muamele, en vurdumduymaz insanların bile kanını donduracak bir raddeye ulaşmıştır. Yunan idare-i örfi mahkemeleri, pek çok Türkü en saçma gerekçelerle yargılamakta ve ölüm mahkûm etmektedir. Yunan birliklerinin Manisa'ya girişlerinde halka yaptıkları iğrenç muamele, tüm hızıyla devam etmektedir. Gözleri perdelenmemiş yabancı memurlar doğal olarak bu korkunç olayları görmekte ve not etmektedirler. Yunanlıların iğrenç cinayetlerine örnek olarak aşağıdaki olayları sayabilirim:

Şükrü Bey'in oğlu Manisa eşrafından M. Mustafa Bey alçakça katledildi; cesedi şehir dışında bulundu.

Un Tüccarı M. Mahmud Bey aynı trajik sona uğradı. Cesedi şehirden hayli uzakta, Kır-tık'ta**** bulundu.

* Papazlı günümüzde, Saruhanlı İlçesi'ne bağlı "Halitpaşa" isimli bir mahalledir.

** Louis altını, Fransa'da XVI. Louis döneminde kesilmiş altın; Ecü ise, yine aynı kral döneminde ancak 1793'te gümüşten kesilmiş bir paraydı.

*** Günümüzde Saruhanlı İlçesi'ne bağlı bir mahalledir.

**** Günümüzde Şehzadeler İlçesi sınırları içindedir.

Mehmed, âgée de 58 ans; Fatma, fille de la susmentionnée Ayché, âgée de 20 ans; Ayché, fille du Hodja, âgée de 12 ans, et le mari de Fatma, Sulefman, âgé de 32 ans; ils laissèrent échapper Gulçum, fille de Ismail, après lui avoir extorqué 72 louis en or, 9 écus et 3 livres en monnaie d'argent. Ils violèrent une jeune fille de 17 ans. Hadidjé, fille de Hussein oglou, et lui volèrent 37 louis. Ils tuèrent de plus la fille de Ayché, Meryem, âgée de 16 ans; Ummi, de 35 ans, belle-fille de Eumer, et un garçon de 12 ans, Mehmed, fils de Mehmed. Ils assassinèrent aussi Kodja Mehmed, de 58 ans, son gendre Hadji Mehmed, de 25 ans; Hassan, âgé de 25 ans, fils de Ismail oglou Mustafa; Hamza, âgé de 24 ans, fils de Mehmed oglou, son frère Haydar, de 16 ans; Hadji Moussa Eumer, de 50 ans; sa fille Hadidjé, de 35 ans, etc. Après ces meurtres, ils pillèrent le village de fond en comble et emportèrent tout ce qui était transportable, ainsi que 6 chevaux, 3 poulains, 50 bœufs, 77 veaux, 189 brebis, 44 vaches et 3 ânes. Une autre bande de Grecs du même village opéra dans le quartier voisin de Déveli et y tuèrent Hadji Halil agha, de 65 ans; Ayan Hadji Suleyman, de 25 ans; Déveli oglou Satilmiche, de 65 ans; Imam oglou Mehmed, de 60 ans. Les Grecs pillèrent toutes les maisons y compris la mosquée et emportèrent de plus 40 paires de bœufs, 11 chevaux, 30 ânes, 180 vaches et 800 brebis. **Une patrouille de soldats grecs qui avait été appelée dans le village par ces événements se contentât de violer Gulçum, femme de Mehmed Ali et fille de Hadji Halil, et une jeune fille de 16 ans, Ayché, fille de Topal oglou Halil.**

**A Leurs Excellences Messieurs les Hauts Commissaires de Grande-Bretagne, des États-Unis
d'Amérique, d'Italie et de France
à Constantinople.**

Les atrocités les plus variées subies journellement par nos concitoyens se trouvant dans la zone d'occupation hellénique atteignent un point qui doit faire frémir d'indignation les gens les plus blasés. Sous les prétextes les plus absurdes, les cours martiales grecques jugent et condamnent à mort de nombreux Turcs. Les abominations qui avaient eu lieu lors de l'entrée des troupes grecques à Manissa (Magnésie) continuent encore de plus belle. Des fonctionnaires étrangers, que n'aveugle aucun parti pris, constatent naturellement ces faits affreux et les notent. Pour ne donner que quelques exemples des ignobles crimes des Grecs, nous citerons les faits suivants :

M. Moustapha Bey, fils de Chukri Bey, un des notables de Manissa, fut lâchement assassiné; on retrouva son corps hors de la ville.

M. Mahmoud Bey, négociant en farine, eut le même sort tragique. Son corps fut également retrouvé bien loin de la ville, à Kirtick.

Behlul Hassan, de Molla Châban, et ses cinq compagnons qui allaient travailler à leurs vignes furent arrêtés et battus par des soldats grecs. Après avoir essuyé diverses tortures, les malheureux furent enfermés dans le cachot souterrain du poste central d'Osmanic à Manissa, et y restèrent, sans pain ni eau, trois jours entiers. Les Grecs voulurent proscrire Behlul Hassan et ses amis de la zone occupée et les envoyer à Panderma. Mais n'ayant ni la force physique, ni les moyens pécuniaires pour effectuer ce voyage, ils se réfugièrent à Ak-Hissar, et rapportèrent, les larmes aux yeux, les traitements odieux auxquels les Hellènes les avaient soumis.

Le jour de la perquisition d'armes, le Cadi (juge et chef religieux) de Manissa, Ismail Hakki Effendi, fut fouetté, injurié et emprisonné. Ce n'est que plusieurs jours après qu'on l'a relâché.

Un notable, Mehmed Bey Bechzadé, fut battu violemment par les Grecs et envoyé à Smyrne.

L'épouse de M. Hakki Bey, notable pharmacien, subit les pires insultes pour n'avoir pas voulu indiquer l'endroit où son mari s'était caché.

Hakki Tchaouche de la banlieue, ayant été frappé sans pitié, garde encore le lit.

Le jour de la perquisition d'armes furent encore battus avec une violence inouïe MM. Husséin Adanali Zadé, notable de Manissa, Kiamil Mufti Zadé, notable, Ibrahim Mufti Zadé, l'adjoint du maire, Dolghour Hussein, Kadri Ghiritli Zadé.

Ce dernier, grièvement blessé à la tête s'affaissa. Les Grecs le croyant mort, fouillèrent ses poches, volèrent son argent (800 L. turques) et en outre, mirent sa maison à sac. Kadri Ghiritli Zadé est actuellement soigné à l'Hôpital de Smyrne.

Nous joignons à la présente une liste contenant les noms d'autres notables et intellectuels du pays qui furent arrêtés sans aucune raison plausible.

Tant de crimes commis, tant de supplices pratiqués exaspèrent naturellement au plus haut degré les habitants musulmans de notre commune. Néanmoins ceux-ci, témoignant du noble caractère de la nation turque, gardent une patience réellement fort difficile. Mais il est à appréhender que la continuation des atrocités helléniques ne surexcite l'opinion publique et n'oblige, à la fin, les Musulmans à sortir de leur attitude passive. La responsabilité d'un tel soulèvement ne saurait, partant, être imputée qu'aux Grecs seuls.

Nous protestons donc énergiquement et avec indignation contre les agissements de l'armée hellénique qui, depuis son débarquement, n'a cessé d'un instant de perpétrer les abominations les plus inouïes.

Au nom de la Justice et de l'Humanité, nous adjurons les Grandes Puissances d'user de leur autorité pour faire évacuer notre patrie bien-aimée, que nous ne supporterons pas de voir soumise, fût-ce temporairement, à une domination étrangère.

Suivent 60 signatures...

Région de Vourla.

Le vendredi 16 mai dès l'aube, les bandes grecques cernèrent les quartiers musulmans et firent irruption dans Kizildja-Keuy, à 3 kilomètres au Nord-Est de la ville, pillèrent les maisons et le bétail des Turcs, brûlèrent le village et massacrèrent la population.

A midi, ils s'attaquèrent au quartier Hadji-Issa de la ville.

Après trois heures de l'après-midi un torpilleur grec entra dans le port et prit possession des docks qui furent ouverts durant la nuit; les armes qu'ils contenaient furent distribuées aux Grecs du pays qui se vêtirent d'uniformes hellènes qu'ils avaient préparés à l'avance.

Bağlarına çalışmaya giden Molla Şaban'dan Behlül Hasan ve beş arkadaşı, Yunan askerleri tarafından yolları kesilerek dövüldüler. Zavallılar, muhtelif işkencelere uğradıktan sonra Manisa'da, Osmaniyer Merkez Postanesi'nin bodrumuna kapatıldılar ve tam üç gün aç ve susuz bırakıldılar. Yunanlılar, Behlül Hasan ve dostlarını işgal bölgesinden çıkarıp Bandırma'ya sürgüne göndermek istediler. Fakat zavallıların bu seyahat için ne takatleri, ne de paraları vardı. O nedenle Akhisar'a gittiler ve gözyaşları içinde Yunanlılardan gördükleri öğrenç muameleyi anlattılar.*

Silahlara el konulduğu gün [26 Mayıs], Manisa Kadısı İsmail Hakkı Efendi kamçlandı, hakaret gördü ve hapsedildi. Ancak günler sonra serbest bırakıldı.

Eşraftan Mehmed Bey Beşzade Yunanlılar tarafından feci şekilde dövüldü ve İzmir'e gönderildi.

Saygıdeğer Eczacı M. Hakkı Bey'in hanımı, kocasının saklandığı yeri söylemeyi reddettiği için en kötü hakaretlere maruz kaldı.

Acımasızca dövülen banliyöden Hakkı Çavuş, hala yataktan çıkamadı.

Manisa eşrafından Hüseyin Adanalı zade, eşraftan Kâmil Müftü zade, Belediye Başkan Vekili İbrahim Müftü zade, Dolgur Hüseyin, Kadri Giritli zade de, silahlara el konulduğu gün dövüldüler.

Başından yaralanan Kadri Giritli zade düşüp bayıldı. Onun öldüğünü zanneden Yunanlılar ceplerini aradılar, (800 Türk Lirasına) el koydular ve evini yağmaladılar. Adamcağız halen İzmir Hastanesi'nde tedavi görüyor.

Bu listeye, hiçbir neden yokken tutuklanan diğer eşraf ve aydınların adlarını da ekliyoruz.

İşlenen onca cinayetler, uygulanan onca işkenceler, doğal olarak bölgemizde yaşayan Müslüman halkı büyük bir umutsuzluğa sevk ediyordu. Bununla birlikte bu topluluk, Türk milletinin asil karakterine sahip olduğundan, gerçekten katlanılması zor bir tahammül göstermekteydi. Fakat Yunan mezaliminin böyle devam etmesi halinde efkâr-ı umumiyenin [kamuoyunun] galeyana gelip, Müslümanları hareketlendirmesinden korkmak gerekir. Böyle bir başkaldırmanın sorumluluğu sadece Yunanlılara ait olur.

Bu nedenle Yunan ordusunun çıkartma gününden bu yana, görülmemiş öğrençliklerine bir an bile ara vermemiş olmasını şiddetle ve üzüntüyle kınıyoruz.

Geçici bir süre için bile olsa, sevgili vatanımızın yabancı bir devletin yönetimine girmesine tahammül edemeyiz. Adalet ve insanlık namına, vatanımızı işgalden kurtarmaları için Büyük Devletlerin bütün güçlerini kullanmalarını niyaz ediyoruz.

60 İmza

Urla Yöresi**

16 Mayıs'ta şafak sökerken Rumlar, gruplar halinde Müslüman mahallelerini ablukaya

* Şehzadeler İlçesi, Arda Mahallesi sınırları içindedir.

** Aydın Vilayeti'nin İzmir Livası'na bağlı bir kaza olan Urla, 20. yüzyıla girerken bir nahiyeye (Ayasefid) ve 24 köyden oluşan bir idari birimdi.

aldılar ve kentin 3 km. kuzeydoğusundaki Kızılca Köye [ve Deve Deresi Köyü'ne] girdiler, evleri ve Türklerin hayvanlarını yağmaladılar, köyü yaktılar ve halkını katlettiler.*

Öğleyin, kentin Hacı İsa Mahallesi'ne [ve vatansever Türk gençlerinden Hacı Hüseyin Ağaoglu Sabri Bey'in Camii Atik Mahallesi'ndeki evine] saldırdılar.

Saat 15.00'ten sonra bir Yunan torpidosu limana girdi ve gece boyunca, açtıkları rıhtım-daki depolara el koydular. Depodaki silahlar, önceden hazırladıkları Yunan üniformalarını giyen yerli Rumlara dağıtıldı.

Aynı gün Koca Dere, Sarı Abdallar, Deve Deresi köyleri yağmalandı.

16 Mayıs'ı 17 Mayıs'a bağlayan gece boyunca, bütün Türk mahallelerine kentin yukarı kesimindeki Rum mahallelerinden ateş açıldı.

*17 Mayıs'ta üç Türk köyü yağmalandı ve yakıldı. Halkının büyük bir kısmı katledildi. Sa-bahleyin, torpido gemisinden inen 30 kadar Yunan denizcisi Rum mahallesine yerleşmişti*****. Türklerin katledilmesine devam ettiler ve Hacı İsa Mahallesi'ni ateşe verdiler.*

*Öğleden sonra saat dörtte doğru, bir piyade taburu kenti kara tarafından kuşattı ve direniş göstermeme emri aldığı için merkezde toplanan garnizonun silahlarına el koydu***. Silahları ellerinden alınan askerlerin sırtına, askeri depodaki atların semerlerini vurarak kayma-kamlığın önünde topladılar ve yerli Rumların gülüşmeleri arasında fotoğraflarını çektiler.*

Aynı 18'inde, 500 kişilik bir Rum grubu Çeşme tarafına yöneldi ve Barbaros, Kadı Ovacık ve Zeytinler köylerini tahrip etti.

-
- * Aynı saatlerde Urla Jandarma Kumandanı Yüzbaşı Ziya Bey, vatansever Türk gençlerinden silahlandığı 150 kişi ile emrindeki 30 jandarmayı değirmenlerin buldukları sırtlara (On Değirmenler Mevkii / Deka Mılo) ve icap eden sokak başlarına yerleştirmişti. Urla merkezde, 200'ü geçmeyen silahlı Türk, 1000'i aşkın yerli Rum (ki bunlar, 15 Mayıs günü İzmir'den karayoluyla 15 araba dolusu silah ve mühimmatı, Urla'ya getirmişlerdi) ile iki gece üç gün aralıksız çatışmıştır.
- ** Ziya Bey, Yunan torpidosundan inen deniz piyadelerinin Urla istikametine ilerlediğini gördüğünde, silahlandırmış olduğu 150 vatansever gencin silah ve mühimmatlarını alarak, onları ailelerinin yanına göndermişti.
- *** Yüzbaşı Alekos'un kumanda ettiği: Birinci Piyade Tümeni'nin, Yarbay Dionisios Stavrianopoulos kumandasındaki 38. Efzoz Alayı'nın I numaralı taburu (ki, bu tabur daha sonra Alaçatı ve Çeşme'yi de işgal edecekti) Urla'ya girdiğinde, söz konusu Türk garnizonu, 17. Kolordu Kumandanlığı'nın 56. Tümeni'ne bağlı 18 mevcutlu 173. Alay'dı.

Le même jour les villages Kodja-Déré, Sari-Aydiller, Dévé-Déréssi furent pillés.

Durant toute la nuit du 16-17 mai, tous les quartiers turcs furent soumis à la fusillade des quartiers grecs situés sur les hauteurs de la ville.

Le 17, trois villages turcs furent pillés et incendiés et la plupart de ses habitants furent massacrés. Dans la matinée une trentaine de marins grecs avaient débarqué du torpilleur et s'étaient installés dans le quartier grec; le massacre des Turcs continua de même et le quartier Hadji Issa fut incendié.

Dans l'après-midi, vers quatre heures, un bataillon d'infanterie grecque cerna la ville du côté de la terre et se fit remettre les armes de la garnison qui s'était rassemblée au centre, ayant reçu ordre de ne pas se défendre. Les soldats ainsi désarmés furent chargés des selles de chevaux du dépôt militaire et réunis devant la préfecture où ils furent photographiés dans cette position sous les ricanements de la population grecque.

Le 18, une bande de 500 Grecs passa du côté de Tcheshmé et anéantit les villages de Barbarouss, Kadi-Ovadjik et Zefounlar.

Şekil 52. Manisa Mutasarrıflığı Binası

Figure 52. Bâtiment du Gouvernorat de Manisa

Şekil 53. İstasyon Caddesi ve kahvehanede oturan Türkler

Figure 53. Turcs assis sur la Rue de la Gare (İstasyon Caddesi) et au café

**Şekil 54. Manisa
Garı'nda Yunan
askerleri ve yerli Rumlar**

**Figure 54. Soldats grecs et
Grecs locaux à la gare de
Manisa**

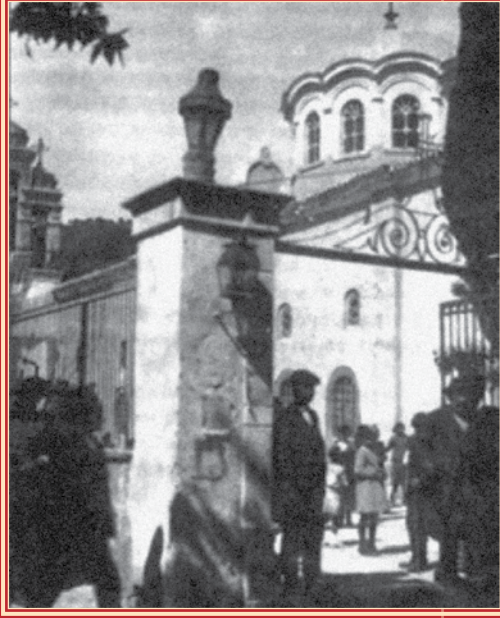

Şekil 55. Manisa'yı işgal eden Yunan Beşinci Piyade Alayı'nın subay ve askerleri

Figure 55. Officiers et soldats du Cinquième Régiment d'Infanterie Grec envahissant Manisa

**Şekil 57. Üç
Kutsallar
Kilisesi**

**Figure 57. Église
des Trois Saints
(Église des Trois
Sacrés)**

Şekil 56. Manisa Belediye Binası

Figure 56. La Mairie de Manisa

Şekil 58. Papazlı Köyü'nde Efvonlar

Figure 58. Les Evzones dans le village de Papazlı

Şekil 59. Urla İskelesi'nde Kahvehaneler (1920)

Figure 59. Cafés sur le Port d'Urla (1920)

Şekil 60. Urla İskelesi (Sağ üst köşede görülen Karantina Adası)

Figure 60. Le Port D'Urla (Ile de Karantina vue dans le coin supérieur droit)

TABLE DES MATIÈRES

Les Grecs à Smyrne

(Mythologie moderne)..... page 3

Témoignage des Alliés

Rapport de la Commission interalliée d'enquête sur l'occupation grecque de
Smyrne..... — 11

Témoignages étrangers

Lettre d'un officier anglais..... — 15
Lettre d'un officier français..... — 17
Lettre de Zuber Tafa..... — 20
Protestation des chefs religieux grec et arménien..... — 21

Les Atrocités

Région de Smyrne

Rapports du Général Ali Nadir Pacha..... — 22
Rapport du Commandant Général de la Gendarmerie..... — 25
Rapport de la Commission Militaire turque..... — 28
Liste des sommes et objets dont furent dépouillés les officiers de la garnison
turque..... — 32

Région de Pergame..... — 38

Région d'Ayazmend..... — 42

Région de Kanik..... — 42

Région de Kozak..... — 43

Région d'Aidin (Lettre de Chukri Bey, Commandant des forces nationales,
au Commandant des Contingents italiens)..... 44 à 48

Les horreurs de la Vallée de Méandre..... — 50

Extrait d'un rapport sur les atrocités de Nazilli..... — 53

Région de Ménémén (Appel à la justice des survivants des massacres
de Ménémén)..... — 55

Région de Magnésie..... — 59

Lettre de protestation aux représentants des puissances alliées..... — 62

Région de Vourla..... — 63

İÇİNDEKİLER*

Yunanlılar İzmir’de

(Modern Mitoloji) sayfa 3

İtilaf Devletlerinin Tanıklığı

Yunanlıların İzmir’i ve İzmir’e komşu toprakları işgalleri ile ilgili İtilaf Devletleri Komisyonu’nun Raporu - 11

Yabancıların Tanıklıkları

İngiliz subayının mektubu - 15
Fransız subayının mektubu - 17
Zuber Tafa’nın mektubu - 20
Rum ve Ermeni cemaat reislerinin protestosu - 21

Gaddarlıklar

İzmir Yöresi

General Ali Nadir Paşa’nın Raporları - 22
Jandarma Umum Kumandanının Raporu - 25
Osmanlı Askeri Heyetinin Raporu - 28
Kışladaki Türk subaylarından alınmış değerli eşyanın listesi - 32
Bergama Yöresi - 38
Ayazmend Yöresi - 42
Kınık Yöresi - 42
Kozak Yöresi - 43
Aydın Yöresi (Milli Kuvvetler Kumandanı Şükrü Bey’in İtalyan Kumandanına mektubu) 44-48
Menderes Vadisi’ndeki korkunç olaylar - 50
Nazilli’deki gaddarlıklarla ilgili bir raporun özeti - 53
Menemen Yöresi (Menemen katliamından kurtulanların adalet talebi) . . - 55
Manisa Yöresi - 59
İtilaf Devletleri temsilcilerine protesto mektubu - 62
Urla Yöresi - 63

[KARŞILAŞTIRMALI GRAFİKLER]

[YAYINLAR]

[ABD Başkanı Woodrow Wilson’un 8 Ocak 1918’de Kongre’de Yaptığı Konuşmanın Metni]

* Köşeli parantez içinde yazılı olanlar tarafımızdan eklenmiştir.

Bu konuda başvurulabilecek

YAYINLAR

Atrocités Grecques dans le Vilayet de Smyrne

(1. Série)

Osmanlı Haklarını Savunma Birliği Yayını

Atrocités Grecques dans le Vilayet de Smyrne

(2. Série)

Lozan Kongresi Türk Daimi Bürosu Yayını

Greek Atrocities in the Vilayet of Smyrna

(first series)

Lozan Kongresi Türk Daimi Bürosu Yayını

Smyrne au Point de Vue Géographiques, Economiques, etc..

Türk Yurdu Yayını, Lausanne, 1919.

The Greeks in Asia Minor

Yazarı: C. F.Dixon, Londra.

The Hellenic Greek Scourge in Turkey

Yazarı: Arthur Field, Londra.

**A CONSULTER
sur le Même Sujet**

Atrocités grecques dans le Vilayet de Smyrne

(1re Série)

publié par la Ligue pour la défense des droits des
Ottomans.

Atrocités grecques dans le Vilayet de Smyrne

(2e Série)

publié par le bureau permanent du Congrès turc de
Lausanne.

Greek atrocities in the Vilayet of Smyrna

(first series)

published by the permanent bureau of the turkish
Congress at Lausanne.

*Smyrne au point de vue géographique,
économique, etc..*

par Turc Yourdou. Lausanne 1919.

The Greeks in Asia Minor

by C. F. Dixon Johnson. Londres.

The Hellenic Greek Scourge in Turkey

by Arthur Field. Londres.

ABD Başkanı Woodrow Wilson'un 8 Ocak 1918'de Kongre'de Yaptığı Konuşmanın Metni*/ Transcription du discours du président américain Woodrow Wilson au Congrès le 8 janvier 1918*

Kongre'nin Saygıdeğer Üyeleri,

Daha önce belirtmiş olduğum üzere, merkezi imparatorlukların **[İttifak Devletleri'nin]** temsilcisi konuşmacılar, savaşa ilgili konuları ve genel bir barışın olası zemini hakkında müzakere arzularını dile getirmişlerdir. Ateşkes dönemi **[sonrası]** yapılan müzakerelere, Brest-Litovsk'ta Rusya ve İttifak Devletleri temsilcileri arasında devam etmekte olan müzakerelere atfen, bu müzakerelerin genişletilerek barış ve antlaşma şartlarına yönelik genel bir konferansın toplanabilmesi imkânının mümkün olup olmadığını belirlemek amacıyla savaşa taraf olan ülkeler davet edilmiştir.

Rusya'nın temsilcileri, barış kararının alınmasına yönelik ilkeleri kesin bir şekilde belirtmekle kalmayıp bu ilkelerin somut olarak uygulanmasına yönelik programı da sunmuşlardır. İttifak Devletleri'nin temsilcileri de, uygulanabilir şartlarla ilgili olarak somut bir program

Messieurs les Membres du Congrès,

Comme je l'ai déjà précisé à plusieurs reprises, les intervenants représentant des empires centraux [États alliés] ont exprimé leur désir de discuter sur les questions de guerre et les bases possibles d'une paix générale. En ce qui concerne les négociations tenues [après] la période de cessez-le-feu et les négociations en cours entre les représentants de la Russie et les puissances centrales à Brest-Litovsk, les pays en guerre ont été invités à déterminer s'il est possible d'élargir ces négociations et convoquer une conférence générale sur les termes de la paix et des accords.

Les représentants de la Russie ont présenté non seulement un exposé parfaitement défini des principes sur lesquels seraient désireux de conclure la paix, mais aussi un programme défini de l'application concrète de ces principes. Les représentants des États Alliés ont également soumis un projet d'accord beaucoup moins précis, sur les conditions applicables jusqu'à ce qu'un programme concret soit ajouté. Or, ce programme ne proposait aucune

* Wilson'un, barışa temel olacağını söylediği 14 prensibi açıkladığı bu konuşma, öncelikle küresel ölçekte büyüklüğü tartışılmaz ABD Emperyalizmi'nin gücünü pekiştirmek için yapılmıştı. Nitekim iki ve üç numaralı prensiplerin, İngiltere'nin uluslararası ticaretteki yerini sarsmayı ve sömürgelerinde ABD nüfuzunu yaygınlaştırmayı amaçladığı ortadadır. Ayrıca bu prensiplerin, ABD imzacı tarafı olmasa da, emperyalistlerin savaş içinde yaptığı gizli paylaşım anlaşmalarını, Ekim devrimiyle Rusya'da iktidara gelmiş Bolşeviklerin kamuoyuna duyurmasından sonra açıklandığı unutulmamalıdır. Wilson, "ne ilhak, ne tazminat" diyen Bolşeviklere duyduğu öfkeyi konuşmasında özenle gizlemeye çalışmıştı.

* Ce discours, dans lequel Wilson a expliqué les 14 principes qui, selon lui, constitueront une base pour la paix, a été prononcé avant tout pour mettre l'accent sur la puissance de l'impérialisme américain, dont l'ampleur est indiscutable à l'échelle mondiale. En fait, il est évident que les principes numéro deux et trois visent à saper la place de la Grande-Bretagne dans le commerce international et à étendre dans ses colonies l'influence américaine. De plus, il ne faut pas oublier que ces principes ont été annoncés après que les bolcheviks, arrivés au pouvoir en Russie avec la révolution d'Octobre, ont annoncé au public les accords secrets de partage conclus par les impérialistes pendant la guerre, même si les États-Unis n'étaient pas un signataire. Wilson a tenté de cacher sa colère contre les bolcheviks qui ont dit "ni annexion ni compensation" dans son discours.

eklenene kadar oldukça hassas, çok daha az kesinlik taşıyan bir anlaşma taslağı sunmuşlardır. Bu program ne Rusya'nın hükümraniği, ne de ilgili halkların kaderleriyle ilgili olarak **[statükoda bir]** değişiklik sunmamakta, merkezi imparatorlukların silahlı kuvvetlerinin işgal ettiği her toprak parçasını –her bölge, her şehir, her arazi parçası- kendi topraklarına ve güçlerine, daimi katılım suretiyle muhafaza etmesi anlamına gelmektedir.

Şurası mantıklı bir varsayımdır ki, başlangıçta öne sürülen anlaşmanın genel ilkeleri, kendi halklarının düşünce ve amaçlarının meydana getirdiği etkiyi hissetmeye başlayan Almanya ve Avusturya'nın daha liberal devlet adamlarından gelmiştir, ancak asıl anlaşmanın somut maddeleri, aldıkları her şeyi muhafaza etmek isteyen askeri liderlerden gelmiştir. Müzakereler kesilmiştir. Rus temsilciler samimi ve ciddi idi. Kendileri bu tür fetih ve nüfuz tekliflerini kabul edemezler.

Tüm hadise dikkat çekici hususlarla doludur. Aynı zamanda zihin karıştırıcı pek çok unsur da mevcuttur. Merkezi imparatorlukların temsilcileri kimin için konuşmaktadırlar? Kendi ülkelerinin parlamentolarının çoğunluk gruplarının mı, yoksa bugüne kadar siyasete egemen olan ve Türkiye ile Balkan ülkelerinin dışişlerini kontrol eden ve bu savaşta anılan ülkeleri tarafyapan militarist ve emperyalist bir avuç insan adına mı?*

Rus temsilciler çok haklı ve çok akıllıca olarak, modern demokrasinin gerçek ruhu içinde, Alman ve Türk devlet adamlarıyla sürdürdükleri konferansların arzu edildiği gibi kapalı kapılar ardında değil, açık bir şekilde, hazır bulunanların önünde yapılması gerektiği konusunda ısrar etmişlerdir. O halde biz kimi dinliyorduk? Alman Parlamentosu'nun 9 Temmuz'da aldığı kararın niyet ve ruhunu taşıyan Almanya'nın liberal liderlerini ve partilerini mi, yoksa bu niyet ve ruha direnen

concession d'aucun ordre, ni en ce qui concerne la souveraineté de la Russie, ni en ce qui concerne les préférences des populations dont ils prétendaient le sort [dans le statu quo]; mais signifiait en un mot que les empires centraux entendaient garder chaque pouce de territoire que leurs forces armées avaient occupé — toutes les provinces, toutes les villes, en somme tous leurs avantages — comme une addition permanente à leurs territoires et leur puissance.

Il est raisonnable de supposer que les principes généraux de règlement qu'ils avaient tout d'abord suggérés émanaient des hommes d'État les plus libéraux d'Allemagne et d'Autriche, des hommes qui ont commencé à comprendre la force de la véritable pensée et des intentions de leurs propres peuples, tandis que les conditions concrètes du règlement actuel provenaient des chefs militaires qui n'ont d'autre pensée que de garder ce qu'ils ont pris. Les négociations ont été rompues. Les représentants de la Russie étaient sincères et de bonne foi. Ils ne peuvent envisager de pareilles propositions de conquête et de domination.

Cet incident, dans son ensemble, est gros d'enseignements. Il est aussi gros de perplexité. Au nom de qui les représentants des empires centraux parlent-ils? Parlent-ils pour les majorités de leurs Parlements respectifs ou pour les partis minoritaires, cette minorité militaire et impérialiste, qui a jusqu'ici dominé toute leur politique et contrôlé les affaires de Turquie et les États balkaniques, lesquels se sont vus obligés de devenir leurs associés dans cette guerre?

Les représentants de la Russie ont insisté, très justement, très sagement et dans le véritable esprit de la démocratie moderne, pour que les conférences qu'ils ont engagées avec les hommes d'État allemands et turcs soient tenues portes ouvertes, et non portes fermées, et le monde entier a été appelé à l'audience, comme on le désirait. Qui avons-nous entendu? Ceux qui représentent l'esprit du Parlement allemand du 9 juillet, l'esprit et les intentions des chefs libéraux de l'Allemagne, et de leur parti,

* Türkiye bağlamında kastedilen hiç kuşkusuz, İttihat ve Terakki'dir.

* Ce que l'on entend dans le contexte de la Turquie, est sans doute le Comité Union et Progrès (İttihat ve Terakki).

ve karşı koyan ve fetih ve boyun eğdirmede ısrarlı olanları mı? Yahut aslında uzlaşmamış ve açık bir şekilde, ümitsiz durumda her ikisinin de mi? Bunlar çok ciddi ve gelişmelere gebe sorulardır. Dünya barışı, bunlara verilecek cevaplara bağlıdır.

Ancak Brest-Litovsk'taki ateşkes görüşmelerinin sonuçları ne olursa olsun, merkezi imparatorluklar adına konuşanların ifadelerindeki gaye ve danışmanların zihin karışıklığı ne olursa olsun, kendileri dünyayı savaştaki amaçlarına göre bilgilendirme yolunda girişimlerde bulunmuşlardır ve karşılarındakileri, amaçlarının neler olduğu ve nasıl bir anlaşmanın adaletli ve tatminkâr olabileceği hususunda açıklama yapmaya çağırılmaktadırlar. Bu çağırının cevap bulmaması ve bu cevabın, açık ve samimi bir cevap olmaması için haklı bir neden yoktur. Biz bunun için beklemedik. Sadece bir kez değil, tekrar tekrar tüm düşünce ve amacımızı dünyanın önüne sunduk [!] ve sadece genel çerçeveye ile değil, her defasında buradan ne türde anlaşma maddelerinin çıkması gerektiğinin açıklığa kavuşması için yeterli tanımlamaları sunduk. Geçtiğimiz hafta **[Başbakan]** Bay Lloyd George takdire şayan bir ruh hali içinde samimiyetle ve açıklıkla Büyük Britanya Hükümeti'ne ve halkına hitap etmiştir*.

Merkezi güçlerin hasımları arasında, ilkesel ve ayrıntıda belirsizlik şeklinde fikri kararsızlıklar mevcut değildir**. Müşaverede gizlilik, kamuoyuna açıklamalarda eksiklik, savaşın amaçları konusunda yapılacak net bir tanımlamadaki başarısızlık, Almanya ve müttefikleri arasında mevcuttur. Ölüm kalım konuları, bu tanımlamalara bağlıdır. Sorumlulukları konusunda kafasında

ou ceux qui résistent à cet esprit, et à ces intentions, qui les combattent et qui insistent pour la conquête et la soumission par la force ? Ou entendons-nous, en fait, les uns et les autres irréconciliés dans une contradiction ouverte et sans espoir d'entente ? Ce sont là des questions très sérieuses, très poignantes. De leur réponse, dépend la paix du monde.

Mais, quels que soient les résultats des pourparlers de Brest-Litovsk, quelles que soient les conclusions d'intention ou de fait qui suivront les déclarations des représentants des empires centraux, ceux-ci ont déjà, de nouveau, prétendu saisir le monde de leurs objectifs de guerre et ont de nouveau défié leurs adversaires de déclarer quels sont leurs propres objectifs et quelle sorte de règlement ils estimerait juste et satisfaisant. Il n'y a aucune bonne raison pour que ce défi ne soit pas relevé et qu'il n'y soit pas répondu avec la plus grande loyauté. Nous n'avons pas d'ailleurs attendu ce moment pour le faire. Non pas une fois, mais à plusieurs reprises, encore et encore, nous avons exposé toute notre pensée, tous nos desseins devant le monde, [!] et non pas en des termes généraux seulement, mais chaque fois avec une précision suffisante pour établir clairement quelles sortes de conditions définitives de paix doivent nécessairement en sortir. La semaine dernière [Premier-ministre] M. Lloyd George a parlé avec une admirable sincérité et dans un esprit de loyauté admirable pour le peuple et le gouvernement de la Grande-Bretagne*.

Il n'y a aucune confusion dans les conseils des adversaires des puissances centrales, aucune incertitude en ce qui concerne leurs principes**. C'est seulement du côté de l'Allemagne et de ses alliés que les intentions sont restées secrètes, que l'on se trouve en présence d'un manque de franchise rigoureuse

* ABD Başkanı Wilson'un, savaş içinde imza edilmiş gizli paylaşım anlaşmalarının mimarlarından birisi ve Orta-Doğu'da kan, ateş ve gözyaşının baş sorumlusu Lloyd George'u takdir edip samimiyetinden dem vurması, bir tür "keriz ikna çalışması"dır.

** Bu iddianın gerçek dışı olduğu, Osmanlı İmparatorluğu'na imza ettirilecek barış anlaşması için, İtilaf Devletleri'nin aralarında, çeşitli konferanslar toplama suretiyle 1920 yazına kadar tartışmış olmalarından anlaşılmaktadır.

* Le fait que le président américain Wilson apprécie et parle longuement de la sincérité de Lloyd George, l'un des architectes des accords de partage secrets signés pendant la guerre et le principal coupable du sang, du feu et des larmes au Moyen-Orient, est une sorte de "couillonade".

** Il est évident que cette affirmation est fausse, puisque les puissances de l'Entente avaient débattu entre elles jusqu'à l'été 1920, en convoquant diverses conférences, pour que le traité de paix soit signé par l'Empire Ottoman.

en ufak bir şüphe olmayan hiçbir devlet adamı, bunun toplumun yaşamı için hayati önemde bir fedakârlık ya da adına konuştuğu insanlar için doğru ve gerekli olduğu konusunda emin olmadığı müddetçe, bu trajik ve korkunç kan dökülmesine ve hazinelerin boşaltılmasına devam edilmesi gerekliliğine bir an olsun bile izin veremez.

Dahası, ilke ve amacı tanımlamak için ortaya çıkan bir ses, bana dünyanın sorunlu havasını dolduran üzücü seslerden daha çok, ürkütücü ve zorlayıcı görünmektedir. Bu Rus halkının sesidir. Şu ana kadar merhametsiz ve acımasız olarak bilinen Almanya'nın korkunç gücü önünde tükenmiş ve ümitsizdirler. Güçleri darmadağın olmuştur. Ancak ruhları boyun eğmemiştir. Prensip ve uygulamada kendilerini teslim etmeyeceklerdir. Neyin doğru olduğu, neyin insancıl olduğu ve neyin kabul edilmesinin onurlarına uygun olduğu kavramı açık, geniş bir bakış açısı, cömert bir ruh ve evrensel bir insan sevgisi ile insanlığı seven her bireyin takdirini çekmesi gerektiği şekilde belirtilmiştir ve güvende olabilecekleri ideallerini birleştirmeyi ya da diğerlerini terk etmeyi reddetmişlerdir.

Ne istediğimizi ve amacımız ile düşüncemizin diğerlerinden farklı olup olmadığını belirtmemizi istemektedirler ve ben Birleşik Devletler halkının olabilecek en açık ve sade şekilde, bunu yanıtlamamı istediğine inanıyorum. Mevcut liderlerin inanıp inanmadığı bilinmez ama bizim samimi arzu ve ümidimiz, Rusya'nın halkına istedikleri en yüksek derecedeki özgürlük ve düzenli barışa ulaşmaya yardım edecek bir yol açmaktır.

Dileğimiz odur ki, barış süreci başladığında, bu süreç tamamıyla açık ve herhangi bir yanlış anlamaya meydan vermeyecek şekilde olacaktır. Fetih ve itibarın yükselmesi günü geride kalmıştır, bu durum belirli hükümetlerin çıkarları doğrultusunda yapılan gizli anlaşmalar ve dünyadaki barışı bozacak istenmeyen şeyler için de geçerlidir. Düşünceleri yok olup giden bir çağın içinde hala yok olmayan, herkesin gözünde açık olan mut-

; ce sont eux seuls qui ont manqué à donner une définition précise de leurs objectifs de guerre. La fin de ce terrible conflit de vie et de mort dépend de ces définitions. Aucun homme d'État ayant la moindre conception de sa responsabilité ne doit, pour un moment, se permettre de prolonger ces tragiques et effrayants sacrifices de sang et d'argent, à moins qu'il ne soit sûr, sans conteste et quoi qu'il arrive, que les buts de ces sacrifices sont partie indissoluble de la vie même de la société et que les peuples pour lesquels il parle estiment ces buts justes et impératifs autant qu'il le juge lui-même.

Il y a de plus une voix qui réclame cette définition des principes et des intentions, et qui est, il me semble, plus émouvante et plus persuasive qu'aucune des nombreuses voix qui font actuellement retentir l'air troublé du monde. C'est la voix du peuple russe. Les Russes sont écrasés et, semblerait-il, sans espoir, sous la force effroyable de l'Allemagne qui n'a jusqu'ici connu aucune pitié. Leur puissance, en apparence, est brisée. Et cependant leur âme n'est pas abattue. Ils ne céderont ni sur le principe, ni dans les actes. Leur conception de ce qu'il est juste, de ce qu'il est humain et honorable pour eux d'accepter, a été déclarée avec une franchise, une largeur de vues, une générosité d'esprit et une sympathie humaine, universelle, qui doivent provoquer l'admiration de tout ami de l'humanité, et ils ont refusé de transiger sur leurs idéals ou d'abandonner les autres pour se mettre eux-mêmes en sûreté.

Ils s'adressent à nous, nous demandant ce que nous désirons et si, sur quelques points, notre but et notre esprit diffèrent des leurs ; et je crois que le peuple des États-Unis désirerait que je leur répondisse avec la plus grande simplicité et la plus grande franchise. Que leurs chefs présents le croient ou non, c'est notre désir et notre espoir les plus chers, que quelque moyen soit trouvé qui nous donna le privilège d'aider le peuple de Russie à réaliser son espoir suprême de liberté et de paix dans l'ordre.

Nous souhaitons que, lorsque le processus de paix commencera, il soit absolument ouvert et sans aucun malentendu. Le temps des conquêtes et des prestiges est passé, de même également aux accords secrets faits dans l'intérêt de certains gouvernements et des faits indésirables pour troubler

luluk verici bir gerçek, şimdi ya da herhangi bir zamanda dünya barışı ve adaleti ile uyumlu amaçların tüm uluslar için gerçekleştirilebilecek olmasıdır.

Biz bu savaşa girdik, çünkü ortaya çıkan hakların ihlal edilmesi bizi çabucak etkiledi, bunlar düzelmedikçe ve tekrarlanmaması garanti altına alınmadıkça kendi insanlarımızın hayatlarını yaşanmaz kılacaktı. Bu nedenle bu savaşta talep ettiğimiz, kendimize karşı tuhaf olan şeyler değildir. Dünyanın yaşanılabilir bir yer kılınması son derece önemlidir ve amacımız, özellikle bizim gibi barışsever ulusların kendi kurumlarını belirleme, güç kullanımı ve bencil saldırganlıklar yerine, diğer uluslar tarafından adalet ve adil muamele görmesidir. Dünyanın tüm halkları, bu çıkar göz önüne alındığında etkin ortaklardır ve kendi tarafımızdan baktığımızda, başkalarına adalet verilmedikçe, bize de verilmeyecek demektir. Bu nedenle dünyadaki barışın programı bizim programımızdır, bu program tek olası programdır ve o da şudur:

- I. Barış müzakereleri dünya kamuoyunun önünde tam bir açıklık içinde yürütülecek; müzakerenin sonucunda, hangi türden olursa olsun, hiçbir gizli anlaşma ya da uzlaşma yapılmayacaktır. Diplomasi, herkesin gözü önünde açık iş görecektir*.
- II. Deniz ticaretine, barış zamanında olduğu kadar, savaş zamanında da kesin ve mutlak özgürlük tanınacaktır.
- III. Ulusların ticaretin önüne dikilmiş her türlü engel ve set, eşitsiz ticaret koşullarını kuran her türlü düzenleme kesinlikle ortadan kaldırılabilecektir.
- IV. Taraflar arasında karşılıklı olarak, ulusal silahların devlet güvenliği bakımından zorunlu ancak kesinlikle en aza indirilmesini sağlayan garantiler verilecektir.
- V. Tüm sömürge sorunları özgürce, tam

la paix dans le monde. Cette vérité heureuse qui est claire aux yeux de tous dont les pensées ne sont pas attardées dans un âge qui est révolu, est que des objectifs compatibles avec la paix et la justice mondiales peuvent être réalisés pour toutes les nations maintenant ou à tout moment.

Nous sommes entrés dans cette guerre parce que des violations du droit nous touchaient au vif et rendaient la vie de notre peuple impossible, à moins qu'elles ne fussent réparées et que le monde ne fût une fois pour toutes assuré contre leur retour. Ce que nous demandons dans cette guerre, par suite, ce n'est rien de particulier pour nous-mêmes. C'est que le monde soit rendu sûr et qu'il soit possible d'y vivre, et en particulier qu'il soit rendu sûr pour toute nation aimant la paix qui, comme la nôtre, désire vivre sa propre vie, déterminer ses propres institutions, être assurée de la justice et des agissements loyaux des autres peuples du monde vis-à-vis de la force et des agressions égoïstes. Tous les peuples du monde sont en effet solidaires dans cet intérêt, et en ce qui nous concerne, nous voyons très clairement qu'à moins que justice ne soit faite aux autres, elle ne nous sera pas rendue à nous-mêmes. Le programme de la paix mondiale est, en conséquence, notre programme, et ce programme, le seul programme possible selon nous, est celui-ci :

- I. Des conventions de paix ouvertes, ouvertement conclues et après lesquelles il n'y aura pas d'accords internationaux privés d'aucune sorte. La diplomatie agira toujours franchement et en vue de tous*.
- II. Une liberté absolue du commerce maritime aussi bien en temps de paix qu'en temps de guerre.
- III. Suppression, autant que possible, de toutes les barrières économiques, et établissement de conditions commerciales égales pour toutes les nations consentant à la paix et s'associant pour son maintien.
- IV. Échange de garanties suffisantes que les armements de chaque pays seront réduits

* Wilson burada, diplomaside müzakere sürecinin değil, sonuçlarının açık olmasını kastetmektedir.

* Wilson ne parle pas ici de la transparence du processus de négociation en diplomatie, mais de celle des résultats.

- dürüstlük ölçüsü içinde ve mutlak şekilde tarafsız çözüme bağlanacaktır. Söz konusu çözüm için, şu ilkenin kesinlikle gözetilmesi gerekmektedir: Egemenliğe ilişkin tüm sorunların çözümünde yerli halkın çıkarları, hükümetlerin istekleriyle -bu istekler zorlayıcı bile olsa- eşit önemde göz önüne alınacak ve hükümetlerin istekleri ayrıntılarıyla saptanacaktır.
- VI. Almanya, bütün Rus topraklarını boşaltacaktır. “Rus Sorunu”, Rusya’yla öbür ulusların **[Rusya içinde ancak Rus olmayan halkların]** istedikleri taktirde ve ölçüde özgürce yardımda bulunulmasını garanti edecek ve kendi siyasal gelişimiyle ulusal politikasına ilişkin tüm kararları, bağımsızca alabilme özgürlüğünü sağlayacak bir şekilde çözüme bağlanacaktır. Bu çözüm şekli ayrıca, **[yeni Rusya’yı oluşturan]** hür kalklar topluluğunun seçtiği rejim ne olursa olsun, Rusya’ya karşı iyilik gözetir bir davranış içinde olmasını ve kalmasını da garanti etmelidir.
- VII. Almanya, Belçika topraklarını hemen boşaltacak ve Belçika yeniden bağımsız devlet kimliğine kavuşacaktır.
- VIII. Almanya işgal altında tuttuğu Fransız topraklarını boşaltacak ve buralarda verdiği zararı ödeyerek, yaklaşık elli yıldır dünya barışını tehdit eden Alsas ve Loren Meselesi’nde, Prusya’nın 1871 yılında Fransa’ya karşı yaptığı yanlış, herkesin çıkarına uygun şekilde düzeltilecektir.
- IX. İtalya’nın sınırları, açıkça belirlenmiş “ulusal sınırlar ilkesi’nin ışığında yeniden çizilip düzeltilecektir.
- X. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu sınırları içinde yer alan halklara özerklik tanınacaktır.
- XI. Almanya; Romanya, Sırbistan ve Karadağ’daki askerlerini hemen geri çekecektir. Ayrıca Sırbistan’a, denize bağımsız ve istikrarlı çıkış garantisi verilecektir.
- au minimum compatible avec la sécurité intérieure.
- V. Toutes les revendications coloniales seront résolues librement, en toute honnêteté et en toute impartialité. Pour la solution en question, le principe suivant doit être strictement observé : dans la solution de tous les problèmes liés à la souveraineté, les intérêts des populations en question seront pris en compte à égalité avec les souhaits des gouvernements, même si ces exigences sont impérieuses, et les revendications des gouvernements seront définies détail.
- VI. L’Allemagne évacuera tout le territoire russe. “La Question Russe” sera résolue de manière à garantir la libre assistance de la Russie et des autres nations **[les peuples non russes en Russie]**s’ils le souhaitent et dans la mesure où ils le souhaitent, et la liberté de prendre toutes les décisions indépendamment de leur évolution politique et de leur politique nationale. Cette forme de solution doit également garantir que la communauté des peuples libres **[formant la nouvelle Russie]** sera et restera bienveillante envers la Russie, quel que soit le régime qu’elle choisit.
- VII. L’Allemagne évacuera immédiatement tout le territoire belge et la Belgique retrouvera son identité d’État indépendant.
- VIII. L’Allemagne évacuera le territoire français qu’elle a occupé et le préjudice causé à la France par la Prusse en 1871 en ce qui concerne l’Alsace-Lorraine, préjudice qui a troublé la paix du monde durant près de cinquante ans, devra être réparé afin que la paix puisse de nouveau être assurée dans l’intérêt de tous.
- IX. Une rectification des frontières italiennes devra être opérée conformément aux données clairement perceptibles du principe des nationalités.
- X. L’autonomie sera donnée aux peuples qui vivent à l’intérieur des frontières de l’Empire Autriche – Hongroie.
- XI. L’Allemagne retirera immédiatement ses troupes de Roumanie, de Serbie et du Monténégro. En outre, la Serbie se verra garantir une sortie indépendante et stable vers la mer.

- XII. Bugünkü Osmanlı İmparatorluğu'nun Türk kısmına güvenli bir hükümlerlik sağlanmalıdır, fakat halen idaresindeki diğer milletlere tereddüt edilmez bir hayat güvenliği ile mutlak dokunulmaz muhtar bir gelişme fırsatı tanınmalıdır. Çanakkale Boğazi, uluslararası garanti altında bütün ulusların ticaretine ve gemilerinin geçişine devanlık şekilde açık olmalıdır.
- XIII. Denize çıkışı olan bağımsız bir Polonya devleti oluşturulacak ve Polonyalıların oturduğu tüm topraklar bu devlete bağlanacaktır.
- XIV. Büyük ve küçük devletlerin siyasal bağımsızlıklarını ve ulusal bütünlüklerini karşılıklı olarak garanti altına almak amacıyla özel statüsü olan bir Milletler Cemiyeti'nin en kısa zamanda kurulması için, gerekli çalışmalarla hemen başlanacaktır.

Biz kendimizi, yanlışlarla ilgili bu gerekli düzeltmeleri yapmak ve yürürlükte olan doğrularla ilgili emperyalistlere karşı bir arada olan hükümetler ve halklarla candan ortaklar olarak görmekteyiz*. Biz çıkar ya da amaç olarak ayırlamayız. Sonuna kadar omuz omuzayız. Bu tür düzenleme ve sözleşmeler için çarpışmaya hazırız ve bunlara erişinciyeye dek çarpışmaya gönüllüüz, bunun yegâne nedeni adil ve istikrarlı bir barış arzulanmamız ve bunun yürürlükte olmasını istememizdir, bu barış ancak savaşa yönelik başlıca provokasyonların ortadan kalkmasıyla olur ve bu program bunları ortadan kaldırmaktır [!]. Biz Almanya'nın büyüklüğünü kıskanmıyoruz ve bu programda buna zarar veren herhangi bir şey yoktur. Biz [Almanya'ya] zarar vermek ya da onun meşru nüfuz veya otoritesini hiçbir şekilde engellemek istemiyoruz. Eğer kendi, biz ve barışsever diğer uluslarla birlikte adalet, hukuk

- XII. Aux régions turques de l'Empire Ottoman actuel devront être garanties la souveraineté et la sécurité ; mais aux autres nations qui sont maintenant sous la domination turque, on devra garantir une sécurité absolue d'existence et la pleine possibilité de se développer d'une façon autonome, sans être aucunement molestées. Les Dardanelles devront rester ouvertes comme un passage libre pour les navires et le commerce de toutes les nations sous la protection de garanties internationales.
- XIII. Un État polonais indépendant devra être créé, qui comprendra les territoires habités par des populations indiscutablement polonaises, auxquelles on devra assurer un libre accès à la mer.
- XIV. Les démarches seront entamées sans attendre afin de créer une Organisation des Nations qui aura un statut particulier ayant pour objet d'offrir des garanties mutuelles d'indépendance politique et d'intégrité territoriale aux petits comme aux grands États.

Au sujet de ces réparations essentielles, du tort causé et des revendications de justice, nous nous sentons intimement liés à tous les gouvernements et à tous les peuples associés pour combattre les impérialistes*. Nous ne saurions être séparés dans la question des intérêts ni divisés quant au but à atteindre. Nous resterons étroitement unis jusqu'à la fin. Pour arriver à de tels arrangements et à de telles conventions, nous sommes disposés à combattre et à continuer de combattre jusqu'à ce qu'ils soient réalisés ; mais seulement parée que nous souhaitons voir le droit triompher et parce que nous désirons une paix stable et juste qui ne peut être assurée qu'après l'élimination des principaux motifs de guerre que ce programme fera disparaître [!]. Nous ne sommes nullement jaloux de la grandeur de l'Allemagne et il n'y a rien dans ce programme qui puisse l'affaiblir. Nous [concernant l'Allemagne]

* ABD Başkanı'nın ülkesini emperyalist ülkeler içinde değil, emperyalizme karşı bir arada olan hükümet ve halkların candan ortağı olarak görmesini de, "keriz ikna çabası" bağlamında değerlendirmek gerekir.

* Le fait que le président américain considère son pays non parmi les pays impérialistes mais comme un partenaire sincère des gouvernements et des peuples unis contre l'impérialisme doit être évalué dans le contexte d'une "tentative de couillonnade".

ve adil anlaşmalar içinde olmak isterse, onunla silah ya da düşmanca ticaret anlaşmalarıyla savaşmak istemeyiz. Biz Almanya'nın hegemon-ya yerine, şu anda yaşadığımız yeni dünyadaki halkların eşitliği içinde bir yeri kabul etmesini arzu etmekteyiz.

Kurumları ile ilgili herhangi bir değişiklik ya da tahrifat yapmasına yönelik bir öneri yapma yolunda girişimde bulunmuyoruz. Ancak açık yü-reklilikle ve onun tarafında aklı başında herhangi bir iş için söylememiz gerekir ki, bizimle konu-ştuğu zaman sözcüsünün kimin için konuştuğunu bilmemiz gerekir; parlamentodaki çoğunluk için mi, yoksa askeri kanat ve emperyal hakimiyet inancındaki insanlar için mi?

Şimdi, daha fazla şüphe ya da soruya izin vermeyecek kadar somut konuştuk. Ana hatlarını belirttiğim programın tümünde açık bir prensip mevcuttur. Bu da, zayıf ya da güçlü olsun tüm insanlara ve milletlere adalet sağlanması ve her birinin eşit özgürlük ve güvenlik şartları içinde yaşama hakkı prensibidir.

Bu prensip temel olarak alınmadıkça, ulus-lararası adalet yapısının hiçbir parçası ayakta kalmaz. Birleşik Devletler halkı, başka prensip üzerine hareket edemez ve bu prensibin doğrulu-ğu uğruna hayatlarını, onurlarını ve sahip olduk-ları herşeyi adamaya hazırdırlar. Bunun ahlaki dü-ğüm noktası olan insan özgürlüğü için, son ve doruktaki savaş vakti gelmiştir ve güçlerini, en yüksek amaçlarını, namuslarını ve sadakatlerini sınava tabi tutmaya hazırdırlar.

ne désirons pas lui nuire ou contrecarrer, d'une façon quelconque, son influence ou sa puissance légitime. Nous ne désirons pas la combattre par les armes ou par des arrangements commerciaux hostiles si elle est désireuse de s'associer avec nous ou avec les autres nations du monde aimant la paix dans des conventions justes, conformes aux lois et loyales. Ce que nous désirons de l'Allemagne, c'est seulement qu'elle accepte une place égale à celle des autres, parmi les peuples du monde nouveau dans lequel nous vivons maintenant, au lieu d'une place dominante.

Nous n'avons pas non plus l'intention de lui suggérer aucun changement ou aucune modifica-tion de ses institutions. Mais il est nécessaire, nous devons le dire franchement, et nécessaire comme prélude à toute relation intelligente avec elle de notre part, que nous sachions au nom de qui parlent leurs porte-parole quand ils s'adressent à nous, si c'est au nom de la majorité du parlement ou en celui du parti militaire et des hommes dont le credo est la domination impériale.

Nous avons parlé maintenant, avec soin, en termes trop concrets pour admettre aucun doute ou aucune question ultérieurs. Un principe évident apparaît à travers tout le programme que j'ai esqu-issé. C'est le principe de justice pour tous les peuples et nationalités, et leur droit de vivre sur un pied d'égalité dans des conditions de liberté et de sécurité les uns avec les autres, qu'ils soient forts ou faibles.

Si elle n'a pas pour base ce principe, aucune partie de l'armature de la justice internationale ne peut exister. Le peuple des États-Unis ne pourrait agir en vertu d'aucun autre principe, et pour la défense de ce principe, il est prêt à consacrer sa vie, son honneur et tout ce qu'il possède. L'épreuve morale décisive de cette guerre suprême et finale pour la liberté humaine est venue et le peuple des États-Unis est prêt à mettre son intégrité et son dévouement à l'épreuve.

Kaynak: Türk Dış Politikası Çalışmaları; Cumhuriyet Dönemi İçin Ulusal Rehber, Derleyen Engin Berber, Genişletilmiş İkinci Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012, ss. 153-156.

Source: Étude sur la Politique Étrangère Turque; Guide National pour la Période Républicaine, Compilé par Engin Berber, Deuxième Édition Étendue, İstanbul: Éditions Université Bilgi İstanbul (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları), 2012, pages 153 à 156.

RÉPUBLIQUE DE TÜRKİYE
MINISTÈRE DE L'INDUSTRIE
ET DE LA TECHNOLOGIE

AGENCE DE
DÉVELOPPEMENT
D'IZMIR

*Publications
Culturelles*

DOCTEUR NİHAD REŞAD

LES GRECS À SMYRNE

NOUVEAUX TÉMOIGNAGES ET SUR
LEURS ATROCITÉS UN DOCUMENT
OFFICEL PROBANT

SÉRIE D'HISTOIRE D'IZMIR - III

TRADUIT PAR : RAHMİ HÜSEYİN ÜNAL

ÉDITÉ PAR : ENGİN BERBER